

Kapitalist Moderniteye Karşı

Alternatif Konseptler ve Kürtlerin Arayışı

Network for an Alternative Quest (Hg.)

International Initiative Edition

PAHL-RUGENSTEIN

Kapitalist Moderniteye Karşı
Alternatif Konseptler ve Kürtlerin Arayışı
2012 Konferans Belgeleri

PAHL-RUGENSTEIN

Kapitalist Moderniteye Karşı
Alternatif Konseptler ve Kürtlerin Arayışı
Network for an Alternative Quest (editör)
<http://networkaq.net>

Telif hakları ©
International Initiative Edition
International Initiative
“Freedom for Abdullah Öcalan—Peace in Kurdistan”
P. O. Box 100 511
50445 Köln, Almanya
info@freedom-for-ocalan.com

Bu baskının telif hakları ©
Pahl-Rugenstein Verlag Nf. GmbH
Breite Str. 47
53111 Bonn, Germany
info@pahl-rugenstein.de

Sayfa Düzeni: Arnold Bruns, Holger Deilke
Kapak Tasarım: Annett Bender

Foto: Wolf-Dieter Narr © arbeiterfotografie.com

ISBN 978-3-89144-474-0

AB’de basılmış

İndekiler

Editörün Notu	6
Kapitalist Moderniteye Karşı Alternatif Konseptler ve Kürtlerin Arayışı	7
0.1 Norman Paech Açılış konuşması	8
0.2 Havin Guneser Köprüler, Spiraller ve Alternatifler. Konferansa Genel Bakış	12
0.3 Antonio Negri Selamlama Mesajı	17
0.4 Immanuel Wallerstein Kapitalist Moderniteye Meydan Okumak Üzerine Görüşler	18
0.5 Wolf-Dieter Narr Selamlama Mesajı	20
0.6 Abdullah Öcalan Hakikat Arayışısı	21
 Oturum 1: Yeni Bir Sosyal Bilim Arayışı Sürüyor	 31
1.1 Ann-Kristin Kowarsch Yerleşmiş Sosyal Bilimlere Alternatifler	32
1.2 Ahmet Alış Kürtler için Teori Yok mu? Kürtler ve Milliyetçi Teorileri	43
1.3 Kariane Westrheim Yeni Sosyal Bilimler Arayışı	48

Oturum 2: Bir Uygarlık Krizi Olarak Kapitalizm	55
2.1 Antonio Negri Ortak Zenginliği Ararken	56
2.2 Fadile Yıldırım Devletli Uygarlığın Değişmez Karakteri Cinsiyetçilik!	67
2.3 Achin Vanaik Kapitalist Endüstrileşme ve Ulus-Devlet	76
2.4 Felix Padel Ekolojik Toplulukların Ezeli Düşmanı Olarak Kapitalizm	85
2.5 Solly Mapaila Güney Afrika Devrimi	93
2.6 Reimar Heider Kapitalizm ve Kürt Özgürlük Hareketi	99
Oturum 3: Ulus Devletin Ötesinde Ortadoğu	109
3.1 Ayhan Bilgen Ortadoğu'da Demokrasi için Yeni İmkanlar	110
3.2 Muzaffer Ayata Kürtler ve Değişen Ortadoğu için Yeni Fikirler	117
3.3 Sadik Hassan Siyasal İřlami Anlamak	130
3.4 Ferda Çetin İlmli İşlam Sadece Bir Maske Mi?	136

Oturum 4: Yeni Bir Paradigmaya Doğru: Demokratik Modernite	141
4.1 Eirik Eiglad	
Kapitalist Moderniteye Karşı Komünalist Alternatif	142
4.2 Gönül Kaya	
Radikal Demokrasinin Kurucuları: Kadın Özgürlük Hareketlerinin Tecrübeleri	150
4.3 Janet Biehl	
Bookchin, Öcalan ve Demokrasinin Diyalektiği	158
4.4. John Cronan	
Yeni Bir Demokrasi Mümkündür: Katılımcı Ekonomiye Tasavvur Etmek	171
4.5 Ana Mezo	
Bask Ülkesinde Demokrasinin İnşası: Tecrübe ve Zorlukları	182
4.6 Gülbahar Örmek	
Alternatif Model Olarak Kadın Kooperatifleri	187
4.7 Tom Waibel	
Hiç Bir Aspirin Güneş Kadar Büyük Değil	191
4.8 Gültan Kışanak	
Türkiye’de Bir Alternatif Olarak Demokratik Siyaset	196

Editörün Notu

3-5 Şubat 2012 yılında Hamburg, Almanya’da gerçekleşen “Kapitalist Moderniteye Meydan Karşı – Alternatif Konseptler ve Kürtlerin Arayışı” adlı konferansın okuyucusunu sizlere sunmaktan mutluyuz.

Kendi çapında bir ilk olan bu konferansın üç büyük hedefi vardı: Uluslararası kamuoyunu Kürt özgürlük hareketinin yeni paradigması ve vizyonu hakkında bilgilendirmek, Kürt toplumunun daha geniş kesimleri içinde tartışmaları güçlendirmek ve geliştirmek ve en önemlisi alternatif hareketlerin bir araya gelebileceği ve teorik ve pratik sonuçların paylaşabileceği bir platform oluşturmak.

Bunun için, Almanya’da bulunan ve Kürtlerle ilişkili gruplar bir araya gelip esnek bir çalışma grubu olan “Alternatif Arayış için Ağ” kurduk ve başından beri daha geniş bir kesimi hedefleyen bu konferansı hazırladık.

Konferans çok başarılıydı ve katılımcılar için büyük bir motivasyon kaynağı oldu. O özel ve orijinal atmosferi paylaşabilmek için konferansı en iyi biçimde belgelemek istedik. İngilizce, Almanca ve Türkçe dillerinde bastığımız bu okuyucu ile sadece konuşmaların içeriğini aktarabiliriz; bu konferansı özel kılan konuşmacıların ruhuydu. Felix Padel’in keman solosundan Solly Mapaila’nın herkesi hayatını kaybeden devrimciler için bir dakikalık saygı duruşuna davetine, Janet Biehl’in duygu yüklü konuşmasından Gültan Kışanak’ın zalim baskılar karşısında ki mizahına tüm bu özel anları <http://networkaq.net> websitesindeki video kayıtlarından izleyebilirsiniz.

Bu konferansın gerçekleştirilmesinde ve bu kitabın çıkmasında çok sayıda gönüllü insanın emeği geçmiştir. Burada her birini teker teker saymak mümkün değil, fakat onların çalışmaları, dayanışması ve desteği olmadan ne bu konferans gerçekleşebilir, ne de bu kitap yayınlanabilirdi. Hepinize teşekkürler!

Ümit ediyoruz ki, konferans konuşmalarını okurken bizim dinlerken aldığımız hazı alırsınız.

“Abdullah Öcalan’a Özgürlük–Kürdistan’da Barış” Uluslararası İnisiyatifi

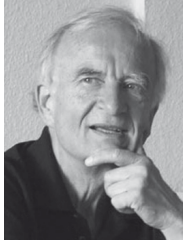
Alternatif Arayış için Ağ (Network for an Alternative Quest): “Abdullah Öcalan’a Özgürlük–Kürdistan’da Barış” Uluslararası İnisiyatifi • KURD-AKAD Kürt Akademisyenler Ağ • YXK – Kürdistan Öğrenciler Birliği • Kurdistan Report • ISKU – Informationsstelle Kurdistan e.V. • Cenî – Kürt Kadın Barış Bürosu • Civaka Azad – Halkla İlişkiler için Kürt Merkezi

Kapitalist Moderniteye Karşı

Alternatif Konseptler ve Kürtlerin Arayışı

0.1 Norman Paech

Açılış konuşması

Saygıdeğer bayanlar, baylar, değerli meslektaşlarım, "Kapitalist Moderniteye Meydan Okuma - Kürt Hareketi ve Alternatif Konseptler" adlı konferansımızın saygıdeğer misafirleri,

Bu üniversitenin sahibi değilim fakat yaklaşık 40 yıldır öğretim ve araştırma üyesiyim. Hepinizi çok aktüel olan bu konferansta selamlıyorum. Kapitalist sistemin krizinden bahsedeceğiz - eski bir konu, alternatif konsept arayışlarını konuşacağız - yine eski bir konu, ve Kürt hareketinden bahsedeceğiz - bu da yeni değil fakat acilen çözüm isteyen ve varoluşsal tehlikenin çok bariz olduğu bir görev alanıdır. Zira, genel ekonomik ve politik kriz polis ve militarist güçlerin şiddeti ile bütünleşip size dönüyor, değerli misafirler, ve bunu önlemek için ekonomik alternatifler ve politik konseptler tek başına yeterli olmuyor. Burada cesaret, akıl ve sabır gerekli.

Aylardan beri medyayı siyasetçilerin sızlanmaları, bankacıların yakınmaları ve milyarderlerin Cassandra kehanetleri doldurmakta. Krizin maliyeti artık kolayca kamuya mal edilemiyor, her bireyin cüzdanına dokunuyor. Buna ek olarak direniş şekilleniyor, her ne kadar henüz Occupy Hareketi gibi geniş ölçüde organize, anarşik olup ve kolayca polis kontrolü ile idare edilebiliyor olsa da. Fakat ortamın merkezinden George Soros gibi bir spekülâtör dahi Davos'daki Dünya Ekonomik Forumu'nda dünyanın modern tarihin en tehlikeli döneminde bulunduğu uyarısında bulunuyorsa - bir 'Şer döneminde'-ve bu kaos ve çatışma içine düşüşün Avrupa'da olduğu kadar ABD'de de ortaya çıkacağını, onların da sokaklardaki huzursuzluğu ancak güvenlik güçlerinin insan haklarının ihlali derecesinde acımasız müdahalesi ile önleyebileceğini söylüyorsa, işte o zaman sistemin geleceği ciddi anlamda kötü demektir.

Zengin ve yoksul arasında giderek derinleşen uçurum Davos ve St. Moritz'in ekonomik ortaklarını ancak kendilerini de iflasın, yolsuzluğun, şiddetin ve isyanların kıyamet girdabında gördükleri zaman rahatsız edebilir. Diğer taraftan, dünyada açlığın artması, çocuk ölümlerinin çoğalması ve iklim değişikliklerinin sebep olduğu felaketler onların saraylarından ve gazinolarından o kadar uzak ki, bu konuları en fazla konferans konusu yapıp, bağlayıcı olmayan Binyıl Kalkınma Hedefleri olarak formüle ederler. FAO'ya göre, dünyada her

gün 37.000 insan açlıktan ölüyor. Milyara yakın insan sürekli olarak yetersiz beslenmekte. Halbuki, tüm dünyadaki tarım ve ziraat dünya nüfusunun iki katını problemsiz doyurabilir. AB ülkeleri ve ABD insani acil yardım için gerekli olan 180 milyon Euro'nun sadece üçte birini sağlıyor. Diğer taraftan, kendi kumartı bankalarına vergi gelirlerinden binlerce milyar Euro yatırabiliyorlar. Dünya Bankası verilerine göre, dünya çapında 1,2 milyar insan günde 1,25 US\$ ile yoksulluk sınırının altında yaşamına devam ediyor. Daha yeni olan 'çok boyutlu yoksulluk' kavramına dayanılırsa dünya nüfusunun üçte biri bu sınırın altında yaşıyor denilebilir. 4 senelik kriz dünyada 200 milyon insanın işsiz kalmasına sebep olmuştur.

Esas rezalet bankaların iflası ve borsa çöküşü değil, mafya bankalarını ve gazino sistemlerini kurtarmak için harcanan vergi gelirleridir. Bunlar açlığın ya da yoksulluğun giderilmesi için değil, bunların sorumlusu olan, hatta bununla ayakta duran kapitalist finans sistemini (sisteme uygun kavramı bu yüzden) kurtarmak için kullanılıyor. Siyasi sınıfın Hedge Fonları, Yatırım Fonları, bankalar ya da Uluslararası Para Fonu gibi mali kuruluşlar karşısında yenilgiye uğradığı da doğru değildir -ki, böyle bir haber hafta başında FAZ'da (D. Schümer, 'Avrupa kendini bitiriyor') yine yazıldı. Hükümetlerde ve parlamentolarda temsil edilen siyasi sınıfın kendisi bu sistemin bir parçasıdır, bu durumun böylesi devasa boyutlara ulaşmasına aktif destek ve rant sağlıyor. Bundan dolayı, ne onlardan ne de finans dünyasının büyüklerinden bu felaketlerin sebeplerini araştırmak ya da radikal bir sistem değişikliğine gitmek için öneriler ya da fikirler gelmektedir. Davos'da bulunan müreffeh kapitalizm münazaracılarının katıldığı bir ankette, katılanların yüzde 40 ı kapitalizm sisteminin artık 21. yüzyılın beklentilerine cevap olamayacağını belirttiler. Yüzde 20 tarafından halen kabul görmekte ve diğer yüzde 20 si ise artık bir şey bilmediklerini belirtiyorlar.

Krizi aşabilmek için alınan tüm önlemlerin tek hedefi, dağılmış sistemi tamir etmek ve nihai çöküşten kurtarmaktır. Astronomik ölçülerdeki kredi kalkını, sadece bankaların devlet borçlandırmalarını kapatmaya hizmet etmektedir. Borç freni devletin sosyal harcamalarının azaltılmasını beraberinde getirecek ve kamu hizmetleri devlet görevlerinin özelleştirilmesi üzerindeki baskıyı çoğaltacak. Bankacıların gücünün azaltılması, Hedge Fonları'ndaki spekülasyonların kaldırılması ve mali sermayenin üzerindeki siyasi hakimiyetin geri kazanılması için hiç bir şey yapılmıyor. Spekülasyonların yasaklanması veya bankaların kamulaştırılmasına dair fikirler sosyalist zehir olarak görülüp kızgınlıkla geri çevriliyor.

Siyasetin finans dünyasının diktası altına girmesi, toplumun demokratikleşmesini tersine çevirmeyi sağlamak için uzun vadeli ve bilinçle alınmış bir karardır. Çünkü; ekonomi dünyası artık demokratik olmayan ve politikanın sınırlı

etki edebileceği kurallara göre şekilleniyor. Ancak, ölümcül bir bağımlılık içine girmiş ve ekonomik kriz aynı zamanda demokrasi krizine dönüşmüştür.

Toplumlar içinde giderek artan bir şekilde, yurttaşların özgürlük ve katılım hakkının kısıtlanması görülmekle beraber, devlet de kamu hizmetlerinin ve sosyal hizmetlerin birçok alanından kendini geri çekmektedir. Aynı zamanda, direniş tohumlarını ve beklenen huzursuzlukları zamanında bastırmak için kontrol mekanizmalarını sürekli artırıyor. Kendi vatanınız Türkiye'ye bakın, Almanya, Fransa, İngiltere ya da İtalya'ya bakın: Her yerde devlet sosyal hizmetlerden geri çekiliyor ve kendisini baskı imkanlarını güçlendirmeye adıyor.

Türkiye'de kendi toplumuna karşı şiddetin büyük ölçüde artması durumu oluşmuştur. Burada kendi insanına karşı sadece polis, mahkemeler ve istihbarat değil asker dahi kullanılıyor. Yıllardır Türkiye'nin müttefiki olma konumuna dayanan NATO hiç bir zaman insan haklarıyla ya da Kürtlerin üzerinde oluşturulan baskı ile ilgilenmemiştir. Daima kendi savaşlarını yürütmüştür; Yugoslavya/ Kosova'dan tutun Libya ve Afganistan'a kadar. Ve bize sürekli şu cümle hakkında örnek malzeme olmuştur: "Kapitalizmi konuşan savaşa susamaz." Ya da 1898 yılında Fransız sosyalist Jean Jaures'nin kendi yurttaşlarını eleştirdiği gibi: "Sizin kaotik ve sert toplumunuz barışı ister de bulutların yağmuru taşıdığı gibi daima savaşı kendinde taşır." Rosa Luksemburg 20 sene sonra emperyalizm hakkında daha az şairane bir şekilde şöyle demiştir: "Sermaye birikimi prosedürünün siyasi ifadesi ve kapitalist olmayan dünya çevresinden arta kalanlar için yürütülen rekabet savaşı."

Sizler; değerli Kürt kadınları ve Kürt erkekleri, kendi ülkenizde savaşı yaşıyorsunuz. Size en doğal yurttaşlık ve insanlık haklarınız verilmemekle kalınmıyor, kendi kendinizi yönetmeniz de kabul edilmiyor. Her gün saldırıya uğruyorsunuz. Siyasi vicdanınız Abdullah Öcalan, içler acısı koşullarda esaret altında tutuluyor. Sizlere on yıllarca Türkiye'de normal siyaset yapma yasaklanıyor, kim buna cüret ederse de kendisini hemen cezaevinde buluyor.

Bu onursuz durumun acilen giderilmesi gerekir, bu kaos ortamından çıkış sadece Kürtlerin değil; tüm Türk toplumunun da görevidir. Biliyorum, on yıllardır uğraşıyorsunuz tüm imkanlarınızla; müzakerelerle, öneriler ve tavsiyelerle, gerilla güçlerinizle ve hep tekrarlanan ateşkeslerle. Siz çoktan başlangıçtaki Kürt devleti isteminizi geri alıp her halkın hakkı olan kendi kendini yönetme hakkını, Türkiye sınırları içinde özerkliği istiyorsunuz. Türk hükümetinin çözüme hazır mı gibi görüldüğü, umut veren dönemler oldu. Ancak son zamanlarda giderek radikalleşme durumu var.

Bu konferansın görevi savaş ve zulüm sefaletinden özgürleşmeye giden adımları tartışmaktır. Hiç bir devlet varlığını sürekli olarak cezaevleri, panzerler ve ağır silahlar ile koruyamaz. Şiddet şiddeti çağırıştırır. Siyasi diyalog yolunu aç-

bilmek için barışçıl yollar aramak, önerilerde bulunmak esastır, mücadeleye devam etmek gerekir. Biz hep birlikte Kürt kadın ve erkeklerin barış, adalet, eşitlik içinde koruculardan, polisten ve askerden korkmadan yaşayabildikleri günü göreceğiz.

Sizlere bu iki günlük konferans için barış dolu tartışmalar ve başarılar diliyorum.

Norman Paech, anayasa ve uluslararası hukuk profesörü, Sol Parti'den (Die Linke) eski Alman Parlamentosu üyesidir.

0.2 Havin Guneser

Köprüler, Spiraller ve Alternatifler. Konferansa Genel Bakış

Değerli Dostlar,

Sadece dört kıtadan; yani Avrupa, Asya, Amerika ve Afrika'dan değil, aynı zamanda Almanya, İngiltere, Danimarka, Norveç, Belçika, Kürdistan, Hindistan, Fransa, Güney Afrika, ABD, Avusturya, Türkiye, Hollanda, İtalya, Bask Ülkesi, Katalonya, İsviçre, Irak ve İsveç'ten gelerek bu konferansa katılım sağladığını-

zı görmek muazzam bir durum.

Böylesi bir konferansı organize etme fikri aslında yıllar önce ortaya çıkmıştı. Konferans yapma tartışmalarını başlatan nedenlerden birisi de Kürt toplumu ve hareketinde yaşanan diskursun izolasyonuydu. Bir yandan, Kürdistan'da önemli tartışmaların yaşandığını düşünüyorduk fakat diğer yandan ise, dünya çoğu kez bunlardan haberdar değildi ve değil. Tabii ki bir faktör, farklı dillerde yeterli materyallerin mevcut olmamasıydı. Ama bunların yanı sıra Kürtlerin diskursuna yönelik seyircilerin ilgisizliği ve çeşitli sistem güçlerinin yaydığı kasıtlı yanlış haber kirliliği de faktörler arasında sayılmalıdır.

Aynı zamanda, dünyanın çeşitli yerlerinde bulunan ilerici hareketler ile entelektüel değiş tokuş, karşılıklı kritik ve hararetli tartışmaların olmadığını ya da doğrusu çok az olduğunu düşünüyorduk.

Böylece, bir sene önce böylesi bir konferansın çerçevesini tartışmak üzere ilk defa bir araya geldik. Bu Kürt ve Kürt olmayan organizasyonlar, öğrenciler ve akademisyenler sadece teorik tartışmalara ilgi duymuyorlardı, aynı zamanda dünya çapında var olan diğer hareketlerle de bu tartışmaları buluşturmak istiyorlardı.

Son birkaç ay ise bu konferansı nasıl dizayn ederiz üzerinden yürütülen tartışmalarla geçti. Çok farklı arka planları olan insanlarla çok geniş tartışma konularını gündeme getirmeyi tercih ettik, her ne kadar bu çok dolu bir programa yol açıysa da. Bunun için çok çalıştık ve tüm dünya ile Kürdistan'dan tecrübeyle uzmanlığı bir araya getiren böylesi renkli bir programın oluşmasından mutluyuz.

Bazılarınız networkumuzun sembolünü merak etti; triskele. Konferans için bir sembol düşünürken ya bir yıldız ya da bilinen diğer bir klasik sembol bildik bir seçim olurdu. Fakat biz değişik bir şey olmasını istedik.

İlk bakışta triskele üç birbirine bağlı sarmal oluşu göze çarpmaktadır: Düz bir ilerleme yoktur, çözüme giden yol basit değildir. Bir arayış ve dışarıya doğru yavaş bir hareket. Bu bizim arayışımızın doğasını mükemmel bir şekilde sembolize etmektedir.

Bu sembolün aynı zamanda tarihi bir anlamı da vardır. İrlanda-Newgrange'daki bir neolitik yerleşim yerinde büyük kayalara kazınmış olarak bulunmuştur. Bu yerleşim yeri 5000 yıl öncesinde inşa edilmiştir ki, bu da dünyanın bu tarafında devletli uygarlıkların ortaya çıkışından çok öncesine denk gelmektedir. Bu özelliği onun dünyadaki en eski yapı olduğunu göstermektedir. Sınıflı toplum öncesi değer yargıları ve sosyal doku tartışmaları Kürdistan'daki siyasal tartışmalarda çok önem kazanmıştır; işte konferansla diğer bir bağı da bu olarak böyle görmekteyiz.

Dahası, üç spiralli sembol bazıları tarafından ünlü arkeolog V. Gordon Childe ve diğerlerinin yürütmüş olduğu araştırmalar üzerinden anaerik bağlamda yorumlanmıştır. Bu sembolün tam olarak anlamı ('tam anlamı'ndan bahsetmek şayet anlamlıysa) belirsizdir; işte burda bu konferans ile bir bağ daha çıkmakta ortaya: Kendimiz içini anlam ile doldurabiliriz.

Evet, tekrar bu konferans ile ne yapmaya çalışıyoruz konusuna dönersek;

Bizi bu konferansı hazırlamaya iten temel motivasyon Kürt hareketinin diskurs ve tartışmalarının iç yüzünü vermeydi ama sadece eksiklikleri değil aynı zamanda dünya çapında yürüyen alternatif arayışlara yaptıkları muhtemel katkıları da vurgulamak istedik.

Dahası, burada kapitalist sistemi başta sorgulayarak kritiğini yapabileceğimiz bir atmosfer yaratmak istiyoruz ki sonrasında önerilen çeşitli alternatiflere daha yakından bakabilelim.

Böylece birinci oturum, sosyal problemleri çözemeyen ama gücünün çıkarlarına hizmet eden sosyal bilimlerin kritiğini yapmayı ümit etmektedir – o nedenle, bu konferansın bir üniversitede gerçekleşmesi manidardır. Sosyal bilimlerin sorgulamanın yeni bir şey olmadığı farkındayız; en son bu konudaki tartışmalar çığır açan bir şekilde 1990'larda Wallerstein'in öncülüğünde Gulbenkian Komisyonu tarafından ele alınmıştı. Fakat alternatifi henüz şekillendirilmiş değildir.

İkinci oturum, kapitalizmin gerçekte ne olduğu ve ne yaptığına ışık tutmaya çalışacaktır – ki, kesinlikle sadece bir finans krizi değildir. Göreceğimiz ki, eğer beş bin senelik devletli uygarlık varlığını halkların ve kadınların sürekli mücadele ve direnişinin varlığına rağmen devam ettirmişse bunun

nedeni onun ideolojik hegemonyasında aranmalıdır. Bu nedenle, eğer bir çözüm ortaya çıkarmak istiyorsak bu sapmaya, yani kapitalizme, yol açan bu muazzam eksikliklere nerede ve ne zaman girdiğimizi sorgulamalıyız. Kapitalist sistemin karlı işleyişi bilimsel metot ve onun dayandığı bilimlerden sağlanmakta ve sağlama alınmaktadır. Fakat bunun bir maliyeti olmuştur; çok kritik ve tehlikeli bir maliyet: Sürekli savaşlar, açlık, işsizlik, çevre felaketleri, küresel ısınma ve ekolojik toplumların neslinin tükenmesi. Bu konular konuşmacılarımız tarafından derinlikli ve farklı açılardan açılacaktır.

Üçüncü oturumda, Ortadoğu'da şu an neler olduğu konusunda diskursa girmek istiyoruz; El Kaide'den Müslüman Kardeşler'e nasıl geçildi? İslam'ın Ortadoğu'da yeniden canlandırılması neden aniden insanların ihtiyaç ve taleplerine cevapmış gibi gösteriliyor? Neden uzun zamandır var olan ilerici Kürt hareketi sürekli olarak gözardı ediliyor? Türkiye kendi vatandaşlarını sürekli olarak öldüren ve işkence yapan, cezaevinde 8000'den fazla siyasi tutsağı bulunan -ki, bunların altısı milletvekili, neredeyse kırk tanesi avukat, 100 kadarı gazeteci ve birçoğu belediye başkanı ile meclis üyesi- bir ülke olmasına rağmen, Ortadoğu ve tüm dünyaya bir rol modelymiş gibi sunulmak isteniyor.

Son olarak, dördüncü ve son oturumumuza ulaştığımızda, dünyanın çeşitli yerlerinden sınıf mücadelesinin ötesinde yeni bir paradigmayı takip eden tecrübeleri paylaşacağız ve bunlar aynı zamanda sadece kimlik politikaları üzerinden yürüyen mücadeleler de olmayacak: Yani, yerel ve kültürel hareketler, kadın hareketleri, komünalizm ve doğrudan demokrasi.

Kapitalist sistem ve onun iktidar yapılarının temel karakterlerinden biri de kendisini ebediymiş gibi, ne bir başlangıcı ne de bir sonu varmış gibi göstermesinde yatmaktadır. Fakat, şuna dikkat çekelim: Birçok uygarlığın benzer iddiaları oldu. Şimdi neredeler? Aldanmayalım. Kapitalizm yapısal bir krizden geçmektedir ve şu an devrimci ve karşı-devrimci tüm hareketler; demokratik, özgürlükçü hareketlerle beraber totaliter ve faşist gruplar bizim geleceğimizi biçimlendirmeye çalışıyorlar. Bizlerin müdahaleleri tayin edicidir. Değişimi açığa çıkaracak olanlar bizleriz.

Kürt özgürlük hareketi ve Kürt toplumu kapitalist modernitenin uç noktalarındaki müdahalelerini yaşamıştır, çünkü; konseptine hiçbir biçimde uygun düşmemiştir. Kürt halkı ve yaşadığı topraklar bölünmüş ve işgalci devletlerin insafına bırakılmıştır. Kürt hareketi kapitalist sistemin sınırları içerisinde bir çözüm önermemektedir. Bunun yerine, bir adım daha ileri giderek yerel, ulusal, bölgesel ve dünya konfederalizmini talep etmekte ve bunu inşa edebilmenin mücadelesini yürütmektedir. Böylesi bir sistem aynı zamanda er-

kek egemenliğine dayalı hiyerarşik ve devlet düzeninin ortadan kalktığı bir sistemdir.

Tüm bu alternatif hareketlerin kapitalist sistemin ideolojik saldırganlığına direnebilmesi için acilen bir araya gelmesi gerekmektedir. Bu saldırganlığın kapsamı yaklaşımımızın da kapsamlı olmasını gerektirmektedir.

Kürt toplumu ve özgürlük hareketi de son otuz yıldır benzer saldırılara karşı direnmiş ve mücadele etmiştir. Pratik sonuçlar tartışmaları canlı tutmuş ve bu tartışmalar evrimleşmiştir. Bugün hareketin ulaştığı sonuçlar son on beş yıldır gelişmeleri takip etmeyenlere sürpriz olabilir. Kürt sorununun derinliği (hikmeti?) eşit düzeyde bir analiz ve alternatif bir yaşam için önerilerin derinliğine yol açmıştır. Öcalan bu tartışmaların ve aynı zamanda Kürt hareketi ile Kürt toplumunun değişim ve dönüşümünün arkasındaki motor güçtür.

Tüm bunları size sunmak ve tartışmaya açmak aynı zamanda bunları kritiğe açmaktır da. Böylesine dinamik ve geniş bir hareketin bile her şeye yönelik hazır çözümü yoktur ve şu an Kürtler yeniden çok zorlu bir artırılmış baskı aşamasından -ister Türkiye, Suriye, İran isterse de Irak olsun, hatta burada Avrupa'da olsun -geçmektedirler. Bu, tüm konuları açıklıkla tartışmaktan ve daha iyi bir gelecek için gerekli mücadeleyi vermekten bizi alıkoymamalıdır.

Konuları tartışma biçimi ve daha da önemlisi salt sistem kritiğine odaklanma değil aynı zamanda muhtemel alternatiflere de odaklanması bu konferansı benzersiz kılmaktadır. Bizler sistem karşıtlarını bir adım daha birbirlerine yakınlaştırmayı ümit ediyoruz ve buradan çeşitli biçim ve yollarla 'başka bir dünya mümkündür' diye haykıranlara katılıyoruz! Eğer sistem karşıtlarının herhangi bir şansı olacaksa, hareketler ve sol mücadelelerin birbiri ile görüş alışverişinin yanı sıra birbirlerine olan desteği de sağlanmalıdır. Bu aynı zamanda arayışın kalıcılığı ve sürekliliği için de büyük önem arz etmektedir.

Son olarak, biz organizatörler her şeyi doğru yapmak için elimizden gelen çabayı sarfediyoruz. Buna rağmen sıkıntılar ortaya çıkabilir veya düşündüğümüz gibi her şey yolunda gitmeyebilir. Lütfen sabırlı olun ve şunu unutmayın: Bunu ilk defa yapıyoruz.

Çeviri için ise çok özel bir çaba sergiliyoruz. Buradaki koşullar tercümanlar için mükemmel olmayabilir fakat çok iyi bir ekibimiz var. Bu aynı zamanda Kürtçe simultane çeviriyi gerçekleştiren ilk uluslararası konferans niteliğini de taşımaktadır. Şimdiden tüm çevirmenlerimize teşekkür ediyorum.

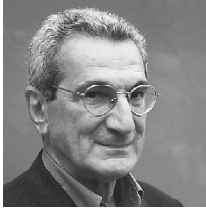
Hepinize, sadece konuşmacılara değil, hepinize teşekkür etmek istiyorum.

Özellikle de bu konferansın gerçekleşmesine katkıda bulunan Hamburg’da yaşayan Kürt toplumuna, Alman ve diğer Avrupalı dostlarımıza teşekkür ediyorum. Ben kendim de tartışmaları merakla bekliyorum. Lütfen keyfini çıkarın.

Havin Güneşer mühendis, gazeteci ve kadın hakları aktivisti ve “Abdullah Öcalan’a Özgürlük-Kürdistan’da Barış” Uluslararası İnisiyatifi sözcülerindendir.

0.3 Antonio Negri

Selamlama Mesajı

Hepinize merhaba,

Sizinle orada olamadığım için çok üzgünüm ancak bazı sağlık sorunlarım yolculuk yapmamı engelledi. Fakat yüreğimle orada, sizlerle.

Son birkaç aydır hem Kürdistan ve hem de Türkiye’de neler olup bittiğini öğrenmek için haberleri okurken – Avrupa basınında çok az olduğunu söylemeliyim – sizin mücadelenizin çok farklı düzeylerde gerçekleştiğinin farkına tekrardan vardım.

Bir taraftan halk olarak var olma hakkının tanınma talebi varken diğer taraftan ise, halk olarak var olmanız tanınsa dahi, Türkiye’de ilerici bir radikal değişiklik olmadan bu hak sadece resmi bir tanınma noktasında kalabilir farkındalığı da var.

Böylece mücadeleniz aynı zamanda farklı bir toplum yaratma mücadelesidir; kolektif hakların tanınmasının yanı sıra ekonomik kalkınmayı ve kaynakların kullanımını farklı bir tarzda yorumlayarak ulus devletin ötesine geçen bir yönetim modeli oluşturmak. Krizde fakat hala çok fazla agresif olan kapitalizme karşı durabilecek bir yönetim.

Bu konferans, krizde olan kapitalizmi, sol için perspektifleri ve her şeyin ötesinde biz nasıl bir toplum yaratmak istiyoruz sorusunu tartışma isteminizin diğer somut bir işareti.

Kürt halkının bin yıllık direniş ve kültürel tarihi bulunmaktadır.

12 Haziran 2011 seçim sonuçları yüksek beklentiler ve umutlar doğurdu. Bu umutlar kanla ezildiler. Binlerce Kürt siyasetçi, entelektüel, gazeteci, avukat, sivil toplum aktivisti ve insan hakları savunucusu tutuklandı.

Kürt toplumu ve Türk solunun tüm kesimleri hala saldırı altındalar.

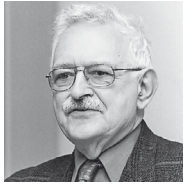
Bu konferans sizi susturmaya çalışanlara bir cevap dahadır.

Biz tüm yüreğimizle ve daha da ötesinde sizi destekleyen siyasi aklımızla sizinle beraberiz.

Antonio Negri felsefeci ve siyaset teorisyenidir. En tanınan yapıtlarından İmparatorluk Michael Hardt ile beraber kaleme alınmıştır.

0.4 Immanuel Wallerstein

Kapitalist Moderniteye Meydan Okumak Üzerine Görüşler

Bu önemli konferansı selamlıyor ve sizlerle birlikte olamadığım için üzüntülerimi belirtmek istiyorum. Bu konferans, bugün açısından sorulması gereken en acil dört temel sorunu ele almak üzere düzenlenmiştir: Yeni bir sosyal bilim arayışı, uygarlığın krizi, yeni bir Ortadoğu ve demokratik modernitenin yeni paradigma arayışı.

Bu dört husus derin bir şekilde birbiriyle bağlantılı olup, birbirinden ayrı entelektüel bir analize tabi tutulamaz. Gerçekten de modern dünya sistemine bütünlüklü bir bakışın geliştirilmesi, hem entelektüel, hem ahlaki, hem de siyasi açıdan zorunludur. Yıllarca bu tartışmaya (veya tartışmalara) katkı sunmaya çalıştım. Bu kısa mesajda, ifade edilmesi gerektiğini düşündüğüm bütün hususları özetlemem mümkün değil. Ancak entelektüel bir tartışmanın temel direklerine dikkat çekmek istiyorum.

1) Bütün dünya tek bir tarihsel sosyal sistem içinde yaşamaktadır. Sözümlü ettiğim, bir kapitalist dünya ekonomisi olan modern dünya sistemidir. Bu sistem, uzun olan 16. yüzyılda dünyanın belirli bir bölgesinde - Avrupa'nın ve Amerika'nın bazı yerlerinde - oluştu. Ardından dünyayı daha fazla içine almak için coğrafi olarak yayıldı. 19. yüzyılın sonlarında, Osmanlı İmparatorluğu ve Ortadoğu da dahil olmak üzere, bütün dünyayı sarmayı başardı. O zamandan bu yana da dünyanın tümünü kapsamaya devam ediyor.

2) Evrende bildiğimiz, inanılmaz derecede en küçüğünden en büyüğüne bütün sistemler gibi bu sistem de yaşayan bir sistem. Ebedi değil ve olamaz da. Analitik olarak her sistemin üç aşaması var: Doğma/oluşma aşaması, kurallarını ayırıştırabileceğimiz 'normal' hayatları, ve son olarak da yapısal krizleri. Bütün dengeler altüst olduğunda, bu üçüncü momente ulaşmış oluruz. Belki de 50 yıldan beri kriz içinde yaşıyoruz ve bu kriz 30-40 yıl daha sürebilir.

3) Yapısal kriz aşaması, orta vadede değil de kısa vadede topyekün bir belirsizlik anını teşkil etmesinden ötürü korkunç bir momenttir de. Aynı zamanda her bir birey veya grubun göstereceği çabanın önem arz ettiği ve daha insancıl bir sistem uğruna verdiğimiz mücadelenin nihai sonucunu etkileyebileceği, ilham verici ve canlandırıcı bir momenttir.

4) Bu yapısal krize ulaşmamızın iki nedeni var: Birincisi; sistem, “normal” işleyiş biçimini kaldığı yerden devam ettiremeyecek kadar dengesini kaybetti. Kapitalistler durmadan kapital biriktirecek durumda değiller artık. Alternatif arayışında olan, sadece kapitalizm karşıtları değil. Kapitalizmi savunanlar da alternatif arıyor. İkincisi; ağırlıkta - hala devam etmekte olan - 1968 dünya devriminin sonucu olarak, bugün yüzde 99 olarak isimlendirdiğimiz insanlar, geleceğin kaçınılmaz olarak kapitalistlere ait olduğuna artık inanmıyor. Onlar da, yerine hangi sistemin geçeceğinden emin olmamakla birlikte, içinde yaşadığımız durumun kapitalizmin sonu olduğunu görmeye başladı.

5) Kapitalizmin yapısal krizinin işaretleri ise dünya ekonomisinde, onun para birimlerinde, jeopolitik ittifaklarda, var olan rejimlerin istikrarında muazzam ve sürekli azgın dalgalanmalardır. Kaos derken bunu kastediyoruz. Kaotik bir durum aşırı düzeyde entelektüel şaşkınlığa neden olurken, ekonomik açıdan felce uğrattır ve ahlaki açıdan terstir. Her devlette jakobenizmin sorgulandığına ve çok uluslu devletlerin realitesine uygun yeni yollar bulma ihtiyacına şahit oluyoruz.

Bundan nasıl bir sonuç çıkarabiliriz? Öncelikle; bu radikal, yeni durumu entelektüel olarak anlamak için çaba sarf etmek durumundayız. Bu konferans, bu konuya katkıda bulunmayı amaçlıyor ve bu çabayı selamlıyorum.

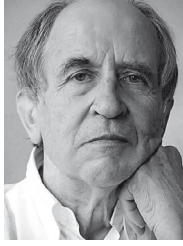
İkincisi; dünyanın temel bir ahlaki seçimle karşı karşıya olduğunu görmek zorundayız. Bu kaos sonsuza dek sürmeyecektir. Öyle bir noktaya varacağız ki iki yeni dünya-sisteminden biri daha belirgin olacaktır: Ya kapitalizmin en kötü özelliklerini (hiyerarşi, sömürü ve kutuplaştırma) kapitalist olmayan yeni bir biçime kopyalamak ya da insanlık tarihinde ilk defa nispeten demokratik ve nispeten eşitlikçi bir sistem. İkisinin ortasında bir netice olamaz.

Üçüncüsü; ahlaki seçimimizi yaptıktan sonra, üstün gelmemize yardımcı olacak siyasi stratejiyi de tasarlamamız gerekecektir. Bana göre bu strateji, dünyadaki bütün sol güçlerden oluşacak çok geniş bir koalisyonu kapsamalı. Hepimize, birbirinden koparılmayacak üç görevde başarılar diliyorum: Analitik doğruluk, ahlaki tercih ve etkili bir siyasi strateji.

Immanuel Wallerstein tarihsel sosyoloji alanında çalışmaları ile bilinen Amerikalı sosyolog, dünya-sistemi analizcisidir. Dünya-Sistemi Teorisi'nin gelişimine katkıları ile tanınır.

0.5 Wolf-Dieter Narr

Selamlama Mesajı

Değerli Bayanlar ve Baylar!

Size bu önemli ve aynı zamanda çok zor konuları olan bu konferansa hoş geldiniz demek istiyorum.

Katılamadığım için çok üzgünüm. Neden katılmak istediğimi ve neden gelemediğim için esef duyduğumu şu üç temel sebep size çok kısa ve öz bir şekilde açıklayabilir.

Birincisi; sorunun büyük öneminden hiç şüphem yok; onu tasavvur etmek, konu ile bağlantılı olarak sorunları analiz etmek, kapitalist ve devletçi ekonomik ve politik üretim türünü aşan bir şekilde yerel, bölgesel ve global anlamda gerçekleştirilebilecek alternatif ekonomik ve politik örgütlenme için seferber olmak gerekmektedir.

İkincisi; Kürt sorunu diye tabir edilen sorun, sosyolojik olarak bahsedilen o başka bir dünyanın nasıl olacağına dair tasavvurun en iyisi yada en iyi örneklerinden birini teşkil edebilir. Ekleme isterim ki, Kürt sorununun, -ki bu sadece dar anlamda Kürtlerin bir sorunu değildir- radikal demokratik ve barışçıl çözümlüne sempati ile bakmaktayım.

Üçüncüsü; hiç şüphesiz genel olarak sosyal bilimler ve özelde de egemen Batı sosyal bilimleri hiçbir şekilde sözlerini yerine getirmemişlerdir. Onlar hegemonik mantığın ve bu dünyanın Batı yanlısı egemen yapısının bir parçası olmuş ve bütünleşmişlerdir.

Bundan dolayı genel anlamda bir şey söylersek: Değişimin zamanı gelmiştir. Lütfen böylesi bir değişimin ilk adımlarını bugünlerde atmaya başlayınız.

Wolf-Dieter Narr siyaset bilimcisidir. 1971 ile 2002 arasında Berlin Özgür Üniversite’de profesördü.

0.6 Abdullah Öcalan

Hakikat Arayışçısı

Konferansın Saygıdeğer Katılımcıları, Değerli Konuklar!

Bu konferansı organize ederken Sayın Öcalan'la da avukatları aracılığıyla tartıştık ve konferansımıza ilişkin görüşlerini istedik. Ayrıca bu konferansın temel konularına ilişkin bir sunum yapmasını da tasarlıyorduk.

Kendisinin konferansımıza katkısı pek çok açıdan önemliydi. Birincisi, siyasi ve örgütsel kimliğinin yanı sıra bilimsel arayışı olan bir insan olarak kişisel yoğunlaşmasıyla sunacağı katkıdır. Sosyal bilimlere olan özel ilgisi, zor koşullara rağmen literatürü takip edip eleştirel bir bakış açısını geliştirmesi, ele alınan pek çok noktada 40 yıla varan büyük tecrübesinin ışığında yaratıcı açılımlara vesile olması, kendisinin özel katkısını anlamlı kılıyordu.

İkincisi de, Öcalan ve Kürtler arasında ki bağın yarattığı sonuçların konferansımız açısından taşıdığı önemdir. Kürt siyasetinde, entelektüel kesimde ve toplumsal dokuda pek çok kişinin sosyal bilimlere olan ilgisinin ardından Öcalan'ın konuya verdiği değer yatmaktadır. Daha da önemlisi, Kürt siyasetinin sürekli bir arayış içinde olması, küresel gelişmelerle bir etkileşim içine girme arzusu ve geleneksel siyasi formları aşarak yeni alternatifler üzerinde durma çabasının bir eğilim, alışkanlık ve zihniyet haline gelmesinde belirleyici bir katkısı olmuştur. Düşünsel tartışmalarıyla, teşvik edici yaklaşımlarıyla ve bizzat ürettikleriyle bunu başarmıştır.

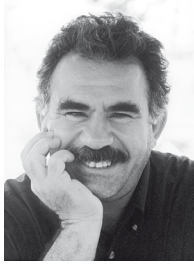
Bu nedenle, konferansımıza bizzat doğrudan hitap edebileceği bir mesajının ulaşmasını istiyorduk. Ancak içinde bulunduğu koşullar, Türk devletinin ağır yönelimleri böylesi bir etkin bir baği engelledi. Yaklaşık yedi aya varan ağır tecrit koşullarında, aile ve avukatlarıyla görüşmesi yasaklanmış, dışarıya herhangi bir mektup ve telgraf yazması engellenmiş durumdadır. Sağlık ve yaşam koşulları hakkında da herhangi bir bilgiye sahip değiliz. Son bir yılda kendisiyle görüşen tüm avukatları şu anda kendisi gibi yüksek güvenlikli cezaevlerinde tutuklu olarak bulunuyor. Dış dünyayla tüm bağları ortadan kaldırılmış durumda. Böylesi bir dramatik tablo içinde mevcut devam eden davalarında tüm savunma imkanları da yok edilmiştir.

Üstelik Türk hükümeti, Uluslar arası ilişkilerin kendisine verdiği büyük bir güvenle, hiçbir hukuki ve ahlaki ilkeye sığmayan ağır tecrit uygulamalarını basın ve kamuoyu önünde savunmaktan geri durmuyor. Ve üstelik daha ağır yönelimlerin gelebileceğinin de mesajını vermektedirler.

Tüm dünyaya idamı kaldırdık derken, Türk başbakanı kitleler karşısında Öcalan'ın idamı üzerine söylev vermekte, Türk basını, kapalı kapılar ardından idamın tekrar uygulanmasının iktidar dehlizlerinde tartışıldığını yazmaktadır. Bu yaklaşım Türk hükümetinin kendini hiçbir taahhülle bağlı hissetmediğini ve Öcalan'ın yaşamının tehdit altında olduğunu ortaya koymaktadır. On iki yıllık ölüm koridorunda devam eden bir yaşam seyrine rağmen, düşünmek, arayış içinde olmak, değişimi hissedebilmenin büyük kavgası da devam etmektedir.

Bu arayışı yansıtmak, gelişimin ve değişimin coşkusu vermek için sözü, tüm tecrit uygulamalarına rağmen kendisine bırakmak istiyoruz. 2011 yılının başında tamamladığı savunmasının kısa bir bölümünü sizinle paylaşmak istiyoruz.

“Abdullah Öcalan’a Özgürlük – Kürdistan’da Barış” Uluslararası İnisiyatif

Bir insanın yaşamında, yaşadığı gerçekliklerin hakikatine varmaktan daha değerli bir şey olamaz. Hakikat arayışcılığı en değerli insan faaliyetidir. Zira insan, hakikati mümkün kılan bir varlıktır.

Yaşam serüvenime başladığımda müthiş donanımsızdım. Çözölmüş bir toplumun çözölen ve güçlölkle ayakta durabilen bir ailesinde doğup büyüme çok zordur. Bu zorluğun temelinde ailenin kendi doğrularını çoktan yitirmesi ve çocuğa verebilecek pek bir şeyinin kalmamışlığı yatar. Geriye hükmedenlerin sınırsız yalanlarına açık hale getirilmiş boş bir zihniyet dünyası kalır. Yalanlara karşı koyacak güçten yoksun olan bu zihniyetler âdetâ başa beladır. Sömürge veya sömürgeci öte bir statü altında yaşayan toplumlarda, belli bir aşamadan sonra ya zorla ya ikna edilerek bu yalanlara katılmak kaçınılmazdır. Hükümlanlık dünyasının bu konuda son derece gelişmiş deneyimleri vardır. Onlar kendi yalanlarının nasıl etkili olacağını iyi bilirler. Bu eşikler aşılsa, devrim denen süreç başlamış demektir.

Ben de eşik tanımayan, dur durak nedir bilmeyenlerdendim. Yaşam koşuşturmacası beni er geç toplumsal hakikatlerle yüzleştirecekti. Toplumsal hakikatlerle nasıl karşılaştığımı çok sınırlı da olsa dönemler itibarıyla anlatmayı denedim. İdeolojik ve bilimsel çabalarla hakikat avcılığını nasıl yürüttüğümü sunmaya çalıştım. Tüm bu açıklamaları insani ve toplumsal kimliğimi inkâr edenlere, imha peşinde koşanlara, suçlu muamelesi yapıp ağır cezalara uğratanlara karşı yaptım. Bir de bireylerine sistemin adaletini uygulamaktan sorumlu olanlara, ABD'ye, AB'ye, TC'ye ve işbirlikçilerine karşı gerçekleştirdim.

Açık hava zindanındaki mücadelede müthiş söylem ve eylemde bulunurken, hakikat algısını geliştirmeye fazla fırsat bulamıyordum. Büyük sorunları olanlar için kapalı zindan koşulları yaman bir öğreticidir. Bu nedenle kapalı zindanlar söylem ve eylemin mücadele alanları olmaktan çok, büyük sorunları olup da altında ezilmeyenler için hakikat algısı ve mücadelesinin güçlü ve başarılı geçtiği yerlerdir. Zindan büyük davaları olanlar için, ancak her gün keşfi uğruna mücadele ettikçe hakikatlerin kazanılacağı bir alan anlamını taşır. Zamanın anları hakikat kazanımlarıyla dolu geçtikçe zindandaki yaşam katlanmaya değer olur.

İmralı'ya getirilişim ABD ve AB'nin önderlik ettiği kapitalist modernite sisteminin gücüyle gerçekleştirildi. Daha da önemlisi, meşru güçlerini ve hukuki yolları kullanarak değil, meşru olmayan ve hukuk dışı bir yolla, sistemin ortak askeri örgütü NATO'nun gayri nizami ve yasadışı çalışan örgütü Gladio'nun büyük bir operasyonu ile İmralı'ya getirildim. Görünüşte Türk güvenlik güçleri başarılı bir operasyonla beni etkisizleştirip Ada'ya getirmişlerdi. Böyle bir görünümün dünyaya yansıtılması planlanmıştı. Getiriliş tarihim 15 Şubat'tı. 15 Şubat 1925 tarihi, Şeyh Sait'e yönelik komplonun başlangıç günüydü. Tiyatroluk bir Ada Mahkemesindeki yargılamadan sonra, 29 Haziran 1999'da idam kararı verildi. 29 Haziran da Şeyh Sait ve bir grup arkadaşının idam edildiği gündü. Belli ki 1999 yılına göre yetmiş beş yıldır Kürtler üzerindeki büyük inkâr ve imha operasyonları aralıksız sürdürülmekteydi. AB Konseyi ve ABD ile idam gözdağı üzerinde uzlaşmıştı. Ama AİHM yoluyla bunu uygulamama ve şahsımda kontrolleri dışındaki devrimci hareketin, Kürdistan Özgürlük Mücadelesi'nin ve PKK'nın tasfiyesi amacıyla yararlanma, üzerinde uzlaştıkları asıl ortak politikaydı. Bunu büyük bir gizlilik içinde yapıyorlardı. 'Teröristle mücadele'de meşru yolların çiğnenmesi hususunda da anlaşılmışlardı.

İmralı sürecinde bana dayatılan komplo, umudun zerresini bırakmayan cins-tendi. İdam cezasının infazı ve psikolojik savaşın uzun süre gündemde tutulması bu amaçlaydı. İlk günlerde bu ağır tecride nasıl dayanabileceğimi ben bile tahayyül edemiyor, bir yılı dahi nasıl geçirebileceğimi düşünemiyordum. Kendi kendime yerindiğim şöyle bir düşüncem oluşmuştu: "Milyonlarca kişiyi daracak bir odada nasıl tutabilirsiniz?" Gerçekten Kürt Ulusal Önderliği olarak, zindana giriş koşullarında kendimi milyonların sentezi haline getirmiştım. İnsan ailesinden ve çocuklarından uzak kalmaya hiç dayanamazken, ben ölümüne birleşmiş milyonların iradesinden bir daha hiç kavuşmamacasına ayrılmaya uzun süre nasıl dayanabilecektim? Dışarıdan gelen birkaç satırlık mektuplar bile verilmiyordu. Şimdiye kadar zindandaki yoldaşların büyük kısmı verilmeyen ve sıkı denetimden geçmiş az sayıdaki mektubu dışında ve birkaç istisna haricinde hiç mektup almadım. Mektup da gönderemedim. Bütün bu hususlar tecridin yol

açtığı durumu kısmen anlaşılır kılabilir. Fakat benim konumumun özgün yönleri vardı. Kürtlere ilişkin birçok ilk'e çıkış yaptıran kişi konumundaydım. Yarım kalan bu çıkışların hepsi özgür yaşamın olmazsa olmazlarıydı. Kendimi toplumsal özgürlük alanlarında âdeta eritmiş, geride 'ben' diye bir şeyi bırakmamıştım. Toplumsal açıdan zindan süreci böylesi bir anda başlamıştı.

Aslında dış koşullar, devlet, idare ve cezaevinin kendisi saraylara özgü bir donanımda olsa dahi, bana uygulanan tecride nasıl dayandığımı açıklamaya yetmez. Temel etkenler koşullarda ve devletin yaklaşımlarında aranmalıdır. Belirleyici olan, benim kendimi tecrit koşullarına ikna etmemdir. Öyle büyük gerekçelerim olmalıydı ki tecride dayanabileyim, tecritte de olsa büyük bir yaşamın sergilenebileceğini kanıtlayayım. Bu temelde düşününce, öncelikle iki kavramsal gelişmeden bahsetmeliyim.

Birincisi, Kürtlerin toplumsal statüsüne ilişkindi. Şöyle düşünüyordum: Benim özgür yaşamı arzulamam için bağlı olduğum toplumun özgür olması gerekirdi. Daha doğrusu, bireysel özgürleşme toplumsuz gerçekleşemezdi. Sosyolojik açıdan birey özgürlüğü tamı tamına toplumun özgürlük düzeyiyle bağlantılıydı. Bu varsayımı Kürt toplumuna uygulayınca, Kürtlerin yaşamı etrafına duvar örülmemiş zifiri karanlık bir zindandan farksızdı.

İkincisi, kavramı tam anlayabilmek için ahlâki bir ilkeye bağlılık ihtiyacı vardır. Kişi kendini mutlaka bir topluma bağlı olarak yaşanabileceği konusunda bilinçli kılmalıdır. Modernitenin yarattığı en önemli bir algı da, toplumsal bağlılığı olmadan kendini yaşatabileceği konusunda bireyi ikna etmesidir. Bu ikna sahate bir anlatıdır. Aslında öyle bir yaşam yoktur, ama imal edilmiş sanal bir gerçeklik olarak kabul ettirilir. Bu ilkeden yoksunluk, ahlâkın çözülmüş olduğunu da ifade eder. Burada hakikatle ahlâk iç içedir. Liberal bireycilik ancak ahlâki toplumun çözülüşü ve hakikat algısıyla ilişkisinin kesilmesiyle mümkündür. Bunun çağımızda hâkim yaşam biçimi olarak sunulması doğruluğunu kanıtlamaz. Tıpkı sözcüsü olduğu kapitalist sistemin ahlâki toplumun çözülmesi ve hakikat algısını yitirmesiyle mümkün olması gibi. Kürt olgusu ve sorunu üzerinde yoğunlaşmamın bir sonucu olarak sözünü ettiğim yargıya ulaştım.

Yaşamımda ikili bir yanı iyi kavramak gerekir. O da Kürtlükten kaçış veya tersine Kürtlüğe yöneliştir. Uygulanan kültürel soykırım gereği, kaçış için koşullar her yerde her an hazır ve nazırdı. Kaçışı daimi olarak teşvik ediciydi. Ahlâki ilke tam da burada devreye girer. Kendi bireysel kurtuluşu pahasına kendi toplumundan kaçış ne kadar doğru veya iyidir? Üniversitenin son sınıfına kadar gelebilmem, aslında o dönemde bireysel kurtuluşu da garantilediğim anlamına geliyordu. Tam da bu dönemde Kürtlüğe yönelişin başlaması veya kesinleşmesi, ahlâki ilkeye dönüşü ifade ediyordu. Kişi bir toplumsal olguya mutlaka bağlanmalı ki, ahlâkları bir birey olabilsin. Benim ahlâksız bir birey olamayacağım aç-

ğa çıkıyordu. Burada ahlâk kavramını etik anlamında kullanıyorum. Yoksa ilkel ahlâkçılıktan, örneğin ömrü boyunca herhangi bir aile veya benzer topluluğa bağlı yaşamaktan bahsetmiyorum. Çünkü Kürt olgusuna ve onun sorunsal haline bağlanış ancak etik olarak ahlâkla mümkündür. Hâlâ sürüp giden Kürtlerin mutlak köle hali benim “Özgür yaşam mümkünmü” gibi hayal kurmamı kesin olarak engelledi.

Şuna ikna oldum: Benim içinde özgür yaşayacağım bir dünyam yoktur. Burada iç ve dış cezaevi arasında epey mukayesede bulundum. Sonuçta dışarıdaki tutsaklığın birey için daha tehlikeli olduğunu fark ettim. Bir Kürt bireyinin kendini dışarıda özgür sanarak yaşaması büyük bir yanılgıdır. Yanılgı ve yalanın egemenliği altında geçecek bir yaşam, kaybedilmiş ve ihanete uğramış bir yaşamdır. Bundan çıkardığım sonuç, dışarıda ancak bir şartla yaşanabileceği, onun da günün yirmi dört saatinde Kürtlerin varlık ve özgürlüğü için savaşım içinde olmakla mümkün olabileceğidir. Ahlâklı ve onurlu bir Kürt için yaşam, kesinlikle günün yirmi dört saatinde varlık ve özgürlük savaşçısı olmakla mümkündür.

Dışarıdaki yaşamımı bu ilkeye vurduğumda, ahlâklı yaşadığımı kabul ediyordum. Bunun karşılığının ölüm veya cezaevi olması savaşın doğası gereğidir. Savaşsız bir yaşam koca bir sahtekârlık ve onursuzluktan ibaret olduğuna göre, ölüm veya cezaevine katlanmak da işin, eylemin doğasında vardır. Cezaevi koşullarına dayanmamak yaşam gerekçeme aykırıdır. Varlık ve özgürlük savaşının her biçiminden nasıl kaçınılamazsa, cezaevinden de kaçınılamaz. Çünkü o da uğruna savaşılan özgür yaşamın bir gereğidir. Kürtler söz konusu olduğunda ve sosyalist olduğuna inandığında, liberalizmin veya çarpık bir dinsel fanatizmin buyruğunda değilse, bir kişinin ahlâkı ve etik bir yaşam için savaş dışında, dışarıda yapacak bir şeyi ve yaşanacak bir dünyası yoktur.

İkinci kavram, birincisiyle bağlantı içinde hakikat algısının gelişmesidir. Zindanda tahammül gücünün tek ilacı hakikat algısını geliştirmektir. Yaşamın geneline ilişkin olarak hakikat algısını güçlü yaşamak, yaşamın en keyifli anına, daha doğrusu yaşamın anlamına erişmektir. İnsan niçin yaşadığını doğru kavramışsa, herhangi bir yerde yaşaması kendisi için sorun olmaz. Yaşam sürekli hata ve yalanlar içinde geçerse anlamını yitirir. Böylece yaşamın yozlaşması denen olgu ortaya çıkar. Keyifsizlik, rahatsızlık, kavga ve küfür yoz yaşamın doğal sonucudur. İnsan yaşamı hakikat algısı gelişkin olanlar için tam bir mucizedir. Yaşamın kendisi büyük heyecan ve coşku kaynağıdır. Yaşamda evrenin anlamı gizlidir. Bu gizi fark ettikçe, zindanda da olsa, yaşama katlanmak diye bir sorun olmaz. Zaten zindan özgürlük içinse, orada büyüyecek olan da hakikat algısıdır. Hakikat algısıyla büyüyen yaşam, en zor acıları bile mutluluğa dönüştürebilir.

Benim için İmralı Cezaevi, Kürt olgusunu ve sorununu algılamak ve çözüm olanaklarını kurgulamak açısından tam bir hakikat savaşımı alanına dö-

nüştü. Dışarıda daha çok söylem ve eylem, cezaevinde ise anlam geçerliydi. Savunmalarında daha kapsamlı ve somut olarak dile getirdiğim siyaset felsefesine ilişkin düşüncelerimi dışarıda geliştirmem çok zor olurdu. Siyaset kavramının kendisini kavramak bile büyük çaba ister, hakikatin güçlü algılanmasını gerektirir. Pozitivist bir dogmatik olduğumun derinliğine farkına varmam tecritle oldukça ilişkilidir demem mümkündür. Farklı modernite kavramlarını, ulus inşalarının çok çeşitli modellerinin olabileceğini, genelde toplumsal yapılanmaların insan eliyle yaratılmış kurgusal yapılar olduğunu ve esnek bir doğaları bulunduğunu tecrit koşullarında daha iyi idrak ettim.

Özellikle ulus-devletçiliği aşmak benim için çok önemliydi. Bu kavram benim için uzun süre Marksist-Leninist bir ilke olup asla değiştirilmemesi gereken bir dogma niteliğindeydi. Toplumsal doğa, uygarlık ve modernite üzerinde yoğunlaştığımda, bu ilkenin sosyalizmle ilgili olamayacağını, sınıflı uygarlığın bir tortusu ve kapitalizm eliyle meşrulaştırılmış azami toplumsal iktidarcılık olduğunu kavramam önemliydi. Dolayısıyla reddetmekte tereddüt etmedim. Eğer söylenildiği gibi gerçekten bir bilimsel sosyalizm olacaksa, bu konuda değişmesi gerekenler reel sosyalizmin ustalarıydı. Bunların kapitalist bir kavramı sahiplenmeleri büyük bir hataydı ve sosyalizm davasına büyük zarar vermişti.

Kapitalist liberalizmin çok güçlü bir ideolojik hegemonya olduğunu derinliğine kavradıkça, modernite çözümlemelerini de güçlü yapmaya başladım. Demokratik modernitenin sadece mümkün değil, kapitalist moderniteden hem daha gerçek hem de daha çağdaş ve yaşanılır olduğunu kavradım. Reel sosyalizm ulus-devlet kavramını aşmadığı ve ulus-devleti temel modernite gerçeği olarak kavradığı için, başka tür bir ulusçuluğun, örneğin demokratik ulusçuluğun olabileceğini hiç düşünememiştik. Bizim için ulus illa devleti olması gereken bir şeydi! Kürtler bir ulus ise, mutlaka bir devletlerinin de olması gerekirdi! Halbuki toplumsal olgular üzerinde yoğunlaştıkça, ulusun kendisinin son birkaç yüzyılın en los gerçeği olduğunu, kapitalizmin güçlü etkisi altında şekillendiğini ve özellikle ulus-devlet modelinin toplumlar için demirden kafes olduğunu kavradıkça, hem özgürlük hem de toplumsallık kavramının daha değerli olduğunu fark ettim. Ulus-devletçilik uğruna savaşmanın kapitalizm için savaşmak olduğunu fark ettikçe, siyaset felsefemde büyük dönüşümler yaşandı. İkisi de özünde aynı kapıya götüren dar ulusçuluk ve sınıfçılık mücadelesi, sonunda kapitalizmi güçlendirmekten öteye sonuç vermiyordu.

Modernitenin dayattığı sosyal bilgilerin bilim değil çağdaş mitolojiler olduğunu fark ettikçe, tarih ve toplum bilincim daha da derinlik kazandı. Hakikat kavrayışında tam bir devrim yaşandı. Kapitalist dogmaları yırttıkça, toplumu ve tarihi daha büyük bir zevkle ve hakikat yüklü olarak tanımaya başladım. Bu dönemde kendim için uygun bulduğum ad 'Hakikat Avcısı'ydı. Kapitalist mo-

dernitenin Kürtlere dayattığı ‘tavşan kaç, tazi tut’ tekerlemesini, anlam itibariyle “Kapitalist moderniteyi avla” tekerlemesine dönüştürmüştüm. Hakikat algısı bir bütün olarak geliştiğinde, hangi toplumsal, hatta fiziki ve biyolojik alanlara ilişkin düşünürsek düşünelim, eskisiyle kıyaslanmayacak bir anlam üstünlüğü sağlıyordu. Cezaevi koşullarında istediğim kadar günlük hakikat devrimlerini yapabilirdim. Bunun verdiği direnme gücünü başka hiçbir şeyin veremeyeceğini belirtmem gereksiz olacaktır.

Hakikat kavrayışının güçlenmesi, pratik çözümler geliştirmem üzerinde de etkisini gösterdi. Türk devletçilik zihniyetine hep kutsallık ve tekillik atfedilir. Yönetim deyince hep devlet olmak akla gelir. Bu zihniyet Sümer orijinli olup, tanrısallıkla sıkıca kaynaşmış olarak, sürekli Arap ve İran iktidar kültürlerine de devredilmiştir. Tek tanrı kavramının kökeninde de iktidar olgusunun güçlü bir yeri vardır. İktidar elitleri oluştuğu Türkler bu kavramın belki de dördüncü, beşinci versiyonlarını geliştirmişler, etimolojik anlamını bilmeden hep sonuçlarından etkilenmişlerdi. İktidar denilen şey Selçuklu ve Osmanlı uygulamalarında tam bir anlamsızlığa bürünmüştü. İktidar için bazen bir çırpıda onlarca kardeş, akraba idam edilmişti. Cumhuriyet’le bu anlayışa bir kılıf daha geçirildi. Daha doğrusu, Avrupa’nın geliştirdiği ulusal egemenlik ve ulus-devlet anlayışları olduğu gibi iktidara monte edildi. Böylelikle Türk ulus-devleti daha da tehlikeli bir Leviathan haline getirildi. Ona dokunan idam ediliyordu. Ulus-devlet mutlak kutsalların başında geliyordu. Bürokrat sınıf için bu özellikle böyleydi. İktidar ve devlet sorunu tarihinin en karmaşık toplumsal sorunu haline gelmişti.

İmralı’da en çok yoğunlaştığım kavramlardan olan iktidar ve devlet kavramlarının Türk ve Kürt ilişkilerinde nasıl bir rol oynadığını kavradıkça, daha somut pratik çözümlere yönelme gereğini kuvvetle hissettim. Genelde olduğu kadar Türk-Kürt ilişkilerinde de iktidar ve devlet düzenlemelerinin yaklaşık bin yıllık gelişimini Hititlere kadar götürme gereğini duydum. Mezopotamya ve Anadolu iktidar ve devlet kültürleri arasında sıkı bir jeopolitik ve jeostratejik ilişki olduğunu iyice kavrayıp, bunu Türk ve Kürt ilişkilerine uyarladığımda, iktidar ve devlet ayrıştırmalarının akıllı bir yöntem olmadığını rahatlıkla görebiliyordum. Demokrasi kavramının aleyhine gelişen kavramlar olduklarından, iktidar ve devlet kavramlarını benimsemiyordum. Tüm yönetimi iktidar ve devlet güçlerine terk etmenin toplum için büyük bir kayıp olduğunu gördükçe, demokrasi-nin önemi daha iyi anlaşıyordu. Fakat iktidar ve devletin anarşistçe inkârının pratikte oldukça çözümsüzlüğe yol açtığını fark ettiğimden, tercih ettiğim bir çözüm yöntemi olmasa da, iktidar ve devlet paylaşımını inkâr etmenin tarihsel gerçeklere uygun olmadığını derinliğine fark ettim. Demokratik yönetim esas tercihimizdi. Ama tarih boyunca tekleşmiş iktidar ve devlet kültürlerini inkâr ettikçe,

paylaşılması toplumsal açıdan hak olan yönlerini kavramadıkça, bunun sonucu olarak sağlıklı pratik çözümlere varamayacağımı gördükçe, ortak iktidar ve devlet kavramlarının önemini çok daha iyi kavradım.

Tarih boyunca Anadolu ve Mezopotamya'daki iktidar ve devlet politikaları ve stratejilerinde yoğunca ilişkiler yaşanmış, sıkça ortaklaşan modeller denenmiştir. Türk-Kürt ilişkilerinde de tüm kritik dönemlerde benzer modeller tercih edilmiş, bu model en son Ulusal Kurtuluş Savaşında denenmişti. Son savunmamda bu gerçeği yoğunca işledim. Teorik bir model halinde sunmanın yanı sıra, pratik çözüm projesine dönüştürmenin sadece Türk-Kürt ilişkileri değil, Ortadoğu'nun büyük çıkmaz yaşayan benzer sorunlarının çözümü için de muazzam değeri vardı. Özellikle kapitalist modernitenin dayattığı pozitivist dogmatizme karşı hem tarihî gerçeklerle oldukça uyumlu, hem de pratik çözüm için herkesin ideallerine en yakın unsurlar içeriyordu. Tarihsel gelişmelerin ışığında iktidar ve devlete ilişkin olarak demokratik modernite, demokratik ulus ve demokratik özerklik kavramları üzerinde yoğunlaşmamın önemli etkisi vardı.

Diğer bir tarihsel gerçeklik, merkezî iktidar kavramının istisnai, yerel iktidar kavramlarının ise kural olduğuna ilişkin tespitti. Günümüzde merkezî ulus-devletin bu bağlamda tek ve mutlak model olarak sunulmasının kapitalizmle bağını doğru kavradıkça ve içyüzünü daha anlaşılır kıldıkça, yerel çözümlerin demokrasi için taşıdığı önemi daha iyi kavırıyordum.

Şiddet ve iktidar arasındaki ilişki için de benzer sonuçlara varmıştım. Şiddetle iktidar ve ulus olmanın tercihimiz olamayacağı açıktı. Zorunlu öz savunma gerekleri olmadıkça, şiddet kullanarak toplumsal avantajlar elde etmenin sosyalizmle de alakası yoktu. Öz savunma dışında tüm şiddet biçimleri ancak iktidar ve sömürü tekelleri için geçerli olabilirdi. Bu yöndeki kavramsal gelişim, barış sorununa daha ilkeli ve anlam yüklü olarak yaklaşmaya büyük önem atfediyordu. Dolayısıyla Kürtlere, hatta sömürü altındaki tüm kesimlere baskı uygulayan iktidar ve devlet elitlerinin 'ayrılıkçı' ve 'terörist' yaftalamalarını boşa çıkaracak epey kavramsal ve kuramsal birikime ulaşmıştım.

Sağlık sorunlarına yol açan fiziki nedenler dışında, İmralı'daki yaşamın katlanamayacağım bir yönü yoktur. Moral, bilinç ve irade gücüm eskiye nazaran asla gerilememiş; tersine daha rafine hale gelmiş, estetikle beslenmiş ve güzel gelişme yönüyle zenginleşmiştir. Toplumsal hakikatlerin bilim, felsefe ve estetikle açıklanmasını geliştirdikçe, daha doğru, iyi ve güzel yaşamının olanakları da artıyor. Kapitalist modernitenin yoldan, hakikat yolundan çıkardığı insanlarla yaşamaktansa, hücremde tek başıma son nefesime kadar yaşamayı tercih ederim.

Kısaca özetlemeliyim ki, benim için yaşam özgür yaşandıkça mümkündür. Etik, adil ve politik olmayan yaşam, toplumsallık açısından yaşanmaması gereken bir yaşamdır. Genelde uygarlık ve özelde kapitalist modernite, oluşturduğu

ideolojik baskı ve sömürü tekelleriyle, köleliğin her biçimine bulanmış, bol yalanlı, demagojik ve bireyci yaşamlarla yanlış yaşamayı mümkün kılar ve kabul ettirir. Toplumsal sorun denen gelişmeler de böyle ortaya çıkar. Adını ister sosyalist, ister özgürlükçü, ister demokrat veya komünist koyalım, kendine devrimci diyen her kişi aşırı sınıf, kent ve iktidarın baskı ve sömürüsüne dayalı uygarlığa ve modern dönemlerin egemen yaşam tarzlarına itiraz etmek ve karşı çıkmak durumundadır. Başka türlü adil, özgür, demokratik ve toplumsal yaşam tarzı gerçekleşmez; dolayısıyla yaşanmaz. Bol yalanlı, yanlış, kötü ve çirkin yaşamlar yaşanır. Buna doğru temelli olmayan yaşam tarzı denilir. Yaşamım boyunca sorun yaptığım veya zaten sorunlu olan bu yaşam tarzının reddine ilişkin büyük çaba sahibi olduğum iyi anlaşılmak durumundadır.

Bu konuda çok merak edilen bir soru da kadınla yaşam tarzına ilişkindir. Özellikle modernite koşullarında kadınla yaşamak büyük önem taşır. Toplumsal sorunların kalbinde ve beyinde başköşeyi işgal eden bu sorunu çözmek için bilimsel, felsefi, etik ve estetik yaklaşım temel alınmak durumundadır. Çağımızda, kapitalist modernite koşullarında özgür eş yaşam büyük sorumluluk gerektiren ve bilimsel, felsefi, etik ve estetik yaklaşım gücü isteyen bir yaşamdır. Kadının uygarlık tarihinde ve modern çağda içine konulduğu statüyü bilmeden, etik ve estetik yaklaşım gücü göstermeden, birlikte hangi türü denenirse denensin, içine girilecek her yaşamın yanlışlık, ahlâksızlık ve çirkinlikle sonuçlanması kaçınılmazdır.

Modernitenin iktidar eksenli uygarlık ahlâkının dayattığı kadına cinsiyetçi yaklaşım ıskallığı içindeki yaşam tarzı, büyük ahlâksızlık ve çirkinlik üretir. Şu ana karşı büyük bir savaşım yürüttüğüm bu olgunun aşılması için sorumluluktan pay alan her erkek ve kadının özgürleşmesi, özellikle kadının güçlenmesi, özgürleşmesi ve tüm toplumsal alanlarda denk bir seviye kazanması için bilimsel, felsefi, etik ve estetik yaklaşım ve pratikleri sürekli geliştirip örgütlemesi, demokratik ulusun zihniyet ve kurumlarında yaşamsallaştırması gerekir.

İster içeride ister dışarıda, ister ana karnında ister fezanın herhangi bir anında ve mekânında olsun, insan yaşamı ancak toplumsal olarak özgür, farklılığı içinde eşit ve demokratik yaşanabilir. Bunun dışındaki yaşam biçimleri sapaktır, dolayısıyla hastalıktır. Doğruya getirilmesi ve sağlıklı kılınması için devrim dahil çeşitli toplumsal söylem ve eylemlerle mücadele edilir. Bunun için de etik, estetik, felsefi ve bilimsel zihniyet ve irade oluşturulur.

O halde olası bir çıkışta her nerede olursam olayım, hangi anda yaşarsam yaşayayım, mensubu olmaya çalıştığım toplumsallık için, bunun en trajik bir gerçeğini yaşayan Kürtler için, onların çözüm ve kurtuluş yolu olan demokratik uluslaşmaları için, parçası oldukları komşu halklar başta olmak üzere tüm Ortadoğu halklarının çözüm ve kurtuluş yolu olan Demokratik Uluslar Birliği

için, onların da bir parçası oldukları dünya halklarının çözüm ve kurtuluş yolu olan Demokratik Uluslar Birliği için sonuna kadar gerekli olan her söylem ve eylem tarzıyla sürekli mücadele içinde olacağım doğaldır. Bunun gerekli kıldığı etik, estetik, felsefi ve bilimsel güçle büyük pay kazanan hakikat kişiliğimle yürüyeceğim, yaşamı kazanacağım ve herkesle paylaşacağım.

Abdullah Öcalan

İmralı Yüksek Güvenlikli Cezaevi

Abdullah Öcalan Kürdistan İşçi Partisi'nin (PKK) kurucusudur. 1999'daki kaçırılma ve tutuklanması ardından İmralı Ada Cezaevi'nde izolasyondadır. Ortadoğu ve Kürdistan tarihi ve politikası hakkında kapsamlı çalışmaları bulunan Öcalan, Kürt sorununun çözümünde anahtar kişi olarak görülmektedir.

Oturum 1:
Yeni Bir Sosyal Bilim Arayışı Sürüyor

1.1 Ann-Kristin Kowarsch

Yerleşmiş Sosyal Bilimlere Alternatifler

Kapitalizme ve ataerkil sisteme alternatif oluşturabilecek özgür bir toplumda özgür yaşam arayışları içerisinde iken, içinde yaşadığımız toplumu dönüştürmek için evvela onu iyi kavramamız gerekiyor. Bu doğrultuda konuşmamda sosyal bilimlerin ilerici toplum alternatifleri üzerindeki rolün ve anlamına değinmek istiyorum. Konuşmamda şu sorulara yoğunlaşacağım:

-Yerleşmiş sosyal bilimlerin egemen sistemin idamesi ve kabul ettirilmesinde hangi rolü oynuyor?

-Yerleşmiş sosyal bilimlere hangi köklü eleştiriler getiriliyor ve alternatif arayışlar nasıl şekillenmeli?

-Kürt Hareketinde buna yönelik hangi adımlar geliştirildi ve Abdullah Öcalan'ın bu gidişatta katılım payı ve yeri nedir?

1. Sosyal bilimlerin tanımı ve görevleri

Kürt Hareketinde sosyal bilimlerin rolü Abdullah Öcalan'ın savunmalarında (Özgürlük Sosyolojisi vb.) yeniden mevzulaştırıldı. Özellikle reel sosyalizmin ve ulusal kurtuluş hareketlerinin neden özgürleşmiş toplum ideasına ve hedefine kavuşamadığı sorusu onu meşgul ediyordu. Öcalan bunu arka plana alarak, “demokratik, ekolojik, kadın özgürlükçü toplum” modelini, devirmek ve iktidara geçmeyi hedefleyen devrimlere alternatif olarak ele alıyor. Bu çerçevede demokratik bazda kendi kendini yöneten (kapitalizmin kısıtlanmış, homojenleşmiş tüketim toplumundan soyutlanan) “ahlaki politik toplum” kavramını getiriyor.

Özgürleşmiş topluma giden süreç, dışarıdan planlanıp hazır bir model olarak dayatılamaz, çünkü bu toplumun yeniden kısıtlanmasına yol açar. Bu süreci daha çok toplum, toplumsal gruplar ve bireyler kendileri şekillendirmelidirler. Burada toplumsal değerler (kolektif bilinç ve toplum ahlakı) ve toplumun politik olabilme durumu belirleyici unsurlardır. Bu temelde Abdullah Öcalan sosyal bilimlerin esas görevinin, şeffaf toplumsal bir süreç ile özgürlük bilincini güçlendirmek ve buradan toplumsal sorunlara çözüm üretmek olduğunu belirtir.

Bugün yaygın olan sosyal bilimlerin kavramı bu vizyona zıt bir duruş sergile-

mektedir. Genelde -tinsel bilimler ve fen bilimleri haricinde- insanların toplum yaşamı ile ilgili tüm bilimlerin ortak adı olarak kullanılmaktadır. Yerleşmiş sosyal bilimlerin görevi, toplumsal ortak yaşamı belli bir teori temelinde ya da deneysel metotlarla sadece araştırmak ve açıklamaya çalışmaktır.

Aslında sosyal bilimler -tinsel bilimlerin ve fen bilimlerinin tersine- anlayış yeteneği kazanmaya ve sorunlarına çözüm geliştirmeye imkan sağlayacak potansiyelde olan “araştırma nesneleri” ile ilgilendiği halde, toplum bu imkanlardan mahrum ediliyor. Bu sebeple Abdullah Öcalan yerleşmiş sosyal bilimler çerçevesinde insanların düşünen ve karar veren öznelere değil, sadece “araştırma objeleri” olarak görülmesini eleştirir.

Bu yüzden sosyal bilimler, birçok kritik teorisinin yanısıra, ‘normal insanın’ neredeyse anlayamayacağı bir hal almıştır. Yani toplumun büyük bir bölümü tartışılan konuları ne anlıyor ne de fikir yürütebiliyor. Oysaki hepimiz çoğunlukla farkında bile olmadan bu bilimin sonuçları, mantığı ve metodları ile yüzleşiyoruz. Bu da alternatifler üzerinde düşünmek için yeterli bir sebeptir.

1.1 Günümüzde (sosyal) bilimlerin temel esasları ve yapısı

Eğer yerleşmiş sosyal bilimlerin temelini ve metotlarını anlamak istiyorsak, kendimize şu soruları yöneltmemiz lazım: Sosyal bilimleri KİM, HANGİ ZAMANDA, NEREDE ve HANGİ ÇIKARLAR İÇİN yapılandırdı ve şekillendirdi?

Eski çağlarda insanlar dünyayı ve yaşamı doğadaki gözlemleri, mitoloji ve din ile açıklamaya çalışmışlardır. “Modern” sosyal bilimler 17. ve 18. yy’da Avrupa ve Kuzey Amerika’nın ‘aydınlanma’ fikirleri temelinde gelişmiştir. Mitolojik, ilahi ve metafizik açıklama modellerinin yerine, ‘bilimsel’, yani ‘objektif ve genel geçerlilikli’ olduğunu iddia eden bir tarz “gerçeklik arayışı” geçti.

Sosyal bilimlerin oluştuğu tarihsel şartları göz önünde bulundurursak; bir taraftan reformasyon ve Rönesans çağında Katolik Kilisesinin bilgi tekelinin ve salt kudretinin toplumsal direnişle sorgulandığı halk ve çiftçi ayaklanmalarını, diğer taraftan yeni oluşan ulus devletlerin hakimiyetinde yapılanan yeni bilgi ve bilim monopollerini görebiliriz.

Niccolo Machiavelli, Thomas Hobbes, John Locke, Auguste Comte ve Max Weber gibi Batı Avrupalı bilim adamları fen ilimlerinin deneysel-analitik metodlarını toplumsal bağlantılara aktarıyorlardı. Bu doğrultuda sosyal bilimler 19. yy’da felsefe, ahlak ve maneviyat anlayışından koptu ve ayrı bir bilim dalı olarak kuruldu, parçalandı ve kurumlaştırıldı. Devlet üniversiteleri ve okulları üzerinden “yeni fikirler” kurumlaştı ve tahsil edildi. Tanrı inancının yerine ilim inancı konuldu. Çünkü yeni elit tabakanın, tarımsal yaşam ve üretim şekillerinin yerine onlara daha fazla çıkar sağlayacak yeni yaşam ve üretim şekilleri getirebilmeleri

için, yeni dünya görüşüne ve açıklama modellerine ihtiyaçları vardı. Herşeyin; yani doğanın, insanın, maddi ve manevi kaynakların, “ilerleyişe” yani çıkarlarına hizmet edebilmesi için mekanik bir dünya görüşü gerekiyordu. Sosyal bilimciler yeni elit tabakayı iktidara taşıırken, kendilerini de tanımlayan ve sınıflandıran yeni bir elit olarak yapılandırıdılar. Avrupa’daki ulus devletçi hakimiyet modeli ve kapitalist sanayicilik beraberinde emperyalist savaşlar ve sömürgeci yayılmaları getiriyordu.

Bu gelişmeler ataerkil egemenliğin konseptlerine ve cinsiyet ilişkilerine yansdı: Avrupa’daki cadı avından dolayı bilgileri ve toplumdaki rolleri budaklanan kadınlar, zanaat üretiminden uzaklaştırıldı. Ziraat üretimi sanayileşme yüzünden itibar kaybediyordu. “Modern” ataerkil çekirdek aile modeli bundan sonra cinsiyet ayrımcı görev dağılımına dönüştü: Kadınlara, karşılık alamadıkları ev ve röprodüksiyon işleri yüklendi. Üretim sahasından geri itildiler (savaş ve kriz durumlarında gerçeklik çok daha farklıydı!).

Aynı zamanda kadınlara eğitim ve bilim kapıları kapatıldı. Şehirlerin, kamusal ve politik alanların dışında tutuluyorlardı. Toplumda “ayrıştırılmış alanlar” oluşturuldu: kadınlar ve erkekler, proletarya ve burjuvazi. Francis Bacon boşuna modern bilim çağını “zamanın erkek doğumu ya da insanlığın yeryüzündeki hakimiyetinin büyük yenilenmesi” olarak adlandırmamıştı; buradanda ulaştığı sonuç şuydu: “Bilmek güçtür!”

Bu kısa durum değerlendirmesi “modern” bilimlerin temelini oluşturan ortam ve şartların nasıl yine modern bilimler sayesinde sağlamlaştırıldığına dair ipuçları içermektedir. Sosyal bilimlerin içeriğinin, metodüğünün ve kurumsallaşmasının, kendini cinsiyetçilik, ırkçılık, milliyetçilik ve merkezietçilikle yasallaştıran ve idame ettirmek isteyen bir egemenlik modeli ile nasıl bağlantılı olduğu belirginlik kazanmıştır.

2. Sosyal Bilimlerin “Hüküm süren Normalite”nin İdamesindeki Payı

Sosyal bilimlerin sözde “objektiflik” ve “tarafsızlık” yönünün perdesini kaldırmak için, onun temel metotlarını -rasyonalizm, pozitivism ve özne-nesne ayrımını (dikotomi)- mercek altına almak istiyorum.

Rasyonalizm

Rasyonalizme göre analitik zeka ve rasyonel düşünce gerçeği kavrayabilmek için belirleyici ve yeterlidir. Diğer anlayış kaynakları “mantıksız” ve “akılsızlık” olarak değerlendirilir. “Sürekli ilerleyiş” rasyonalizmin temel prensiplerinden birini oluşturur. Kapitalist ekonomi teorisi olan “devamlı büyüme” de bununla ilgilidir. Bunun devamında, insan ve doğanın sömürülmesi için kullanılan her araç meşru sayılmaktadır.

Pozitivizm

Yerleşmiş sosyal bilimlerin diğer önemli metotlarından biri de pozitivistizmdir. Anlayış kazancının sadece “pozitif neticelerde”, yani gözle görülebilen fenomenlerde olduğunu kabul eder. Hem fen hem de sosyal bilimlerde aynı zamanda geçerliliği olan yasalar belirlendi. Pozitivist “bilimsel dünya görüşü”ne göre; bilimsel ya da felsefi problemler sadece üç şekilde çözülebilir: Mantıksal, matematiksel ya da deneysel. Bunlarla çözümlenemeyen tüm diğer problemler sahte problemler olarak ilan edildi (Viyana Alanı 1924-36). Toplum bu süreçte sayılar ve formüller ile ölçülebilen, tahmin edilebilen, denenen ve hem de denetlenebilen bir laboratuvara dönüştürüldü.

Özne-nesne ayrımı (dikotomi ve dualizm)

Pozitivist anlayışa göre, tüm unsurlar karşıt ve birbirini tamamlayıcı kavram çiftleri olarak ele alınır ve araştırılır. Düşünceyi, algılamayı ve toplumsal yaşamı bölmek için keskin sınırlar çizilir. Tüm insanlar ve fenomenler bir kategoriye dahil edilirler: Ya siyah ya da beyaz, özne ya da nesne, doğru ya da yanlış, somut ya da soyut, normal ya da aykırı. Bu bölünme ile aynı zamanda hiyerarşiler kuruldu: Kavram çiftlerinin bir kategorisi “egemen” bir diğeri ise “ezilen” olarak açıklanıyor.

Bu durumda ortaya şu sorular çıkıyor:

Tanımlama gücü kimin elinde? Toplum gerçekliği ve toplum yaşamı çelişkisiz, basit midir? Matematiksel formüller ile açıklanabilir mi?

Sosyal bilimci metotların “genel geçerliliği” olabilir mi? Kadınlar ve erkekler, farklı kültürlerden ve sosyal çevrelerden insanlar tarafından eşit şekilde anlaşıyor mu ?

Hangi argümanların anlaşılır, hangilerinin taraflı olduğunu kim belirliyor?

3. “Yerleşmiş” Sosyal Bilimlere Radikal Eleştiriler

3.1 Metodik ile İlgili Eleştiriler

Feminist bakış açısı sosyal bilimlerin “genel geçerlikli” mantığının, “objektivizminin”, “tarafsız öznesinin” ataerkil yapısını eleştirir. Rasyonalizm insanın mantığını (= erkek) ön plana çıkarırken kadınlar dışlandı. Bu metotları geliştiren erkekler kendilerini yapılandıran, rasyonel özneler olarak tanımladı. “Mantıksızlık”, “akılsızlık” ve “pasif olma” ise kadınsal karakter özelliklerine ait kılındı. Kadınlar erkeklerin “tamamlayıcısı ve karşıtı” olarak ilan edildi. Bu metotlar sayesinde cinsiyetçilik ve heterocinsiyetçilik sözde “bilimsel objektiflik” adına kabul ettirildi ve sabitleştirildi. Sonradan “nötr cinsiyetli, rasyonel özne” tanımı tasarlandı, bu arada “nötr” olma durumu yine erkek modeline göre yönlendirildi.

Böylelikle sosyal bilimlerde aslında “genel” olarak tanımlanan, bununla beraber erkek normlarının neticeleri olan verilerden yola çıkıyor. Bu halde deneysel araştırmalarda kadınların yaşam realitesini görmezden gelen anketler tasarlanıyor. Ev işleri, rol modeller ve “özel” alanda (ailede) cinsel şiddet gibi konular çok az işleniyor. Kadınların bireysel ve yapısal olarak cinsel baskıya maruz bırakıldığı göz ardı edilerek “tek tip” toplumdan yola çıkılıyor. Böylelikle cinsiyetçi yapılar “normalite” gibi gösterilip sağlamlaştırıldı.

Bir başka önemli adım, Frankfurter Okulunun (Horkheimer, Adorno vb.) teorisyenlerinin aralarında bulunduğu, Kritik Teori çerçevesinde gelişti: Onlar sosyal bilimlerin geleneksel metotlarının toplumsal olguları gerçek olarak kabul etmesini eleştirirler; bu olguların doğal gerçeklikler değil, haksızlığı gizleyen hakiyet mekanizmaları olduğunu, toplumsal sahtelikler olduğunu söylerler.

Bilimsel anlayışlar sonuçlarından bağımsız ele alınamaz (atom bombası, gen teknolojisi).

Pozitif hukuka eleştiriler: Pozitif mantığa göre yasalar metinlerine göre kullanılmalı, zira mevcut yasayıcı tarafından “yasallaştırılmışlardır” (yani, buna göre NS faşizmi ve AKP rejimi hukuk devletleridir).

Geçmişte ve bugün her ne kadar farklı eleştiriciler olsa da, halen rasyonalizm, pozitivism ve özne-nesne ayrımı sosyal bilimlere ve fikirleri bugüne kadar etkilemeye devam ediyor.

Bu eleştiriler doğrultusunda Abdullah Öcalan savunmalarında sosyal bilimlerin bu metotlarına temel eleştirisini dile getirmiştir. Onları uygunsuz hatta tehlikeli buluyor. Eleştirilerinin en önemli noktaları şunlardır:

Rasyonalizm ile analitik zeka ahlaki değerlerden, empatiden ve toplumsal sorumluluklardan koparıldı. Bu metotlar -mevcut çıkarlar ve bunun mantığı doğrultusunda- Fukushima, Hiroşima ve Auschwitz'e varan jenositler, feminisitler ve doğanın yok edilmesine yol açan mantık ve hesaplamaların yürütülmesine izin vermiştir.

Toplumu anlatmak ve problemlerine çözüm bulmak için Abdullah Öcalan analitik ve duygusal zekanın sentezini savunur. Çünkü sosyal bilimlerin ana düşüncesinin tüketim mantığı değil; demokratik, ekolojik, kadın özgürlükçü toplum ahlaki olması gerekir.

Burada dikkate alınması gereken husus her anlayışın nesnel ve öznel yanları olmasıdır. Bilinç ve bilgelik nihayetinde gözlemlenen ile gözlemleyen bir arayagelmesi ile oluşur. Bu bağlamda özne ya da nesne yoktur, bir araya geliş vardır.

Pozitivizme getirdiği eleştirilerde ise Abdullah Öcalan, tarihi ve toplum gelişimini “doğa kanunları” ve düz mantıklı matematiksel formüllerle açıklamaya çalışmanın ya da salt gerçeklerin birikimi olarak algılamının tehlikesine işaret

ediyor; zira “tarafsızlık düşüncesi” ve “üniversite” toplumun çoğulculuğunu, iradesini ve eylem yeteneğini inkar eder.

Olaylar toplumsal ve tarihsel çevresinden koparılıp, izole edilip, dışarıdan bakışa tabi tutulursa, hedef, sebep ve etkileri anlaşılamaz. Burada bilimsel dalların ve bölümlerin aşırı ayrıştırılması da katkı sunmaktadır. Gerçekleri art arda sıralayan ve tarif eden sosyal bilimlerin toplumsal problemleri çözmeye yaramadığı ortaya çıkmıştır.

Dualizm, yani toplumun öznelere ve nesnelere ayrıştırılması; bizler ve ötekiler; beden-ruh; tanrı-kul; ölü-diri vs. Abdullah Öcalan tarafından hakimiyetin idamesi için gerekli olan bir diğer unsur olarak görülür. Bu sayede kategoriler arasında geçişlerin ve bunların dışında kalan toplumsal çoğulculuğun varlığı inkar edilir. Akabinde Abdullah Öcalan bu hakimiyet anlayışının ilk önce tarihsel olarak ataerkil egemenliğin yasalaşmasına yol açtığını, sonradan ise aynı metodik kullanılarak sınıfsal egemenliğin, ırkçılığın ve emperyalizm ile başka baskı çeşitlerinin “bilimsel” olarak da yasallaştırıldığını belirtir.

Ona göre “antagonistik çelişkiler” üzeri yapılan toplumsal gelişmenin Marxist dualist yorumunun, yani bir sınıfın diğer sınıfa tamamen galip gelmesi, yetersiz kaldığı ispatlanmıştır. Tez-antitez-sentez değişim yaratır, fakat ille de sınıfsız, komünist toplumu değil! Tarihe yalnızca egemenlerin perspektiflerinden “kaplanmış sayfalar”da bakılamaz. Çünkü tarih -ki her döneminde savaşlar ve kurtuluşlar mevcuttur- şimdiki zamanda tekerrür eder.

Abdullah Öcalan, Adorno’un “Yanlış hayat doğru yaşanmaz!” sözlerine işaret ederek metodüğün önemine ağırlık verir. Bir metot, konseptinden ve ona bağlı çıkarlarından bağımsız ele alınamaz. Buna göre, özgür toplum hedefi ile barışık olan bir metot geliştirilmesi gerekir. Metot iflası ile sonuçlanmayan, (herkes kendi gerçekliğini yaratır gibi) gerçeği araştıran uygun metotların bulunması elzemdir.

3.2 Sosyal Bilimlerin Kurumlaştırılmasına Getirilen Eleştiriler

Daha önce yer verildiği üzere toplumun, sosyal bilimlerin aydınlanma arayışında payı olması şimdiye kadar mümkün kılınmamıştır. Özellikle kadınlar, baskı altındaki sınıflar ve halklar bu bilim dalının gelişmesinden, metot ve içeriklerinin oluşturulmasından uzak tutulmuşlardır.

Toplumun ve toplumsal yaşamın üzerinde araştırma yapan üniversite ve kurumlar, bunu toplumun büyük bir bölümünden perdelenmiş ve gizlenmiş bir mekanda yaparlar. Aynı zamanda bu bilimsel kurumları çevreleyen, yapılandıran ve teşvik eden sistem de içeriklerini, organizasyon şeklini ve eleman dağıtımını belirler. Kapitalist modernitede bilim ve araştırmanın finansörleri ve emir

verenleri genelde devlet (birlikleri), ordular ve büyük ortaklıklar olduğundan, üniversitelerin ve sosyal bilim kurumlarının kime hizmet etmek zorunda oldukları açığa çıkmaktadır.

Burada yine sosyal bilimlerin ve sosyal bilimsel araştırmaların “eşdeğer” ya da “tarafsız” olmadığı belirginleşir. Genelde belli çıkarları olan insanlar tarafından (çoğunlukla üst ya da orta tabakadan beyaz, Avrupalı erkekler) şekillendirilir ve geliştirilir: Sosyal bilimler üzerinden “gerçeklik” ve “hakikatler” oluşturulur ve onların neticesi yaşam tarzımıza ve kültürümüze yansır.

Bilimsel süreçlerde sadece toplumsal gerçeklikler analiz ya da tarif edilmez, ayrıca sürekli onlara müdahale edilir. Demek ki, nasıl egemenler sosyal bilimleri ve şimdiki paradigmalarını toplumu kontrol etmek ve çıkarları doğrultusunda şekil vermek için kullanmak istiyorlarsa, toplum da sosyal bilimleri yeni bir paradigma ile bu var olan durumu değiştirmek için kullanabilir!

4. Alternatif Arayışlar

Feminist bilim eleştirileri ve feminist bilim teorisi çerçevesinde hakim bilim normlarının değişimi ile ilgili iki ana akım ortaya çıkmıştır. Esas soru: Kadınlar içeriden mi dışarıdan mı bu diskura müdahale etsinler? Mevcut teorilerin, metotların ve kurumların reforme edilmesi mi söz konusu olmalı yoksa yeniden düşünüp, yeniden araştırıp yeniden mi kurumlaşmalıyız?

Bu önemli sorudan başlayarak tekrar Abdullah Öcalan’ın tezlerine değinmek istiyorum. Feminist bilim, gidişatının önünde bulunan bu sorulara çok net bir cevap verir: Yeniden düşünmek, yeniden araştırmak, yeniden kurumlaşmak!

Sosyal bilimlerin özgürlükçü, toplumsal, politik ve ekonomik alternatiflerin oluşumuna ve uygulanmasına katkı sağlaması için, sisteme olan materyalist ve ideolojik bağımlılığından kurtulup kendisini de kapitalist moderniteye karşı direnişin bir parçası olarak görmesi gerekir.

Bağımsız sosyal bilimler için bağımsız ve özerk kuruluşların inşası şarttır. Onların görevi toplumsal ihtiyaçlara yönelip demokratik, ekolojik, kadın özgürlükçü toplumun oluşumuna destek olmaktır. Bütün bilimsel çalışmalar ahlaki, politik toplum tarafından ve onlar için yapılmalıdır.

Abdullah Öcalan yerel ve bölgesel akademiler bazında Dünya Akademiler Federasyonu’nu kurmayı tavsiye eder. Böylelikle her kültürel ya da bölgesel akademi kendi programını, organizasyonunu ve eylem şeklini belirleyebilir. Yine de ortak ilkelerin olması gerekir, mesela devletten, şirketlerden ve güç yapılarından bağımsız olmak gibi. Burada mevcut, resmi kuruluşların bir taklidi değil, yeni orijinal adımlardan bahsediyoruz. Akademilerin kendi eğitimcileri-

ni yetiştirmeleri gerekir, öğrenci ve öğretmen arasında sürekli bir değiş tokuşun gerçekleşmesi de bununla beraber gelmeli. Eğitim durumu ve diplomasında fark gözetilmeden herkesin akademiye girişi mümkün olmalı; “çobanlardan profesörlere”.

Her dağ, her ev ve sokak başı bir akademiye dönüştürülebilir. Çok sıkı zaman planlamasına gerek yoktur, fakat ortak ahlaki değerler muhakkak lazımdır.

Bunun dışında Abdullah Öcalan kadınların kendi akademilerini ve eğitim kurumlarını oluşturup yönetmesini önemli buluyor. Bu bağlamda “jineoloji” konseptini tasarlamıştır (kadın bilimi ve bilgeliği anlamına gelen Kürtçe kelime hazinesinden), bununla ataerkil bilim mantığını yıkıp kendi toplumsal alternatiflerini geliştirebilmeleri mümkün olabilir. Bu öneri Kürt Kadın Hareketi tarafından ele alınıp bugün birçok alanda tartışılmaktadır.

4.1 Jineoloji: Kadın kurtuluşunun teorisi ve pratiği

Jineolojinin (Kadın bilimi/bilgeliği) temel maksadı bilimin ataerkil mantığını ve metodolojisini yıkacak toplumsal bir bilimi geliştirmektir. Kadınlar, şimdiye kadar inkar edilen ve görünmez kılınmaya çalışılan durumları ve ihtiyaçlarından yola çıkarak, kendi anlayışlarını oluşturmak ve kendi çözümlerini üretmek için uğraş verirler.

Jineoloji sadece bahsedilen kadın sorunu ile sınırlı değil, bilhassa tüm temel insanlık sorunları, ilişkiler ve yaşama alanlarını kapsar. Çünkü hayatımızı belirleyen konuları erkek hegemonyası altında olan sosyal bilimlere ya da cinsiyetçi bilim dallarına bırakamayız.

Burada bir yandan dini, bilim algılayışını, ulusal, kapitalist ve cinsiyetçi düşünce tarzını sorgulayan çok geniş bir sistem eleştirisi söz konusudur. Buna Avro-Merkeziyetçiliğin analizi ve sorgulanması da dahildir.

Diğer bir önemli konu da, ataerkil düşünce modellerini ve onun kadının ruhu, fikirleri ve eylemi üzerindeki etkisini aşmak için özgürlük, felsefe ve ideoloji tanımının geliştirilmesigerektiğidir.

Zira kapsamlı teorik çalışmalar, ideolojik mücadele, programlı ve organizeli eylemler olmadan, feminizm de sistemin sınırları içinde takılıp kalacaktır.

Son onyılların kadın mücadelesi salt eşitlik için kendini katmanın yeterli olmadığını göstermiştir. Çünkü, formalitede olan hukuksal eşitlik de kadına karşı uygulanan sistematik şiddeti durduramamıştır.

Bu arka planda jineolojinin bir diğer çalışma alanı, kadın kurtuluş mücadelesinde güçlü perspektifler geliştirmektir.

Kadınların tüm yaşam alanlarında kendi tasavvur ettiklerini ve alternatiflerini oluşturması ve uygulaması da buna dahildir. Teori ile pratiğin arasındaki etkileşimdir:

- Tüketim ve katma değer bazında olmayan, bilhassa ekolojik, adil ve ihtiyaca göre şekillenen yeni ekonomik konsept ve modeller; “çalışma”nın yeni tanımı, bunun içinde ev işleri ve röprodüksiyon da dahil,
- Kadınların ihtiyaçlarına uygun üretim ve tüketici kooperatifleri,
- “Özel” ve “kamusal” alan ayrımının kaldırılması; sevgi, aile, ilişki ve evlilik gibi konseptlerin kadın kurtuluşu ve sosyal yaşam boyutunda sorgulanması,
- Toplum yaşamı için özgür kriterler ve ahlaki değerleri geliştirmek amacı ile alternatif eğitim sisteminin ve yaşam şekillerinin oluşturulması,
- Kadın kurtuluşu için gerekli devrimci teori ve pratiklerinin geliştirilmesi-program, organizasyon ve eylem gücü,
- Özgürleşmiş toplumun şartlarından biri olan, kadınların kendini organize etme ve kendi geleceğini belirlemesinin güçlendirilmesi,
- Devlet şiddetine ve toplum içinde ataerkil şiddete karşı bilinç, eylem gücü ve dayanışmayı geliştirmek.

4.2 Özgür Yaşam Akademileri: Kürdistan’da Kadın Akademileri

Bu konseptler sadece teorik açıklamalar olarak kalmamış; Kürt Hareketi, Kadın Hareketi ve toplum tarafından kabul edilen, tartışılan ve uygulanan bir hale gelmiştir. Birçok yerde – farklı şehirlerde, köylerde, mülteci kamplarında ve Kürdistan dağlarında – kadınlardan, kadınlar için bağımsız, alternatif eğitim -- araştırma kurumlarının yapılması başlamıştır. 30 Haziran 2010 yılında Kürt şehri Amed’in Sur ilçesinde kurulan “Diyarbakır Kadın Akademisi” buna bir örnek teşkil eder. Tüm sosyal katmanlardan kadınlar büyük bir ilgi ile sunulan hizmete katılım sağlıyorlar. Okuma, yazma şartı katılım için gerekli değildir, fakat akademide öğrenilebilir. Dönüşümlü komisyonlar tarafından toplumsal, politik ve kültürel konular hazırlanıp tartışmaya sunuluyor. “Öğrenciler” ve “öğretmenler” arasında keskin bir rol ayrımı yoktur. Daha çok, tüm kadınların enformasyon, bilgi ve tecrübelerini akademide birbirleri arasında paylaşmaları ve bilgi alışverişinde bulunmaları bekleniyor.

Genelde programlarmevcut kadınların problemleri, ihtiyaçları ve ilgi alanlarına göre hazırlanıyor. Önemli bir konu, kadın ve kadın kurtuluş tarihinin çözümlenmesidir. Burada kadınların her biri kendini ve yaşam şartlarını tarihsel, politik ve toplumsal gelişmeler çerçevesinde kavramaya çalışıyor. Kadının sosyalleşmesi ve ataerkil rol modelleri tartışmaları, içselleştirilmiş baskı mekanizmaları ve kaderciliği aşp, kadın olarak kendi tarihini, çalınmış bilgeliğini ve öz güvenini geri kazanmak amacı ile yürütülüyor. Bunu yaparak kadınlar onlar için önceden belirlenmiş çizgilerinden kurtulup, kendi hayatlarını ellerine almayı, ifade olanaklarını güçlendirmeyi, özel ve politik

kararlarını kendi kendilerine vermeyi öğreniyorlar. Aynı zamanda ortak öğrenme ve karşılıklı bilgi alışverişi sürecinde diğer kadınlarla ilişkiler kurulabiliyor. Kendine ve başka kadınlara güven duymada bu çok yardımcı olabilir; ataerkil sistemin izolasyon ve rekabet fikri bu şekilde daha kolay aşılır.

Akademilerin esas düşüncesi; kadınları gerçeği araştırmaya, kendi bilgileri ve yeni öğretileri ile özgür bir toplumda daha güzel bir hayata ulaşmak için, bu gerçekliği değiştirebilme ve geliştirmeye teşvik etmektir.

Egemenler de böyle toplumsal bir bilinç oluşumu sürecinde gelişebilecek güç ve potansiyelin bilincinde görünüyorlar: Bu yüzden AKP rejimi Türkiye'deki halk ve kadın akademilerinin çalışmalarını kriminalize etmeye çalışıyor. Buna bağlı olarak, "KCK operasyonları" bünyesinde akademilerde ders verdikleri için Prof. Büşra Ersanlı, Ayşe Berktaş ve Ragıp Zarakolu gibi onlarca akademisyen, gazeteci ve farklı kişiler tutuklandı ve yargılandı. Yüzlerce kadın öğrenci seminerlere katılımlarından dolayı tutuklandılar. Kadın Akademileri de bu baskıya maruz kalıyor, çünkü onlar Kürtçe dilinde de yürütülen eğitim çalışmaları ile, sistem temellerini sorgulamış oluyorlar.

Yine de sosyal bilimlerin ve eğitimin yeniden yapılanması çalışmaları ve direnişi devam etmektedir. Türkiye ve Kürdistan'dan 400 akademisyen " Biz de akademilerde ders vermek istiyoruz " adlı kampanyayı başlattılar. Birçok tanınmış akademisyen o zamandan beri toplumsal, politik ve tarihsel konular hakkında seminer vermiş ve böylelikle akademilerin devamı için katkı sağlamışlardır. Çünkü onlar da devlet eğitim kurumlarına alternatifler olabileceğine ikna olmuşlardır.

Sonuç

"Bugünün sosyal bilimlerine kökten eleştiriler ve alternatifler getirme zorunluluğu var mıdır?" Eğer hüküm süren egemen sisteme değişiklik getirme ihtiyacı varsa EVET!

Çünkü, sosyal bilimler toplumsal şartları, hayatımızı, kültürümüzü ve yaşam tarzımızı etkileyen fikir ve düşünce tarzları üretiyor ve çoğaltıyor. Geçtiğimiz son iki yüzyılda cinsiyetçilik, ırkçılık ve kapitalizmin haksızlıkları ve yıkımları ve bunun sosyal bilimci teori ve metodikleri tarafından nasıl yasallaştırıldığını göz önünde bulundurduğumuzda, bugünün sosyal bilimlerine radikal eleştirinin ve yeni metodlar ve kurumlar geliştirmenin zorunluluğu ortaya çıkıyor. Bunların ise, toplum yaşamı ile yakından bağlantılı; özgür ve ahlaki ilkelere bağlı, tüm insanlar için anlaşılır ve açık olması gerekir.

Ann-Kristin Kowarsch 20 yıldan uzun bir süre antifaşist, feminist ve uluslararası dayanışma gruplarıyla çalışmıştır. Özgür Kadınlar Vakfı (Hollanda) ve Kadın Buluşma Merkezi UTAMARA e. V. (Kasbach, Almanya) kurucularındandır. Kürt kadın göçmenlerin travmatik tecrübelerinin psikolojik sonuçlarına ilişkin bir araştırma projesini koordine etti. Serbest gazeteci olarak yazıları Junge Welt, SoZ, Özgür Politika, Newaya Jin, Krampfader ve Frauensolidarität’da yayımlanmaktadır.

1.2 Ahmet Alış

Kürtler için Teori Yok mu? Kürtler ve Milliyetçi Teorileri

I.

Yüzyıllık Ortadoğu'daki Kürt sorunu milliyetçilik alanında en kafa karıştırıcı örnek olay çalışmalarındandır. Osmanlı İmparatorluğunun yıkılması ardından Kürtler ulus-devlet inşası sürecinin dışında bırakıldılar, yani inşa edecekleri bir devletleri olmadı; ne ulusları ne de devletleri olmadı. Fakat, Türkiye, Suriye, Irak ve İran gibi yaşadıkları ülkelerde herhangi bir siyasal ve kültürel tanınma derecesi elde etmek için sürekli mücadele etmiş ve savaşmışlardır.

Milliyetçilik üzerine her geçen gün fazlalaşan literatür Kürtlerin durumuy- la çok az ilgilenmektedir. Kürt tarihinin üzerine yapılan neredeyse tüm ciddi çalışmalar ve buna teorik olanlarda dahil Kürt milliyetçiliğine ilkçi (primordia- list) yaklaşımı benimsemektedir. Böylece Kürt kimliğinin gelişimi ve farklı tarih- sel aşamalarda ne anlama geldiğinin ele alınmaması o kadar da şaşırtıcı değil.

Teorik bazda Kürt Sorunu

1) Ayrılcı /Bölücü /Terörist hareket

Güvenlik ve uluslar arası kaygılar
Var olan ulus devlet yapılarına tehdit
Ulusal endişeler
Ekonomik kaygılar

temelinde ele alınmıştır

2) Milliyetçi – ilkçi (primordialist)/ halka dayalı sosyal hareket

çizgisel/yekpare hareket
salt etnik ve ulusal hedefleri arzulayan
tüm grubun desteği arkasında

3) Türkiye'nin Kürdistan'ın veya Ortadoğu'nun Sosyal, Ekonomik ve Politik Sorunu

II.

Yirminci yüzyılın en seçkin filozoflarından biri olan Paul Ricoeur, kendisinin en önemli çalışması olan Zaman ve Anlatım'da (*Time and Narrative*) tarihçiler için bağlayıcı görevini gören entelektüel araçları şöyle özetler: takvim zamanı, neslin üçlü alanı ve yazılı dokümanlar ve arşivler. Ona göre, kendimizi sınırlandırdığımız yada kullandığımız takvim zamanı, yani kronolojinin üç belirgin özelliği vardır:

- 1-Bir kuruluş etkinliği, ki bu başlangıç olarak alınır; yeni bir dönem
- 2-Kuruluş etkinliği ile tarif edilen eksene gönderme yaparak zamanı iki yönde incelemek mümkündür: geçmişten günümüze ve günümüzden geçmişe doğru
- 3- Son olarak, biz' kozmik fenomenlerin tekerrürü arasındaki daimi aralıkları belirleyen bir ölçü birimleri setini¹ belirlemeliyiz

Burada kullandığım takvim zamanına ilişkin ise Kürt araştırmalarında dolaylı yada doğrudan kullanılan alışlagelmiş periyotlamayı kolayca takip edebilirim. Yani, geç Osmanlı çağı, erken cumhuriyet dönemi ve çok partili dönem olarak ele alabilirdim. Fakat, araştırmam esnasında fark ettim ki bu sınırlama bir çok yönden problemliydi. Dahası, çok partili dönem tek bir dönem olarak ele alınmazdı. Paul Ricoeur'un eleştirel yaklaşımını takiben ben çok partili dönem üç takvim zamanına böldüm: 1959-1974, 1974-184, ve 1984-1999, ki bunları daha sonra açacağım.

III.

Ben Türkiye de ki modern Kürt hareketine başka bir yönden yaklaştım. İlk, bahsettiğim üzere, farklı bir periyotlama kullanıp üç farklı nesil Kürt eylemcilerinin arasındaki farkın altını çizmekteyim. Modern Kürt eylemciliğinin ilk dönemi 1959 yılında, 1960 askeri darbesinden hemen önce, 49 Kürt bireyinin tutuklanması ile başlatılabilir. Bu ilk dönem 1974 yılında ilan edilen genel af ile bırakılmalarına kadar sürer. Bu zaman içinde Kürtler, 58'liler kuşağı, çeşitli siyasal ve ideolojik tartışmalara aşına oldular.

Her ne kadar 58'liler 1970lerde politik olarak aktif kalsalar da Türkiye de Kürt meselesinin etnik boyutunu vurgulayanlar sayıca azdı. İkinci Kürt aktivizmi dönemi 1974'de başlar ve PKK'nin 1984'de ki Türk devletine karşı ilk başarılı silahlı mücadelesi ile sona erdirilebilir. Bu dönemde 68 ve 78'liler Türkiye'de ki Kürt sorununu kavramsallaştırmanın içinde aktif bir biçimde yer almaktaydılar. 1984 yeni bir çağa döndü ki bu da Kürt aktivizminin üçüncü dönemi olarak ele alınabilir.

1 Paul Ricoeur, *Time and Narrative*, Volume 3, Kathleen Blamey ve David Pellauer tarafından çevrilmiş, The University of Chicago Press, Chicago, 1988, p. 106

Miroslav Hroch tarafından önerilen tipoloji, yani *Aşama A*, *Aşama B*, ve *Aşama C*, bu çalışmada kullanılmıştır.² Hroch'un tipolojisi ile aynı anlayışta, her ne kadar farklı zamanlarla da olsa, *Aşama A* 1959-1974 dönemine, oysa *Aşama B* 1974-1984 dönemine tekabül eder, ve son olarak *Aşama C* ise 1984 sonrası dönemi kasteder. Benzer bir biçimde, Partha Chatterjee, Milliyetçi Düşünce ve Sömürge Dünyası adlı kitabında Hint milliyetçiliğinin geçtiği üç momentten geçtiğini öne sürer. Bunlar, *kalkış anı* ki bu milliyetçi bilinç ile karşılaştıkları zaman oluyor – *manevra anı* bu da kendilerini konumlandıkları ve söylevlerini geliştirdikleri zaman ve son olarak *varış anı* yani milliyetçi düşüncenin tam geliştiği an.³ Kürtlerin durumunda 1974 ve 1984 dönemi manevra anı olarak bunun yanı sıra da 1984 sonrası dönem ise varış anına uygun düşer.

IV.

Bu temelde üç farklı nesil mevcuttur, sadece biyolojik zaman olarak değil ama aynı zamanda yaşadıkları ideolojik ve siyasal etkilenmeler anlamında da. Ben bunları şöyle isimlendiriyorum 58liler (*Aşama A* veya *kalkış anı*: 1959-1974), 68liler (*Aşama B* yada *manevra anı*: 1974-1984), ve son olarak 78liler (*Aşama C* veya *varış anı*: 1984-1999).

Bir ulusal mücadele/ Miroslav Hroch ve Kürt meselesi

Aşama A: Bilimsel aşama: 1959'dan 1974'e

Aşama B: Ulusal ajitasyon aşaması: 1974'den 1984'e

Aşama C: Kitlesel ulusal hareket aşaması: 1984 ve sonrası

Sömürge sonrası milliyetçilik/ Partha Chatterjee ve Kürt meselesi

Kalkış anı: 1959'dan 1974'e

Manevra anı: 1974'den 1984'e

Varış anı: 1984 ve sonrası

Genel olarak , Kürt meselesi akademisyenlere etnik problemleri daha iyi anlamalarına yardımcı olup bunun yanı sıra yeni kavramsal çerçevede sunabilir. Türkiye'de ki modern Kürt hareketinin yapısal çözümlemesini teşebbüs ederken ben özellikle Hroch ve Chatterjee'nin çerçevelerini kullandım. Bununla yeni bir tarihsel zaman temin ederek bunun içinde aktörler ve aktivistlerin nesli hem onların siyasal hedefleri ve tutkuları ve hareketlerinin tabiatında yatan siyasal at-

2 Miroslav Hroch "From National Movement to the Fully-formed Nation," *New Left Review* 1/198 (Mar-Apr 1993), pp. 3-20.

3 Partha Chatterjee, *Nationalist Thought and the Colonial World, a Derivative Discourse*, Zed Books, 1986.

mosfere göre ayrıştırılabilir. Bu nedenle her ne kadar Kürt araştırmaları, şu anda ikna edici teorik çerçeveden yoksun da olsa, şaşırtıcı detaylarıyla daha iyi anlaşılabilir olsa da milliyetçilik teorileri de Kürt meselesi üzerinden kavramsal veri sözlüğüne katkıda bulunup ilkçi-modernist-etno-simgeli çıkmazın ötesine geçerek faydalanabilir.

Referanslar:

- Alain Dieckhoff & Christophe Jaffrelot, (editors), *Revisiting Nationalism – Theories and Processes*, Hurst & Company, 2005.
- Anthony D. Smith, *Myths and Memories of the Nation*, Oxford University Press, New York, 1999.
- Benedict Anderson, *Imagined Communities*, London: Verso: 1991.
- Horace B. Davis, *Nationalism and Socialism; Marxist and Labor Theories of Nationalism to 1917*, Montly Review Press, New York and London, 1967.
- James M. Blaut, *The National Question: Decolonizing the Theory of Nationalism*, with a foreword by Juan Mari Bras, London and New Jersey: Zed Books Ltd. 1987.
- John Breuilly, *Nationalism and the State*, Manchester University Press, 1982.
- John A. Hall (ed.), *The State of the Nation: Ernest Gellner and the Theory of Nationalism*, Cambridge University Press, 1988.
- John Hutchinson, *Nations as Zones of Conflict*, Sage Publications, London, 2005.
- Milton Esman and Itamar Rabinovich, (eds.) *Ethnicity, Pluralism, and the State in the Middle East*, Cornell University Press, Ithaca and London, 1988.
- Miroslav Hroch, *Comparative Studies in Modern European History: Nation, Nationalism, Social Change*, Ashgate Publishing, 2007.
- Miroslav Hroch, *In the National Interest: Demands and Goals of European National Movements of the Nineteenth Century: A Comparative Perspective*, translated by Robin Cassling, Faculty of Arts Charles University, Prague, 2000.
- Miroslav Hroch “From National Movement to the Fully-formed Nation,” *New Left Review* I/198 (Mar-Apr 1993), pp. 3–20.
- Nira Yuval-Davis, *Gender & Nation*, Sage Publications, 1997.
- Partha Chatterjee, *Nationalist Thought and the Colonial World, a Derivative Discourse*, Zed Books, 1986.
- Paul Brass (ed.), *Ethnic Groups and the State*, Croom Helm, London& Sydney, 1985.

Paul Ricoeur, *Time and Narrative*, Volume 3, translated by Kathleen Blamey and David Pellauer, The University of Chicago Press, Chicago, 1988.

Ted Robert Gurr, *Why Men Rebel*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1970.

Ahmet Alış Kocaeli Üniversitesi'nde siyaset bilimi ve kamu yönetimi lisansı; Boğaziçi üniversitesinde modern Türk tarihi üzerine yüksek lisans derecesini yaptı; halen aynı üniversitede doktora çalışmalarını sürdürüyor. Master tezinin başlığı "Türkiye'de Kürt Kimliğinin Politize Olma Süreci: Kürtler ve Türkiye İşçi Partisi 1961-1971", halen süren doktora tezinin başlığı ise "Türkiye'de Kürt Etno-bölgesel Hareket, 1959-1984". Kürt tarihi üzerine 1960'lı ve 1970'li yıllara vurgu yapan birçok çalışması var. Bir yıl Danish Institute for International Studies çerçevesinde çalıştıktan sonra, şimdi Kopenhag üniversitesine bağlı olarak 1980 askeri darbesi sonrası Avrupa'ya çıkmak zorunda kalan Kürt aydınları ile röportajları içeren bir saha çalışması yürütmektedir.

1.3 Kariane Westrheim

Yeni Sosyal Bilimler Arayışı

Bilimsel devrim, bilimi bilginin artırılmasının bir kaynağı olarak inşa etmiştir. Bu epistemolojik [bilim felsefesi ile ilgili] bir devrimdi, insanoğlunun bilgisinde bir devrim, insanı ve doğayı anlama ve açıklama çabasıydı, ki bu uğurda ‘yeni’ bilim insanları kendilerinden önceki üstatlarının entelektüel mirasından vazgeçmek zorunda kalmışlardır. 19. yüzyılda (1801-1900), bilimin pratiği artık profesyonelleşmiş ve kurumsallaşmıştı ve bu durum 20. yüzyıl boyunca da devam etti. Bilimsel bilginin toplumdaki rolü arttıkça, artık ulus-devlet ve modernitenin inşası ve işlemesi ile iç içe geçmiştir, ki bu her zaman iyi sonuçlar doğurmuştur.

Bilimsel devrimin uyanışındaki bir etken de doğayı ve insan olgusunu açıklayabilecek uygulama yöntemlerini bulma arzusudur. Yöntem arayışı elbette yeni değildi, zira Aristo dahi dünya ve insanoğlu ile ilgili analizlerini açıklayabilmek için belli başlı yöntemlere duyduğu ihtiyacı vurgulamıştır. Fakat 19. ve 20. yüzyıllarda, yeni toplum tanımlamaları yeni yöntemleri öne çıkarmıştır. Büyük düşünürler bakış açılarını genişletmek ve fenomenin altında yatan ve genelde de gizlenmiş olan siyasi nedenler ve toplumdaki yapılanmaları fark edebilmenin yanı sıra daha birçok açıdan sosyal bilimlere ilham vermişlerdir. Little’a göre (2011) 19. yüzyıldan itibaren sosyal bilimler metodolojisini büyük ölçüde etkileyen bir düşünür olan Karl Marx’ın fikirleri ve analizleri sosyal bilimler dünyasında yeni bir anlayışı şekillendirmiştir. Her ne kadar başlangıçta bilimsel bir araştırmacı değildiyse de Antonio Gramsci gibi bir düşünür ve teorisyenin dikkatli bir gözlemci-katılımcı-teorisyen olarak sosyal bilimlerde büyük bir etki yarattığını ileri sürmek yerinde olacaktır. Gramsci İtalya’da iki dünya savaşı arasında çalışmalarını yürütüyordu- araçları, içinde kendisinin yer alması ve eşsiz gözlem ve toplumu teşhis etme gücüyü. Teorilerinin en ikna edici boyutu, İtalya’daki siyasi sürecin onda bıraktığı izlenimlerden gelmektedir. Bu dönemde kendisi bizzat Turin İşçi sınıfı politikaları ile savaşlar arası İtalya’sındaki sosyalist ve komünist hareketlerin bir parçası olmuş ve İtalya’da faşist hareketin yükselişine şahitlik etmiştir. (Boggs, 1976; Little, 2011). Gramsci, sosyal bilimlerdeki önemli temalara büyük katkılar sunmuş ve kesinlikle de ‘yöntem’in ne ol-

duğu konusundaki algıyı genişletmiştir- bu genişleme elbette bilime pozitivist yaklaşımdan daha fazlasını içermektedir. Gramsci, resmi eğitim almamış, halk içinden çıkan ve halk tarafından desteklenen, doğuştan entellektüel kişilerin de araştırma yapabileceğini ve teoriler geliştirebileceğini kanıtlamıştır. Benzer örnekleri Kürt Özgürlük Hareketi içerisinde bulmak mümkündür.

Jennifer Vermilyea'ya göre (2006), son birkaç onyıldır sosyal bilimler içerisinde (ağır basan paradigma) pozitivistizmin dünyayı ve siyasi olguları ne ölçüde 'açıklayabildiği' konusunda bir tartışma büyüyerek devam etmektedir. Pozitivizm ile ilgili tartışma birden ortaya çıkan 'yeni' bir tartışma sayılmaz, zira insanlar belirli bir bilimsel yaklaşımın ortaya çıkardığı tehlikelerin 'farkına' varmaktalar. Birçok kişi bu tartışmaya, farklı yaklaşımların göreceli değer yargılarına ve dünyayı algılayış biçimlerine odaklanmışlardır. Örneğin, modernitenin incelenmesi ve bilinmesi gereken bir dil yaratma çabaları ile ilgili olarak *dil'in* pozitivistizm tarafından *işlevselleştirilmesi* ve *ölçümlemesi* gereken birkavram haline getirilmesi üzerine ateşli bir tartışma mevcuttur. Nitekim pozitivistizmin rüyası, dil'i bilimsel, nötr bir araç haline getirmek ve dünyaya aradığı bilgiyi ancak bu araç ile bulabileceğini göstermektir. Bir şekilde dil, şu anda kendi içerisinde araştırılması gereken bir nesneye dönüşmekte. Dil, dünyanın onun *aracılığı* ile açıklanıp bilinebileceği bir nesne haline gelmektedir. (Vermilyea, 2006, sayfa. 122-124).

Ama herşey, dünyanın bilinip açıklanması ile ilgili değildir. Kürtler ile, Kürtler ve Kürdistan ile ilgili araştırmalara bir bakalım. Konuya farklı açılardan bakabilmek için pozitivist yaklaşımdan uzaklaşan ve iyi niyet ile marjinden yazan birçok araştırmacı yazılarında marjinal dünyayı yakalamayı başaramamaktadır:

"Muhafif yazım ya da marjinden yazmak her zaman mevcut olmuştur. Fark, bunun 'olup' 'olmaması' değil 'nasıl' sunulduğu, içerisinde hangi soruların sorulduğu ve herhalde en önemlisi de marjinal yazımın gözardı edilip edilmediği veya dikkate alınıp alınmadığıdır." (Vermilyea, 2006, p. 121).

Yani soru şudur: Yeni bir sosyal bilimler metodolojisine mi ihtiyacımız var ya da mevcut olanı eleştirel bir bakışla ele alıp, akademik hayatta egemen olan ama günümüz dünyasının zorlukları ile yüzleşmede çok sınırlı kalan delil, nesnellik ve nötrlük iddiaları ile metodolojik, etik ve teorik vurgularını mı gözden geçirmeliyiz? Benim cevabım: Evet, gözden geçirmeliyiz! Soru şu: Bunu nasıl yapacağız? Müsaadenizle, mevcut akademik araştırma rejimini, Kürdistan İşçi Partisi (PKK) ve Kürt Özgürlük Hareketi ile ilgili araştırmam ışığında yansıttayım.

Bugüne kadar, PKK ve Kürt Özgürlük Hareketi ile ilgili yapılan araştırmalar oldukça sınırlı kalmıştır. Her ne kadar uluslararası akademik literatürde Kürtler ile ilgili akademik literatür artmakta ise de (bkz. Gunter, 2008) bu kitlesel halk hareketi nadiren araştırma konusu yapılmıştır. Bunun elbette birçok nedeni var ama bunlar kesinlikle siyasi nedenlerdir. Sosyolojik bir temelde eğitim alanın-

da çalışan bir akademisyen olarak mevcut literatür ile Kürdistan, Kürtler ve Kürt özgürlük hareketi ile ilgili deneyimsel çalışmalardan gayet iyi haberdarım. Uluslararası kabul görmüş akademisyenler tarafından kaleme alınan bu eserlerin birçoğu bu alana bir hayli ilginç yeni bilgi kazandırmıştır. Ama benim şahsi görüşüme göre, birçok eser içerik açısından çok genel ve araştırma konusu siyasi aktörler arasında bir denge sağlama konusunda aşırı kaygılı.

Bunun bir sonucu olarak mevcut durum devam etmekte ve her zaman saha-da olanlarla bir paralellik arz etmemekte. En basitinden mevcut durumu devam ettirmek hiç bir şeyi ileri götürmez. Bunu söylerken söz konusu araştırmacı ve akademisyenlerin Türkiye’de veya Kürt bölgelerinde olup bitenlerden haberdar olmadıklarını kastetmiyorum; sorun daha çok bu çalışmaların nasıl sunulduğu. Bazen araştırmacı veya akademisyenin ikamet ettiği devletteki genel görüşün yoğun etkisi altında kaldığı izlenimini ediniyorsunuz, çünkü yazılar daha çok bu bakış açılarını yansıtmaktalar. Endişe verici bu durum aslında Batı akademik araştırma geleneği dikkate alındığında anlaşılır bir durum. Araştırmacı olma yolunda ilerleyen adaylar belirli bir devlet veya üniversitenin araştırma politikaları üzerine kurulmuş belirli bir araştırma çevresi ile sosyalleşmekte. Bu adaylar, verileri etki altında kalmasın veya önyargılardan uzak olsun diye ‘tarafsız’ ve ‘nesnel’ olmaları konusunda teşvik edilirler. Muhtemelen kendilerine araştırma konusu ‘nesne’ ile aralarına mesafe koymaları, asla kişisel olarak müdahil olmamaları, araştırmalarına katılan kişilerle yaklaşmamaları ve en önemlisi duygusal olarak müdahil olmamaları öğretilmektedir. Eğer bunları yapmazsanız kendi araştırma camianız içerisinde marjinalleşme tehlikesi ile karşı karşıya kalırsınız ve uluslararası alanda tanınmış bir araştırma kurumunda kesinlikle bir yer edinemezsiniz. Üstüne üstlük benim de yaptığım gibi, ‘terörist’ damgası yemiş bir parti ile bağları olan bir hareket ile ilgili bir araştırma yürütüyorsanız kendinizi büyütecine altına bulma tehlikesi ile karşı karşıyasınız. Sanırım bu nedenle PKK gibi bir parti ve Kürt özgürlük hareketi daha çok mesafeli bir şekilde analiz edilmiş ve daha da nadiren kendi çevrelerinde bu analizler yapılmıştır. Bunları dikkate aldığımızda, Kürt meselesi kolay bir iş değildir. Türk yetkililer, araştırmacıların veri toplamaları, kişiler ile görüşmeleri, gözlem yapmaları ve katılımlarını engelleyebilmek için her yolu denemektedirler. Sanırım, aranızda bunu deneyenler de polis tarafından izlenmiş, takip edilmiş ve hatta gözaltına alınmış ve 2010 yılında bana da yapıldığı gibi istenmeyen kişi ilan edilmişsinizdir. Araştırmacıların fazla dahil olmaktan kaçınmalarının bir nedeni de budur.

Peki yaklaşmadan, siyasi bir duruş da dahil olmak üzere bir duruş sergilemeden nasıl yeni bir eleştirel sosyal bilim geliştirebiliriz? Araştırma siyasi bir davranıştır. Araştırmanın her adımı bir şekilde siyasi bir seçimdir. Yukarıda bah-

settiğim gibi akademide sahadaki gerçeklik ile örtüşmeyen, delile dayalı tarafsız bir rejim hakimdir. Bir araştırmacı sahadaki durum ile karşı karşıya geldiğinde tarafsızlık iddiası sorgulanır- araştırmacı bir seçim yapmak zorunda kalır- bir duruş sergilemek durumunda kalır. Türkiye gibi savaş ve siyasi çatışmaların yaşandığı bir bölgede araştırma yapmak araştırmacıyı geleneksel literatürde araştırma metodolojisi ile ilgi sorulan soruların ötesinde sorularla karşı karşıya getirir. Günlük hayatlarında korku, acı ve kederin egemen olduğu kişilere nasıl yaklaşmak gerektiğini bulmak zordur ve sizi hem bir araştırmacı hem de bir insan olarak zorlar. Müdahil olma konusunda klasik bir örneğin, kaçak Maya yerlileri ile Guatemala'nın yağmur ormanlarının derinliklerinde altı yıl geçiren antropolog ve cizvit rahibi Ricardo Falla tarafından sergilendiğini düşünüyorum. Falla, bir taraf seçmeden çatışmalar hakkında araştırma yapmanın mümkün olmadığını ileri sürmekte. (Falla, 1994; Westrheim 2007, 2009). Falla (1994) ayrıca entellektüellerin [araştırmacıların] 'macabre'yi [dehşeti] yaşayan ve ona şahit olan kişilerin sesi olarak aracı bir rol oynayabileceğini ifade etmekte. (Falla 1994, in Green 1994, sayfa 230). Bir tarafı seçmeden Türkiye'nin Kürt bölgelerindeki çatışmayı nasıl inceleyebilirsiniz; aracı bir rol oynamadan Kürt halkının başına gelenleri nasıl dinleyebilirsiniz?

Her zaman aranızda mesafe koymayı seçerseniz, müdahil olmamayı seçerseniz, bunun da siyasi bir karar olduğunu söyleme cüretini gösteririm. Bir araştırmacı olarak sadece araştırma camianıza ve araştırma prosedürlerine karşı bir sorumluluğunuz mevcut değildir, araştırmanızın konusu olan kişilere karşı da bir sorumluluğunuz söz konusudur. Bir araştırmacı olarak bir duruş sergilemelisiniz zira bir duruşunuz olmadan hiç bir şey değişmeyecektir ve eğer eleştirel bir sosyal bilim geliştirme niyetinde isek duruş hayati bir önem arz etmektedir.

Ben kendimi şanslı addediyorum. PKK ve özgürlük hareketi üyeleri ile, kendi araştırma çevrem bir müdahalesi olmaksızın, eğitim ile ilgili algıları konusunda mülakat yapma şansını yakaladım. Bunun için her zaman minnettar olacağım, çünkü; PKK üyeleri ile görüşmemden edindiğim tecrübe birçok açıdan beni bir araştırmacı olarak yeniden şekillendirdi ve dönüştürdü. Böylesi dinamik ve oldukça siyasi bir sahada olmak beni teşvik etti, beni etkiledi ve daha fazla harekete geçmeye sevk etti- bilimsel alanda da. Geçtiğimiz onyıllar boyunca PKK ve hareket tarafından başlatılanlar kişisel, kolektif ve siyasal süreç ile kitlesel bir dönüşüm olarak tanımlanabilir- dağlarda, sokaklarda, cezaevlerinde ve diasporada meydana gelen bir dönüşüm (Westrheim, 2009). Bunun araştırma aracılığı ile duyurulması önemlidir- bilimsel yazılarda. Fetullah Gülen bir eğitim hareketi geliştirdiğini iddia etmektedir, fakat onun çabası PKK'nin eğitimsel "devrimi"nin yanında küçücük kalmaktadır.

Kürt lider Sayın Abdullah Öcalan yazılarında yeni siyasi konseptler; Kürtler, Ortadoğu ve dünya için yeni siyasi ve sosyal teoriler geliştirmiş ve sunmuştur. Bu teori ve konseptlerin bazıları zaten Kürt özgürlük hareketi içerisinde uygulanmaktalar fakat bunların, hareket dışında olanlar da dahil olmak üzere, akademisyenler tarafından da incelenmeleri gereklidir.

Eleştirel bir sosyal bilim yaratabilmemiz için alternatif bir metodoloji, yeni konseptler, yeni teorik perspektifler ve araştırma katkımızda esasen neyi isteğimiz ile ilgili eleştirel bir farkındalığa ihtiyacımız var. Eleştirel bir sosyal bilim her şeyden önce ve en önemlisi toplum ve araştırma içerisindeki yapılanmayı eleştirmeli ve yirminci yüzyılda, Marksizmin önemli teorisyenlerinin 1930'lar sonrasında Frankfurt ekolü içerisinde yaptıkları radikal değişimler gibi değişimler aramalıyız. Başlamanın bir yolu da araştırma, araştırma etiği ile insanlarla olan ilişkimiz ve ilginin öznelere olarak gördüğümüz nedeni eleştirel bir gözle sorgulamaktır.

Kürtler açısından eleştirel bir sosyal bilime yapıcı bir katkı, Kürdistan, Kürtler, PKK ve Kürt Özgürlük Hareketi ile ilgili çalışmaları İngilizce olarak yayınlamak olacaktır. Kürt akademisyenler ve Türkçe ya da Kürtçe yazan yazarlar tarafından yayınlanmış birçok eser olduğunu görüyoruz. Sorun şu ki; bu eserler çok ilgi çekici olsalar dahi bu dillere aşina olmayan akademisyenler için ulaşılmazdırlar.

Sonuç olarak: İhtiyacımız olan sosyal bilimlere eleştirel bir yaklaşım; metodolojiye, konseptlere ve teorik perspektiflere 'yeni' bir gözle bakmak ve son siyasal durum ve sahada gerçekten meydana gelenler doğrultusunda Kürt meseleleri ile ilgili nasıl araştırma yürütebileceğimizi kendimize sormamız gerekmektedir.

Kaynakça

- Boggs, Carl. 1976. *Gramsci'nin Marksizmi*. London: Pluto Press.
- Falla, R. (1994). *Ormanda Katliam: Ixan, Guatemala, 1975-1982*. Boulder, Colorado: Westview Press.
- Green, L. (1994). *Bir Hayat Biçimi olarak Korku*. *Cultural Anthropology*, 9 (2), sayfa. 227-256. Erişim tarihi: Şubat 14, 2007, <http://links.jstor.org/sici?sici=0886-7356%28199405%299%3A2%3C227%3AFAAWOL%3E2.0.CO%3B2-C>
- Gunter, M. (2008). Kürt Edebiyatı Rüştünü Kazandı. *Middle East Policy*, Vol. XV (3).
- Bilimsel yöntemin tarihi. Experiment-Resources.com. <http://www.experiment-resources.com/history-of-the-scientific-method.html>
- Little, D. (2011). Marksizm ve Metod. University of Michigan-Dearborn. <http://>

www-personal.umd.umich.edu/~delittle/Marxism%20and%20Method%203.htm

Little, D. (1986). *Bilimsel Marks*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press

Vermilyea, J. (2006). Pozitivizmin Paradoksu: Miras kalmış güvensiz sınırları güvene almak. *On Politics*. No. 1. 2010. <http://journals.uvic.ca/index.php/onpolitics/article/view/564>

Riley, D. (2007). Pozitivizmin Paradoksu. *Social Science History*, 31:1 (Bahar 2007). DOI 10.1215/01455532-2006-017

Westrheim, K. (2010). Dağları Seçmek: Alternatif Bir Kimlik Projesi Olarak PKK. *Toplum ve Kuram*, 4. Berdan Matbaacılık İstanbul. ISBN-978-605-60675-3-2.

Westrheim, K. (2009). Siyasal Bağlamda Eğitim. Bilginin işlenmesi ve PKK içinde öğrenme alanları üzerine çalışma. Doktora Tezi, Psikoloji Fakültesi, Bergen Üniversitesi, Norveç

Westrheim, K. (2008): Siyasi Bir Eğitim Alanı Olarak Cezaevi: PKK üyeleri ve sempatanlarının anlatımıyla cezaevinde eğitim tecrübeleri. *Journal for Critical Education Policy Studies*, 6(1). <http://www.jceps.com/>

Kariane Westrheim Bergen üniversitesi eğitim fakültesi'nde profesör olarak lisans ve yüksek lisans programlarında ders vermektedir. Savaş ve siyasal çatışma alanlarında eğitim, demokrasi ve çokkültürlülük araştırma konuları arasındadır. Son araştırma alanı hapis-hane eğitimidir. Çalışmalarının çoğundaki teorik çerçeve, Brezilyalı düşünür ve eğitimci Paulo Freire'dan ilham almıştır. Westrheim, Kürt sorunu ile uzun yıllardır ilgilenmekte ve Avrupa Parlamentosu'nda Kürtler hakkında yıllık uluslararası bir konferansı organize eden Brüksel merkezli AB -Türkiye Yurttaşlık Komisyonu'nun (EUTCC) başkanıdır.

Oturum 2:
Bir Uygarlık Krizi Olarak Kapitalizm

2.1 Antonio Negri

Ortak Zenginliği Ararken

1.

İmparatorluk ve *Çokluk* birçok sorunu ve soruyu gündeme getirdi: Bunları *Ortak Zenginlik*'te tanımanın bir esprisi yoktu ve bunları çözmeye çalışmanın da bir faydası yoktu. Daha ziyade, yine baştan başlamak ve geliştirdiğimiz kavramları temel alarak bugün siyasalın ne olduğu sorusu üzerinde durmak daha iyiydi. Yıkıcı politika nedir? Toplumsalın hangi kısmı-

nı, yönünü içerir? Sermayeye karşı bugün nasıl mücadele edilebilir? Bu kitapların etrafında dönen tartışmalardan hareketle, çözülmemiş sorunları, tazelenmiş bir güçle karşımıza alabileceğimize kaniyiz. Ama *İmparatorluk* ve *Çokluk* üzerine on yıl boyunca çalıştıktan sonra *Ortak Zenginlik*'i yazmaya koyulduğumuzda kanaatlerimiz sağlamlaşmış ve algılarımız olgunlaşmıştı: Eşzamanlılık yeniden tanımlanmış ve *post-* önekinin şimdiki zamanı tanımlayabildiği dönem kapanmıştı. Bir geçişi deneyimlemiş olduğumuz şüphe götürmez ama onun sona erdiğine dair semptomlar nedir?

Özellikle demokrasi kavramının yeniden-değerlendirildiği yönünde bir intiba edinmiştik. Teröre Karşı Savaş döneminde bu kavram, yeni-muhafazakarların cılığın propagandalarıyla yıpratılmış, ve siyaset bilimi, artık demokrasi kavramıyla kavranamayacak konuların ortaya çıkmasına tanıklık etmişti. Basitleştirmek gerekirse, Rosanvallon'un son kitabında (*La contre-démocratie. La politique à l'âge de la défiance*) "cumhuriyet ve modern nüfusların hal ve gidişleri, bir daha bulunamayacak, artık açıklanamayacak müphem bir şeyi geride bıraktı" derken anlamaya ve nitelendirmeye çalıştığı şeyle ilişkilieniyoruz. Rosanvallon, güvenmeme ve güçsüzlük hissiyatlarını, çağdaş demokrasinin içinden çıkan depolitizasyon suretlerini tanımlamaya çalışır. Ve nerdeyse kendi isteğine karşın, 'siyasal demokrasinin', karşı-demokراسیyi içeren bir 'karma rejiminin', bir 'istisna demokrasisinin' konsolidasyonunun adı olduğunu ekler.

İktisat, siyaset biliminin böylesine belirsiz bir gerçekliğe dair sentetik bir anlayışa varma çabasını tekrarlar. Onların çabası, klasik emek-değer yasasının krizinden beri imkansızlaşan kalkınmaya dair bir *haddi* değil, liberalizmin ve Fordizmin/Keynesçiliğin/refah-devletçiliğinin teamüllerinin¹ krizinin geniş ke-

1 Negri'nin bu metnini İngilizceye çeviren Arianna Bove, burada convention kavramını

simler tarafından kabul edildiği göz önünde bulundurulduğunda, iş gören yeni bir *teamülü* tekrar icat etmektir. [Örneğin, 'enerji teamülüne' dair büyüyen bir tartışma var, zira o nükleer enerjiyi ve dolayısıyla demokratik teamülü de içerir. Al Gore bu sorunu ortaya koymuş gibidir.]

Son olarak, ABD'nin tek taraflı halinin (veya eski emperyalizmden geri ne kalmıştysa onun) yenilgiye uğramasının ardından uluslararası siyaset üzerinde düşünmeye dair güncel çabalar ve çok taraflılık bakımından iktidarın küresel boyutunun yeniden yorumlanmasının ışığında küresel siyaset bilimine dair araştırmalar derin bir kriz içerisindedir. [Ve, bizi, Amerikan hükümetinin küresel failliği altında emperyalizmin devam ettiğini kabul etmemekle/görmemekle suçlayanların eleştirisi de mistifikasyona uğramıştır.] Tek-taraflılığın krizinden sonra hala ve her daim küresel bir düzenin *içinde* konumlanmış durumdayız. Etikleri (ulus devletin çürümesi, uluslararası hukukun çözülmesi, tek bir küresel piyasanın çok-taraflı bir biçimde *yönetişimi*, vs.) ancak tarihsel aktörler, önceleri ikiyüzlüce reddettikleri yeni gerçeklik içinde hareket etmek zorunda kaldığında kabul görebilir. Yeni küresel düzenin kabulü teorik değildir; pratiktir ve etkilidir!

Paradokslarla ve belirsizliklerle dolu uzun bir dönemden işte böyle geçtik: Post-modern olan, geçişin kültürüydü ve rastlaşma [*aleatory*] ile belirsizliğin suretleriyle bu dönemsel geçişin dahilinde olan çözümsüz bir karmaşıklığa dönük alternatifleri temsil ediyordu. Bu kayma artık tüketilmiştir. Bir dönüm noktası yaşandığı şüphe götürmez ve etkileri de paradoksaldır: Örneğin, tarihsel olarak sistemlerde farz edilen rastlaşma [*aleatory*] karmaşıklığında solun ve sağın ideolojileri kaybolmaktan çok birbirine karıştı, karman çorman oldu ve yan yana geldi.

Siyasalın nötralizasyonu [bertaraf edilmesi/olması], en değişik konumları/tutumları aşırı bir merkeze doğru aceleyle itti; 'merkezin' gerçek bir 'aşırılığı' ortaya çıktı. Demokrasinin her deneyimi ve mekanı, *post ideolojik* kaostan çıkmak için nötr bir merkez olan bir konumu/tutumu konsolide etme teşebbüsünden geçti. Rönesans devriminin sonunda Termidor'un baroku ve Karşı-Reform nasıl Makavel ile Bodin arasında egemenliği icat ettiyse bizim de şimdi yeni zaruretlere için alışılmamış, yararlı ve uygun bir şey icat etmeye çalıştığımız söylenebilir. Bu nedir peki?

Bu koşullarda kendimizi konumlandırmak ve bu belirsizlik, dönüm noktası ve soru işaretleri dahilinde güvenli bir patika bulmaya yeltenmek için, sade ve basitçe *eşzamanlılıkla* başlıyoruz. Krizin üstesinden gelinmiştir. Bu, geri dönüşü

kullanmış. Bu kavram hem teamül/sözleşme hem de kararların veya yönelimlerin belirlendiği/ortaya konduğu ve genellikle belli konulara odaklanan toplantıları ima eder, harfi harfine ele alındığında birlikte yürümek/bir araya gelmek anlamına da gelebilir —öçev.

olmayan bir noktadır. Bu kaymanın evresini asla unutmaksızın yeni bir dönemin belirlenimlerinde hareket etmeye başlamak zorundayız.

2.

Modern düzenin krizi dahilinde ve krizinden sonra, bu yeni tarihsel koşulun objektif belirlenimi neye dayanır? Burada tahlilimizin ilk hamlesini sunuyoruz.

Devlet eleştirisi üzerinden bakıldığında mesele *egemen sentezin* [*sovereign synthesis*] *krizde olduğudur* ve kriz tanımsaldır. Kaza yetkisine dayalı modernite, 1800'lerin anayasacılığı ve Hukukun Üstünlüğü'ne dair teoriler tarafından tanımlandığı üzere, yasanın türetme mekanizmasının güvencesiz veya daha ziyade *yetersiz* hale gelmesi bunu gösteriyor.² Atlantik modelde söz konusu olduğu üzere, kaza yetkisinin Kıtasal versiyonlarında egemenlik pratikleri artık *somutun yönetimini* çözümleyemiyor ve güvence altına alamıyor gibidir. Yasasının meşruiyetiyle tesiri birbirinden kopmuştur.

Egemenliği-meşruiyeti, akılcılık-işlevsellik üzerinden ele alan Weberci model çürümüştür. Hipermodern bir teşebbüs olarak somutun yönetimi için işlevsel bir mantığı restore etmek anlamlı sonuçlara varamıyor. Sorun, somutun yönetiminin artık 'modern' anayasacılıkta ve idarede olageldiği şey olmamasıdır. Somut, yargısal bir kararın tek bir terimi değil aslı ve canlı *-biyopolitik* demeye cüret edeceğim-bir ağıdır; bu ağda faal olmak onun faaliyetini anlamayı gerektirir. Yargısal hamle/yasa gerçeğe kendisini dayatırdı; artık, biyopolitik gerçeklikle temas ettikçe, yüzleşiyor, karşı koyuyor ve kendisini reforme ediyor.

Hem en özenli anayasacılar ve idari [bilimler -çev.] düşünürlerine/akademisyenlerine (Luhmann, Teubner, vs.) hem de ulusal ve uluslararası hukuk gibi daha geniş alanlarda hareket eden hukukçulara göre yargısal faaliyet türetilerek saçılmaz. Bunun yerine, mesele, geleneksel dogmalarda hükümler bulamayan biçimlere sahip, her daim yeni ve tekil bir çatışmanın çözülmesidir; mesele, sürekli yeni hükümsel/geçici dolayımın ve geçiş teçhizatlarının [*dispositif*] yeniden belirlenmesidir. Somut bölünmüştür: Artık, hiçbir yönetim faaliyeti doğrusal terimlerle cepte görülemez. Sadece *yönetişim* vardır. Ama dikkat! Yönetişimden bahsetmek mayın tarlasında yürümek gibidir. Yönetişim kendi içinde ve kendiliğinden demokratik bir alet değildir; kotararak yönetmenin [*management*] teçhizatıdır. Bu makineyi demokrasiye açan şey, onun demokratik emeller için uygulanmasıdır,

2 Burada bir kelime oyunu söz konusu. Krizin tanımsal olduğunu söylediği cümlede kullanıldığı definitive kelimesi hem kesin hem de tanımsal anlamına geliyor. Bir sonraki cümlede hukukun yetersiz hale geldiğini belirtirken kullandığı *deficient* kelimesi hem bir noksana göndermede bulunuyor hem de bu noksanın tanım gereği ortaya çıktığını ima ediyor gibidir. İki kelime ses/kök benzerliği üzerinden birbirine göndermede bulunuyor ve birçok anlam taşıyor gibidir. —●çev.

(demokratik olmayan amaçlara yönelmiş olabilecek) başka bir kuvvetin uygulanmasına etkince muhalefet eden bir gücün demokratik uygulandığıdır. Bu aletin önemi ve demokratik açılım potansiyeli özünden değil faillerinin sosyo-politik karakteristiklerinden kaynaklanıyor. Anayasacılar, bu aşamaya gelindiğinde bazen 'devletsiz anayasacılık' kavramını, yani öznel hakların, tarafgir yasanın ve genel olarak mutabakat teamüllerinin/sözleşmelerinin kesintisizce ve sürekli yeniden tanımlanmasını devreye sokar. Daha az iyimser olsak da, eski hak mefhumunun gerçeğin yeni biyopolitik özüyle yumruklaştığını kabul etmemiz gerektiğine hala katılıyoruz. Yeniden-çözüme-kavuşturmaya dair herşey bizi *biyo-iktidara* geri götürüyor, ama bu ölçüsüz ve sadece istisnaya müsait olduğundan dolayı *biyopolitik* istihdamcılar ayaklanır ve etkin bir biçimde alternatifler önerir.

Dolayısıyla, eşzamanlılığa dair ilk iyi paradigma şudur: BİR İKİYE BÖLÜNMÜŞTÜR. Bunu zikrederken 'çoğula hayır' demiyoruz. Bu paradigma, sadece hukuk ilminin ceminin her bir alanında ve anayasal/kurucu gelişmelerde, *kurucu*³ gücün, orijinal ve [hukuki] *yargı-dışı* güç olarak tanımlandığı eski tanımın, kurucu gücü (*potere*) düzenlenişe içsel ve onunla sonsuzca/sınırsızca/belirsizce bulaşık bir güç (*potenza*) olarak yargısal bir mefhum lehine terk edildiği farklı bir ufkun ortaya çıkıp çıkmadığını araştırma yetisine –ve belki de gücüne- sesleniyor. Bu, *Ortak Zenginlik*'te, siyasi eşzamanlılığın tanımı açısından hayati bir meseledir. Tam da devrim kavramının, kurucu gücün bu tazelenmesi ve 'yasanın içsel kaynağı' olarak tanımlanması, ve yorulmaksızın anayasaların içinden de, kurulu gücün içinde işleyebilme ihtimali karşısında nasıl reddedilmek zorunda olduğunu daha sonra göreceğiz. Başka bir deyişle, zamansallığın yine hukukun tanımı açısından merkezi bir rol oynadığını burada söyleyebiliriz.

3.

Eşzamanlılığın yeni koşulunun nesnel belirlenimlerini araştırmaya devam edelim ve deyim yerindeyse ikinci hamlesini açalım. Buraya kadar, söz konusu geçişin açılıp-saçılışını siyasi-kurumsal bir perspektiften kovaladık: Egemenliğin krizi, *yönetişim*, ve kurucu gücün yeniden tanımlanması. Şimdi soru emeğin durduğu noktadan, örgütlenişinden ve onunla kesişen/hareketine yön veren güç ilişkilerinden doğru sorulmalı.

Üreten kimdir? Eşzamanlılıkta, bu, çokluk makinesidir. Üretim toplumsaldır; bilişsel emek, üretken emeğin hegemonik biçimidir ve kesinlikle yeni bir sekansla karşı karşıyayız: Canlı emek, bilişsel emek, kooperatif üretim (yani, toplumsal

3 Burada constituent power kavramını kullanıyor. Negri çevirilerinde bu kavram kurucu güç olarak çevrilse de buradaki kurucu kelimesinin aynı zamanda constitution kelimesiyle, yani yapı/yaradılış/hal ve daha da önemlisi anayasa anlamına gelen kavramla aynı kelime olduğu ısrarla vurgulanmalı –öçev.

elbirliği), üretimin biyopolitik dokusu [*fibre*] vs. vs. Emek gücünün 'teknik bileşimiyle' (TB) 'politik bileşimi' (PB) arasındaki ilişki değişti; alabildiğince karmaşıklaştı. Şimdi, eşzamanlılıkta ve bilişsel emeğin rejimi altında, sanal olanla potansiyel olan karşılıklı bir biçimde bu ilişkiye karışmıştır; onun doğası bakımından dinamik ve kurucudurlar. TB ve PB birbirlerine tekabül edeceklerine veya eşbiçimli [*isomorphic*] olacaklarına melezdirler. Diyalektik, işçilerin anlatısında, (vaktinde söz konusu olan inişleri ve çıkışlarıyla ve özellikle de devri süratleri dahilinde) sınıf mücadelesinde gerçekleşen, sınıfla (TB) parti (PB) arasındaki tarihi ilişkide bulunurdu. Mevcut biyopolitik koşul altında bu diyalektikler artık yok veya oldukça zayıflamış durumdadır. Biyopolitik doku TB ile PB arasındaki ilişkiyi genişletirken aralarındaki ilişkiyi karman çorman bir hale sokuyor ve kapitalist komutayı verimli bir biçimde yükselten sınıai örgütlenmeye olan bağımlılığını koparıyor.

Bu önermelere dayanarak bu kriz anını yakalayabiliriz: Yolunda ilerleyen büyük dönüşümde komuta CANLI EMEK FİGÜRÜNÜ BİR KENARA İTER. Canlı emek biyopolitik olanda tekilleştirilmiş ve emeğin kapitalist örgütlenmesinden bağımsız olarak toplumsallaşmıştır. Bu, eşzamanlılığın ikinci paradigmasıdır.

Sermayenin toplumu biyopolitika olarak tam olarak boyunduruğu altına aldığı anda emek gücünün sermayeye yerleştirilme süreci tamamen açıkta kalır ve emek gücüyle sermaye arasındaki ayrışma radikalleşir. İşçi, biyopolitik ve üretken yetisini, bedenlerin toplumsal açıdan faal olduğu ve ruhun üretken emekte maddileştiği toplumsal üretimin tüm devresinde ifade eder. Böyle, bütün, tekil emek katkılarına anlam yatırımında bulunur: Bu, Tekil lengüistik katkıların lengüistik bütüne anlam sağlaması gibi bir şeydir. Sermaye ve emek gücü tamamen *bios*'ta cereyan eder ama orada sermayeyle emek ayrılır ve *biyopolitik dokunun/gücünün* (*potenza*) karşısına dikilen bir biyopolitika sistemine dönüşür.

Böylece, en dolaylı ve soyut yollardan, yani, ya kira/rant biçiminde –mülksüzleştirmeyi/el koymayı en genel ve bölgesel düzeyde çoğaltan sermaye- ya da mali sermaye suretinde –parasal anlamda emeğin tüm toplumsal kıymetlendirmesine el koyan sermaye- değilse artık işçi sermayenin karşısında durmaz. Bu perspektiften bakıldığında, bilişsel ve sosyal açıdan işbirliği halinde olan emekle karşılaşan işçi sadece karla değil, kiraya/ranta dönüşmüş karla yüz yüze gelir. Başka bir deyişle, işçi artık yalnızca sömürünün örgütleyicisi olarak bireysel kapitalistin karşısında durmayıp şimdi toplumsal emeği mali olarak gizemli kılan kolektif kapitalistle karşı karşıya gelir.

Marx, büyük şirketlerin ortaya çıkışını ele alırken nasıl 'sermayenin sosyalizmi'nden bahsediyorduysa, biz de mecazi olarak, kapitalizmin hem (açıkladığımız üzere) doğrudan ortak olan değerlenmenin gizemli bir hal almasına yol açtığı ve bu değerlenmeye dönük toplumsal katılımı doğrudan sömürdüğü

(yani, işçinin *toplumsallığını* sömürdüğü) bir tür 'sermaye komünizminden' bahsediyoruz.

Burada başka bir soru daha sorabiliriz: Bunu asalakça mı yapar? Belki. Kesin olan bir şey, sermayenin ortak zenginliği sömürür ve gizemli kılarken üretim sürecini artık örgütlenmediğidir. Sermaye kendisini iktidar olarak sunmaya devam eder ve üretim hayata bulaştığı ölçüde de biyo-iktidar olarak sunar. Bugün sömürü biyo-iktidarın toplumsal örgütlenmesinden geçiyor. Sömürünün asalak olup olmadığı pek de bir şey fark ettirmez.

Üreten öznenin özerkliğine dair bu düşünce, *Ortak Zenginlik*'te de gösterildiği üzere, *direnen öznenin özerkliğine* dair bir düşünceyle geliştirilmeli. Burada, orada kısmen geliştirilmiş ancak yeterince tartışılmamış olan bir konuyu, eski eserimizi eleştirenler sadece ve doğru bir biçimde göreliliğe dikkat çekmekle kalmayıp araştırmamızın asli bir kısıtlılığı olarak ilan ettikleri bir meseleyi kısaca ele almak istiyoruz. Eleştirinin hakkaniyetli olduğunu düşünmüyorum çünkü (*İmparatorluk* ve *Çokluk*) eserlerimize iktidarın 'sömürgeciliğine' dair (çünkü kastedilen şey açıkça budur) o 'eksik bölümü' eklemiş olsaydık her şeyden önce derinlere inmemiz ve sömürgecilik karşıtı mücadelelerin faal öznelerinde *özdeş olmayan* bir öz ve hareketin hakikatini bulmamız gerekirdi. Post-kolonyalizm kuramlarının üzerinden geçmekten ziyade sömürgecilik altındaki halkların azat olma ve kurtuluş için verdikleri mücadelelerinde ve bu siyasi hareketlerin gelişimin *gerilemeyen* sürekliliğinde gidip gelmek gerekirdi. Bu açıdan, Frantz Fanon'un öğrettiklerini tazelemek bizim için çok önemliydi. Buna ilaveten, bu değişim açısından Zapatista hareketinin katkıları temel bir önem arz ediyor: Bu hareket kimliğe dönük vurgular karşısında çok netti, çok açık bir biçimde ulusal-popüler alternatifleri ortadan kaldırdı, kimi yerli teorilerin müphemliğini ve bazen de safi gericiliğini gösterdi ve bu esnada direnişin birikiminden kaynaklanan kurucu potansiyaliteyi vurguladı. Dediklerimizi tekrarlayalım: Böylesine bir gözden geçirme ve değişikliğe gitme, kolay bir biçimde olmasa da tarih yazımı perspektifinden bakılarak yapılabilirdi ama sömürgecilik karşıtı direnişin ve kurtuluş süreçlerinin demokratik özü eşzamanlılığın karakteristiklerini arz ediyor olmasaydı bunu teorik bir yorumun ve siyasi bir önermenin yoğunluğuyla yapmak imkansız olurdu. Teori gerçeği takip eder. Özgürlüğe yüründüğünü gösteren şey kimlik değil kurucu direniştir. Post-kolonyal kuramlar meşruiyet edinmek için geçmiş mücadelelerin, anlam bilimin ötesine geçmeli ve şimdiki zamanın devriminin arkeolojisi, soybilimi [*genealogy*] ve yolunun çok daha ötesini göstermeli. Olup biten ve eşzamanlılığın her devrimci kuramının bir yöntem olarak benimsemesi gereken şey budur. Dolayısıyla, çokluğun ontolojik özerkliğini, özneliğin üretiminin sürekliliğini ve birikimini ve biyopolitik gücün (*potenza*) biyo-iktidarla, bu durumda sömürgeci biyo-iktidarla, indirgenemez antagonizmasını bir kere daha belgeliyoruz. Oldukça tekil bir bi-

çimde çıkışı [*exodus*] (sömürgeciden giderek daha fazla uzaklaşmak, melezleşmeye dair muhtemel taktikler ve vukuatlar, ısrarcı ayaklanmalar, vs.) deneyimleyerek iktidarın sömürgeciliğine direnmeyi beceren özne giderek daha fazla kurucu bir kuvvete bürünür.

Ve böylece, eşzamanlılıkta kapitalist iktidarın istikrara kavuşması açısından aşılmaz engelleri haritalandıran nesnel topoğrafya *Ortak Zenginlik*'te tamamlanmıştır.

Önemli not: Burada, Madde 2 ve 3'te, eşzamanlıkta, canlı, bilişsel emek ve sömürgecilik sonrası direnişle karşı karşıya gelen sermayenin sömürü sürecini nihayete erdirmesinin, tam da kapitalist hakimiyeti gerçekleştirmesinin imkansızlığını felsefi bir konumdan deneye tabi tutuyor ve onu geliştiriyoruz. Burada diyalektiğin sonu artık soyut bir an değil, fenomenolojik bir kesinliktir [*determination*]. Bu değişim geri dönülmez olduğu için, öznenin yeni ufku şimdiki zamana sabitlenmiştir: Tekillik olumsuzluk, fark, özerklik, direniş ve dolayısıyla kurucu güçtür.

4.

Şimdi de eşzamanlılığın yeni siyasi koşulunun öznel teşhizatlarını [*dispositif*] ele alıyoruz: İşte ilk hamle.

Biyopolitika alanında faaliyet kendisini *öznenin üretimi* olarak gösterir. *Öznenin üretimi* ne demek? Öznenin üretimi, yukarıdaki önermelere binaen, yaşam biçimlerinin ifade edilmesi ve bunların ortaklığı üretme ve kıymetlendirme [*valorisation*] süreci anlamına gelir. Ancak ortak kurucu faaliyetin biçimi/içeriğidir. Ortak tekilliklere ve tekillikler ortaklığa anlam atfetmeseydi hiçbir şey bugün kurulmazdı. Ancak öznenin bu üretimi, yani; eğitimden sağlığa, toplumsal barıştan gelirin ve yeniden üretimin güvence altında olmasına, kentlilik ve diğer şeylere kadar yaşamın ortaklığının, yaşam biçimleri manzumesinin kıymetlendirilmesiyle [*valorization*], o zaman öznenin üretimi, biyo-iktidara ve sermayenin yaşamın ortak ürünlerini boyunduruk altına alma ve sömürme teşebbüsüne meydan okunması için bir alan açıyor. Biyo-iktidarla biyo-politik güçler (potenze) arasındaki antagonizma açıktır, ve öznenin üretimini, *sermayeden bir çıkış*, biyo-iktidarların eklemlenmelerinden/telaffuzlarından [*articulation*] çıkış dahilinde olan biyo-politik bir eylem olarak tanımlama yönünde bir eğilim var.

Peki, ÇIKIŞI ORTAKLIĞIN⁴ YENİDEN EL KONUSULDUĞU BİR SÜREÇ olarak

4 Türkçe'de *common* kavramı *ortak* olarak çevriliyor. *Common* ile *communism*'in dilsel bakımında birbirine yakın olduğunu vurgulamak gerek. Kavramın Türkçedeki kullanımına gelince, özellikle bu tarz bir toplumsal tahayyül içerisinde *ortak* kelimesi Şeyh Bedreddin ve müritlerinin (kimi kaynaklarda özellikle Torlak Kemal'den ve Aydın'ın Ortaklar belgesinden bahsediliyor) lügatinde geçiyor. Daha modern zamanlarda ise müşterek keli-

tanımlayabilir miyiz?

Bunu cevaplamak için Spinozist bir makineyi harekete geçireceğiz. Öncelikle, Spinoza'da, öznenin üretimi hissedilebilir *conatus*'tan akılcı *amor*'a giden ve kendisini toplumsalın bir üretimi olarak sunmaya meyil eden sürecin gelişimidir. Ama mesele burada bitmiyor: Spinoza için, bu, *toplumsalın ortaklığa dönüşmesidir* de. Başka bir deyişle, toplumsalın işbirliği halindeki üretimini birleştiren ve zenginleştiren öznenin üretimi, topluma, kotarılan demokratik radikal bir yönetimi [*management*] içerden dayattığında ortaklığın üretimi olabilir.

Moderniteye karşı içsel ve güçlü bir alternatif olarak bir ortaklığın bu Spinozist üretimiyle yüz yüze gelirken hegemonik kategoriler olan özel ve kamusalın nasıl oluştuğunu hatırlamalıyız. Bu kategoriler emek kavramı üzerine bina edildi. Locke için, özel, tek bir bireyin sarf ettiği emeğe tekil olarak el konulmasıdır; özel, hukuki bir form olan özel mülkiyet olarak sabitleştirilmiş 'sahiplik'tir.

Modernitenin kültüründe kamusal mefhumu tam olarak aynı parametreler içerisinde işliyor. Bunun bir paradoks olması onu daha verimsiz kılmıyor: Kamusal kendi 'sahipliğini', onun özünü korumak ve bekçiliğini yapmak için yabancılaştırıyor. Birinin 'sahipliği' aynı zamanda kamusal kavramının temeli. Modernitenin gizemi, ortak olana el koymanın iki yoluna tekabül eden iki terim, sürekli 'özel' ve 'kamusal' kategorilerine başvurma suretiyle neredeyse sürekli yeniden konumlandırmayı temel alır. İlk durumda, bu, mülkiyet biçimini alır, veya Rousseau'nun ifadesiyle [*dixit*] '*bu benimdir*' [*ceci est a moi*] diyen ilk insan biçimini alır: Bu, bir bireyin ortak olana el koyması, tüm diğer bireylerin mülksüzleştirilmesidir/onlara el konulmasıdır. Özel mülkiyet, bir varlık olarak insanların ancak el birliğiyle üretebildikleri bir şey üzerindeki ortak haklarının yadsımasıdır. İkinci kategoriye geldiğimizde, merhum Rousseau özel mülkiyet konusunda o kadar katıydı ki, onu tüm çürümüşlüğü ve insanların çektiği çilenin kaynağına dönüştürdü ama iş kamusala gelip çatığında çıldırdı. Toplum sözleşmesi sorunu, modern demokrasi sorunudur: Özel mülkiyet eşitsizliğe yol açar, peki her şeyin herkese ait olduğundan dolayı kimseye ait olmadığı bir siyasi sistemi nasıl icat etmeli? Kamusal şudur: '*kimseye ait olmayan*', herkese ve hiç kimseye veya devlete ait olan. Ama devlet ortaklık çerçevesinde ürettiğimiz, ortak olarak icat ve teşkil ettiğimiz şey değil. Devlet, kimliğimize ve tabiatımı-

mesi ile dilsel bağı olan iştirak kelimesi Osmanlı sosyalistlerinin kullandığı bir kelimeydi (Osmanlı Sosyalist Fırkası'nın lideri İştirakçi lakaplı Hüseyin Hilmi'ydi ve çıkarılan gazetenin adı da *İştirak* idi.) Dolayısıyla, Türkçede müşterek olanla iştirakçi -örneğin, katılımcı ekonomi (Parecon) tartışmalarını da düşündüğümüzde- bir toplumsal düzeni tarif eden kavramsal bağ kopmuş, komünizm ve ortak ayrı kelimeler olmuştur. Aslında Negri, bir özne üretimi sürecinden bahsettiği için daha dinamik çağrışımları olan iştirak etme ve müşterek kelimeleriyle *common*'u ifade etmek daha yerinde olabilir. →çev.

za seslenir ve ortaklık kavramını bunların üzerine atar. Böylece ortak olan bize ait olmaktan çıkıyor. *Olmak, varsıl olmak/sahip olmak* değildir. Devletin ortak olanı kötüye kullanması kamu yönetimi, yetki devri, kamusal temsiliyet adı altında yapılıyor ama somut bir olgu olarak başka bir yabancılaşma biçiminin yaratılması ve haklı çıkarılmasından başka bir şey değildir.

Yani, kamusal hala ‘sahipliğe’ dayanıyor ama onu genelleştiriyor; kamusal, bireylerin organik biraraya getirilişi olarak BİR’e/BİRİCİK’e dayanır; kamusal, özelin kimliğidir ve böylece liberal ideolojinin epey derinliklerine iner, en geleneksel biçiminin dumanını mesken edinmiştir.

Ortak kavramı, özelin ve özelin kamusal boyunduruğunun karşısına dikilir ve toplumsal faaliyetin dokusunu, bireylerin karşılıklılığını, tekilliklerin işbirliğini ve üreticilerin özgürlüğünü kuran her şeyin radikal demokratik yönetimi için bir teçhizatır. Ortak olan, sadece tekilliklerin işbirliğinin toplumsalı oluşturduğunun ve sadece onun ortakça yönetilmesinin sürekli yenilenmeyi muhafaza ettiğine dair bir kabulün sonucu olarak ‘sahipliğin’ yadsımasıdır.

Burada çok açık bir biçimde, bireylerin ve/veya grupların, sermaye ilişkilerindeki sabit dolayimler üzerinden tedricen zenginliğe yeniden el koydukları ideaya dayanan geleneksel siyasi reformizmin dışına çıkılıyor.

Bulaştığımız durum yenidir ve yeni bir yöntemi gerektirir: ‘Özgürlük yürüyüşü’ yöntemini. Bu yürüyüş, ortaklığı açıklayan biyo-politik teçhizatlar üzerinde bina olur ve onlar tarafından geliştirilir: Bu riskli ama ontolojik olarak belirlenmiş bir projedir. Bu sürecin gelişeceğine dair tek garanti, öznelliklerin, tekilliklerin çokluğunun, sürekli, baskılayıcı ve kurucu militan angajmanıdır. Burada tam da ‘çokluk olma’ ve zımnın ‘çokluk yapma’nın tanımı, çokluğu üretmenin hem zorlukları hem de potansiyeliyle karşı karşıyadır.

Ve başka bir soru daha ortaya çıkar: Canlı emeğin, bu geçiş safhasında hala etkili olan bağımlılığının farklı dereceleriyle birlikte bağımsızlığının hangi yollardan geliştiğini nasıl anlayacağız? Ama zaten geçişin ötesine varmamış mıydık? Elbette vardık, ama emeğin kurucu gücünün, yani çıkışının, kendisini ontolojik bir metamorfoz işi dahilinde ölçtüğü devrimci geçişin ötesine varmadık. Süreklilik ve süreksizlik her daim yeniden tanımlanmak zorunda. Bugünün proletaryasının ‘teknik’ ve ‘politik’ bileşiminin melezleşmesinden ve bunu düz silsileler veya eş biçimli tekabülîyetler dahilinde betimlemenin imkansızlığından bahsederken zaten böylesine metamorfoz süreçlerini kastediyorduk. Ama burada daha açık olmalı ve siyasi eylemin durduğu noktadan da bakıldığında bu kaymanın çok önemli olduğunun altını çizmeliyiz. Çıkış, sadece mesafe koymak değil, çaprazlama [*transversing*] anlamına da gelir ve mesafe çoğu zaman çaprazlama sürecinde konulur: Çıkış, her daim geçişli veya geçişseldir ve bu ne kadar böyle cereyan ederse o kadar kurucudur. Bu, yukarıdaki önermeler -

Eşzamanlılıkta canlı emeğin çoklukla ilgili yönünün *ontolojik geri döndürülemezli-ği* ve kapsadığı ortaklığın inşa süreci- bağlamında ele alınmalı.

5.

Şu anda, kuvvetin/zorun meşrulaştırılması ve kullanımı meselesi için biraz duraksamak istiyorum.

Kısaca ana hatlarıyla göstermeye çalıştığım yeni yöntem, –özneliğin üretimi ve müteakiben ortaklığın inşasının biyo-politik mekanizmasına; toplumsal sefalet ve yoksulluk temelinde veya dayanışma, ortak emek ve sevgi üzerinden bina eden o eski Spinozacı yöntemi temel alan- bu yeni yöntem zor/kuvvet gerektirir. Sivil kuruluş sürecine ve yeni kurucu kurumların dış kurumlarına yönelik direnişlerin kendisi güçlü olduğundan dolayı, zor/kuvvet gerektirir. Bu yüzden, biyo-politik diyagramdan geçmek, yani içerden gelen biyo-iktidarlara muhalefet etmek için özgürlük yürüyüşünü istiyorsak, hala bir tür “politik diyagonal” bina etmek (ve ona zor/kuvvet ile eşlik etmek) gereklidir.

Bir an durup felsefi tanrıbiliminin konusunun neler olduğunu hatırlayalım. Burada şer sorunu üzerinde çok kısa duracağım. *Ortak Zenginlik* kitabımızda, şer’in [*evil*] tüm özcü, ontolojik veya negatif kavramsallaştırmalarına karşı polemğe girmek için bu meseleye dair uzun bir yorum getirmiştik. Biz aksine şer’e dair “harem” bir kavramsallaştırmayı vurgulamaya çalışıyoruz: Şer noksan olandır veya sadece iyinin yerine getirilmesinin karşısında olandır. Bu sebepten dolayı, zor/kuvvet ve arzu şer karşısında ağır basmak için gereklidir – Felsefi tanrıbiliminin çıkmazlarına nihayet özgün bir çözüm getirmek için bunun esaslı bir unsur olduğuna inanıyorum.

Paradoksu daha sonra çok daha ayrıntılı bir biçimde inceleyebiliriz: Açgözlülük, işaret ettiğim üzere, zoru/kuvveti içerir. Başka bir deyişle: Kurucu güçten kurulu güce, canlı emek üzerinden yoksulluktan sosyal zenginliğe giden hat; ötekinin ve yaşamın ortak biçimlerinin, dayanışma ve sevginin tanınması üzerinden bina olan bu hat; mücadele durumunda kızgınlık denilen özgün bir ötekini tanıma halinden, yüz yüze gelinen engellere zor/kuvvet uygulanmasından geçen bu hat- işte bu hat kesintisizce dönüşüme uğrayan kurucu güçleri ortaklığa yönlendiriyor. Zor/kuvvet işte böyle kuruluş bina eder.

“Aşağıdan,” yani, gerçekten, bireylerin eylemlerinden ve tekilliklerin ortak ehliyetlerinden, kuruluşun soy kütüğünü [*genealogy*] çıkarabilir miyiz? Bu hareketi, kendine dönük idmanlar açısından bugün oldukça önemli olan kolektif çıraklıktan başlayarak, her halükarda oluşabilecek muhtemel krizlerden korkmaksızın toplumsal hareketlerle ilişkili bir biçimde sürekli tutarlı bir normatif güç bina edebilen tedrici ortak bir inşa süreci olarak tanımladığımız takdirde, bunun mümkün olduğuna inanıyorum. Yani, burada mesele herhangi bir kuru-

luş değildir; bu, hareketler için bir organizasyon yaratarak ve kesintisizce normatif yönergeler önererek başarılı bir biçimde ilerlediği için, özerk kuruluştur.

Demin gördüğümüz üzere, “kamusal”dan ortaklığa geçiş meselesine gelecek olursak, normlar üreten ve komuta eden kuruluş sadece kurucu gücün kesintisiz açılımlarıyla meşrulaştırmak zorunda olmakla kalmayıp öznelerin etkili katılımı üzerinden kesintisiz bir biçimde yenilenmek de zorunda. “Para ve silah,” derdi Makyavel, “bunlar Cumhuriyeti savunan kuvvetlerdir.” Aynı yerde durmanın salakça olacağına inanmıyorum. Para, ortaklığın üretkenliğidir: Res communis, res publica’nın yerini aldığında, çokluğun yapılışı ortaklığın yapılışı olur. Artık, ortak olmayan para yoktur –ve bu açıdan bakıldığında, res publica, kapitalist komutanın gizemli kılınması olarak da eleştirilmeli. Bu sebepten ötürü, *Ortak Zenginlik* kitabında, 17’nci yüzyıl İngiltere’sindeki doğuşuna geri dönerek ve aslında yoksulluğa karşı zenginlik, ve çokluğa karşı halk anlamını taşımış olduğunu göstererek Cumhuriyeti uzun uzun eleştirmeyi seçtik.

Makyavel’in cümlesine geri dönelim. Silahlara ne oldu? Bunlar nelerden oluşur? Makyavel için, bunlar, halkın ve halk için silahlar, yani çokluğun demokratik gücüdür. Bu güç mutlaklıktır, zira toplumu tam da içinden savunmaya, kurulu gücün içindeki ve ötesindeki kurucu gücün sürekli gelişimini garantilemeye, artık kim olursa, düşmanlara karşı bir savunma örgütlemeye hizmet eder.

Bağlamak gerekirse, işte bu, eşzamanlılığın dördüncü paradigmasıdır. Bir ikiye bölündükten (egemenliğin eleştirisi), yaşayan emeğin özerkliğinden (mevcut tartışmayı yerleştirmek için biyo-politik zeminin tanımlanması), ortaklığa yeniden el koymak olarak çıkıştan (ortaklığın, açık seçik görüldüğü üzere ereği olmayan, bir teleolojisini formüle etme teşebbüsü) sonra: O zaman “Silahlar çokluğa.”

Teşekkür ederim.

Antonio Negri felsefeci ve siyaset teorisyenidir. En tanınan yapıtlarından ‘İmparatorluk’ Michael Hardt ile beraber kaleme alınmıştır.

2.2 Fadile Yıldırım

Devletli Uygarlığın Değişmez Karakteri Cinsiyetçilik!

Tarih ne içindir diye soranlara “kişilerin kendilerini bilmesi içindir” yanıtı verilir. Peki, tarih kimin içindir ve tarihi kimler yazdı? Biz kadınlar tarih denen “kendini bilme sürecinin” neresindeyiz? Tarihsel bilgi üretilen bir olgudur. Bu durumda tarihsel bilgiyi kimin kayda geçirdiği, kimin yorumladığı, kimin ürettiği can alıcı bir önem taşır. Bilginin kendisi dünyayı ve tarihi bir düzenleme biçimi, anlamı ve kullanımı ise, iktidar ilişkilerinin de kurgulandığı bir alan olma özelliğini taşır. Dolayısıyla da tarihin

cinsiyeti ya da cinsiyetçi karakteri de erkek egemen ideolojiler tarafından belirlenip, toplumları düzenleyen bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Sınıflı uygarlık tarihi cinsiyetçi bir tarih yazımıdır. Egemenlerin deneyimlerinin paylaşıldığı bir tarihtir. Egemenliği elinde tutmayan büyük çoğunluğun deneyimleri, bu anlamlandırma girişimlerinin ya tümünden dışında tutulmuş ya da marjinal düzeyde ele alınmışlardır. Kadınlar bu tarihsel algılamada yokturlar. Çünkü sınıflı uygarlık tarihi erkeklerin tekelinde oluşturuldu. Erkeklerin yaptıklarını ve yaşadıklarını – ki bunu da çok çarpıtarak- kayda değer, yani tarihsel öneme sahip bularak kadın deneyimlerini yok saydılar. Dolayısıyla uygarlık tarihi cinsiyet körlüğünü aşabilmiş bir tarih değildir. Evet, “Kadınlığın kölelik tarihi daha yazılmamıştır. Özgürlük tarihi ise yazılmayı bekliyor.” Kadının içinde bulunduğu köleliğin bilinçli olarak karartılması, erkek egemenlikli uygarlığın, devletçi karakteriyle yakından bağlantılıdır. Kadın, cins, sınıf ve soy olarak en eski tutsak konumundadır. Kadının içinde bulunduğu bu tarihsel gerçeklik sosyal bilimlerce çözümlenmeden ne devlet, ne erkek, ne aile ne de iktidar tam olarak anlaşılabilir. Kadının içinde bulunduğu derin kölelik statüsünün ve bunun gerçekleştiği tarihsel sürecin sosyal bilimlerde yer bulamaması erkek egemen bakış açısının ve temsil ettiği değerlerin ne kadar derin olduğunu gösterir. Sınıflı uygarlık tarihi olarak bahsedilen beş bin yıllık süreçte gerçekleşen savaşlara, kıyımlara bile baktığımızda devletli uygarlığın cinsiyetçi olduğunu anlamamız için yardımcı olabilir.

Egemen İdeolojiler Cinsiyetçi İdeolojilerdir

Devletin, iktidarın, hiyerarşinin ve her tür egemenliğin temel karakteri erkek egemenlikli cinsiyetçi ideolojidir. Objektiflik iddiasında bulunan sosyal bilimlerin uygarlığın bu karakteri yokmuş gibi davranmaları, sosyal bilimlerin cinsiyetçi algılarından bağımsız değildir. Dolayısıyla reel bilim cinsiyetçidir. Oysa ki, kadın gerçekliği sınıflı uygarlık sisteminin bir özeti gibidir. “Kapitalist toplum nasıl ki tüm eski istismarcı toplumların devamı ve zirvesi ise, kadın da tüm bu sistemlerin köleleştirici etkisinin zirvesidir”. Dolayısıyla en eski sömürge konumunda olan kadını anlamadan toplumu ve uygarlık tarihini doğru tanımlayamayız. Çünkü etnik, ulus ve sınıf köleliğinin doğru anlaşılmasının yolu kadın tanımından geçiyor.

Tarihin İlk Çelişkisi Cins Çelişkisidir

İddia edildiği gibi erkek egemenlikli uygarlığın ilk çelişkisi sınıf çelişkisi değil, cins çelişkisidir. Kadının köleliğe alıştırılmasıyla birlikte hiyerarşik sistem kurulmaya başlanmış ve toplumun diğer kesimlerinin kölelik yolu açılmıştır. Toplumun köleleşmesi kadın köleleştirildikçe gerçekleşebilmiştir. Yani, bütün kölelikler kadın köleliğine bağlı olarak gelişmiştir. Dolayısıyla da hiyerarşik toplumun ilk kurbanı kadının komünal düzenidir. Kadın cinsi, erkek egemenlikli sistemde ezilen bütün kesimlerin en dip noktasında yer almaktadır. Kadının hiyerarşik topluma adım adım çekilmesi, tüm güçlü toplumsal özelliklerini yitirmesi toplumda gerçekleşen en temel karşı-devrim niteliğindedir. Yaşanan, toplumların gelişimi üzerinde halen de sonuçlarını derin olarak taşıdığımız tarihin en büyük kırılmalarından biri olan cins kırılmasıdır. Kadın cinsi kırılmıştır. Ana eksenli komünal topluma karşı yapılan bu ilk karşı devrim sınıfların, sömürünün, orduların, ahlak yerine erkek egemenlikli hukukun da geliştiği süreç olur. Kadınlar şahsında yaşanan cins kırılması tarihin de yönünü değiştirir. Kadınlar şahsında insanlık kırılır. Açıktır ki, bu erkeğin “tarihsel kurnazlığıdır”. Çünkü toplumun olumlu gelişmesi üzerinde katkısı olmamıştır. Tersine, ataerkil toplumun kaskatı egemenliğini getirerek kadını dışlamakla yaşamın renkliliğini ortadan kaldırmaya çalışmıştır. Yaşam yoksullaşmıştır. Renkli ve çok sesli toplum yerine, tek sesli erkek toplumuna gidilmiştir. Uygarlığın ilerlemecilik ve gelişmişlik olarak değerlendirdiği bu süreç aksine baş aşağı gidişin adı olmuştur. Tek boyutlu aşırı erkekleştirilmiş toplum kültürüne geçilmiştir.

Oysa ki, bir zamanlar toplumlar farklı yaşamayı da bildiler. Toplumsallaşmanın ilk gelişim sürecinde, yani doğal toplumda ‘cinsiyetçiliğin’ olmadığını bugün var olan birçok veride görebilmekteyiz. Doğal toplum, ana tanrıça kültürüyle şekillenmiştir. Ana tanrıça yeteneğiyle, öncülüğü ve yaratıcılığıyla toplumsal bir kimlik kazanmaktaydı. Kadın eksenli toplum; demokratik toplum anlayışı, eşitlik, özgürlük, paylaşım, gönüllü katılım ve yaratıcılık temelinde gelişmekteydi.

Birey, doğal toplum kimliğiyle kendini tanımlamakta; üretime ve yaşama katıldıkça toplumun bir tamamlayıcı, öznesi olabilmekteydi. İşbölümüne dayalı toplumda herkesin gücüne, yeteneğine ve yaşına göre kendi rengiyle katılımı toplumun komünalitesini de açığa çıkarmaktaydı. İnsanlar doğadan ve toplumdan kopmayan canlı doğa anlayışı temelinde kendilerini doğanın üzerinde değil, doğanın bir parçası gibi görmekteydiler. Dolayısıyla, neolitik dönemde büyük bir toplumsal devrim yaratan anasal değerlerin, iktidar ve hiyerarşi eksenli erkek egemen zihniyet tarafından kendi çıkarları doğrultusunda çarpıtılarak gasp edilmesi ve kadın kimliğinin yitirilmesine tekabül eden döneme birinci cinsel kırım dönemi demek abartılı olmayacaktır. Kadının kimliğinin yitimi aynı zamanda ekolojik temelli doğal toplum yapısında da bozulmaya yol açtı. Kadınlar erkeklerin mülkü olmaya başladıkça, sınıflı toplum sistemi gelişip, egemen ile ezilen sınıflar arasında uçurumlar oluştu. Kadına karşı gelişen şiddet, köleci toplumdaki büyük insan katliamının da habercisi oldu. Böylece toplumsal düzende oluşan kategoriler, kadın en altta olmak üzere dikey bir iktidar sistemine dönüştü. Kadın eksenli komünal değerler yok sayıldı. Dönemin ataerkil ideolojik organları olan zigurat rahipleri tarafından başlatılan bu yönelim yavaş yavaş topluma empoze edildi ve daha sonra antik çağ filozoflarınca derinleştirilerek sürdürüldü.

Kadınla Başlayarak Mülkleştirilen İnsanlık

Egemenlik ve her türlü kölelik sonradan insan belleğine kazındı. Köklerini hiyerarşik, sınıflı uygarlığın doğuşunda bulabileceğimiz bu zihniyet beş bin yıllık gelişimi boyunca kadınların, halkların, toplumların, erkeklerin, en nihayetinde insanlığın katledilmesiyle beslendi. Kadın eksenli ahlaki değerler “ilkellik” adı altında tasfiye edildi. Kolektif olan bireysel olana mahkum kılındı. Paylaşım ve ihtiyaca dayalı ekonomi, toplum için olmaktan çıktı. Bin bir kurnazlıkla ihtiyaçtan fazlası biriktirilip tek elde toplanmaya başlandı. Ve mülkiyet denen birikim oluşturuldu. Toplumlar hiyerarşiyle, sermayeyle, sömürüyle tanıştı. İnsanın nasıl insan olduğunun hikayesini anlatan masallar, mitolojiler, söylenceler hızla itibarsızlaştırılarak egemen tarih yazıcılığı devreye kondu. Ve toplum bilinç dumuruna uğratılarak, köksüzleştirilmek istendi. Egemenlik ve sömürü, devlet ve iktidarı doğurdu. İktidar ise yönetebileceği, denetleyebileceği yığınlar yaratmaya çalışarak kendini devam ettirmek için ordular kurdu. Mülkiyet, sömürü üreten erkek egemen akıl ilk kırımını ve tecavüzünü de gerçekleştirmiş oldu.

Kadına Karşı Cinsiyetçiliğin İnşa tarihi: 1. Cinsel Kırım

Kadını erdemsiz, yararsız, zararlı, korkunç göstermek için her tür ideolojik üretim yapılmıştır. Toplumsal statüde kadın aleyhinde büyük bir değişiklik gerçekleştirilmiştir. Ataerkil toplum egemenliğini destanlaştıracak güçtedir.

Erkeklerle ilgili her şey yüceltilmekte ve kahramanlaştırılmaktayken, kadınla ilgili her şey küçültülmekte, ayıplanmakta ve değersiz kılınmaktadır. Dolayısıyla devletli uygarlıkla birlikte en büyük kaybeden kadın olmuştur. Eski mitolojiler kaybeden kadının ağıtları gibidir. Çünkü; burada kaybedilen kadın eksenli bir yaşamdır. Kaybeden kadın kaybeden toplum oldu...

Erkek egemen yaratım olan devlet, iktidar, ordular ve bütün bunların bir protipi olan aile kurumu tıpkı bir karabasan gibi bütün toplumun üstüne çöktü. Üstelik buna ilerlemecilik ve gelişmişlik denildi. Bu mantığa göre; komünal yaşam geriymiş, sınıflı uygarlık daha ileriymiş. Bu "ilericilik" beş bin yıldır toplumlara kan kusturuyor. Evet, devletli uygarlığın ilericiliği budur. Kadının düşürülmesi o kadar derin yaşanır ki, tanrıça olarak girdiği mabetlerden fahişe olarak çıkacaktır. Tapınaklar geneleve dönüşürken kadınlar egemenlerin haremlerine alınmaya başlar. Bu talancı kültüre karşı direnen kadın artık korkunç bir cadıdır ve paramparça edilmesi gereken kadını temsil etmektedir. Gerçekleşen ise, kadınların mahkum edilmesi, namuslaştırılması, tabuların arkasına gizlenmelerinin tarihidir.

Kadının uygarlık tarihi boyunca dışlanması fetihçi-savaşçı erkek yapılı otoritelere büyük değer vermeyle iç içe yürümüştür. Devlet kurumu tam bir erkek icadı olarak anlam kazanırken, talan, ganimet amaçlı savaşlar adeta bir üretim tarzı haline gelmiştir. Kadının üretime dayalı toplumsal etkinliği yerine erkeğin savaşa ve ganimetlere dayalı toplumsal etkinliği geçmiştir. Kadının tutsaklığıyla savaşçı toplum kültürü arasında yakın bir ilişki vardır. Savaş üretmez, el koyar, talan eder. Toplumda içselleşmiş şiddet kültürü de savaşlarla beslenir. Tahakküm kültürüne sürekli övgü dizilir. Bugün halen yaygın olan toplumsal şiddet kültürü ve devlet terörü kaynağını bu kültürden almaktadır.

İkinci Cinsel Kırılma Aşaması

Kadın açısından tarihin ikinci büyük cinsel kırılması dinler tarihiyle paralel yaşanır. Kadın ikinci ölümcül darbesini tek tanrılı dinlerle birlikte alır. İkinci cinsel kırılma tek tanrılı dinler aracılığıyla toplumun manevi dünyasının tamamen kadın karşıtı oluşturulmasıyla yaşanır. Adem'in kaburgasından yaratıldığı iddia edilen Havva'nın, bir yılan (şeytan) tarafından kandırılıp yasak meyveyi yediği ve Adem'i bu suça ortak ettiği; bunun için Adem'le birlikte cennetten kovuldukları söylenir. Bu mitolojiden yola çıkılarak, kadın "şeytanla" özdeş tutulur; toplumsal yaşamdaki rolünün erkeğin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamasının ötesine geçmemesi için her şey yapılır. Hristiyanlık, Yahudilik ve İslamiyet bütün toplumsal düzen anlayış ve kanunlarını, kadınların zayıf, kandırılabilir, tehlikeli, baştan çıkarıcı olarak kabul edilmesi ve erkeğin denetiminde olması; cennette işlediği suçun cezasını hayatı boyunca çekmesi; güvenilmemesi ve "şeytani" yan-

larından dolayı asla sınırları aşmaması üzerinden geliştirmiş ve bunu tanrı buyruğu haline getirmişlerdir. İbrahimi dinler geleneğiyle birlikte kadın kesinlikle zapturapt altına alınır. Kadın acılı bir yenilgiye mahkûm edilmiştir. Gücünün son kalıntılarını da kaybetmektedir. Kadın artık tek taraflı bir arzu nesnesidir. Herhangi bir otoritesi gözükmemektedir. Kadın yükselen krallıkların keyif-zevk nesnesidir. Soy sürdürme aracıdır. İstismar aracı olmaktan öteye rol oynamaz. Biraz sesini yükselten kadın recm edilmekle karşı karşıya kalır. Kadın cinselliği büyük bir günah olarak değerlendirilmekte, sürekli karalanarak, hor görülerek töresel bir ilke haline getirilmektedir. İnsan toplumsallaşmasında görkemli bir yeri olan kadın artık ayıbın, günahın, baştan çıkarmanın nesnesidir. Meryem'e kadar geldiğimizde artık gözü yaşlı, ağlamaklı bir kadın kalmıştır geriye. Ayşe'ye vardığımızda ise, "Bir kadın değil de bir taş olarak yaratılsaydım" diye tanrıya yalvaran bir kadındır artık tüm kadınlar. Tanrıçalıktan taşla gelişin böylesine acılı bir öyküsü vardır. Tabii, düşüş bununla da sınırlı kalmaz, derinleşerek devam eder...

Bu anlayışla şekillenen tek tanrılı dinler kadının kapatılmasını yeterli görmezler ve bir adım daha ileriye giderek, kadını tamamıyla bir sis perdesinin arkasına gizlerler. Artık kadın yoktur! Kapalı kapılar ardında, karanlık bir dünyaya mahkûm edilmiştir. "Ruhu var mı yok mu" tartışmaları eşliğinde cadı avları düzenlenir. Milyonlarca bilge kadın; bu düzeni kabul etmeyen son isyancı kadınlar da diri diri yakılır...

Cinsiyetçilikle Toplumsal ve Ekolojik Dengenin Tahrip Edilmesi

Toplumsal değerler ve fiziksel varlık anlamında büyük bir kadın katliamı yaşanmıştır. Dört duvar arasına sıkışması yetmezmiş gibi, bir de peçelenmesi ve hareket alanının tamamen erkeğin izni dahilinde olması, hatta tanrıya olan bağlılığının bile erkeğine olan sadakat kuralına bağlanması, kadına kalan tek yaşam seçeneği olmuştur. Bu durum birinci kırılmadan da daha şiddetli, adeta ölümcül bir darbe gibidir. Erkek egemen sistemde kadınla birlikte toplum ve doğa da, 'güçlü olan zayıf olanı ezer' anlayışıyla sömürülmüş; ekolojik toplumsal değerler büyük oranda tahrip edilmiş; savaş, şiddet, yoksulluk, baskı, manevi değerlerden yoksunluk ve bunların ortaya çıkardığı daha yığınla sorun, insanlığın altında ezildiği sorunlar olmuştur. Toplumda en derinleşmiş kölelik durumu bin yıllardan beri süzüle süzüle altından kalkılamaz boyutlara varmıştır. Çoktan özne olmaktan çıkmış, nesne haline gelmiştir. Tek tanrılı dinlerle birlikte kadın köleliği tanrı emri olarak kanun haline gelir. Kadına yönelik uygulamalar tanrının kutsal emrine bağlanır. Din ve inanç adına kadının köleleştirilmesi ve tabu haline getirilmesi dinlerin bütün kadınlara sunduğu ölümcül bir tuzaktır.

Avrupa Gerçekliğinde Cinsiyetçilik

“Avrupa uygarlığının ürettiği kadınsı değerler de en az dogmatik gelenek kadar tahrip edicidir. Pornoya vardırılmış bir kültürle kapkara çarşafa büründürülmüş kadına yönelik kültür arasında dehşete düşen kadın, gerçekten en büyük şaşkın durumundadır.” Kadın olmanın tüm erdemleri tersine çevrilmiştir. Gurur duyulabilecek, paylaşılabilecek nesi varsa ahlaki yasanın tahakkümü altındadır. Dinsel geleneğin kendisi olmaktan çıkardığı erkeğin en değerli mülkü haline getirdiği kadın için tek etkinlik erkeğinin isteklerine mutlak uyumdur. Bir devlet için imparator neyse, genelde erkek ve özel olarak koca kadın için odur. Bu kültürel kuşatılmışlık gerçeği kadını sürekli teslimiyete zorlar. Halkların köleliğinin benzeri öncelikle kadında gerçekleştirilir.

Kapitalist uygarlık ise kadın sömürsünün en derinleşmiş hali olarak karşımıza çıkar. Toplumsal cinsiyetçiliğe dayalı sömürü sistemi kadın şahsında kendini tamamlar. Kapitalistler “özgürlük” adına çıkıp “bu kadınları fazla kapatmışsınız, biraz da açalım” diyerek kadını sınırsız bir pazara sunar. Kapitalizm iktidarı çoğaltarak biriktirmiş; dolayısıyla tecavüz ve sömürü kültürü de büyüyerek, birikerek çoğalmıştır. Yükselen ise; ekonomi karşıtı kapitalizm ve onun tecavüz kültürüdür. Toplumun tüm ahlaki dokusunu bozacak bu yönelim, endüstriyel sistem ve bilimciliğin ışığında olabildiğince vahşileşir. Ekolojik yıkım en uç noktasına ulaşır.

Finans Kapital Sürecinde Cinsiyetçilik

20. ve 21. yüzyıl kadının bütünlüğüne ve temsil ettiği toplumsal değerlere karşı en ince politikaların uygulandığı yüzyıldır. “Bireysel özgürlükler” ayyuka çıkarılarak toplumsal değerler talan edilir. Kapitalizm, kendinden önceki devletli uygarlıkların yapamadığını yaparak; toplumun zihninde kültürel, manevi inşa sürecine girer. İktidar toplumun tüm dokularına yayılmak için yeni yöntemler kullanmaya başlar. Para, çıkar, rekabet, mülkiyet, kar, değeri yükselen temel sözcüklerdir. Tecavüze uğrayan kadınlık kapatılma, yakılma süreçlerinden sonra yaygın olarak pazarlanmaya başlar.

Günümüze doğru kadın bedeni halklar kadar parçalanmıştır. Süper erkek egemenliği olan finans- kapital, dünya egemenliğini kurmada kadını sınırsızca kullanıyor. Metalaştırdığı kadını kullanarak, tüm toplumu kadını ve erkeğiyle kontrolüne alıyor. Bunu da, kadının düşüncesi ve duygusunun yanısıra bedenini ve cinselliğini de sömürerek yapıyor. Bedeninden her bir parçaya tek tek fiyat biçiyor. Bir yiyecek, bir içecek, bir eşya satar gibi! Arabayı satarken kadının bedenini, cinselliğini kullanıyor. Sanki satılacak olan araba değil de kadınmış gibi! Bir meyvenin reklamını yaparken, meyveden çok kadının ağzına-dudaklarına ilgiyi yoğunlaştırıyor. Bir şampuan reklamı yaparken, şampuandan çok kadından yapmasını istediği kadınsı davranışların reklamını yapıyor. Adeta denilen şu:

Reklamını yaptığımız her şeyi karşıda gördüğünüz kadın farzedin. Onu, kadını arzuladığınız gibi arzulayın. Kadını tüketmek istediğiniz gibi tüketin. O eşya-ya, yiyeceğe, içeceğe dokunmak karşıda gördüğünüz kadına dokunmak gibi bir haz verecektir size!..Reklam biçimi ve içerdiği görsel mesajlar izleyicide ruhsal ve psikolojik yönlendirme geliştiriyor. Kadını eşyalaştırarak toplumsal cinsiyetçiliği derinleştiriyor. İnsan olan kadını tüm insani değerlerin dışına atıyor; aşağılıyor, bir sunum malzemesine dönüştürüyor. Arabaya, yiyeceğe, içeceğe biçtiği fiyatı kadına da biçiyor. Aslında satışa çıkarılan ikisidir. Birini almak diğerini almakla özdeş tutuluyor. Reklamların kendisi kapital finans sisteminin en güçlü ideolojik üretim araçları olarak en yoğun ve en etkili ideolojik üretim sağlıyor.

Finans Kapitalizminde Metalaştırılan Kadın Gerçekliği

Kapital finans kadın cinselliğini bir afyon gibi kullanarak hem kadının ve hem de erkeğin güdülerini tahrik ediyor ve onlara istediği şekilde biçim veriyor. Kapital finans, kadını denetim altına almak için cinsiyetçiliğini kullanıyor. Nasıl aşık olacağından, nasıl yaşayacağından, nasıl seviyeceğine kadar tümünü tek tipleştiriyor. Kadın üzerinden toplumun iktidarını hedefliyor. Özgünlüğünü, farklılığını tanımıyor. Kapital finansın yarattığı kadın, cinsel tüketim nesnesine indirgeniyor. Ruhu olan ama olmayan, beyni olan ama olmayan, duygusu olan ama olmayan, toplumu uyuşturan bir afyon adeta...

Kapital finans, pazara sunduğu kadını ideal kadın tipi olarak lanse ediyor ve her kadını o ölçülere ulaşmaya teşvik ediyor. Kadının özünden, doğasından uzak, yabancı bir sanal dünya yaratarak kadını içine çekiyor; varlığına olan yabancılaşmayı daha çok derinleştiriyor. Parayı fetişleştirdiği gibi, bedenini sunan-kullanan kadını da fetişleştiriyor; zenginliğe giden yolu tek seçenek biçiminde buna indirgeyerek kadına kendini pazarlamanın dışında alternatif tanımıyor. Kadına, metalaştığı kadar 'yaşam hakkı' tanıyor. "Ya böyle olacaksın ya aç kalacaksın ya da öleceksin" diyor. Dolayısıyla, metalaşan kadın hergün tecavüz kültürünün saldırılarına maruz kaldıkça, cins kırım yaşanan en kanlı savaşlardan da öte bir nitelik kazanıyor. Kadın aşağılanarak kişilik olarak parçalanıyor. İçsel bir irade kırılmasıdır amaçlanan. Kadın bu tablo içerisinde düşürülmeye çalışılmış ve iradesiz kılınmıştır. Metalaşmanın adımları atılmıştır. Pazar aracı ve seks endüstrisinin lokomotif imgesine dönüştürülmüştür. Asıl tehlikeli olan ise kadının; kişi veya devletin köleliğini de aşan bir şekilde herkesin kölesine dönüştürülmesidir. Kapitalist modernitenin kadına kurduğu en ciddi tuzaktır bu. Sapıtılmış özgürlük arayışına koşan kadın, istismarın da en derinini yaşamaktadır.

Tecavüz Kültürünün Meşrulaştırılması

Sokakta, işyerinde, metroda, evde her an kadını ve yaşamı tehdit eden; kah 'namus' kah 'aşk' adı altında ortaya çıkan; özünde cinsiyetçi olan bu kültürün aslında erkeğin de ölümü olduğunu belirtmek gerekiyor. Kadında kaybedilen her değer kaybeden erkek insanlığıdır da... Çünkü; egemenlik ve sömürü, kendi insanlığından vazgeçtiğin oranda gerçekleşebilecek bir mekanizmadır. Kaldı ki, mevcut yaşam ilişkileri ve gelişen sistem, tecavüz kültürünün model uygulamasını kadın üzerinde yaptığı kadar, sonraki aşamalarında doğa, halklar ve erkeklerin de aynı uygulamanın parçası olmaktan kurtulamadığını gösteriyor. Asıl ilginç olan ise, erkeğin bunun farkında olamamasıdır; kadını mağdur olarak görüp de kendilerinin kişilik olarak ne kadar büyük bir saptırılmışlık içinde bulunduklarını görememeleridir. Acı ve trajik olan; erkeğin içinde bulunduğu derin tecavüz kültürünün kendi üzerindeki etkilerini çözemesi ve bu büyük kandırmacadan uyanamamasıdır. Hiçbir erkek, sistemin irade kırımını tecavüz olarak ele almamakta; kendine biçilen rolleri dünden kabullenmiş gözükmektedir. Tam da bu noktada kadınlık ve erkeklik rollerinin toplumsal kurgular içerdiğini, cinsiyetçilikle şekillendiğini belirtmek yerinde olacaktır. Dolayısıyla, devletli uygarlık sisteminin bir bütünü kadın düşmanı bir sistemdir. Beş bin yıldır kadına karşı erkek egemenlikli sistem adeta bir savaş yürütmektedir. Açıktır ki, bu bir savaş halidir. Tarihin en uzun savaşı kadın cinsine karşı yürütülmüştür. Kadın şahsında yaşanan cins kırımı aynı zamanda yaşanan bütün soykırımların da temelidir.

Sonuç olarak :

Tahakküm ve mülkiyet düzeninin altında kadının konumunu anlamak insanlık açısından hayati bir öneme sahiptir. Sorunun altında kaybedilmiş bir tarih ve toplumsallık yatmaktadır. Bu tarihsel toplumsal olguyla yüzleşmedikçe hiçbir toplum gerçek anlamda özgürleşemeyecektir. Günümüz sınıflı uygarlığında kadın olgusu tüm toplumsal sorunların çözümünde odak durumundadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanmadan hiçbir özgürlük ve eşitlik mücadelesi anlam bulamaz ve gerçekleşemez. Demokratikleşmenin ana eksenine kadın özgürlüğü oturtuldukça kalıcı hale gelecektir. Kadına yönelik erkek egemen ideolojinin ürettiği tüm düşünce yapıları derin bir eleştiriden geçirilmek durumundadır. Aksi durumda ne özgür kadın kimliği ne de özgür toplum açığa çıkarılamaz.

"Kölelikte en derinleşmiş toplum, kadını en çok küçümseyen toplumdur. Yaşamaktan en anlamayan toplum da kadınıla rastgele yaşamayı kabul eden toplumdur. Yine en kötü, duyarsız, heyecan ve anlamdan uzak yaşam da köle kadınıla gerçekleştirilen yaşamdır. Şeytan ve eksik denilen kadın, aslında kaybet-

miş erkek toplumun en aşağılık bir yalanıdır. Erkek egemen ideolojiye, ahlaka ve toplumsal güç ve bireylere karşı güçlü bir savaşım verilmeden özgür yaşam kazanılamaz. Dolayısıyla kadın köleliği çözümlenmeden diğer kölelikler çözümlenemez. Kadın köleliği aşılmadan diğer kölelikler aşılamaz. Gerçek bir demokratik toplum yaratılamaz. Dolayısıyla eşitlik olarak sosyalizm de gerçekleştirilemez. Halkların politik seçeneği sadece demokratik değil, demokratik ve cinsiyet özgürlükçü toplumdur.”

Fadile Yıldırım siyasal görüşlerinden dolayı 10 yıl boyunca Türkiye’de cezaevinde tutuklu kaldı. Kürt hakları ve kadın özgürlük mücadelesinde aktif olarak yer alan Yıldırım, Kadın Buluşma Merkezi UTAMARA’da çalışmaktadır.

2.3 Achin Vanaik

Kapitalist Endüstrileşme ve Ulus-Devlet

Her şeyden önce organizatörlere bu seçkin topluluğun önünde düşüncelerimi paylaşmak için beni davet ettiklerinden dolayı teşekkür ederim. Aynı zamanda, Kürt halkı tarafından verilen bu olağanüstü ve cesur mücadele hakkında beni eskisinden daha fazla bilinçlendirdikleri için de teşekkür ederim. Konuşma özeti-nden anladığım kadarıyla ben, kapitalist sanayileşme, kapitalist küreselleşme ve ulus-devlet sistemi ile

olan ilişkisi hakkında konuşacağım. Ulus-devlet Öcalan'ın isimlendirdiği gibi, gücün tekelleşmesinin en uç biçimi olarak ele alınabilir.

Bırakalım uzun vadede, kısa ya da orta vadede bile nereye doğru gittiğimiz hakkında fikir sahibi olmak için başta bugün bulunduğumuz noktaya nasıl geldiğimize ilişkin bir fikrimizin olması gerekmektedir. Ve ben size bugünün dünya kapitalist modernitesinin 200 küsur yıl önce başlayan kapitalist sanayileşme sürecinin sonucu olduğunu söylemek isterim. Bu kapitalist sanayileşme süreci önceden varolan çoklu devlet sistemi çerçevesinden ortaya çıktı ve zaman içinde de tabii ki ulus-devlet sistemi haline geldi. O zamandan beri çift dinamikli, kökten bağlı olan jeo-ekonomi ve jeo-politika olagelmıştır. İkincisi açısından şu söylenebilir: a) Kısmen otonom olmuştur ve b) büyük ölçüde devletler arası sistem tarafından şekillendirilmiştir ki, o dönemde en güçlü devletler kapitalist jeo-politikayı biçimlendirmek için açıkça orantısız bir biçimde önemli rol oynamışlardır.

Kapitalist sanayileşme ve kalkınma her zaman istikrarsız ve karma olmuştur. Bu ne anlama gelmektedir? İstikrarsız derken kastettiğimiz; gelir, zenginlik ve güç farklılığının ülke içi ve ülkeler arasında olduğu kadar sınıflar ve sosyal gruplar arasında da her zaman olacağıdır. Kapitalist birikim süreci her zaman istikrarsız olacaktır, çünkü; her zaman yerel ve bölgesel yatırım kümeleri, piyasalar, vasıflı iş gücü ve benzeri olgular varolacaktır. Karma, çünkü; her yerde ve düzeyde eski ve yeninin karışımı vardır: İdeolojik düzeyde, kültürel düzeyde ve farklı sınıfların karışımını içeren sosyal düzeyde, kamu otoritesi kurumlarını kapsayan siyasal düzeyde-ki, bunlar aynı zamanda bu karma karakter tarafından şekillendirilecektir. Farklı devletler farklı

ve ortak özellikleri olan farklı sosyal sınıfların karışımını temsil eder. Çünkü açık ki; kapitalist modernite çağında kapitalizmin, otoriterliğin ve milliyetçiliğin belirli bir ortaklık düzeyinden bahsediyoruz. Tabii ki, farklı ülkeleri anlamaya ve incelemeye çalışırken onların tekilliklerine ve özgünlüklerine saygı duymak gerekecektir. Bu aynı zamanda şu anlama geliyor: O kadar özgünlük ve tekillik içerisinde olumsuzluklar kadar olumluluklar da varolacaktır. Olumluluklar derken; sanırım benden önceki konuşmacı devletlerin 5,000 yıllık tarihine değindi, bununla beraber mutlaka birşeyler öğrenebileceğimiz komünal örgütlenme biçimleri ise daha uzun bir süreden beri varolagelmıştır. Kapitalist kalkınma her zaman istikrarsız ve karma olduğundan, çok farklı gerilim ve rekabet kadar iyi ki kendisine karşı direnişi de yaratmaktadır. Şayet son 200 yılın jeo-politikasını anlamak istiyorsak, ben günümüzde onun dördüncü aşamasında olduğumuzu öne sürmek isterim.

Birinci aşama; 19. yüzyıl'dan Birinci Dünya Savaşı'na kadar olan süreç, Britanya'nın küresel hegemon olarak, Almanya ve Amerika Birleşik Devletleri'nin yükselme amaçlı güçler çerçevesinde yükseliş ve düşüşünü içerir. İkinci aşama ise; emperyalistler arası rekabetin yol açtığı iki dünya savaşı arası dönemdir. İkinci Dünya Savaşı ardından Amerika Birleşik Devletleri'nin öncülüğünü yaptığı gelişmiş kapitalizm ile Sovyetler Birliği'nin büyük oranda temsil ettiği komünist blok arasındaki sistemik çatışma gerçekleşmiştir. Bugün ise dördüncü aşamadayız: Sovyetler Birliği'nin ve Doğu Avrupa'nın parçalanması, Çin'in kapitalist dönüşümü ve kapitalizmin küresel düzeydeki hızlanan genişlemesi. Bugün insanlık tarihinde ilk defa kapitalizm tüm dünyayı imha etmektedir. Bu ne anlama gelir ve neyi gösterir? Eşitsizliği bir yandan ızdırap çektirirken diğer yandan ise, diğer uçtakilere kazanç sağlamaktadır. Bence günümüzde bu kapitalist kalkınmanın eşitsizliğinden faydalanan dünya çapındaki elit ve egemen sınıfların göreceli ve mutlak ağırlıkları güçlenmiştir. Tabii ki, farklı ülkelerde bu sistemin devam etmesi ve korunması onların çıkarı gereğidir. Bunun etkilerine ilişkin görüşlerime daha sonra geleceğim.

Kapitalizmin dinamikliği ve aynı zamanda onun zaafının kaynağı aynıdır. Rekabet ilkesi kapitalizmin doğasında vardır. İşte bu hem onun dinamikliğinin hem de zaafının kaynağıdır. Başkentler arası rekabet her zaman belli bir düzeyde devletler arası rekabete dönüşür. Tabii ki, bugünlerde sol da hangi düzeyde devletler arası rekabete dönüştüğüne ilişkin büyük bir tartışma vardır. Fakat bu belli bir düzeyde devletler bazındaki bir rekabete kesinlikle dönüşmektedir. O nedenle, sadece başkentler arası bir rekabet değil devletler arası bir rekabet mevcuttur. Devletler arası rekabet başkentler arası rekabetten daha tehlikeli ve istikrarsızlaştırıcıdır. Bu, kapitalizmin kendi

tabiatında olmayan başka bir prensibin faaliyette olduğu anlamına gelir. Bu prensip de koordinasyon, istikrar ilkesidir ve dışından gelmelidir. Bu nereden gelir? Bu, ulus-devlet sisteminden gelmektedir. Devlet ulusal düzeyde düzenleyici, yargı, altyapısal, izleme ve stabilize mekanizmasını sağlayan- dır. Cezalandırıcı mekanizmayı da o sağlar. Özellikle eğer liberal demokrasi- ler söz konusuysa meşru siyasi otoriteyi kurandır. Öyle olmasalar bile onla- rın meşruluğu geçmişteki devletlerin meşruluğundan farklıdır. Uluslararası düzeyde tabii devletler sistemi böylesi bir düzenleyiciliği ve koordinasyonu sağlama arayışında olmalıdır. Bu devletler sistemi içerisinde en önemli dev- letler alt-devletlerdir. Ve bu arada alt-devletler içerisinde bile o alt-devleti ya da kategoriye stabilize eden bir mekanizmanın olması çok önemlidir. Aslında bunun ortaya çıkardığı başarısızlıklar savaş-arası süreçlerde neler olduğunu da izah etmektedir.

Bütün bunları söyledikten sonra önümüzdeki dönemde en önemli alt- devletin ne olacağına ilişkin görüşlerime gelmek istiyorum. Şunu hemen be- lirteyim: Kapitalist küreselleşme ve ulus-devlet arası ilişkinin nasıl olduğuna yönelik iki temel görüş var. Birinci görüş; kapitalizmin aslında ulus-devlete gerçekten ihtiyaç duymadığına ilişkindir; ve bugün kapitalist küreselleşme gerçekten ulus-devlet sistemini yavaş yavaş ortadan kaldırmaktadır. Bu ne- denle de birçok kişi bu temelde küresel yönetimin varolan kurumlarının; WTO, IMF, Dünya Bankası, G20ler ve BM Güvenlik Konseyi gibi, bir reform- dan geçirilmesinin tartışılması gerektiğini söylemektedir. Yani, daha insani bir kapitalizm için reform yapmayı konuşmamız gerektiğini söylemektedir- ler; tabii ki ulus-devlet yavaş yavaş zarar görmektedir yaklaşımı bu görüşün ürünüdür.

Diğer görüş ise; kapitalist küreselleşmenin ulus-devlet sisteminden ay- rılmaz olduğu ve kapitalizm aşıldıkça ulus-devlet sisteminin de aşıldığıdır. Burada dikkatli olmamız gereken bir düşünce var, o da; kozmopolit bir de- mokrasi modeline doğru hareket etmemizin salık verilmesidir. Bu modelin ise, bir tür küresel Keynesçilik üzerinden, hatta yeşil küresel Keynesçilik üze- rinden inşa edilmesi gerektiği perspektifini David Harvey ve birçok başka- sı dile getirmektedir. Fakat bu küresel sosyal demokrasi konusundaki temel problem onun hala kapitalist olmasıdır. Ve bunun bir geçiş perspektifi ola- rak ciddiye alınıp alınmaması konusunda ise ben oldukça eleştirelim. Ben bir geçiş perspektifi olarak bile kapitalist sosyal demokrasiden veya geçişe geçiş olarak bile ondan bahsedilmesini doğru bulmuyorum. Ben bu konuya daha sonra geri döneceğim.

O zaman nereye doğru gidiyoruz? Benim görüşüm, kritik beşli gücün bu küresel kapitalist düzeni stabilize etmeye çalışmak için sorumluluk altına

gireceğidir. Bu önümüzdeki süreç açısından beşli güç kimlerdir: Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği, Rusya, Çin ve Hindistan. Türkiye, Güney Afrika, Brezilya ve Meksika tam bu kategoriye girmiyorlar. G13, G20, IBSA ve WT önem arzederler. Fakat beşlide yer alacak düzeyde değiller, çünkü onlarda şu üç özelliğin yeterli bir kombinasyonu yok: Ekonomik, demografik ve askeri ağırlık. Bu beşlide adı geçmeyen fakat belirttiğimiz bu özelliklere sahip olan bir ülke daha var; o da Japonya. Bunun nedeni ise, küresel düzeydeki Japon politikası Amerika Birleşik Devletleri'ne çok fazla tabidir. Bu nedenle de zaten ABD AB, Rusya, Çin ya da Hindistan ile içine girdiği kapsamda bir müzakereye ihtiyaç duymamaktadır. Bu beşli içerisinde önermek istediğim şu ki; bu global düzeni stabilize edecek stabilize etme mekanizmasını stabilize edecek bir mekanizmaya ihtiyaç var. Bu beşli içerisinde liderlik rolü oynayabilecek tek bir ciddi aday var; o da Birleşik Devletler. Hegemonya teorilerinden bahsederken aslında liderlik teorilerinden bahsediyoruz. Liderler veya potansiyeli olanlar veya lider adayları hakkında konuşurken şunu hep aklımızda tutalım; lider ya da lider adaylarında mutlaka şu iki karakter olmalıdır: Ayırt edici özelliklere sahip olması gerekir. Çünkü; diğerlerinden onu ayıran tam da bu ayırt edici özelliklerdir, yani aslında bunlar onun liderlik rolünü oynama kapasitesidir. Ardından tabii bir de takip edilmek de önemlidir. Çünkü; eğer diğerleri seni takip etmek isterse sen başarılı bir lider olursun. Takip edilmek istiyorsan da öyle bir toplum modeli sunmalısın ki diğerleri seni önemli ölçüde takip etmek istesin ve senin gibi olmak istesinler. Böyle bir şey için tek potansiyel aday ne Çin, ne Hindistan, ne Rusya ne de maalesef Avrupa Birliği olabilir. AB olamaz, çünkü; ulus-devletler federasyonu ile hükümetler arası birimler ve yaşadıkları problemler de bilinmektedir. Tek potansiyel aday Birleşik Devletler'dir. Özellikleri nelerdir? Birleşik Devletler teritoryal olarak muazzam doğal kaynaklara sahip olan dünyadaki en büyük gelişmiş kapitalist ülkedir. Nüfus itibarıyla da dünyadaki en büyük kapitalist ülkedir. 300 küsur milyon gibi çok büyük bir nüfusa sahiptir ve sürekli genç ve yetenekli göç ile beslenmektedir. Sadece askeri olarak değil, aynı zamanda teknolojik açıdan da dünyadaki en güçlü kapitalist ülkedir. En öndeki altı teknolojiden beşinde Birleşik Devletler öndedir: Nötr ağlar, gen eklemlenmesi, yüksek sıcaklık süper iletkenliği, bilgisayarlar, iletişim/satelitler. Avrupa sadece manyetik rezonans görüntülemesinde öndedir. Tüm gelişmiş kapitalist ülkeler içerisinde en fazla siyasal olarak bütünlük içinde olanıdır. Avrupa Birliği açık ki siyasal olarak o kadar bütünlük içinde değildir. Birleşik Devletler'deki demokratlar ve cumhuriyetçiler arasındaki fark Avrupa'daki herhangi bir demokrasideki herhangi temel iki çekişen güç arasındaki farktan daha azdır. Bu iki çekişen güç ne kadar birbirlerine

yaklaşsalar da gene de demokratlar ve cumhuriyetçiler kadar birbirlerine yakın olamazlar. Tabii ki sizler Birleşik Devletler'de aslında iki siyasal partinin olmadığı ve tek siyasal partinin iki partiymiş gibi tavır takındığı görüşünü duymuşsunuzdur. Rusya, Çin ve Hindistan'ın tersine, hiçbir iç türbülans ile karşı karşıya kalmamaktadır. Siyasal olarak en bütünlüklü olanıdır. Ruslar Çeçenler'le, Çinliler Tibet ile, Hindistan ise kuzey-doğu ve Kaşmir ile sorun yaşamaktadır. Birleşik Devletler dünyadaki en güvenli kapitalist ülkedir ve bir ada kıtası olmakla kutsanmıştır. Dünyanın hiçbir yerinde olmadığı kadar, kapital ve emek güçleri arasındaki ilişki maalesef çok fazla kapital lehinedir. Şayet dünyanın en zengin insanlarından biriysen ve mal varlığının uzun vadeli güvenliğinden kaygılıysan o zaman varlığının en azından bir bölümünü nereye park edersin? Hindistan'da mı? Yoksa Çin'de mi? Rusya'da mı yoksa Birleşik Devletler'de mi? Son olarak da, Birleşik Devletler dünyadaki en katıksız kapitalist devlettir. Bu ne anlama gelmektedir? Bu, onun tarihsel olarak ortaya çıkan ve diğer toplumlarda varolan sosyal ve kültürel derinlik ve yoğunluğunun olmadığı anlamına gelir: Avrupa, Rusya, Çin, Hindistan ve Brezilya gibi. Modernitesi tüm modernitelerin en yüzeysel olanıdır. Ama tam da bu nedenle onun kültürel eserleri, kapitalist muhasebesi ve endüstrisi, finansal ve işletme uygulamaları en taşınabilir ve modüler olandır. Bu nedenle, modern kültürden bahsettiğin zaman o; Amerikan olandır, Hollywood ve televizyon programlarıdır. Otel odamdaki televizyonu bile açtığımda, Almanca dilindeki televizyon dizilerinin birçoğu Amerikan yapımıdır; onların kültürel ürünüdür. Taylorculuk, Fordizm ve esnek üretim onların kültürel ürünüdür.. Yaklaşık 30 yıl önce birbirimize kapitalist ülkeler arasında bile üç kuşak gelişmiş kapitalizm var derdik: Japonya, Avrupa ve Birleşik Devletler. Bu kapitalist demokrasilere bakıldığında en çekici olanı Avrupa'dır; Birleşik Devletler'le karşılaştırıldığında aralarında refah devleti olmak vb. gibi farklılıklar vardır. Bu nedenle de biz gelecekteki 30 yıl içerisinde kapitalizm içinde bu Avrupa modeline benzetme çabasının ortaya çıkacağını düşünüyorduk. Bu gerçekleşmedi. Avrupalılar, Japonlar ve diğerleri gün geçtikçe daha fazla Amerikan modelini taklit etmeye çalışıyorlar. Modernitesinin yüzeyselliği başarı getirdi. Benim görüşüm, önümüzdeki süreçte kendisinin tek başına liderlik rolü oynayabileceğine ilişkindir. Fakat iyi haberim de var: Aynı zamanda başarısız da olacak. Amerika Birleşik Devletleri bırakalım küresel düzeyi bu beşlinin düzeyinde bile bu çerçeveyi stabilize etmeyi başaramayacak. Bu grup içerisinde en fazla dikkat etmesi gereken, Rusya ve Çin ile ilişkilerindeki gerilimlerdir. Ruslar ve Çinliler tepkisel güçlerdir. Onlar Amerikalıların balistik füze savunma sistemi noktasında yaptıklarından memnuniyet duymuyorlar. Onlar Amerikalıların Asya'da sınırlama politikalarından, Çin'i sı-

nırlamasından ve NATO'nun doğuya doğru genişlemesinden haz almıyorlar. Bütün bunlardan hoşnut değiller fakat Amerikalılar çok ileriye gitmedikçe bununla beraber yaşayabileceklerini düşünüyorlar. Rusya'nın yakın yerlerindeki kontrolünü engellemeyin, Çin'i Tibet ya da Tayvan hakkında fazla sıkıştırmayın; işte o zaman sizinle yaşarlar. Fakat tepkisel bir güç oldukları gerçeği vardır. Temelde Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya arasında gelecekteki ilişkiler yörüngesini Rusya ve Çin değil, ABD belirleyecektir. Ve ABD her şeyi berbat edebilir. Bu da çok daha fazla gerginlik yaratır ve de daha farklı dengeleme düzeneklerini gündeme getirir. Fakat bundan daha da önemlisi, ABD siyasal olarak gerilemededir ve en zayıf noktası Batı Asya, Orta Asya, Kuzey Afrika ve Ortadoğu. Birleşik Devletler'in dünyanın bu bölümünü uzun vadede stabilize etmesinin hiçbir imkanı yok. Özellikle yıllardan beri süren iki büyük mücadele bunu sağlayacaktır. Bunlar muazzam adalet mücadeleleridir; Kürt halkının ve Filistin halkının mücadeleleri. Bütün bunların yanı sıra Birleşik Devletler'in Afganistan ve Irak işgalleriyle kendisine yarattığı karışıklığı da eklemek gerekir. Bütün bunlara karşı durmamız gerekmektedir. Her ne kadar otoriter İran rejimini desteklemesek de Birleşik Devletler'in İran'ı nükleer sorunu aşan bir biçimde sıkıştırmasına da karşı durmak gerekmektedir. Birleşik Devletler'in yenilgisi ve düşüşü için çalışmamız gerekmektedir. Benim düşüncem, bu beşli içerisinde Birleşik Devletler'in son hegemonya olduğuna ilişkindir. O son gayri resmi imparatorluktur. Rusya ya da Çin ya da bir başkası onun yerini alamayacaktır.

Bu beşli dünya düzenini stabilize edemeyecek, çünkü; Mahşerin Dört Atlısı olarak adlandırabileceğimiz olguyu düzeltemeyecektir. Birincisi; dünya ölçeğinde kitlesel yoksulluk ve eşitsizlik düzeylerinde artış. İki; her türlü ekolojik dengesizlik. Üç; özellikle de birinci dünya, eski ikinci dünya ve eskiden üçüncü dünya dediğimiz yerlerde kültürel dışlayıcılık siyasetinde artış. Her yerde kültürel dışlayıcılıkta bir artış mevcut. Dini ve etnik nefret ile çeşitli dini hoşgörüsüzlükler her yerde var. İslami köktendincilik, Hristiyan ve Yahudi köktencilik, Budist ve Hindu intikamcılığı mevcut. Budizm adına Budistlerin Sri Lanka'da oynadığı olumsuz rol ortadadır. Eski Yugoslavya ve Sovyetler Birliği vb. yerlerden olan irredentist (yayılmacı) milliyetçiler de var tabii. Batı dünyasında yükselen göçmen karşıtı ve ırkçı yabancı düşmanlığı da var. Gençliğimde – biliyorum, şimdi bir zamanlar genç olduğuma inanmak zor gelebilir ama bir zamanlar gençtim – ırkçılık siyah, beyaz ya da Çinli veya Hindistanlı olmak demektir. Şimdi ırkçılığın aldığı form ise, Avrupa'da İslam ve Müslümanların şeytanileştirilmesidir ve bu dilimize de nüfuz etmiştir. Sizlerin liderleri 'İslami terör'den bahsetmektedir. Ne inanılmaz bir cümle! Hristiyan terörizmi diye birşeyi ömrünüzde hiç duydunuz mu? Ya Yahudi

terörizmini? Ya da Hindu veya Budist terörizmini? Hayır. Tabii ki bunlar Budist, Hristiyan, Yahudi, Müslüman ve Hindu olan teröristlerdir; nasıl ki çeşitli laik teröristler mevcutsa. Ve tabii ki en kötü terörizm biçimi ise, güçlülerin terörizmi: Devlet terörizmi. Ama tabii, sen 'İslami terörizm' derken ne yapıyorsun; terörizm ile bir din arası bağlantıyı kuruyorsun. Bu hem çok tehlikeli hem de haksızlıktır; fakat bu bizim bugünkü söylevlerimizin bir parçası. Dördüncü olarak; nükleerizm ve militarizmin yükselişi. Mahşerin bu dört atlısını bizim beşlimiz çözemeyecektir. Bu da şu anlama gelir: Önümüzdeki süreçte çok çeşitli alt-üst oluşlar bizi beklemektedir. Bu alt-üst oluşlar daha çok günümüz iletişim dünyasındaki göreceli memnuniyetsizlikten ortaya çıkacaktır, yoksa ekonomik ve siyasal veya kültürel düzeydeki mutlak yoksulluktan kaynaklı olmayacaktır.

Bu devasa alt-üst oluşlar, karşısında neyi getirecek? Bu; varolan kapitalist dünya sisteminin büyük baskı altında olduğu anlamına gelir. Bununla bağlantılı bir biçimde, varolan ulus-devlet sisteminin de büyük baskı altında olduğu anlamına gelir. Fakat tabii tarihin ucu açıktır ve neyin mutlaka ortaya çıkacağını tam olarak bilemeyiz. Dün Havin kendi sunumunda çok doğru bir şekilde bunun tüm ilerici güçler için bir fırsat olduğu kadar çok farklı gerici güçler için de bir fırsat olduğunu söyledi. Bence bu konuda net olmak önemlidir. En azından benim görüşüm şu: Bence biz bir geçiş perspektifi olarak bile küresel sosyal demokrasiye doğru gitme fikrini terk etmeliyiz. Daha radikal olmalıyız. Bu şu anlama gelmekte: Evet, birçok sosyal demokrat taleple başlayabiliriz fakat bu talepler artık sosyal demokrasi çerçevesinde gerçekleştirilemez. Anti-kapitalist perspektif sunma ve bu uğurda mücadele etme konusunda daha radikal olmak durumundayız. Ortaya çıkabilecek kapitalizm şu an varolan kapitalizmdir, belki biraz şurada burada yumuşama olur ama en fazla budur. İkinci olarak; ulus-devlet ötesine geçme konusunda Lenin haklıydı. Kapitalizmin en güçlü siyasal kabuğu onun prosedürel liberal demokratik çerçevesidir. Asli değil, liberal demokratik. Fakat kendisinin en güçlü siyasal kabuğudur. Ve eğer bunu aşacaksa katılımcı demokrasinin daha derin, daha geniş biçimlerine ulaşmak durumundayız. Bu, Öcalan ve birçok başkasının vurguladığı ve beni çok etkileyen, demokrasinin çok daha büyük formlarına ilerleme yaklaşımıdır. Burada hem geçmişten ve hem de günümüzden öğreneceğimiz birçok şey var. Anarşizmin geleneğinden, meclis komünizminden, özgürlükçü komünizmden ve hatta erken Bolşevizmden öğreneceğimiz çok şey var. 1960 ve 1970'lerde gerçekleşen söylemleri öğrenmek, yeniden icat etmek ve canlandırmak durumundayız. Yanı sıra, endüstriyel demokrasi, işyeri demokrasisi, mahalle meclisleri ve benzeri her şeyi tartışmalıyız. Tarih boyunca gerçekleşen örneklerden ilham almalıyız. Dünya

çapında birçok yerde demokrasinin doğrudan formları gerçekleşmiştir. Bu doğrudan demokrasi formlarına çok daha fazla ağırlık vermeliyiz, elbette yanı sıra her düzeyde dolaylı ve temsili demokrasinin kaçınılmaz yönleriyle beraber. Bunun birçok örneği var: Brezilya'daki katılımcı bütçe oluşturma, Venezüella'nın çeşitli yerlerinde gerçekleştirilen çeşitli deneyler, Bolivya, yerli hareketlerin örgütsel yapılarının tabiatı, Güney Afrika'nın sosyal sendikacılığı, Hindistan'da köy seviyesine geri dönüş, Mozambik'deki kadın toplulukları ve benzeri. Öğreneceğimiz ve öğrenmemiz gereken daha birçok şey var. Ve tabii ki, sadece demokrasiyi derinleştirmek değil genişletmek de bunun içinde. İşte burada Öcalan daha yeni ve daha demokratik konfederalizm biçimlerinden bahsetmektedir. Bu oldukça önemlidir.

Hem iyi haberlerim var hem de kötü haberlerim: İyi olan; yakında bitiyor, kötü haber ise; hemen değil. Gerekli olan fakat daha iyi bir gelecek için tek başına yetersiz koşul; Amerikan emperyal projenin yenilgisidir. Bu yenilgiye uğrasa dahi, daha iyi birşeyin ortaya çıkacağına dair herhangi bir garanti yok fakat ne kadar hızla onu yenilgiye uğrattırsak o oranda daha ilerici birşeyi ortaya çıkaracağımız konusunda kendimize güvenebiliriz. Bu noktada da ona karşı mücadele eden çeşitli mücadelelerle bağlantılı olunmalıdır.

Son olarak, ilerici siyaset hakkında birkaç şey söylemek istiyorum. Ne anlama geliyor? Siyasal mücadele ne anlama geliyor? Her şeyden önce, bir silahlanma yarışı değildir ya da ekonomik güç meselesi de değildir. İradelerin yarısıdır ve taraflar kendi iradelerini diğerine dayatma arayışındadırlar. Ve senin ekonomik ve askeri gücün bunu yapmanın bir aracı durumundadır. Ekonomik ve askeri olarak çok zayıf olan tarafın direnen iradesinin genişliği ve derinliği karşısında güçlü olanlar sonuç itibarıyla siyasal olarak yenilirler. Yüz, yüz elli yıllık kitle siyaseti iki yüz yıl önce ya da binlerce yıl önce gerçekleşemezdi. Şayet ekonomik ve askeri olarak güçlü olan ABD gibi bir ülke Vietnam'da yenilgiye uğruyorsa, Ruslar kuyrukları bacakları arasında Afganistan'dan çıkmak durumunda kalıyorsa o zaman Kürt ve Filistin halklarının uzun soluklu mücadelesinin adil bir çözüme kavuşma ve adaletin yerini bulma şansı oldukça yüksektir. İlerici siyaset; direnme iradesini yaratmak, sürdürmek, beslemek, derinleştirmek ve genişletmektir. Ve biz bunu birçok farklı yollarla yapmaktayız; yazdığımız kitaplarda, yazdığımız köşe yazılarında, yaptığımız konuşmalarda, organize ettiğimiz konferanslarda, eylemlerde ve işgallerde yapmaktayız. Bazen öz savunma mücadelelerinde bunu müzik üzeri, devrimci şarkılar, dans ve tiyatro yoluyla yaparız. Çünkü burada yapılan, direniş iradesini sürdürmektir. Bu da günümüzde bize ve genç kuşaklara düşen bir sorumluluktur. Birçoğumuz yaşamın ayrılık salonundayken birçoğunuz da yaşamın varış salonundasınız. Yapabileceğimiz;

tecrübe ve düşüncelerimizi sizinle paylaşmaktır. Mücadele gelecekte gerçekten artık sizindir ve öyle inanıyorum ki; kazanabiliriz, kazanmalıyız ve kazanacağız. Teşekkürler.

Achin Vanaik uluslararası ilişkiler ve global politika dalında Hindistan Delhi üniversitesinden emekli profesördür. Hindistan'daki Nükleer Silahsızlanma ve Barış (CNDP) adlı kurumun kurucularındandır.

2.4 Felix Padel

Ekolojik Toplulukların Ezeli Düşmanı Olarak Kapitalizm

Kürtler Batı Asya'nın, adalet için mücadelesi -hatta bazen sadece basit tanınma ile beraber en eski kültürlerini temsil ediyor. Kürtler dünyanın en kayda değer ve en az anlaşılan hareketlerinden birini temsil ediyor. Medya bozukluğundan ve 'rıza ile imalatından' kaynaklı haklarında çok az bildiğimiz birçok halk ve hareket bulunmakta.

Benim en çok alakadar olduğum kesim ise, Hindistan'ın kabile ya da Adivasi olarak tanınan ve çok uzun zaman önce Hindistan'ın ulaşımı en zor olan yerlerine – dağlarına, nehirlerine ve ormanlık alanlarına çekilip buralarda kendi doğal çevrelerini yüzyıllarca koruyan yerli halk olmuştur. Bu alanlar şimdilerde yüzlerce şirket tarafından nehirlerin barajlaşması, dağlardaki minerallerin madenleştirilmesi, ormanların kesilmesi ve genetiği değiştirilmiş ekinler ile işgal edilmiş durumda.

Geliştirme terimi genellikle toplumu ve eko sistemi imha eden kaynakların çıkartılmasının maskesi oluyor. Hepiniz Ilısu barajının ve Güneybatı Türkiye'ye saçtığı tahrip tehlikesinin farkındasınız. Hindistan'da 3000'den fazla büyük baraj bulunmakta. Bazı büyük barajlar tarla sistemlerinin ve ormanların yanı sıra buralarda yaşayan ve genellikle Adivasilerden oluşan 200.000'den fazla kişiyi yerlerinden etti. Himalaya bölgesi büyük nehirlerin sürekli yok olduğu ve bir kaç yüz tane büyük barajın yapıldığı bölgedir.

Bu barajları durdurmak için bir çok hareket bulunmakta, ancak getirdiği iş ve finanstan kaynaklı bu durumu çok zorlaştırıyor.

Her zaman nehirlerle bağlı yaşayan eko-sisteme ve toplumlara verdiği tahribatın yanı sıra, her bir projenin yaklaşık yüzde 70'i krediler tarafından finanse edilmekte; bu borç, tümü her zaman ortak mal olan nehirleri gerçekte borçlandırıp suları özelleştiriyor.

Bu borç kullanımının bugünkü güç yapısı içerisinde daha açık anlaşılması gerekiyor. İMF ve Dünya Bankası tarafından yaygınlaştırılan ekonomik sistem bir-biri ardına bir çok ülkeyi ödenemeyecek borç bataklığına sürüklemiştir. Bu borçlandırma daha sonrasında bu ülkelerin kaynaklarını açmasının bir baskı aracı olarak kullanılıyor.

Özellikle Hindistan'daki eyalet devletlerinde gördük biz bunu, buradaki en fakir devletler en fazla borçlanıp barajları ve kömür madenlerini ödemektedirler

-esasinda maden endüstrisi için kullanılan bir altyapı. Bu borç daha sonrasında ise en zengin kaynaklara sahip olan Odisha, Jharkhand, Chhattisgarh gibi eyaletlerin kaynaklarını yabancı şirketlere açması için bir baskı aracı olarak kullanılıyor.

Metal imalatı ile büyük barajlar arasında, üzerinde az odaklanılmasına rağmen, yakın bir bağ var. Özellikle alüminyumun eritilmesi için büyük miktarda elektrik gerekmektedir. Ve 1980'lerin alüminyum eritme merkezleri büyük barajların yanına kuruluyordu. Mısır'ın Aswan barajı, Ghana'nın Akosombo barajı, Brezilya'da Tucurri alüminyum fabrikalarına elektrik verebilmek için kurulan yüzlerce barajdan sadece bir kaç tanesi. Ilısu belki de bunlardan bir tanesidir. Bu bağ bugünlerde çok açığa vurulmamaktadır.

Alüminyumun bu kadar önemli olmasındaki bir neden; onun uzay ve savunmada, örneğin askeri sanayi komplekslerinde kullanılmasıdır.

Dünya üzerindeki bir çok savaş öz itibari ile kaynaklar üzerinden yürütülen savaşlardır. Libya ve Irak'da ki çok büyük petrol kaynakları, ve belki de Afganistan'daki zengin mineraller bu ülkelerdeki savaşların nedenleridir. Savaşlarca talan edilen bazı Afrika ülkeleri, örneğin Kongo'daki çok zengin mineraller bu ülkelerdeki savaşları tırmandırmışlardır.

Merkez Hindistan'da bazıları Adivasi bölgelerinde bazıları başka bölgelerde güçlü toplumsal hareketlere rağmen yüzlerce maden projesi ve metal fabrikalarının önü açılıyor. Bu direniş hareketleri Hindistan'ın dışında çok az duyulsa bile dünyadaki en güçlü hareketlerdendir.

Bu durumun üstüne Naxalite hareketinden ve onun 1960 yılından bu yana aktif olan ve Nepal'li Maoistlerin tesiri altındaki Halk Savaşı Grubu'ndan oluşan bir Maoist başkaldırı başlatıldı. Bir kaç yıl içerisinde genellikle Doğu Hindistan'da olmak üzere yüzlerce bölgeye yayıldı. Hindistan Başbakanı buna 'Hindistan'ın en büyük güvenlik tehdidi' adını verdi. Adivasislerin yüz yüze kaldıkları baskı, mülksüzleştirme ve adaletsizlik o kadar yoğun ki, anlaşılan Adivasisler çok büyük rakamlarla Maoistlere katılıyor, ve onlara karşı on binlerce polis 'Yeşil Av' operasyonu ile konumlandırılıyor.

İnsan hakları grupları Adivasi köylerine karşı üniformalı adamlar tarafından işlenen yüzlerce iğrenç vahşet olayını hiç bir adalet umutları olmasa da aktarıyorlar. Bazı durumlarda ise, polise karşı onların uyguladıkları vahşetten dolayı şikayetçi olan bazı kadın ve erkekler sahte dosyalarla tutuklanıyor, anlaşılan işkenceye uğruyor; aileleri ve destekçilerine ulaşamaz bir hale getiriliyorlar.

Kürt mücadelesi ile merkez Hindistan'daki Maoist mücadele arasında bir çok paralellik vardır. Arundhati Roy, Mart 2010'da Hindistan haftalık dergisinde, Merkez Hindistan'daki Chhattisgarh ormanlarında Maoistleri ziyareti ile ilgili 'Yoldaşlarla Yürümek' adlı bir makale yazdı. Bu ziyareti sırasında bir kaç tane

Adivaslı genç kadın ve erkek Maoistin genel hayat hikayesini hem röportajladı hem de kayda aldı. Yakın arkadaşlarının ve aile fertlerinin öldürüldüğüne ve tecavüze uğradığına tanıklık eden Adivasi kadınları mücadeleye katılımda çok güçlü bir motivasyon elde ediyorlar. Bu, Kürt hareketi ile olan benzerliklerden bir tanesi.

Bir diğeri ise, şiddetin boyutu ve hükümetin Adivasileri Maoistlere karşı savaşmak için askere özel polisler olarak almasıdır. Bunların genellikle Adivasilere karşı savaşmak için eğitiliyor olması iç savaşın bir reçetesidir. Yüzlerce köylü somut olarak Maoist ve devlet taraftarları olarak ayrılmış durumda ve bağımsız kalmak çok zor bir hal alıyor. Bu, Türkiye'deki köy koruculuğuna benzer bir durumdur, aynı zamanda komünist asileri imha konusunda önemli bir rol oynayan Kolombiya'ya da benzerdir.

Elbetteki farklılıklar da var. Bunlardan bir tanesi; Türkiye hiç bir zaman Arundhati'ninki gibi bir parçanın yayınlanmasına izin vermezdi. Türkiye en özgür olmayan medyalardan birine sahip, Hindistan ise en özgür medyalardan birine, hatta Batı'da bile 'El Kaide ile Yürümek', ya da 'Taliban ile Yürümek' diye bir makalenin yayınlanmasını hayal etmek güç. Bu, Hindistan'da durumun gazeteciler için kolay olduğu anlamına gelmiyor elbette; medya genellikle Maden şirketlerine ait olan büyük tekellere ait ve bu şirketler tarafından ya da askeriye tarafından uygulanan şiddeti gün yüzüne çıkarmaya çalışanlar çok büyük baskılara maruz kalıyorlar.

Aynı zamanda, Maoist liderlik de Adivasi değil, ve Mao kendisi de çelik üretimini kendisinden önce ileri sıçramalar yapmak isteyenler kadar acımasızca uyguladı, ve böylelikle milyonlarca insanın ölümüne yol açtı. Maoistler Jharkhan eyaletinde bir çok maden antlaşmasının yapılmasını engellemiş olmalarına rağmen, Maoistlerin maden şirketlerinden koruma parası aldıkları biliniyor, ve liderler madencilik üzerine politikalarını açıklamayı ret ediyorlar.

Türkiye'nin Kürt bölgelerinde ve merkez Hindistan'da yaşananlar Avrupalı kapitalistlerin yüzyıllar öncesinden çizdikleri kalıptır. Amerika özellikle yerli nüfusun soykırımı üzerinden kurulan bir ülkedir. Bir benzer soykırım ise Avustralya'da oldu -Tasmania'da 19. yüzyılın başında bütün yerli nüfus imha edilmişti.

Britanya'nın Doğu Hindistan Şirketi (EİC) dünyanın ilk çok uluslu tekeliydi. Britanya zaten halihazırda köle ticaretinde Batı Afrika'da yakaladığı-satın aldığı siyahları Güney Amerika'daki çiftliklerde çalışmak üzere getirmesi ile önemli bir rol oynuyordu. EİC'nin ana ticaretinden birisi, Hindistan'daki çiftçileri yetiştirmek zorunda bıraktığı ve Çin'i almaya zorladığı afyundu. Çin'in bu afyonu satın alması için iki defa savaş girişiminde bulunuldu.

Doğu Hindistan Şirketi'nin kayıtları üzerinden geçerken görülmektedir ki, temel bir kaygı Hindistan'daki geliri yükseltmekti. Bütün Hindistan yavaş yavaş Britanya yönetimi altına girdi. Britanya yönetiminin halk üzerindeki sömürü ve mülksüzleştirmeyi artırmasına karşı oluşan kabilesel isyanları bastırmak için ve Britanya yönetimini kabul ettirmek için bir kaç savaş yaşandı. Ancak çarpıcı olanlardan bir tanesi de ahlaki kaygıdır.

Bildiğiniz gibi, Britanya tarafından uygulanan başka bir kalıp da 1920'lerde Kürt ve Arap köylerinin RAF tarafından hardal gazı ile bombalanmasıdır. Şimdi olduğu gibi o zamanlar da petrol bunun temel motifi idi.

Teröre karşı savaş da tam anlamıyla bir çelişki: Güvenlik güçleri tarafından teröristlerin uyguladığı terörden çok daha büyük bir ölçekte uygulanan terörden dolayı güvenlik güçleri neden terörist olarak lanse edilmesin!

Türkiye'de, Hindistan'da ve başkaca bir çok ülkede ana terörün güvenlik güçlerinin hareketleri olduğu apaçık.

Bu kalıbın aşkar olduğu başka ülkeler de var tabii ki: İsrail de, bunun ötesinde adı çıkmış olan Endonezya da başka bir örnek. Batı Papua, Endonezya orayı aldığı anda Birleşmiş Milletler'in ihanetine uğramıştı. Oradaki yerli halk o gün bugündür başkaldırı içerisindedir. Amerikan ve Avustralyalı maden şirketleri Endonezya güvenlik güçleri ile işbirliği halinde bu konuda temel bir rol oynadılar.

Latin Amerika'da son yıllarda Ekvator'un, Kolombiya'nın ve Peru'nun Amazon bölgeleri petrol şirketleri tarafından işgal edilmiş; şiddet ve çevresel felaketlerde ciddi bir hızlanma yaşanmıştır. Nijerya da aynı zamanda güvenlik güçlerinin Shell ve başkaca petrol şirketleri ile işbirliği içinde büyük şiddete tanıklık etmiştir.

Hindistan'da bir projenin inşası için genellikle bin ya da daha fazla polis görevlendiriliyor; bu dikkate değer bir şiddet ve bir çok polisin kurşunlaması ile yapılıyor. Bu da yine İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından Albay Dyer'in Punjab'da askerlerine silahsız kitlenin üzerine ateş açma emri vermesi ve sonuç olarak bir kaç yüz kişinin ölmesi kalıbına götürüyor bizi.

Son bir kaç yıldaki en büyük polis kurşunlaması, özellikle Hindistan'ın en büyük şirketlerinden birisi olan Tata tarafından oluşturulan bir kaç tane ana çelik fabrikasının kurulduğu Orrisa'daki Kalinganagar'da gerçekleşti. 2 Ocak 2006'da Tata polis desteği ile bir inşa başlatmaya çalıştı, kavga yaşandı ve tuzaklı telerden kaynaklı çeşitli patlamalar oldu. Bir polisin öldürülmesinden sonra polis Adisai köylüleri üzerine bir saati geçkin süre ateş açtı; 14 kişi öldürüldü, 60 civarında insan ise yaralandı. Buradaki isimsel ironi ise Kalinga'dır, Burada insanlar, M.Ö. 3. yüzyılda Hindistan'ın büyük bir kısmını işgal ederken Ashoka İmparatoru'na karşı direnmişlerdi.

Onlar kralsız bir halktı ancak büyük bir mücadele verdiler. Ashoka bütün Hindistan'a yazıtlar dikti. Bu yazıtlarda; 100,000 Kalinga'nın öldürüldüğünü, 150,000 tanesinin köleleştirildiğini ve bunları katlayacak sayıda insanın ise hastalık ve açlıktan öldüğünü yazmış ve bunlardan dolayı pişmanlığını dile getirmişti. Dolayısı ile Kalinga savaşı bir yönüyle Hindistan tarihinde kayda geçmiş ilk gerçektir ve onun soykırımsal orantıları bugün tekrarlanıyor. Bugün öldürülenlerin sayısı göreceli olarak düşük olabilir, ancak topraklarından sürülen toplumlar kültürel soykırım ile karşı karşıyadırlar. Bugüne kadar değer verdikleri her şeyin tahribatı ve toprakları ile var olan köklerinin sökülmesi ile karşı karşıyadırlar.

Bu aynı zamanda Türkiye'deki Kürt bölgelerinde de aşık; burada da bir kaç bin köy talan edilmiş ve on binlerce köylü ya şehirlere göçmen olmuş ya da Türkiye'yi terk etmiştir.

Soykırım tartışmalı olarak iki süreçten oluşuyor: Birisi fiziksel yok ediş, Amerikalı ve Avustralyalı kabilelere uygulandığı gibi, Türkiye'de Ermenilere ve Naziler tarafından da Yahudilere uygulandığı gibi.

Bir diğeri ise, kökleri topraklara uzanmış kültürün öldürülmesidir. Yine Amerika ve Avustralya'da misyonerlerin görevlendirilmeleri ve bu bölgelerdeki çocukları alarak yatılı okula göndermeleri, burada dillerini konuşmalarının yasaklanması vb. uygulamalar, Türkiye'de Kürtçenin yasaklanmasına benzer bir kalıp. Adivasisler çok sık olarak, başka yere göç ettirilen on binlercesinin durumunu ve onların yaşadığı 'ruhsal ölümü' bilerek, 'kanımız akabilir ama biz topraklarımızı terk etmeyiz' derler.

Kabilesel toplumlar ve ekolojik toplumlar bir çok yönden kapitalizmin anti tezleridir. Tıpkı Narmada barajı yüzünden yerinden edilen bir Adivasi'nin yayınlanan bir açıklamada söylediği gibi: 'Siz bizim fakir olduğumuzu düşünüyorsunuz ama biz fakir değiliz. Biz birbirimizle dayanışma ve ahenk içerisinde yaşıyoruz. Biz ekinlerimizi toprak anadan alıyoruz. Bulutlar bize su veriyor. Kendi çabalarımızla bir sürü değişik tahıl üretiyoruz ve paraya ihtiyacımız yok. Kendimizin ürettiği tohumları kullanıyoruz. Toplumsal işgücü içerisinde biz bir evi bir günde inşa ediyoruz.'

'Siz insanlar ayrı evlerde yaşıyorsunuz. Birbirinizin neşesi ya da ızdırabı sizi alakadar etmiyor. Ancak biz dostlarımızın ve yakınlarımızın desteği üzerine yaşıyoruz. Böylesi ortak bir his nasıl köyümüzde hüküm sürüyor? Biz birbirimize yardım ediyoruz. Eşit durumlarımızdan zevk alıyoruz. Bizim Nara'mız (göbek bağımız) buraya bağlı.' (Baba Mahariya, 2001)

Yaşlı bir Adivasi arkadaşlarımdan birine sordu: 'Sizin toplumunuzda azizler nerede? Bu köyde hepimiz aziziz. Az tüketiyoruz, olanı paylaşıyoruz ve hiç bir şeyi harcamıyoruz.' Amerikalı bir Hindistanlı Russel Means Pina Ridge

Rezervasyonu'nda bunu çok daha güçlü bir konuşma biçiminde ifade etti.

Güney Dakota, 1982:

Varoluş manevi bir tekliftir. Kazanmak ise materyalist bir davranış. Amerikan Kızılderilileri her zaman geleneksel olarak olabilecekleri en iyi insan olma girişimi içerisinde olmuşlardır. Sürecin bir parçası zenginliği vermektir ve hala veriliyor – kazanmamak için zenginlikten kurtulmak. Materyal zenginlik geleneksel insanlar arasında sahte statü iken Avrupalılar için sistemin çalıştığı'nın bir kanıtı... Avrupa entelektüel geleneğinin evreni maneviyattan çıkarması başka bir insanı insanlıktan çıkartmanın mantıksal sürecine çok benzemektedir. Mantıksal süreç gezegeni tahrip etmenin erdemli bir şey olduğu biçiminde işliyor. Gelişme ve ilerleme gibi terimler burada sadece birer kapak olarak kullanılıyor.

Adivasi ve diğer ekolojik toplumlarla kapitalizmdeki ana görüş toplumları ayıran ve öne çıkan temel farklılık rekabete karşı paylaşmaya verilen önemdir, oysa kapitalist ana toplumda rekabet temel bir değerdir. Bu aynı zamanda yasalar için de geçerlidir; geleneksel olan bir yasal sistem tarafları kazanmaya dönüktür, birini haklı diğerini haksız çıkartmaya dönük değildir. Genellikle her iki taraf da cezalandırılır, bu birisinin cezası ötekinden fazla olsa bile ve bu ceza onların yeniden kazandırılması ziyafetinde kullanılır.

Bir diğer ana fark ise, toplumlar kendi çevreleri ile sürdürülebilir bir ilişki içerisinde yaşadılar, sürdürülebilirlik bu kültürlerin esası ve özüdür. Bu aynı zamanda Kürt köyleri bakımından da aşikardır: Toprakta onu belli bir düzeyin ötesine götürmeden hafifçe yaşamak. Bu sürdürülebilirlik gelişme adına haklı çıkartılmaya çalışılan bir çok projeye karşıdır, ki bu projelerde sürdürülebilirlik ilk olarak 'karlı olan nedir' diye tanımlanır. Sürdürülebilirlik esasında gelişmenin 3 ana direği ekonomi, toplum ve çevredir, ekonomiyi ön plana çıkartmak bu konsepti saçmalaştırır. Toplumlar ekonomiden çok daha önce varlardı ve pazarlar farklı bir kategori olarak ayrıştırılıyordu.

18. yüzyıldan bu yana kapitalizmin kalbinde eğer insanlar kendi kişisel çıkarlarının peşine düşerse bunun en büyük ortak faydaya yol açacağı fikri vardı. Bugün bu fikrin absürt düzeyde aşırı sömürüye yol açtığını biliyoruz.

Bir çok yönden Neo-Liberal var olan ve bugüne kadar var olmuş en tehlikeli köktenciliktir. Apaçık çelişkili olan bir dogma setidir. Herkes zengin ülkelerin rekabeti serbest bırakarak değil, kendi pazarlarını koruyarak zengin olduklarını bilir. Wall Street'in ana Bankaları'nın yanı sıra İMF ve Dünya Bankası kendi ödünç paralarının, politikalarının 1950'lerden bu yana eko sistem ve toplumlar üzerindeki kahredici etkileri konusunda hiç bir sorumluluk almayarak ne kadar kontrol dışı olmuşlardır.

Olağandışı olarak Dünya Bankası danışmanlarından bir kadın Dünya Bankası tarafından finanse edilen Yukarı İndravati barajından etkilenecek olan köyleri ziyaretleri sırasında şu görüşmeleri not etti:

‘Sen bir kadınsın ve biz kadınsınız... Sen büyük bir ülkeden okumuş bir kadınsın. Bunların bize olduğunu anlıyorsun. Dolayısı ile lütfen bir kadın olarak bize yardım edin... Amerika’da yaşayan insan toplumu Hindistan’da yaşayan bir insan topluluğuna ne olduğunu bilmek zorunda.’ (Bir Köylü)

Ve onlar makul çünkü hepimiz dünyada yaşayan insanlarız. Onlar kaçamaz, bunu biliyorsunuz. Eğer ben aç kalırsam sen de bunda sorumluluk taşıyorsun.

Ancak sorumluluk ekonomistlerin tam da eğilimli olmadıkları şeydir. Özellikle de borç balonunun inşası konusunda. Eğer herhangi biriniz Charles Fergusson’un ‘Inside Job’ adlı belgeselini gördüyseniz burada finansçıların ve ekonomistlerin türev ürünlerin Birleşmiş Milletler içerisindeki finansal kısıtlamayı nasıl kaldırdıklarını görebiliriz. Bunların içerisinde Alan Greenspan ve diğerleri de bize tam olarak onların nasıl 2008 yılında binlerce insanın evini yitirdiği Mortgage çöküşüne sebep olduklarını gösterebilir.

Eğer birisi borcun modern finans içerisindeki rolünü incelerse o kişi gitgide bütün sistemin muazzam bir borç balonuna dayalı olduğu gerçeğini görecek. Kapitalist sistem türlü kurnazlıklar ve hileler üzerinden yaşamayı sürdürdü. Silah sanayi ve savaşlar burada önemli bir rol oynadı. Savaşlar ulusal borcun önemli bir nedenini oluşturmakta ancak silah sanayileri daha zengin uluslar için ana kar kaynaklarından birisi ve fakir ülkelerin yükselen borç yükünün de ana nedenlerinden.

Ekonomik teori yeterli olarak bu borca dayalı modern finansla ilgilenmiyor, ne de silah sanayiinin modern ekonomik sistemde oynadığı merkezi rolü gösteriyor, çürümenin yayılmasında oynadığı anahtar rolü de bir tarafa bırakın. Tıpkı ‘Times’ın 1926’daki yorumu gibi, özel kar amaçlı silah satımının yasaklanması için Milletler Meclisi’ne önerge sunulduğunda şunu yazmıştı: ‘Savaş sadece korkunç değildir, – o korkunç karlı bir şeydir.’

Seçimlerin, aralarında silah şirketlerinin de bulunduğu büyük şirketler tarafından finanse edilmesinden kaynaklı seçilen partilerin karşı çıkışlarındaki tereddütten dolayı modern demokrasi bir çok bakımdan sahtekardır. Seçilen politikacılar genellikle sahnede duran karakterler gibidir, gerçekte ise toplum içerisinde çok az görünen tekeller tarafından ipleri ellerinde tutulan kişilerdir.

Kararları arasında politikacıları ve hakimleri yasaklayan ve bu görevleri sırası ile yurttaşlara teslim eden, M.Ö. 5. yüzyılda Atina’da yaşanan demokrasinin orijinal modelini hatırlamakta fayda var.

Kapitalist sistem bildiğimiz gibi dünyayı tahrip etmeden daha fazla yaşayamaz. Eğer biz bir tür olarak kurtulacaksak, toplum olarak yaşamanın, ve tek tek

bireylerin absürt düzeyde özel refaha sahip olmasından ziyade paylaşmanın yanı sıra ekolojik yaşam tarzının prensipleri hakkında da çok daha fazla öğrenmemiz gerekmektedir.

Felix Padel Londra doğumlu, Oxford ve Delhi üniversitelerinde antik edebiyat ve tarih, antropoloji, sosyoloji dallarında eğitim gördü, sosyal antropoloji alanında doktorası yaptı. “İnsanları Feda Etmek: Kabilesel Manzaraları İşgal Etmek” (1995/2010) ve “Bu topraktan çıkarılan: Doğu Hintli Adivasi ve Alüminyum Karteli” (2010, Hintli bir aktivist Samarendra Das ile beraber) adlı iki önemli kitabı olan Padel, bu kitabının madencilik ve kaynakların kullanımı üzerine tartışmalar açılmasında önemli katkısı oldu.

2.5 Solly Mapaila

Güney Afrika Devrimi

Moderatöre çok teşekkür ediyorum. Aynı zamanda böylesi önemli bir konferansa davet edildiğim için teşekkürlerimizi iletmek istiyorum.

Bizler de Kürt devrimi ve onun dağda olan ve her gün düşmanla kendi ülkeleri ve halkı için karşı karşıya gelen savaşçılarıyla dayanışma duygularımızı bu vesile ile iletmek isteriz.

Aynı zamanda bunların arasında Kürt devriminin farklı alanlar ve kapasitelerde liderleriyle beraber Türk devletinin vahşetine maruz kalan kurbanlar ve genel olarak Kürdistan'ı işgal eden devletlerin elinde Kürt halkı adına zarar gören herkesi burada anmak isteriz. Kendi devrimimizin bir geleneği olarak savaşçılar hayatlarını kaybettiklerinde biz ayağa kalkar saygı duruşu yaparız. Dün dağda bir kaç kadronun düşman güçleri ile cesur bir çatışma ardından hayatını kaybettiğini öğrendim. O nedenle bence onların anısına, Kürt özgürlük mücadelesinde şehit düşenlerin tümü adına bir dakikalık saygı duruşuna sizi çağırıyorum. Teşekkürler.

Başta bu konferansın temaları çerçevesinde şu ana kadar yapılan çok iyi katkılar olduğunu belirtmek isterim. Programda da gördüğünüz üzere konuşmamın belirlenmiş net bir teması yoktu fakat organizatörler ile konsültasyon sonrasında kendi devrimimizdeki bazı tecrübeleri Kürt devriminin karşı karşıya kaldığı sorunlarla kıyaslayarak ortaya koymanın iyi olacağı üzerinde anlaştık.

Özgürlük mücadelemiz yıllar önce başladı, neredeyse 400 yıl önce direniş mücadelemiz Hollandalı yerleşimciler ve sömürgecilerin 1652 yılında Ümit Burnu'na geldiklerinde başladı. 300 yıldan fazladır atalarımız bu yerleşimcilerle karşı büyük direniş savaşları başlattılar. Ve bundan 200 yıl sonra farklı uluslardan olan yerleşimciler bizim topraklarımızda kendi aralarında kimin bizim üzerimizde hakimiyet kuracağını belirlemek için savaştılar. O savaş İngiliz-Boer savaşıydı ve Vereeniging adlı barış antlaşmasının imzalanması ve sömürgeci rejimlerin aralarında bizi bastırmak için birleşmesiyle sonlandı. Ardından şu an Güney Afrika dediğimiz o zaman yani 1910 da ise Güney Afrika Birliği oluşturuldu. Ama Kral Zondi, biz ona Bambatha derdik, tarafından 1905-1906 yıllarında verilen büyük bir direniş sonrasında, ki biz buna Bambatha isyanı deriz, ger-

çekleştirdi. Yenilgisi ardından kafası kesilip bir sopaya konularak ülkenin dört bir yanında dolaştırılıp yerlilere yerleşimci ve sömürgeci rejime karşı çıkma cesaretini gösterirlerse onlar da Bambatha'yı öldürmekten korkmadıklarını ispatlamaktı. Fakat böyle yapılması halkımızın çoğuna bir araya gelip resmi bir ulusal kurtuluş hareketi kurma ilhamı verdi; Afrika Ulusal Kongresi. Bu Kongre 8 Ocak 2012 de 100. yıl dönümünü kutladı.

Bu hareket, Afrika Ulusal Kongresi, özgürlük mücadelesini daha da geliştirme ve mücadelenin kendisini farklı aşamalara taşıma amacındaydı. İlk aşama, çok zor bir aşamaydı. Birçok liderimiz Britanya'yı Kraliçeyi görmek için ziyaret eder ve ondan özgürlükler talep ederdi. Daha sonraki yıllarda ülkemizin gençleri devrimin adımlarına güç katmayı görev bildiler. Onlar özel bir program etrafında özgürlük için net tarif edilmiş hedefler çerçevesinde şu sloganı öne çıkardılar, "Yaşarken özgürlük". Bu genç insanlar arasında yoldaş Nelson Mandela hareketin silahlanmasını teşvik edenlerden olmuştur. Fakat hareket içerisindeki yaşlılar halkımızın uzun bir zamandan beri aktif savaş içerisinde yer almadığından dolayı savaş kabiliyetlerini yitirdiklerini söylediler. O nedenle düşmanla savaşmak için kendilerine farklı yöntemler gerekiyordu. Böylece itaatsizlik kampanyasına başladılar ki burada Nelson Mandela ırkçı kanunlara karşı itaatsizliği örgütleyen önde gelen gönüllü oldu. Bu çerçevede bir kaç yıl sonra itaatsizlik kampanyası sonuç almayınca ANC ve Güney Afrika Komünist Partisi ve Transvaal Hintli Kongresi ve Natal Hintli Kongresi gibi diğer devrimci hareketler bir araya geldi ve sömürgecilere, baskıcı ve ırkçı beyaz rejime karşı silahlı mücadele olgusunu kabul etti.

Bu aşamada Nelson Mandela Afrika kıtasını dolaşıp silahlı mücadeleyi başlatmak için destek bulma sorumluluğunu aldı. Cezayir de ki bir konferansa davet edilmişti. Orada daha yeni iktidara geçen Ben Bella yoldaş ona, askeri eğitim dahil, destek verdi. Bazı yoldaşlarımız sonrasında Mao Tse-tung tarafından eğitilmek üzere Çin'e gittiler. Bu çerçevede Nelson Mandela geri döndü ve bizler resmi olarak Umkhonto weSizwe'yi ilan ettik ki bu bizim kurtuluş ordumuzdur. Ve Nelson Mandela onun komutanı oldu. Günümüze kadar liberaller ve kapitalist dünya onu sadece barış yapıcı ve hiç savaşa veya devrimci şiddete bulaşmamış biri olarak gösterir. Bunun nedeni onlar herhangi bir şiddet biçimini, devrimci şiddet de olmak üzere, terörizm olarak kategorize etmektedirler. Biz de dağda olan akrabalarımızı takip ederek ülkemiz için savaşa katıldığımızda kendimize terörist demekten gurur duyuyorduk! Kendimize "dororo" derdik, yani terörist. Düşmanlarımızın aklında terör estirmek bize gurur veriyor fakat biliyoruz ki devrimimiz salt öldürme amaçlı tek bir kişiye dahi zarar vermedi. Daha sonraki yılları hepimiz biliyorsunuz, devrimimizin kendisi zafere ulaştı. 1994 yılında halkımız 400 yıllık hiç durmadan özgürlüğü için mücadele sonrasında ilk defa oy

kullandı. Demek ki ülkemizde bir çokkuşak atalarımızın mirası olan mücadeleyi devam ettirdi, özgürlük mücadelesini kesintiye uğratmadı.

Bu bize ümit veriyor, bizimkisi o kadar uzun sürdü ki umarım Kürtlerin özgür olması bu kadar uzun sürmez. Fakat tüm bunlarla beraber sizinle zafer sonrasında, ki bizimkisi 1994 seçimleri ve halkımızın oy vermesi ile sembolize olmuştur, ne olduğunu paylaşmak istiyorum. Öncesinde barışçıl, demokratik, birleşik, ırkçı ve cinsiyetçi olmayan bir Güney Afrika için yoğun bir müzakere içindeydik. Bu müzakerelerin arifesinde ırkçı rejim kurtuluş hareketinin yasağını kaldırma-yı kabul etti ve kurtuluş hareketi de silahlı mücadeleyi durdurmayı kabul etti. Bu temelde müzakere masasına geçildi. Bu çok ama çok zordu. Çünkü insanlar demobilize olmuştu ve onlara liderleri masaya oturup ülkenin selameti için karar alınacağı söylenmişti. Ve ırkçı rejim büyük bir saldırıya geçti. Hareketimize karşı düşük yoğunluklu savaş başlattılar. En önde gelen kadrolarımızı öldürdüler. Neredeyse müzakere çöküyordu. Vaal'da ki Boipatong katliamına kadar halkımızı farklı yollarla katlettiler. Fakat bu katliam sonrasında ülkemizin liderleri müzakerelerden çekildi. Müzakerelerden çekilmenin silahlı mücadeleye dönüş anlamına geldiği ve bunun da yeniden fazla desteği olmayan uzun bir savaş olduğu gerçeği ile karşı karşıyaydık. Diğer yandan en önemli destekçimiz olan Sovyetler Birliği daha yeni dağılmıştı. Böylece müzakereyi bir biçimine başlamak durumu ile karşı karşıya idik. Her devrim – silahlı savaşı ile zafere ulaşma dışında – düşman güçleri ile devrimci güçlerin arasında ki bir müzakere biçimi ile sonlanmıştı. O zaman öylesi süreçlerde kaçınılacak tuzaklar ve hatalar nelerdir?Bizim durumumuzda şöyleydi: Gücün ve baskının tüm enstrümanları yani polis kuvvetleri, ordu, istihbarat servisi ve mahkemeler hala düşmanın kontrolü altındaydı. Bundan dolayı her zaman stratejik müzakerecileri terörize edebilir veya onlara karşı savaş açabilirdi. Bizim durumumuzda müzakerenin bazı stratejik kesimlerinden sorumlu olan bazı üst düzey yoldaşlarımızı katlettiler. Böylelikle bizim düzenimizi bozuyorlardı.

Kullandıkları diğer bir yöntem ise devrimci güçlerimiz arasına düşman ajanları sızdırmanın tam zamanı olarak gördüler ve bunu devrimci güçleri bölüp yönetmek için yaptılar. Bu şu anlama gelmez tabii, devrimci güçler o tür süreçlerde durup kim ajandır kim değildir diye netleştirmeye girişerek kendini meşgul edemez. Ama bu önemlidir çünkü düşman ajanlarını sızdırıp onlara yer açarlar ve hatta onlar için yazılar yazarlar ki onlar kitleler arasında daha popüler olsunlar. Diğer taraftan da stratejik liderleri öldürürler. Ve düşman ajanları hareket adına stratejik pozisyonları işgal etmeye başlar.

Diğer üstünde durulması gereken önemli bir alan ise eski savaşçılara, dağda kalmış olanlara özellikle de silahlı savaşçılara, yaklaşım konusunu ele almak ve aynı hatalara düşmemektir. Bizim durumumuzda biz stratejik bir hata yaptık;

silahlı savaşıların demobilizasyonu ve entegrasyonu üzerinde duracak sözde tarafsız bir ara bulucu üzerinde kararlaştık. Bizim durumumuzda Britanya hükümeti idi. Tabii ki mücadele sürecinde dahil Britanya hükümeti hiç bir zaman bizim tarafımızda yer almadı fakat Britanya halkı ve burada bulunan Mark gibi insanlar ve daha birçoğu bizi desteklediler. Entegrasyon sürecinin kontrolünü yaparken silahlı savaşıların askeri kabiliyetlerini hiçbir zaman tanımadılar çünkü onların ki gerilla yetenekleri idi ve sonuç olarak da ordunun liderliği üst düzey generaller dışında yeterince değiştirilemedi ve onlar da cumhurbaşkanı tarafından daha sonra atandılar. Bu temel bir tuzaktır ve devrimimizde stratejik bir hatadır.

Bununla beraber, bu sürece doğru gelindiğinde hareket işçi sınıfı kuruluşları ile güçlendirilmelidir ve bununla beraber işçi sınıfının gücü inşa edilmelidir. Onlar da nerede olurlarsa olsunlar kendi başlarına bağımsız olabilmelidirler, örneğin köylerde, kasabalarda. Bunlar devlet gücünü beklemeden çeşitli biçimlerde ki işçi sınıfı gücünü pekiştirebilmelidirler. Tabii ki bizim düşüncemiz şu anki kapitalist ilişkiler ortamında devlet gücü çok önemli bir sosyal güç biçimidir. Problem şudur ki kapitalizmin var olduğu bu 500 yıllık süre içinde devlet gücü sadece iktidar sınıfının egemen görüşlerini yansıttı, yani kapitalizmin görüşlerini. Fakat toplumun herhangi bir gücünde de mutlaka güçler ayrılığı ilkesinin olması aynı derecede önemlidir, liberal anlamda değil, fakat geçmiş vahşetin gelecekte işlenmemesini garantileyecek bir güçler ayrılığı.

Çok yüksek düzeyde ezilmiştiklerimizden kaynaklı ülkemizde yarattığımız devlet çeşidinin ve anayasasını dünyanın en iyisi olarak geliştirmek istedik. Fakat o anayasa bize gücü olmayan bir zafer verdi. Bu şu anlama geliyor: Beyaz azınlık bir rejimden siyah azınlık bir rejime iktidarı devrettik fakat iktidarın kendisi dönüşüm geçirmedi. Yani biz ırkçı kapitalizm altındaydık şimdi ise demokratik kapitalizm. Halkımızın büyük çoğunluğu açısından ülkemizde ki gelişmeler, her ne kadar önemi tartışmasız kesin olsa da, yaşamlarında ki değişiklik açısından fazla bir anlam ifade etmemiştir. Bunun nedeni hala kapitalizm altında oluşlarıdır. Çünkü bilirsiniz, Marx ekonomi alanına katkıda bulunmuş ve bu ekonomi politik olarak karakterize edilmiştir. Üretimde sınıfın rolüne önem atfeden ve sınıf faktörünü ekonomi politiğe doğru dürüst sunan o olmuştur. Bununla üretim ilişkilerinin günümüze kadar toplum içinde ki temel sosyal baskının olduğunu göstermiştir. Ne yaparsan yap, bu alanı dönüştürmediğin oranda, üretimin gerekçesini ve mülkiyet ilişkilerini değiştirmediğin oranda onun yerine nasıl bir toplum koyduğun çok önemli değil. Çünkü herhangi bir toplumun, en azından insan toplumunun, temel üretimidir ve bu üretim alanına gerekli ilgiyi göstermeliyiz. Kapitalizmin kendisi bu alana gerekli ilgiyi göstermiştir. Profesör Vanaik'in bahsettiği kapitalizmin temel kanunlarından olan rekabetin kendisi üretimin bir alanıdır.

Devrimimizde ortak bir faktör olarak kadın özgürlüğünü mücadelemiz ve toplumumuza entegre ettik. Bunun farkında olarak iktidara geldiğimizde ve mücadelemiz süresince kadınların toplumda en alt kademelerde olduğunu bilerek Nikaragua kadınlarının çerçevesini esas aldık: Üçlü boyunduruk ve üçlü mücadeleyi devam eden mücadelemize entegre ettik. Böylece devrimimiz üç iç içe geçmiş sorunu çözme arayışında olmuş ve hepsini aynı düzeyde ele alıp birini diğerinden önemli görmemiştir. Biri Afrika halkının beyaz boyunduruğundan özgürlüğü ve diğeri tüm insanların, kadınlar dahil, sınıf boyunduruğundan özgürlüğü. Afrika halkı hakkında konuştuğumuzda aynı zamanda Afrika kadınları ve kadınların ataerkil boyunduruğundan özgürleşmesinden de bahsetmiş oluyoruz. Devrimimiz kadınların boyunduruğunun temel alanının erkekler ve kadınlar arası sosyal ilişki olduğunu anlamıştır. Böylece Afrikalı erkek ve kadınlar da ülkemizdeki ataerkil sosyal ilişkileri hedefleyen Afrikalı erkeklerin boyunduruğuna karşı özgürlük mücadelesine başlamak durumunda kaldı. Böylece mücadele birçok cephede aynı hedefler temelinde birleşik tek bir mücadeleydi. Hala, 1994 de ki demokratik atılımımız ardından bile kendimizi, özellikle komünist partililer olarak, ve ülkemizi özgür görmüyoruz. Kendimizi demokratik seçimlere katılmış ve bunun bize demokratik yollarla toplumumuzu dönüştürme fırsatı verdiğini düşünüyoruz. Birçok konu hakkında ve kadın özgürlüğü üzerinde de yoğunlaşan bir çok enstitüyü demokratik dönüşüm içinde kurmuş durumdayız.

Yaptığımız zaman hata olarak görmediğimiz ama hata yaptığımız bir çok nokta var; sonradan onların büyük hatalar olduğunu anladık. Bizler sona erme hükmünü (sunset clause) benimsedik ve bu da temelde taviz verilmiş bir basket dolusu durumlardı. O zaman ülkemizi ileriye götürme ve kendi ulusallığımızı belirleme ve demokratik dağıtım adına taktik olarak önemli olduğunu düşündük. Fakat bu hükme devrimimizin belirli bir anında bazı şeylerin ters yüz edildiğini veya yapılmadığını veya yürüyeceğini düşündüğümüz çerçevede yürümediğini görünce devreye koyacağımız farklı bir hüküm eklemeyi unuttuk (sunrise clause). Hangi noktada bazı kararları geri alabiliriz?

O nedenle bunlar çok önemli sorular oluyor. Bir sonraki soru, ki bu benim son belirteceğim nokta olacak, biz kurtarılmış bir Güney Afrika sonrası nasıl bir siyasal sistem istediğimiz üzerinde fazla durmadık. Bu çok büyük bir hataydı çünkü kapitalizmin egemenliği uzun bir süredir mevcuttu; devrimimiz her ne kadar sosyalist olmasa da kapitalist de değildi. Zafer kazandığımız andan itibaren kendimizi kapitalist sosyal sistemin başında bulduk, ki bu da hepiniz biliyorsunuz çok uluslu ve uluslar üstü şirketlerin egemenliğindedir. Tanzanya cumhurbaşkanı olan yoldaş Julius Nyerere'nin nasihatini dikkate aldık. O bir keresinde şöyle demişti ve ondan alıntı yapmak istiyorum, "Bir adamın kendi ülkesinde bir insan olarak dik durma hakkı bu hakkı edindikten sonra nasıl bir toplum yarata-

cağı sorularından önce gelir. Özgürlük kazanılana kadar tek önemli olandır.” Bu bizim yaklaşımımızdı. Biz özgürlüğün elde edilmesi için diğer her şeyi bir tarafa bırakmanın önemli olduğunu düşünüyoruz fakat aynı zamanda devrimci bir hareket her zaman ileriye düşünmeli ve kendini hazırlayıp tüm sonuçlara, ki bunun içinde, yeni bir toplum içerisinde nasıl bir toplumsal ilişkiler ağı olmalı hususunda da hazır olmalıdır. Bu yeni toplumda nasıl bir üretim ilişkisi istenmektedir? Bunlar önemlidir çünkü Kürt halkı kurtuluş sonrası boyunduruk altında oldukları zamanlarda daha iyi olduğunu hissini kapılmasınlar. Bizim ülkemizde şu an bazıları, doğru ya da yanlış bunu söylemekteler, çalışacak bir işleri olmadığı ve demokratik hükümetin kapitalist sistem üzerinde hakimiyeti olmadığı zamanlar ırkçılık döneminin daha iyi olduğunu söyleyenler olmakta. Bu çok önemli bir konu ve biz bu konuda hata yaptık, Kürt ulusal kurtuluş hareketinde ki yoldaşlarımıza bu konuya dikkat etmelerini tavsiye ederiz.

Tekrardan Kürt devrimine üstün başarılar, kuvvet ve kararlılık dilerim. Bir gün, biliyoruz ki, özgür ve demokratik Kürdistan olacaktır. Yaşasın Kürdistan! Çok teşekkür ederim.

Solly Mapaila Güney Afrika Komünist Partisi merkez komite üyesidir.

2.6 Reimar Heider

Kapitalizm ve Kürt Özgürlük Hareketi

Benim konum “Kapitalizm ve Kürt özgürlük hareketi”, yani Kürt özgürlük hareketi içerisinde gelişen tartışmalar, söylemler ve kapitalist sisteme dönük tutum. Özellikle son 10-15 yıldır kapitalizme bakış değişmiştir. Kürt hareketinin tüm parçalarındaki bu tartışmalarda yaşanan değişiklikler -legal, illegal, toplumsal, basın ve yayın- bu konferansın temasıdır. Çünkü organizatörler olarak biz gerçekleşmiş olan ve şu an gerçekleşenlerin

görülmediğini ve anlaşılmadığını düşünüyoruz. Bunları sunmak ve dünyanın farklı yerlerinden insanlarla tartışmaya açmak ve ardından da hepsini tekrar Kürt bağlamına oturtmak ve oradan da Kürt söylemi ve toplumuna taşımak istiyoruz.

30 yıllık Kürt özgürlük hareketi açıkçası tarih hastasıdır. İlk illegal konuşmalar ve broşürlerden bugüne tarihsel süreçlerin detaylı analizleri her tarafa yayılmıştır. 1970lerde hareket daha çok klasik Marxist nizamın ilkel komünizm, köleci toplum, feodal ve kapitalist toplum sıralamasını takip etmiş ve yerine sosyalist bir toplumu koymayı hedeflemiştir. Tarihi bu tarzda anlama değişime uğramıştır ve ben bunu burada örneklerle açıklamak istiyorum.

Marx'ın hareket noktası İngiltere'de ki sanayi devrimi ve onun sonuçları idi: bir taraftan yüksek üretim ve zenginliğin inanılmaz birikimi ve diğer yandan muazzam bir sefaletin ortaya çıkması. Marx zenginliğin birikim mekanizmasını inceledi ve tüm düşünce ve çıkardığı sonuçları kendisinin en önemli çalışması olan “Das Kapital” da topladı.

Kürt hareketinin başladığı nokta ise Kürdistan'da ki sömürge durumuydu. Neredeyse gelişmiş bir kapitalizm hiç yoktu. Şimdi duyduk ki kapitalizm dünya çapında sadece son yıllarda uygulanmıştır. Bu sadece sosyalizmin hakim olduğu yerler için geçerli değildi aynı zamanda Kürdistan gibi neredeyse eskiden beri ve hala sanayileşmemiş periferik alanlar için de geçerlidir. Tabii ki biraz meta üretimi bulunmakta ve Kürdistan da dünya pazarına bağlıdır fakat 1970ler de kapitalizm tarafından komple nüfuz etmemiştir. Bu bakımdan, başlangıç noktası sömürge olma durumudur ve bunun içinde sistem insanların kendilerini ezenlerle özdeşleştirmeye zorlamıştır. Bu saçma “hakikat”lerin üretimi arasında

hiç Türkçe konuşmayan ve sadece Kürtçe bilen Kürtlerin dahi devlet tarafından Türk sayılması bulunmaktadır.

Böylece, kapitalizmin ekonomik sonuçları hakkında daha az, fakat sistemin toplum üzerinde ki etkisi ve halkın sömürge tebaasına dönüştürmesi üzerinde daha fazla tartışılmaktaydı. Bu birçok tartışmanın başlangıç noktasıydı. Kürdistan başlangıçta geliştirilmesi gereken bir yer olarak görülmekteydi ve gerici sosyal yapılarla beraber kabile yapıları ve toprağın feodal mülkiyeti gibi kapitalizm öncesi unsurlar içindeydi. Büyük toprak sahipleri köy ve arazilere sahip olup mutlak yönetici olarak belirlenmişlerdi.

Özgürlük mücadelesinin önemli bir dürtüsü ilk önce bu kapitalizm öncesi feodal yapıları kırmak ve mücadele etmektir. Mücadelede ilk hedef bunlar idi. Bu mücadele hemen devlet kurumları ve Türk devletinin askeri temsilcilerine karşı değildi; ilk başta feodal kurumlar ve en çok nefret edilen büyük toprak sahipleri hedeflenmişlerdir. Bunun altında yatan ideoloji reel sosyalist gelişim ideolojisinin yankılanışıydı. Bu gelişimin pozitif bir şey olduğu fikrini içerdi, başka yapılar inşa edilmeliydi, ekonomi gelişmeliydi ve feodalizmden kapitalizme geçiş ve oradan da ihtimalen sosyalizme geçiş ileri bir adım olduğunu gösterir. Tüm bunlar kapitalizm algısını etkilemiştir.

30 yıllık savaş tecrübesi ve dünya çapındaki diğer hareketlerin tecrübelerinden faydalanarak gelişen Kürt hareketi 1990ların başından itibaren bu görüşünü yeniden güçlü bir biçimde gözden geçirmiştir. Malum dogmalara, belge veya inançlara bağlı kalınmamış fakat tarihsel, yerel ve global sorunlara yeni cevaplar bulmanın arayışında sürekli olunmuştur. Bu tartışma belgelerinde kendisini her defasında yansıtmıştır. Tecrübe ortadaydı: Reel sosyalizm başarılı olmadı. Ve ardından soru geldi: *Ne* başarılı olmadı? Devlet sosyalizmi, böylece sosyalist sistemi tesis etmeye yönelik teşebbüsü ve sosyalist ekonomi sistemi neden başarılı olamadı? Vietnam ve diğer yerlerde zafer kazanılmasına ve örneğin Afrika ve diğer birçok ülkede sömürgelerin bağımsızlığı elde etmelerine rağmen neden ulusal kurtuluş mücadeleleri gerçek özgür toplumlar kurmayı başaramadılar ve toplumsal özgürlüğü temin eden alternatifleri ortaya çıkaramadılar da sadece “kendi” devletlerini inşa ettiler? Dünyada bu neden başarılı olamadı? Ve diğer tarafta sosyal demokrasi gibi reform projeleri, ki bunlar kapitalizmin reformasyonundan başka bir şey hedeflemiyorlar, neden ses getiren bir başarı göstermeleri mümkün olmadı?

Kürt hareketinin analizi tüm bu hareketlerin kendi hedeflerini devlet üzerinden nasıl gerçekleştirmeye çalıştıklarını göstermektedir. Devlet sosyalizmi sosyalist devleti inşa edip onun üzerinden sosyalizmi kurmak istedi ve sosyal demokratlar ise kapitalizmin devlet iktidarını seçimler üzerinden ele geçirmek istediler. Özellikle Almanya da, bunun çok uzun zamandan beri böyle olmadığını

anlatmama gerek yok. Fakat, kurtuluş hareketleri de özgürlüğü devlet iktidarını ele geçirme üzerinden kazanmaya çalışmışlardır. Gerçi devlet iktidarının kazanıldığı tüm durumlarda sadece belli bir düzeyde gerçek özgürlük kazanılmıştır.

Bu noktada Kürt hareketi devlet kurumu ile olan ilişkisini yeniden gözden geçirmiştir. Kürt devletini kurma hedefi, sadece devlet konfederasyonlarına bir ara bir adım niyetinde de olsa - Ortadoğu Konfederasyonu ilk etapta- gerçekten böyle bir ara adımı temsil eder mi? Devlet özgürlüğün bir aracı olabilir mi? Bugün Kürt toplumunun en geniş kesimleri, neredeyse Kuzey Kürdistan'daki tüm gruplar ve Kürdistan'ın diğer parçaları da "Hayır" diyor. Devlet bunu gerçekleştiremez. O nedenle Kürt devleti gerçek bir seçenek değil ve gayret edilecek bir hedef değil. Bu özellikle de Kürt özgürlük hareketinin gelişmiş kesimleri için böyledir, burada PKK ön saflardadır ve devlet kurmayı hedeflememekte ve kendi iktidarını yerleştirme yerine toplumun özgürlüğünü hedeflemektedir.

Bu noktada ara verip söylev (diskur) içerisinde hareketin yeni bir arayışı gerçekleşti. Yüzeysel değil, daha derin sebepleri anlamaya dönük bir çabaydı bu. Salt 1980lerde Sovyetler Birliği'ni yarıya yaptı gibi konular üzerine değil toplumsal koşulları ilgilendiren sorularla beraber, egemenlik, hiyerarşinin ve hegemonyanın insan toplumuna yerleştirilmesi sorularını da kapsıyordu. Ve bütün bunların cevabı en ciddi baskıcı mekanizma da yatmaktadır, o da ataerkil aile ve toplumda esasen kadının erkek tarafından bastırılmasıdır. Bu sadece tarihsel olarak en eski olan değil aynı zamanda baskının en derin yer etmiş mekanizmasıdır.

Bu o kadar fazla ideolojik diskur tabakası ile örtülmüştür ki neredeyse fark edilemez ya da başka bir şey temel çelişki olarak tarif edilirse göz ardı edilebilir. Örneğin, eğer biri temel çelişkinin kapital ve emek ya da burjuvazi ve işçi sınıfı arasında olduğunu söylerse o zaman bu çelişki arka planda kalabilir. Fakat, Kürt hareketi insanın temel çelişkisini farklı tarif etmiştir. Şunu demektedir; en eski, en derin, ve en önemli çelişki - bir toplum özgürleştirilmek istendiğinde- cins ilişkisi ve ataerkilliğin kuruluşudur.

Böylece daha farklı bir diskur yürütülmeye başlanmıştır. Kürt hareketi hiç bir zaman kan ve toprak diskuru yürütmedi. 1990ların ortasından beri "Özgür Kürdistan nedir?" sorusuna cevapları: Özgür bir Kürdistan kadınların özgürleştiği Kürdistan'dır. Bu yaklaşım Kürt özgürlük diskurunda anahtardır. Çünkü özgür bir toplum sadece kadınlar özgür olduğunda olası olmakta ve sadece o zaman özgür bir ülkeden bahsedilmektedir. Toprakları siyasal olarak devlet inşası üzerinden kontrol etmek özgür bir Kürdistan'a tekabül etmiyor. Böylece, 1990ların ortalarından beri yol gösterici prensip Kürdistan'ın özgürlüğü ancak kadının özgürlüğüyle olur söylemidir.

Bazılarınız Fadile'nin neden konuşmasının sonunda Öcalan'dan bahsettiğini merak etmiş olabilirsiniz. Kürt hareketinde ki bu feminist diskur feminist bir grup yada feminist bir akım tarafından geliştirilmemiştir. Bunun yerine, bu yöndeki tüm düşünsel gelişme ilk olarak Abdullah Öcalan tarafından başlatılmıştır. O bu diskurları uygulayan ve tüm erkeklerin de bu teorilere reaksiyon göstermelerini talep etmiştir. Böylece hareket içerisinde bu diskurları derinleştirmek ve genişletmek için kadınlara alan açmıştır. Aynı zamanda diskurda ortaya çıkarılan gelişimin gerisinde kalmaya çabalarına karşı ve örgütsel uygulama noktasında da mücadele etmiştir – çünkü tüm teorik paradigmlar tabii ki örgütsel olarak uygulanmaktaydı.

Bu örnekle, Öcalan'ın tüm anlattıklarım noktasında oynadığı merkezi rolü göstermek istedim. Başından beri hareketin esas stratejisti ve ideoloğuydu ve tüm bu diskurları -bu ister 1970ler de özgürlük mücadelesinin tanıtımı, 1980ler de ki silahlı mücadelenin örgütlendirilmesi isterse de Kürdistan'da sosyal bir dönüşümün nasıl gerçekleştirileceğine dair olsun- tetikleyen kişidir.

Neden devlet sosyalizmi ve ulusal kurtuluş başarılı olmuyor tartışmaları farklılaştırılıp tüm toplumun odak notası haline getirilmiştir. Özgür bir toplumu ne oluşturur, kapitalist toplumların esas karakterleri nelerdir, kapitalizm nasıl toplumu etkiler ve ona karşı direnişe farklı yaklaşımlar nelerdir? Esas ideolojik fikirler hangileridir? Bu değişiklikleri geliştirecek olan ana konu ve gruplar kimlerdir? Yani, son on yılda ki diskur yeni bir siyasal referans sistemi -buna bu adı veriyorum- geliştirmiştir. İlkel komünizmden, köleci toplum oradan feodalizm ve kapitalizme uzanan klasik toplumsal formasyon serisi son 5000 yılın dikkate alınması ile değişmiştir, bu da Fadile tarafından dile gelmişti.

Devletli uygarlık 5000 yıl öncesine gider. Toplumların hiyerarşileştirilmesi Neolitik dönemde başladı. Birkaç ara adım ardından devletli uygarlık 5000 yıl önce kurulmuştur. Bu bugün güney Irak olarak kabul edilen güney Mezopotamya da Sümer şehir devletlerinde gerçekleşti. Bu ideolojik ve örgütsel model -bugüne kadar- devletli uygarlığı taşıdı ve sürdürdü. Her ne kadar ilk devletlerin belli bir düzeyde ekonomik formasyonları olsa da esas olarak devlet ekonomik değil ideolojik bir modeldir. Bu ideolojik model belli bir grubun, sınıfın veya dini grubun egemenlik ve hakimiyetinin meşruluğunu sağlama üzerinden inşa edilmiştir. Dolayısıyla, yöneticilerin ana fonksiyonu bazı mitolojileri ve dini fikirleri yaratarak ideolojik hegemonyayı yerleştirmek ve korumaktır.

Bir dizi "dini" fikirler arasında bazı yeni ideolojiler de var. Felix ekonominin din olduğunu söyleyebileceğini söyledi; fakat Kürt hareketi ve Öcalan milliyetçiliğin din olduğunu söylemekte: Ulus devlet ve kapitalist modernitenin dini. Milliyetçilik çelişkileri aklamak için esaslı bir mekanizmadır ve aynı zamanda insanları adına akıl almaz vahşet yapmaları için ikna eden bir mekanizma. Bu

yine bizi feminist diskura götürmekte: Ataerkilliğin ideolojik hegemonyası o kadar güçlü ki bazı kadın çevrelerinin ötesine geçip tüm topluma fikirlerin uygulanması zor ama bu yapılırsa toplum kendini aktif olarak organize edip ataerkilliği aşabilir.

Tarihsel referans sisteminin böylece kalkış noktası 5000 yıllık devletli uygarlığa bakıp kendimize şunu sormamız: Öncesinde nasıldı? Devlet ya da ataerkillik hep var mıydı? Cevap açık ki “hayır”dır. Bir sonraki soru o zaman devletçi, hiyerarşik, cinsiyetçi ve ataerkil olmayan toplumun kalkış noktaları nereden bulunabilir? Felix bugün hala böyle yaşayan topluluklar için mükemmel bir örnek verdi. Topluluk olarak kurulmuş ve kendi kurallarının olduğunu söyleyen, ki bunlar herhangi bir devletin yazılı kanunları değil onun yerine topluluğun yaşamının inşa edildiği zemin olan etik sistemdir.

Bu örnek içinde, ceza sisteminin olmayışı ile bu gösterilmiştir. Onlar şunu söylemektedir: Bütün kurallarımızın amacı uzlaşdır. Böylece toplum başından dayanışma temelinde olan bazı ahlaki prensiplere göre işlemektedir; çeşitli toplumsal üretim biçimleri, toplumsal çiftlikler, toplumsal yaşam ve toplumsal eğitim. Burada ki kritik nokta şimdi *bunun* esas çelişki olduğunu söylemekte yatar yani devletli toplum—diyalektik modele göre—var olan doğal toplumların, Öcalan’ın dediği gibi, antitezi olarak yükselmiştir. Öncesinde bunlar oldukça evrenseldi; böylece sadece iki yada üç devlet komünal yaşam çerçevesinde örgütlü olan topluluklar denizinde ada misali varlardı. Devletli uygarlık kendini tüm bunların antitezi olarak oluşturmak zorunda kaldı.

Günümüzde devletlerin evrensel varoluşunu sorgulamadan kabul ediyoruz. Ama günümüzün statükosu tarihsel olarak ve mücadeleler sonrası yükselmiştir. Kürt hareketi Sümer mitolojisinin bazı belgeleri ve diğer şeylere gönderme yaparak ve tarihsel araştırmanın yardımı ile bu sözde uygar toplum ve devletli toplumun doğal toplumun yerine nasıl geçtiğini anlamaya çalışıyor. Klasik Marksist kavramsal model olan toplumsal formların birbirini izlemesine temel eleştiri noktası şu sonuca götürüyor: Hayır. Öcalan’ın adını genel olarak toplumsallığın “kök hücre”si olarak koyduğu “doğal toplum”, bu en basit dayanışma anlayışıdır. Yani insanların aslında iş birliği yapmak istediği ve yarış içinde olmak ve birbirinden nefret etmek istemedikleri geçmişe ait olgular değildir.

Bu 5000 yıl önce sona ermedi, tam tersine devletli uygarlığın kök saldı ve toplumları tahrip ettiği bazı yerlerde hala vardır. Fakat bu aynı zamanda insanların hayal güçlerinde ve bir çok barış ve toplumsallık talebi olan hareket ve dini hareketlerin ideali olarak, gerçek yaşamın neye benziyor olabileceği ile alakalı olan felsefi hareketlerin ideali olarak, sosyalist hareketlerin ideali olarak, komünist ütopyanın ideali ve anarşist ütopya olarak hala vardır. Yani doğal toplum hem gerçekten hem de insanların zihinlerinde vardır. “Herkesin herkese

karşı yarışı” prensibi doğal bir durum değil, aslında bir insan için doğal olmayan komple ayrıştırılmış birey olarak toplumdan izole bir yaşam arayışıdır, çünkü doğanın asıl halinin kökü iş birliğindedir. Kapitalizm, Felix çok güzel ortaya koydu, doğal halde olan her şeyi nerede bulursa bulsun ondan kar yapmak için imha ediyor.

Bazıları konferansın ismini merak etmiş olabilir, “Kapitalist Moderniteye Karşı”. Bu çerçevede Kürt hareketi “kapitalist modernite” adını verdiği şeyi tarif etmektedir. Öcalan kapitalist modernitenin üç temel unsurunu ve böylece de modernist aklın etkide bulunduğu kapitalist dünya sisteminin güncel durumunu saptamıştır.

Birincisi kapitalist toplum dediği olgudur. Felix’in verdiği yasal sistem örneği buraya tam uymaktadır. Öcalan soyut kanunlarla yönetilen ve denetlenen toplum yerine böylesi bir yasal sisteme “ahlaki toplum” adını koyar. Her topluluğun insan toplumunun etik temeli olan ahlaki sistemi vardır. Devletin olmadığı yerlerde cinayet ve insan öldürmenin hüküm süreceğini söylemek yanlıştır. Bu temel hukuk sistemi üzerinden, ki genelde egemenlerin hizmetindedir, kapitalist devlet tarafından yok edilmektedir.

Bu “kapitalist sistemin” diğer bir yönü de kapitalizm çoğu zaman ekonomi ile eş değer tutulmaktadır. Fakat biz şimdi duyduk ki gerçek ekonomik geçimler, topluluk geçim ekonomisini şu an yaşıyor olsun olmasın, kapitalizm tarafından yok ediliyor ve yerine sadece meta üreten yeni bir toplum konuyor. Bu da bildiğiniz toplumsal sonuçlara yol açıyor.

Diğer bir nokta toplumsallık, yani farklı yaşam formları olan insanların -bunlara ne denirse densin; ilkel insanlar, yerli topluluklar veya kabile toplumları- güçlü birliktelik hissi kapitalizm tarafından yok edilmekte yerine bireycilik konmaktadır. Bu diskuru ilk geliştiren Kürt hareketiydi. Bunu da hareketi oluşturan farklı insanlar -Avrupa’dan, Türkiye’nin değişik büyük şehirlerinden veya Kürt köylerinden- gelenler arasındaki farka bakarak gerçekleştirdi. Hepsi komple farklı karakter taşıyordu ve toplum içinde farklı davranıyordu.

“Kapitalist modernite”nin ikinci ayağı sanayicilik. En az bu konuda konuşacağım çünkü sanayi toplumunun ne olduğu açıktır; canlıları yok etmekte, insanları üretim sürecinde yabancılaştırmakta ve kapitalizmde şu ana kadar eleştirilen her şeyden sorumludur.

Üçüncü ayak ise ulus devlet, ki bu da şu anda günümüz kapitalizmini organize etmenin en uygun formudur. Ulus devlet kanunlara karar verildiği, savaşların gerçekleştirildiği ve ulusların ideolojik olarak inşa edildiği aşamadır. Böylece, evet, tüm milliyetçilikler -Ahmet Alış tarafından dünkü konuşmasında dile gelmişti- planlanan ulus inşasının üzerine yapılır bu aynı zamanda öbür taraftan bir çok diğer kültürel değerlerin yok edilmesi anlamına gelir. Türk dis-

kurunda Türk ulus devletinin modeli Fransa'dır: Büyük Ulus ve orijinal ulus örneği. Fakat tabii ki Fransa Bask, Breton yada Oksitan gibi farklı diller ve kültürlerin ortadan kaldırılması ile kurulabildi; çok farklı kültür ve gelenekler bu ulus devleti kurabilme uğruna ortadan kaldırıldı. Askeriye ve polisi ile beraber ulus devletler yıkıcı politikaların enstrümanı olarak 20. yüzyıldaki jenosit ve dünya savaşlarına yol açtılar. Ulus devlet siyasal, askeri, ekonomik iktidarı biriktiren ve elinde toplayan temel formasyondur. Ben de Achin gibi bu sistemi aşabilmenin mümkün olabileceğini ümit ediyorum.

Kürt hareketi "demokratik modernite" konseptini önermektedir. Bu da doğal toplum demokratik unsurlarının arayışı temelinde, hala var olan yerlerde, fakat tarihin 5000 yıl öncesine gitmeden, ve ama yeni bir toplumu tahakküm olmadan geliştirmektir, yani demokratik modernitedir.

Üç oluşturuca unsur vardır. İlki "ahlaki ve politik toplum"dur. Bu bir toplumda insanların kendilerinin kendi çıkarları ve kaygıları ile ilgilenmeleridir. Bunun nasıl işleyeceğini görmek zor değil; sadece gözlerimizi Kürdistan'a çevirmemiz yeter. Bence Avrupa ya da Ortadoğu da Kürtlerin ki kadar çok iyi örgütlenmiş, her düzeyde mücadele eden ve güçlü siyasal tartışma kültürü olan bir hareket neredeyse hiç yoktur. Ümit ediyoruz ki bu sadece var olan savaş durumunda değil aynı zamanda politik olarak davranan bir topluma dönüşebilir. "Ahlaki ve politik toplum"daki "ahlak" tabiri ahlak ve etiğe dayalı toplumsal birlikteliği ifade eder ve kanunlara dayanma yerine farklı ahlaki sistemlerin kural ve formlarına dayanır. Bunlar da beraber yaşam için topluluklar tarafından oluşturulmuştur.

İkinci husus "ekolojik" yada "ekolojik sanayi toplumu". Buradaki amaç yıkıcı sanayileşmeyi aşmak ve yerine daha ekolojik üretim metodu koymaktır. Topluluk ve yerelliğe odaklanma çok önemli bir rol oynamaktadır. Kürdistan'a sadece kapitalizm çok geç girmemiştir, 1970lerde neredeyse sanayi proleteri yoktu ve bugün bile hala sanayi proleteri çok azdır. Ağırlıkta tarımsal bir toplum olup, özellikle dağlık arazide hayvancılık da yaparak, geçimini sağlamıştır. Burada yapılmak istenen yeni yada var olan geçim ekonomisini tam sanayileşmenin gerçekleşmediği yerlerde inşa etmektir. Böylelikle gelişmeleri yakalamak ve sanayileşmeyi uygulamak yerine alternatif ekolojik modeller için henüz kapitalistleşmemiş toplumu değerlendirmeyi mümkün kılmaktır.

Üçüncü nokta ise "demokratik konfederal toplum"dur. Achin çok güzel bir şekilde bunu "derinleşen ve genişleyen demokrasi" olarak ortaya koydu. Demokrasinin derinleşmesi demek karar verme aşamalarında direk katılımı garantileyen organ ve formların yaratılmasıdır. Bu şu anda denenmektedir. Yarın meclis hareketi ve çeşitli kooperatifleri inşa etmedeki pratik tecrübeler hakkında daha fazla bilgi alacağız.

Konfederal toplum belli bir alanda olan toplulukların farklı grup bağları temelinde kendilerini nasıl oluşturduklarını tarif eder. Bu ulus devletin aksinedir. Ulus devlet tekdüze vatandaş, belirli bir dili konuşma, belirli bir ideolojiyi takip etme, ticareti belli bir yolla yapma veya -bu Türkiye’de çok önemlidir- belli bir dini diğerine tercih etmesi çağrısı yapılır. Konfederal bir toplumda topluluklar kültürel yönleri -hangi dilleri konuşuyor ya da hangi kültürü yaşamak istiyorlarsa-, dini yönler yada mesleki kurumlara göre organize olurlar. Farklı ifade edersek, birbirine karşı olmayan çeşitli formlar biçiminde organize olup ama aynı zamanda bir ağ oluşturup belki devletin yerini nihai olarak alabilir.

Sadece “devlet ortadan kalkmalıdır” propagandası yerine alternatif bir model inşası gerekmektedir. Bu aynı zamanda “demokrasinin genişlemesi” anlamında da geçerlidir. Böylesi bir modelin ilkin Kürdistan’da genişlemesi ardından da Kürdistan’ın farklı parçaları arasında ki iş birliği üzerinden sınır ötesine genişlemesi. Fakat sınırları yeniden tarif etmeden ve bir Kürt ulus devleti ya da benzerini yaratmadan. Onun yerine farklı parçaların iş birliğini sadece ulusal boyutta Kürt boyutunda değil fakat ezen ülkelerin toplumları ile beraber yaratmaya çalışmak önemli olmaktadır. Yalın ifadesi ile daha da genişleyebilir potansiyeli olan bir model yaratmadan bahsediyoruz. Şu anda ulus devletin başarılı olduğu herhangi bir yer yok ve bunun yanı sıra bugün şeriatın git gide daha fazla ülkede ortaya konup yerleştirildiğini görüyoruz. Bu nedenle bu teşebbüs kaosun yerini alacak daha ileri bir model yaratmak ve durumu ilerici bir biçimde dönüştürmektir.

Son olarak, bu konuları çok düşünmüş, tartışma süreçlerinin çoğunu başlatmış ve 1999 dan beri bir düzineden daha fazla kitap yazan kişinin, Abdullah Öcalan’ın durumu hakkında bir kaç şey söylemek istiyorum. Burada çerçevesini vermeye çalıştığımız düşünce aşamalarını geliştiren ve bu konferansa neden olan kişi şu anda izolasyonda tutulmaktadır. 11 yıldan fazladır İmralı adasının tek tutuklusu olarak komple izolasyonda tutulmakta, 1000 asker tarafından korunmakta ve bu izolasyon sadece haftada bir sefer ve en fazla bir saatlik avukat veya aile ziyareti ile kesintiye uğramaktadır. Haftanın geriye kalanını komple izolasyonda geçirmektedir. 2005 yılına kadar yanında bir çok kitap bulundurabiliyordu fakat o günden bugüne hücrelerinde sadece bir kitap tutabiliyor. Yazdığı kitapların, düşüncelerin ve diskurların yükseldiği zemin bunlardır.

Yıllar boyunca sürekli tartışma halinde yaşayan -örneğin akademide toplumun tüm kesimleri ve hareketin tümüyle- ve hareketi örgütleyip mücadeleye öncülük eden bu insan hiç bir tartışmanın olmadığı çok kötü koşullardadır. Dışarıdan ona mektup ya da incelemeler yazmak yani tartışma açmak, ithal etmek yada derinleştirmek mümkün değildir.

Öcalan'ın siyasal boyutuna fazla girmedim. İki yıldan fazladır gizli görüşmeler gerçekleştirilmiş şimdi ise bunlar çökmüştür. Fakat burada vurgulamak istediğim bir nokta var. Bu gizli görüşmeler esnasında o sadece görüşmelerle kendini sınırlı tutmamıştır onun yerine tam da bu zaman diliminde eskisinden daha fazla yazmıştır. Toplum nasıl örgütlenir hakkında düşünmeyi ve tartışmayı canlandırmayı hiç sonlandırmamıştır.

“Uluslararası İnisiyatif” olarak biz şayet Güney Afrika gibi bir barış tasavvur ediliyorsa bunun sadece çatışan taraflar ve onların başlıca temsilcileri arasında müzakere sonrası olacağına kuvvetle inanıyoruz. Kürtlerin tarafından bu tabii ki Abdullah Öcalan'dır. O böylesi bir barış sürecinde olumlu bir rol oynayacaktır. Kendisi barışı oluşturabilir ve birbirlerine karşı düşmanca olanları bir araya getirebilir. Dün Solly Mapaila bizimle olan sohbetinde her savaşın sonunda barış olduğunu vurguladı.

Bu anlamda, biz ümit ediyoruz ki bu mücadele politik çözüm ile beraber bir adım ileriye gider. Şu an Türkiye de binlerce siyasal tutuklu bulunmaktadır. Biz bu tartışmaları tek başımıza yapmak istemiyoruz ama aynı zamanda sadece dışarıya taşımak da istemiyoruz. Biz bunları özellikle Kürdistan da, tüm siyasi tutsaklar ile beraber ve gelecekte direk Abdullah Öcalan ile beraber yapmak istiyoruz. O nedenle: Abdullah Öcalan'a Özgürlük, Kürdistan'da Barış!

Reimar Heider hekim ve insan hakları aktivistidir. “Abdullah Öcalan'a Özgürlük—Kürdistan'da Barış” Uluslararası İnisiyatifi sözcülerindendir ve Öcalan'ın kitaplarından bazılarını Almanca'ya çevirmiştir.

Oturum 3:
Ulus Devletin Ötesinde Ortadoğu

3.1 Ayhan Bilgen

Ortadoğu'da Demokrasi için Yeni İmkanlar

Oturum başkanları hangi soruyu sorarlarsa sorsunlar, konuşmacılar bildiklerini anlatırlar. Aslında ben niye ilk konuşmacıyım, belki buradan başlamam lazım. Muhtemelen konuşma süresini kısa tutar ve diğer konuşmacılara da emsal olur diye herhalde kürsüye önce ben itildim. Ama kendime biraz da diğer konuşmacıların muhtemelen bahsetmeyeceğini tahmin ettiğim şeyleri kurgulayarak konuşma çerçevemi hazırlamıştım. Şimdi tersine döndü. İlk konuşmacı olunca daha genel bir çerçeve sunmaya çalışacağım.

Meşhur bir 'Leyla ile Mecnun' hikâyesi vardır. Öğretmen ders boyunca Leyla ile Mecnun hikâyesini anlatır. Ders bittiğinde öğrencilerden birisi der ki: '*Hocam hepsini anladım ama, bu Leyla Mecnun'un neyi oluyor?*' Umarım benim sunumum da bu konuşmanın sonunda '*Ortadoğu, Kapitalist Modernite'nin neyi oluyor*' dedirtecek dağınıklıkta olmaz.

Önce bir çerçeve oluşturacağımı düşündüğüm başlıkları paylaşmaya çalışıyorum. Öncelikle Ortadoğu, Ortadoğu'luların adlandırmadığı -doğal olarak- bir coğrafya. Batısı, üstü, altı olan dolayısıyla ortada olduğu varsayılan, -nereye göre, kime göre Ortadoğu olduğu- aslında edilgen ve pasif bir pozisyon ortaya koyan bir durumdur. Ama belki bizim daha çok dikkat etmemiz gereken bu kelime üzerinden polemik yapmaktan çok, Ortadoğu'nun ne kadar homojen ve ne kadar genellenebilir özelliklere sahip olup olmadığıdır. Bu konuda bu kısa konuşma süresi içerisinde tek tek ülkeleri değerlendirme, tarihlerine ve her ülkedeki farklı sosyal hareketlere, bunların siyasal yapılarına, yönetim biçimlerine girmek istemiyorum. Genelleme yaparken yanılma payınız her zaman yüksektir ve önemli ayrıntıları genelde gözardı ederek tartışma durumunda kalırsınız.

Arap baharı ile ilgili yaptığımız tartışmalarda, yine son yıllarda projeksiyonların yeniden Ortadoğu'ya yöneldiği ortamda yürütülen Ortadoğu tartışmalarına baktığımızda bu genellemelerin ne kadar yüzeysel, bölge ülkelerinin gerçeklerini izah, analiz etmekten uzak durduğunu görebiliriz diye tahmin ediyorum. 'Ortadoğu'da ne var, Ortadoğu deyince aklımıza ne geliyor, ne gelmeli' konusunda bir tartışma olabileceğini tahmin ettiğim ve cevabını vermeye çalıştığım

soru işaretleri ile tartışmak ve derinleştirmek istediğim bir iki noktaya değinmek istiyorum.

Bir; Ortadoğu denince herkesin çok yaygın biçimde aklına geldiği şekliyle tek bir İslam'dan bahsetmek mümkün değil. 'Kimin İslam'ı, hangi İslam' tartışmalarını da uzun uzun yapmak zor. Ama bu coğrafyada birbirinden son derece farklı, birbirine zıt, hatta bazen neredeyse birbirinin alternatifi gibi algılanabilecek İslam anlayışlarından ve İslam yorumlarından bahsedebiliriz. Bilinen yaygın örgütlülük İhvan-ı Müslümün olduğu için daha geleneksel Sünni İslam algısı açısından 11 Eylül 2001'de bugüne kadar El-Kaide ve Taliban'dan sonra Selefiler gibi daha radikal İslami diye tarif edebileceğimiz akımlar ön plana çıkmıştır. Ama Ortadoğu coğrafyasında hem tarihsel olarak, hem de güncel olarak bunların çok dışında, çok üzerinde, çok daha derinlemesine, belki çok daha tartışılma-ya geçecek İslami anlayışlar ve yorumlar olduğunu ifade etmekle yetineyim.

Bir örnek vermek isterim: Sudan'da, Muhammed Mahmut Taha, aslında özgürlük mücadelesi yürüten bir din alimidir. 1910'larda doğmuş ve hayatını, gençlik yıllarından itibaren 'Farklı bir İslam yorumu yapmak mümkün müdür?'e adanmış bir isimdir. 70 küsur yaşında, 1980'li yılların ortasında rejimi yıkmaya yönelik faaliyetler yürüttüğü için idam ediliyor. Ama onun idam edilmesi rejimin yıkılmasına hizmet ediyor. Onun ölümü üzerine o güne kadar onun etrafında toplanmayan, örgütlenmeyen, onunla birlikte mücadele etmeyenler, onun derslerini, konferanslarını dinlemeye başlıyorlar. Birçok insan '70'li yaşlarda bir insan idam edilir mi' diyerek ve bu idama tepki olarak bir ilgi ve duyarlılık ortaya koyar. İnsanlar sokağa çıkar ve Muhammed Mahmut Taha'nın ölümünden altı ay sonra Sudan'da rejim değişir. Muhammed Mahmut Taha'nın görüşlerini, düşüncelerini bu konuşma içerisinde uzun uzun aktaramam ama, kadınlardan bahseder. İslam tarihinde, düşüncesinde ve geleneğinde kadınlara yapılan büyük haksızlıktan ve bu haksızlık giderilmedikçe gerçek bir dinden bahsedilemeyeceğinden söz eder. Müslüman olmayanlara yönelik 'ötekileştirme' muamelesinden, ayrımcı muameleden bahseder. Bu anlayışın kendisinin otoriter olduğundan ve böyle bir din anlayışının yine kabul edilemez olduğundan bahseder. Dolayısıyla tüm bunları savunan bu insanın etrafında genellikle müslüman olmayanlar, kadınlar, gençler, işsizler ve yoksullar toplanıyor. Böyle örneklerin var olduğunu ve ne yazık ki bizim bu tür örnekleri yakından takip edemediğimizi belirtmek için bu parantezi açmak ihtiyacını hissettim.

Farklı İslamlar, farklı İslam anlayışları, farklı İslam yorumları olduğu gibi aslında Ortadoğu sadece İslam'dan ibaret de değildir. En az İslam düşüncesi kadar derin, en az İslam düşüncesi kadar alternatif bir yaşama biçimini ve bir modeli üretme potansiyeline sahip başka felsefeler, başka inançlar, başka düşünce sistematiikleri de vardır. Örneğin bir Alevi inancı vardır. Sadece Türkiye'yi, İran'ı ve

Körfez ülkelerini değil, Şiilik ile iç içe geçmiş gibi ya da zaman zaman birbirleri ile etkileşim içinde gözükmekle birlikte başka bir doğa anlayışına, kadına bir başka bakış açısına sahip olan, insanı başka bir yere oturtan, sevgiyi vb. değerleri başka bir yere oturtan bir inanç sistemi de söz konusudur. Tabii ki hepsini tek tek ifade edemeyeceğim. Ortadoğu gerçeğini doğru okuyabilmek ve doğru algılayabilmek için, tek tanrılı dinlerin çıktığı bu coğrafyada Zerdüştlükten, başka kültürlerden ve inançlardan da bahsetmek gerekiyor.

Bütün bu dinamikler, bir alternatif inşa etmek için ne kadar elverişlidir, bize nasıl imkanlar sunuyor? Ortadoğu'yu bu niyet ve düşünceyle okuduğumuzda, bugüne kadar çok dikkate almadığımız, çok önemsemediğimiz ilginç ipuçlarından bahsetmenin, yine çok güncel çözüm alternatifleri geliştirmenin mümkün olduğunu düşünüyorum. Bu inançları 'fanatizm' eksenli yorumladığınızda, mezhep çatışmasından tutun dinler savaşına kadar, insanlık için çok ağır bedelleri olan bir noktaya da gidebiliriz. Ama bu coğrafyanın tarihi tecrübesi içerisinde, farklı inançların farklı kültürlerin birlikte yaşaması, varlığını devam ettirmesi için olumlu ve pozitif örnekler de kolaylıkla ortaya çıkarılabilir.

Bu geleneğin, bu birikimin sadece son on yılda olduğu gibi (özellikle 11 Eylül 2001 sonrasında) İslamofobik yaklaşımlarla değerlendirilmesi ya da 1970'li yılların soğuk savaş denklemi içerisinde 'Yeşil Kuşak Teorisi' bağlamında ele alınması, yani dinin sosyalizmle ya da komünist hareketlerle mücadele için araçsallaştırılması bağlamında ele alınması, bu coğrafyanın birikimini, potansiyelini okumak, algılamak açısından ciddi handikap oluşturmaktadır. Leyla ile Mecnun hikâyesine tekrar dönmek için Ortadoğu'dan bakınca, kapitalist moderniteyi nasıl okumak ya da neyini ön plana çıkartarak tartışmak lazım, buna değinmek istiyorum. Benden sonraki konuşmalarda buna dair çok daha derinlemesine değerlendirmeler olacağı için sadece Ortadoğu'da ve daha çok da alternatifi inşa etme çabasında ki sosyal hareketler bağlamında kapitalist moderniteyi ele almaya çalışacağım.

Bir kere kapitalizm dediğimiz şey dışımızdaki bir suç unsuru falan değil. Hayatımızın içine girmiş, eğlence kültürümüzden tüketim alışkanlıklarımıza kadar, siyaset tutum ve davranışlarımıza kadar birçok şeyi etkileyen, hatta ahlakı, inancı, dini mahvedecek, kirletecek kadar hayatın içerisine girmiş bir şeyden bahsediyoruz. Burada üzerinde daha çok durulması gereken şey şu: Kapitalist moderniteyi ne kadar kapsamlı, ne kadar geniş değerlendirirsek, ona karşı bir alternatif inşa ederken onun zehirlediği, kirlettiği, yozlaştırdığı, yabancılaştırdığı yani hastalıklı kıldığı bünyemizden onu ne kadar uzak tutabiliriz. Bu açıdan kapsamlı değerlendirmenin bir avantaj, bir kolaylaştırıcı olabileceğini umut ediyorum.

Kapitalist modernite, kapitalizmden ibaret bir şey değil. Dolayısıyla kapitalist modernitenin, siyasal sisteme dair alışkanlıklar ve ezberler bağlamında ele alındığında, son Arap baharı açısından neyi ifade ettiğini şöyle tarif etme ihtiyacını

hissediyorum: Baskıcı yönetimlerden kurtulmak için oradaki sosyal hareketler, sendikal hareketler, gençlik hareketleri, anti-militaristler, inanç grupları, hak savunucuları muhtemelen klasik demokrasi ve parlamenter demokrasi bağlamında özgürlük taleplerinin çitasını aşağıya indirmek zorunda kalıyorlar. Yani hala temsile dayanan, hala dört yılda-beş yılda bir seçime endeksli, bildiğimiz formel parti mekanizmasına ve parlamento sürecine endeksli bir demokrasi özlemiyle ve beklentisiyle hareket ediyorlar. Ben de tabii genelleme yaparak konuşuyorum. Böyle yaklaşmayan birçok sosyal hareket olduğunu da biliyoruz. Ama mevcuttan kurtulmak için bir ehven-i şer olarak, yani kötünün iyisi gibi kategorize edilen şeyin insanlık için ne kadar umut oluşturup oluşturamayacağı, insanlık için ne kadar mutluluk ve huzur vermeye yetecek bir sistematik oluşturduğu konusu, burada dün başlayan bugün de devam eden tartışmaların temel konularından birisi. Bir toplumun bilgi ve iletişim araçlarının çok daha geliştiği, ilerlediği bir ortamda sadece temsile, sandığa, yasal partilere dayalı örgütlenmesi ve karar süreçlerine böylece katılması acaba ne kadar demokrasi olarak tarif edilebilir? Buradan alternatif bir demokrasi programı ve projesi ne kadar çıkarılabilir? Bunun çok daha ötesinde, katılım ve karar süreçlerine müdahil olma araçları en azından bugün dünyada çok kolayca tartışılabilir. Sosyal medyanın birçok alanda tıpkı sokak hareketlerini tetikleyen, cesaretlendiren, kolaylaştıran rolü gibi, siyasal sistemler yeniden bir denge oluşturduktan sonra karar süreçlerine katılım konusunda bu sosyal medya belki çok farklı bir rol ve işlev görebilir. Ama ne yazık ki hala bu ülkelerde demokrasiden bahsedildiğinde, serbest piyasa ile birlikte serbest seçimler, serbest siyasal partiler ve serbest bir parlamento tartışması yapılıyor. Ben bir alternatif inşa edebilmek için bu mekanizmalardan kopuşun son derece belirleyici olduğunu düşünüyorum. Yani baskıcı rejimlerden, krallıklardan, şeyhliklerden, Baas partilerinden kurtulmak için parlamenter sistemi, seçimleri, siyasal partileri önemsemek gerekir. Bunu yok saymak, hafife almak değil de -böyle bir haddim olamaz- bunu abartan ve fetişe eden, bütün örgütlenmeyi, bütün çalışmayı ve beklentiyi sadece buraya odaklayan yaklaşımların, on veya yirmi yıl sonraki Ortadoğu'da başka çıkmaz ve handikapları beraberinde getireceğini de görmemiz gerekiyor.

Bu, iki kötü arasında bir tercih yapmak, yani eski rejimleri savunmakla yeni diye sunulan yeni dengeyi tercih etmek dışında bir alternatif mümkün müdür? Yani bu ikisi dışında bir şeyi söyleyebilir mi halklar? Bu ikisi dışında daha köklü, kuşatıcı, kapsamlı ve tutarlı bir alternatif savunulabilir mi? Ben daha çok Türkiye örneği üzerinden gitme ihtiyacı hissediyorum. Türkiye için 'Ortadoğu'ya şekil verme, örnek oluşturma, model olma, rol-model olma, abilik gibi bir takım kavramlar, yine tecrübe paylaşımı gibi en kibar tarifleri, en diplomatik, en nazik tarifleri de kullanayım ki, bunların bir ucu da, bazı yazarların ifade ettiği gibi, Türk oryantalizmine varır. Aslında hegemonya kurma çabası Türkiye'nin siyasetine son bir-

kaç yıldır ciddi biçimde damga vurmuştur. Ve bu damga vuruş aktif dış politika olarak savunulmaktadır. Yani *'daha önce içe kapanık bir Türkiye vardı, bölge ülkeleri ile yakın bir ilişki içerisinde değildi şimdi aktif bir dış politika içerisine girilmiştir, Türkiye Suriye'deki siyasi gelişmelere taraftır. Dolayısıyla Türkiye Libya'ya taraftır'* zihniyeti vardır. Tek tek ülkeleri saymayayım ama Türkiye bu coğrafyadaki halkların geleceğine müdahil olma hevesi ve iştahı içerisinde. Bunun Kürt sorunu açısından ifade ettiği anlam; belki bu salondakilere benim çok uzun anlatacağım bir konu değil ama, kendi haline bakmayan, kendi içindeki farklılıklara tahammülü olmayan, kendi içindeki çoğulcu sosyolojik gerçekliği görmezlikten gelen bir rejim, bir yönetim kültürü için bu bir kere hem tutarsız, hem de son derece kendi boyunu aşan bir iş olarak tarif edilebilir. Ama Türkiye bu role gerçekten kendi iç dinamikleri ile mi talip olmuştur? Kendi isteği, kendi kararlılığı, kendi toplumsal beklentileri ya da kendi liderlerinin siyasal kararları ile mi talip olmuştur, yoksa bu yüklenilmiş bir rol müdür? Türkiye'ye biçilen bir rol müdür, görev midir, bunu herhalde önümüzdeki aylar içerisinde çok daha net bir biçimde göreceğiz. Sadece Malatya, Kürecik'de kurulan füze üssü savunma sistemi, erken uyarı sisteminin bile, bu konuda Türkiye toplumu ve halklarının taleplerinin değil, başka güçlerin Türkiye'ye verdiği rolü göstermeye, bu güçlerin bu tip stratejik kararların alınmasında son derece belirleyici olduğunu göstermeye yeter diye düşünüyorum.

Arap baharında en temel taleplerden birisi yeni anayasadır. Bir ülkede anayasa hem geçmişle hesaplaşmanın aracıdır, hem de kendi geleceğini belirleme hakkının bir statüye kavuştuğu, bir hukuka dönüştüğü belli görev ve sorumluluklarla tarif edildiği metinlerdir. Hatırlayacaksınız, Mısır'da yeni anayasa yapılması, sokak gösterilerinin ve Tahrir Meydanı'nın neredeyse ilk taleplerinden birisiydi. Suriye, yanlış hatırlamıyorsam ya bu ay, ya da önümüzdeki ay içerisinde bir anayasa paketini referanduma götürecektir. Bu coğrafyada anayasaların neyi ifade ettiğini, özellikle toplumsal hareketler açısından hem anayasa yapım süreçlerinin, hem de anayasaların içeriğinin neyi ifade ettiğini çok derinlemesine tartışmak zorundayız. Neden önemlidir anayasalar? Eğer eleştirdiğiniz ve karşı durduğunuz kapitalist modernitenin size dayattığı özgürlük, "demokrasi" ve siyasal mantalite içerisinde hareket ediyorsanız, anayasa için hayalini kurduğunuz ya da anayasa içinde görmeyi umduğunuz şeyler kapitalist modernitenin sınırlarını aşamıyor ne yazık ki. Ben bir örneği aktarayım: Geçen hafta Türkiye'de çok yaygın anayasa çalışmaları yapan bir büyük meslek örgütünün kapalı danışma toplantısına katıldım. Orada bir anayasa hukukçusu, doğanın bir unsur olarak anayasada geçmesi gerektiğine dair bir tartışmayı duyunca *'benim böyle fantazilere kapım kapalı'* dedi. Yani doğayı anayasada bir unsur olarak saymayı, zikretmeyi, tarif etmeyi fantazi olarak gören bir anayasa hukukçusu mantığı düşünün. Dünyada bu kadar ekolojiye dayalı kriz, felaket, tehdit söz konusu iken

doğayı bir unsur olarak bile saymaktan imtina eden, doğayı bir dinamik olarak bile ele almaktan korkan ve bunu fantezi olarak gören bir anlayıştan bahsediyoruz. Oysa bir alternatif ortaya koyacaksak doğayı; bu alternatifte devletin yerini alabilecek, yani devletten daha değerli -bir işlev karşılaştırması bu anlamda bir kıyas yapmak için söylemiyorum ama-, daha önemli, daha vazgeçilmez, daha kıymetli, daha çok bize hayatı anlamlandıran bir dinamik olarak tarif etmek, en azından Ortadoğu halkları açısından son derece değerli olsa gerek.

Devletin anayasada görevlerini, sorumluluklarını tarif etmek olağan bir durumdur. Çünkü sonuçta hak ve özgürlükleri kısıtlayan, yaşanmasını engelleyen, bu anlamda özgürlüklerin en azından kullanılmasının önündeki engelleri varlığıyla kaçınılmaz kılan devlet, elbette anayasanın bir tarafıdır ve muhatabıdır. Toplum; insanlar, muhalifler, sosyal hareketler anayasanın nasıl bir tarafıysa, devlet de bir tarafıdır. Ama doğa sanki devletten çok daha taraf olmayı hak eden bir dinamiktir ve bir alternatif olarak da bu anlamda anayasa tartışmalarında hak ettiği yeri bulmalıdır. Bugün Ortadoğu'daki anayasa tartışmalarına baktığımızda sekülerizm tartışması da vardır; yani devlet şeriatla mı yönetilsin, yoksa daha laik bir yönetim mi olsun? Ya da etnik kimlikler diller sayılsın mı, yoksa bunlar nötr bir anayasayla en azından inkar edilmemiş hale mi gelsin? Bütün bu tartışmalar yürürken ne yazık ki doğaya dair, ekolojiye dair tartışma son derece zayıftır.

Ben süremi tam zamanında bitireceğim. Bir tek noktaya daha değineceğim. Beni heyecanlandıran, beni umutlandıran, özellikle kapitalist moderniteye karşı alternatifin inşasında son derece dikkate değer, en azından araştırılmaya ve sorgulanmaya değer bir yaklaşım olarak 'özgürlük teolojisi' kavramı üzerinde biraz duracağım. Biliyorsunuz, bu kavram Latin Amerika'da hem diktatörlüklerle mücadelede, hem işçi-köylü hareketlerinin toplumsallaşmasında son derece kritik bir rol oynamıştır. Anahtar bir rol üstlenmiştir. Özgürlük teolojisi, Güney Asya ülkelerinden Latin Amerika'ya kadar birçok farklı inancı, kültürü taşıyan toplumlarda etkili olurken, İslam coğrafyasında neden karşılık bulamamıştır? Bu sorunun en çok inananlar tarafından, ama bütün insanlık ve Ortadoğu üzerine konuşan-tartışan herkes tarafından açık yüreklilikle, cesaretle konuşulması ve tartışılması gerektiğini düşünüyorum. Neden bu coğrafyada bir özgürlük teolojisi gelişmiyor? Neden doğmuyor? Bu dinin kendisi ile ilgili bir tartışma mı, yoksa dinin yorumlanması ile ilgili bir şey mi? Bir pratik, bir uygulama sorunu mu var? Yoksa bir ufuk, hayal dünyası, ütopya sorunu mu var? Bu tartışma özgürlük teolojisi açısından ne kadar değerlidir, ne kadar kıymetlidir? Bunu muhtemelen tıpkı Türkiye deneyimi gibi, Ortadoğu'da da bir takım İslami hareketler, örgütler iktidara geldiklerinde verecekleri kötü sınavlarla -ne yazık ki- ortaya koyacaklar. Bu kötü sınavdan kastettiğim şey nedir: Bir toplumsal hareket; mağduru olduğu, şikayetçi olduğu devleti ele geçirmeyi, ona sızmayı, onu yönetmeyi çok büyük

bir hedef haline getirdiğinde bir süre sonra ele geçirdiğinin karakteristiğini kendisi de içselleştirmeye başlıyor.

Türkiye’de 1930’lu-40’lu yıllarda rejimle kavgalı ana akımlardan birisi de İslamcılıktır. 1960’lı-70’li yıllarda bu İslamcılık gayet sağcı ve milliyetçi bir nitelik kazanmıştır. Nihayet 2000’li yıllarda da doğrudan doğruya iktidar imkanı bulmuştur. Şimdi Türkiye’de kimse İslamın toplumsal bir muhalefet dinamiği olma potansiyeli üzerine konuşmuyor. Niye? Ortaya konulan pratik, özellikle son on yılın uygulamalarına baktığınızda bu açıkça görülecektir; Kürt sorununda devam eden inkarcı yaklaşım, Alevilerin zorunlu din dersi ya da diyanet konusundaki itirazlarına kulak tıkayan konum, bir başbakanın bir başka partiye hakaret için, tartışırken konuşurken ‘Zerdüştlük’ örneğini vermesi, yani Zerdüştlüğü bir hakaret, bir küfür olarak tarif ediyor olması Türkiye muhafazakarlığı ve Türkiye İslamcılığı açısından son derece kötü bir sınavdır. Ama ne yazık ki Türkiye’yi örnek alan başka bir takım Ortadoğu’daki siyasi partiler, muhafazakar ya da İslami eğilimi güçlü siyasi partiler belki bunu bir kez daha kendi topraklarında test edeceklerdir. Bu kez de onlar kendi halklarına bu acıyı tattıracaklar. Dolayısıyla burada belki daha ortak kavramlar yakalamak, yani ahlaki ve politik bir toplumun inşasında, din de dahil olmak üzere, inançları bir başka açıdan konuşmak, bir başka cesaretle ve bir başka kararlılıkla yeniden sorgulamak gerekir diye düşünüyorum.

Kavramlarla ilgili son bir şey daha belirtip sözlerimi noktalayacağım; o da demokratik konfederalizm kavramı. Sözlerimi bitirirken, bu kavramla ilgili kapsamlı bir tartışmaya girme imkanım yok ama, şu kadarını söylemek isterim; ne yazık ki kavramlar algılarımız kadar anlam buluyorlar. Yani biz bildiklerimizle kavramları anlamlaştırıyoruz. Konfederalizm deyince herkesin aklına devletlerin bir üst birliği geliyor. Dünyadaki bildik konfederalizm tartışmalarından, yine ‘federasyon, konfederasyon’ kavramlarından hareketle devletlerin birlikteliği gibi bir üst yapı ya da gevşek bir devletlerarası koordinasyon mekanizması gibi düşünüyoruz.

Eğer Ortadoğu’da halkların birlikteliği ile ilgili, farklı inançlarına, farklı etnik kökenlerine rağmen bir proje geliştirilemezse, yani bu anlamda demokratik konfederalizmle ilgili bir proje ya da Ortadoğu halklar birliği gibi bir mekanizma konuşulup tartışılmazsa, önümüzdeki dönemde bölgeye yönelik askeri müdahalelerin de, bölgedeki baskıcı rejimlerin, bölge dışı güçlerle kurdukları kirli-çirkin ilişkilerin ve işbirliğinin de sonlandırılmayacağı kaygısını taşıyorum.

Teşekkür ediyorum.

Ayhan Bilgen siyasal bilgiler fakültesi mezunudur ve sosyoloji alanında yüksek lisans yapmıştır. Ülkede Özgür Gündem ve farklı gazetelere köşe yazıları yazmaktadır. Çeşitli insan hakları kurumları üyesi olan Bilgen, eski Mazlumder genel başkanlarından.

3.2 Muzaffer Ayata

Kürtler ve Değişen Ortadoğu için Yeni Fikirler

Ortadoğu, bugün dünyanın üzerinde hesaplaştığı, çelişki ve çatışmaların yoğunca yaşandığı, buna rağmen çözümün kısa sürede görünmediği bir bölgedir. Ortadoğu neden bu derin çelişkiler kışkırtıcısında debelenip durmaktadır? Ortadoğu, uygarlıklar ve tek tanrılı dinlerin çıkış merkezidir. İlkel inançlardan mitoloji, tanrı krallar ve tek tanrılı dinlerin geliştiği bir merkezdir. Nasıl oldu da uygarlıklara beşiklik yapmış bu bölge, bugün ağır çelişkiler

ve krizler yaşamakta, emperyalizmin en fazla kendine bağladığı ve etkilediği bir durumdadır?

Ortadoğu, Osmanlı yönetim etkisi altında aşiretçi-feodal, geleneksel ilişkilerini sürdürüyordu. İçten bölünme, iç savaşlar, ulus-devletten kaynaklı ağır çelişkiler gündemde yoktu. Devlet, toplum yaşamında derinliğine ve yaygın etkide bulunamıyordu. Komünal ve doğal toplum ilişkileri önemli oranda varlığını sürdürüyordu. Ancak son 200 yılda ağırlıklı olarak kapitalizmin bölgeye ilgi duyması ve el atmasıyla durumlar değişmeye başladı.

19. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı'nın giderek zayıflaması ve Avrupa emperyalist devletleri tarafından yarı sömürge haline getirilmesiyle, Ortadoğu'nun daha derin çıkmazlara girmesinin de temelleri atıldı. Kapitalist devletlerin kendi ekonomik ihtiyaçları temelindeki işgal ve sömürüsü çelişkileri içinden çıkılmaz hale getirdi. Osmanlı zayıf düşmüştü. Osmanlı, emperyalist devletlerin çelişkilerinden yararlanarak, dengelere oynayarak ayakta kalmaya ve ömrünü uzatmaya çalıştı. İngiliz imparatorluğu ise deniz aşırı sömürgelere sahipti. İngilizlerin Hindistan'a giden yolları güvence altına almak için ileri karakollara, Mısır gibi ülkelere ihtiyacı vardı.

Kapitalist Modernite'nin merkezi durumunda olan Avrupa, İngiliz-Fransız bloklaşması etrafında ikiye bölündü. O dönemin bütün etkili güçlerinin içinde yer aldığı I. dünya savaşı patladı. Bu savaş olabildiği kadar kitleselleşti. Sonuçta Avusturya-Macaristan ve Osmanlı İmparatorluğu dağıldı. Kapitalist ülkeler Afrika'dan Asya'ya kadar hiç olmadığı kadar geniş alanları etkiledi, sömürgeciliği kurumlaştırdı. İngiliz emperyalizmi hem Avrupa'da, hem de bütün dünyada ulus-devlet yapılanmalarını teşvik etti ve oluşumuna katkıda bulundu. Çünkü

daha kolay yönetmek, böl ve yönet politikalarını işletebilmek için devletçiklerin oluşması çıkarınaydı.

Savaşın sonra dünya yeniden paylaşılırken, Ortadoğu bu paylaşımın en önemli merkezlerinden biri oldu. Anadolu'da, Osmanlı'dan artakalan topraklar, Türklere bırakıldı ve Türkiye Cumhuriyeti kuruldu. Balkanlar'dan Libya'ya kadar onlarca devlet ortaya çıktı. Geniş bir coğrafyaya yayılmış Arap toplumu yirmiden fazla devletçiğe bölündü. Bu ulus-devletçikler halkların doğal gelişimi, istem ve örgütleri üzerinden kurulmamıştı. Daha çok İngiliz ve Fransızlar tarafından, bölgenin başta petrol olmak üzere zenginlik kaynaklarını egemenlikleri altına almaları amacıyla oluşturuldu. Ortadoğu sınırları genel olarak sunî ve hegemonik güçler tarafından çizildi. Bu çizimde Kürdistan tamamen kendine ait olmaktan çıkarıldı; İran, Irak, Suriye ve Türkiye arasında paylaşıldı. Kürdistan, kurulan bu dünya sisteminin ve tarihin tamamen dışına atıldı.

Bölgede oluşan ulus devletler, halklara daha çok özgürlük, eşitlik ve demokrasi getirmede. Gerek dini, gerekse de milliyetçi söylemi öne çıkarsa da özü, emperyalizmin yerel uzantıları olarak iç işgalci ve halkların karşısında savaş durumuna geçen baskıcı diktatöryal yönetimlere dönüştü.

2. dünya savaşından günümüze kadar Ortadoğu toplumları, ulus-devletlerin kısılcacında ağır bir sömürü, baskı, kültür ve çevre yıkıma uğradılar. Bu savaşın sonuçlarının önemli oranda yansıdığı bölge yine Ortadoğu oldu. Hegomonik güç olarak İngiltere ve Fransa'nın yerini giderek Amerika Birleşik Devletleri almaya başladı. Ortadoğu'nun derin sorunlarına ABD'nin Ortadoğu'daki uzantısı ve kolu durumuna gelen İsrail'in kuruluşu eklendi. Dünya kapitalizminin gelişiminde önemli rol oynayan Yahudiler, nazilerin öncülüğünde aynı sistemin kurbanları olarak soykırımdan geçirildiler. İsrail devleti ağırlıklı olarak Filistinlileri topraklarından sürerek, Ortadoğu'yu derin, kör bir İsrail-Filistin çatışmasına itti.

İsrail sırtını başta ABD olmak üzere, Batı dünyasına dayayarak işgal ettiği Filistin topraklarını elinde tutmayı sürdürdü. Filistin halkı da bir zamanlar Yahudilerin topraklarından dünyaya dağıtılması durumuyla karşı karşıya kaldı. İsrail, Arap ülkelerine karşı askeri güç ve güvenlik politikalarıyla kendisini korumaya çalıştı. Arap-İsrail çelişkisi İslam ve Yahudi çelişkisini de bağrında taşıyarak, sorunu daha da ağırlaştırdı. Din aynı zamanda milliyetçi karaktere büründü. Ne Araplar, ne de İsrail bu soruna barışçıl ve demokratik bir çözüm bulabildi.

2. dünya savaşından sonra sosyalist blokun dünyada ve bölgede yaratmış olduğu bir denge vardı. Ulusal kurtuluş hareketlerini genelde Sovyetler Birliği destekledi. Dönemin teorik değerlendirmelerine göre ulusal kurtuluş hareketleri sosyalist mücadelenin bir parçası ve müttefiki olarak görülüyordu. Birçok

ulusal kurtuluş hareketi Sovyetler tarafından desteklendi ve başarıya ulaştı. Bu temelde Sovyetler Birliği ayakta kaldığı süre boyunca Filistin devrimini bir biçimde destekledi. Bunun yanında Suriye ve Irak gibi Baasçı ulus-devletlerle de ittifaklar yapıldı.

Sovyet sisteminin kendisi kapitalist moderniteye karşı gerçek anlamda alternatif olamayınca yıkıldı. Ulusal kurtuluş hareketleri sonucu kurulan ulus-devletlerin tümü demokratik içerikten giderek uzaklaşarak, hegemonik güçlerin uzantıları durumuna düştüler. Emperyalist devletlerin fiili olarak ülkeleri işgal etmeleri, açık sömürgeleştirmeleri zorlaşmıştı. Ancak kurulan bu işbirlikçi ulus-devlet yönetimleri, bir iç sömürge gücüne dönüştüler.

Bölgenin güçlü bir zihniyet değişimine, aydınlanmaya ve demokratikleşmeye ihtiyacı varken, bu geriliklerin üzerine adeta bir din düzeyinde çıkarılmış ulus-devlet tapınmacılığı, milliyetçilik, emperyalist sistemin talan, soygun ve müdahalesi çelişkileri daha da katmerleştirdi.

Sovyetler sonrası Ortadoğu

Sovyet sisteminin yıkılmasıyla birlikte bir dünya savaşı sonrasında olduğu gibi yeniden nüfuz alanları belirlendi. Bu paylaşımın ve düzenlemenin adını ABD, yeni dünya düzeni olarak koydu. Bölge için de Büyük Ortadoğu Projesi seslendirildi. Buna göre Ortadoğu'da, ABD'nin çıkarlarına uymayan, ters düşen yönetimler tasfiye edilecekti. Batı, kapitalizme daha açık ve sisteme daha fazla entegre olmuş bir bölge düzenlemesi istiyordu.

Bölgede geçmişe dayanan ailecilik, hanedanlık ve krallık geleneğine ulus-devletler de monte edilmiş ve daha da palazlandırılmıştı. Suudi Arabistan, Ürdün, Suriye, Irak, Arap Emirlikleri Mısır giderek krallık ve aile mülkiyetine dönüşmüş devletler haline geldiler. Bölgenin açık yarası olan İsrail-Filistin çatışması farklı sonuçlarıyla da sahneye çıktı. Bilindiği gibi ABD ve Avrupa, Sovyetlere karşı yeşil kuşak projesini planlamış ve desteklemişlerdi. Sovyetleri, Türkiye'den Pakistan'a kadar, İslamı kullanarak sosyalizm karşıtlığını bölgede egemen kılacaklardı. Nitekim Afganistan'da Sovyet işgaline karşı ABD Taliban ve Usama Bin Ladin'i destekledi. Sovyetler'in Afganistan'dan yenilip çekilmesinden sonra güç ve güven kazanan İslami hareketler giderek ABD'ye yöneldi.

Bunun en temel nedenlerinden biri A.B.D.'nin Filistin'e karşı İsrail'i sürekli desteklemesiydi. Filistin halkı Ortadoğu'nun mazlumları olarak Arap ve İslam dünyası içinde yerini aldı. A.B.D. ise bu mazluma karşı İsrail'i destekleyen bir zalim olarak görüldü. Bunun yanında A.B.D. ve kapitalist ülkeler Ortadoğu'daki demokratik, sosyalist, devrimci güçlerin ezilmesinde ve tasfiyesinde hep işbirlikçi despotik rejimleri destekledi. Bunun ağır sonuçları günümüzde "Arap Baharı"nda da karşımıza çıkmaktadır. İçeride demokratik muhalefet ezilip yok

edilirken, geriye muhalif olarak İslamcı kesimler kaldı. Bunlar da A.B.D. ve İsrail baskısının birikimiyle kısmen A.B.D.'ye yöneldi.

Ayrıca A.B.D., İslami çıkışı ve söyleminden ötürü Humeyni'nin İran'ına karşı Irak'ı destekledi. Milyonlarca insanın ölüp sakat kaldığı, büyük ekonomik ve çevre tahribatına mal olan Irak-İran savaşı yaşandı. Uzun yıllara yayılan Lübnan iç savaşına bölge tanıklık etti. İran-Irak savaşının ardından Saddam'ın Kuveyt'i işgaliyle birlikte Amerika askeri müdahalede bulundu. 1. Körfez savaşı yaşandı. 11 Eylül 2001'deki ikiz kuleler saldırısından sonra A.B.D., Afganistan ve Irak'ı işgal etti. Bu işgallerin maliyeti büyük insan kaybına, doğal çevre tahribatına ve ekonomik boyutlarıyla hesaplanamaz ve içinden çıkılamaz sonuçlara yol açtı. Yeni Dünya Düzeni, eski dünyanın daha karmaşık, kanlı ve sorunları daha da ağırlaşmış bir bölgeyi yarattı.

A.B.D., Saddam'ı devirdikten sonra bölgeyi tam kontrole almaya engel olarak gördüğü Suriye ve İran'a yönelecekti. Ancak Irak'ta sadece Sünnî bölgesinde beklenmedik bir direnişle karşılaştı ve hızı kesildi. Bugün Irak'tan askeri güçlerini büyük oranda geri çekmiş bulunmaktadır. Ancak Irak'a barış, huzur ve demokrasinin yerleşmesi uzak görünmektedir. Şii, Sünnî ve Kürt bölgelerinde farklı yapılanmalar ve yeni bir iç savaşın, krizin bütün unsurları orta yerde durmaktadır.

Ortadoğu'da Kürt sorunu ve Çözüm Arayışları

Kürtler, Ortadoğu'nun yerleşik en eski kavimlerinden biridir. Kürdistan, 1639'da Osmanlı ve İran arasında yapılan Kasr-ı Şirin anlaşmasıyla ikiye bölündü. Bu anlaşmayla bugünkü sınırlara denk düşen pozisyon korundu. Kürdistan'ın büyük bölümü Türkiye sınırları içinde kaldı. Osmanlı'nın son yıllarında Kürtlerin özerklik alanlarının daraltılmasıyla yer yer isyanlar ve bastırma hareketleri gelişti. Ancak Kürt sorununun ağırlaşması ve Kürtlerin yok sayılması Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla başladı. Kemalistlerin ulus-devlet projesi Anadolu ve Mezopotamya topluluklarına giydirilen tam bir deli gömleği idi. Osmanlı'dan kalan paşalar ve sivil bürokratik elit, etnik kimliğe dayalı tamamen ırkçı temelli, tek ulus, tek dil yaratma projesini planlayıp halklara dayattılar. Bu proje çok çılgıncaydı ve uygulanması soykırımlara, halkların yok olmasına yol açtı.

1915'te başlayan Ermeni soykırımı tamamlandı. Ermeniler topraklarından çıkarılıp temizlendi. Pontus ve Anadolu Rumları savaş, sürgün ve nüfus mübadelesiyle temizlendi. Balkanlar'dan ve Kafkaslar'dan gelen göçmenler, Anadolu'daki diğer azınlıklar Türk sayıldı ve hızla asimile edildi. Asuriler temizlendi. Alevilik yok sayıldı. 1919'da Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkmasıyla beraber Kürtlerle birlik ve ittifak arayışı başladı. Bir Türk ve Kürt ittifakı sağlanmadan, Anadolu'da Türklerin nefes alamayacağı, herhangi bir oluşuma gitme

şanslarının olmayacağı görülüyordu. M. Kemal, Kürtleri kazanmanın üzerinde hep durdu. 1923 İzmir İktisat Kongresi'ne kadar Kürtlere bir otonomi verilmesini savunuyordu. Kürtlerin kimlik ve kültürlerinin kabul edileceği defalarca belirtilmiştir. 1. Büyük Millet Meclisi'nde bu konuda tartışmalar ve çalışmalar yürütülmüştü.

Asıl sorun ise 1923'lerden sonra başladı. Kürtlerin kimliğini ve haklarını tanıma fikrinden vazgeçildi. Kürtler kimlikleri ve isimleriyle red ve inkar edildiler. 1938 Dersim katliamına kadar başta 1925 Şeyh Sait ve Ağrı isyanları olmak üzere irili, ufaklı Kürtlerin hak arayışları ve itirazları şiddet ve katliamlarla bastırıldı. Hapisler, idamlar ve sürgünlerle Kürt toplumu dağıtmaya, iradesi kırılmaya ve teslim alınmaya çalışıldı. Ulus-devlet projesinin en ağır bedelini ödeyen Mezopotamya halklarından biri de Kürtler oldu. Kürtlerin dili bile yasaklandı, kültürel soykırıma tabi tutuldular. Büyük bir halkın ismi coğrafyadan ve yaşamdan çıkarılmaya ve silinmeye çalışıldı. Beyaz jenosit dediğimiz asimilasyon çok katı ve mutlak bir biçimde uygulandı.

Kürdistan'da uygulananlar, bilinen anlamıyla bir sömürge politikası da değildi. Kürdistan bir sömürgeydi ama, bunun bilince çıkmaması ve görünür kılınmaması için de ek uygulamalara gidildi. Kürdistan, Türkiye içinde kalan sınırlarıyla Türkiye ve Kürtler de nüfus olarak Türk sayıldı. Bütün dünyaya resmi olarak böyle sunuldu. 1923 Lozan Antlaşması'ndan sonra bu statü bütün dünyada kabul gördü. Türkiye Cumhuriyeti yeryüzünün tanık olduğu en ırkçı devletlerden biriydi. Anadolu ve Mezopotamya'nın çok kültürlü, çok inançlı tarihi zenginliği üzerinde Türklük asiti dökülerek ortalık çöle çevrilmişti. Resmi söylemle "Anadolu Türk yurduydı ve Türk olarak kalacak"tı. Kürtlerin de Türk olmaktan başka bir şansı ve alternatifi yoktu.

Türkiye 1945'lerden sonra NATO'ya girerek Batı kapitalizmin en sadık bir müttefiki oldu. Bu "ırka dayalı ulus projesi"ni sürdürmek ve Kürtleri beyaz soykırımdan geçirmek için Batı'nın onay ve desteğini de tekrar arkasına almış oldu. Türkiye özellikle ABD ve İsrail için artık vazgeçilmez bir müttefikti. Bu ittifak ve iç içe geçmişlik günümüze kadar derinleştirilerek sürdü. 1960'lardan sonra Türkiye'de kapitalizmin gelişimi hız kazandı. Sosyal değişimle birlikte yeni fikir akımları, arayışlar ve örgütlenmeler gündeme geldi. Özellikle 1968 Avrupa gençlik hareketlerinin yansımalarından sonra Türkiye'de devrimci demokratik gençlik saflarında bir canlanma oldu. Üniversitelerde okuyan Kürt gençleri de bu akım ve hareketlerden etkilendiler. Sınırlı da olsa örgütlenme arayışları gündeme geldi. Bir kısmı Türkiye İşçi Partisi gibi sol partilerde yer aldılar.

Ancak Türk ordusunun 12 Mart 1970 askeri müdahalesiyle bu gelişim kesintiye uğratıldı. Gençlik hareketinin liderleri öldürüldü, idam edildi, tutuklandı. Buna rağmen hareket tümüyle ezilmedi. Özellikle 1970'lerden sonra Kürt soru-

nu etrafında ciddi tartışmalar ve örgütlenmeler gündeme geldi. Bu dönemin en belirgin ideolojik akımı sosyalizmdi. Hemen hemen tüm Kürt oluşumları Küba, Filistin, Vietnam'daki gelişmelerden esinlenerek sosyalist düşünceye dayalı bir ulusal kurtuluş programını benimsiyorlardı. Ulusların kaderini tayin hakkı ilkesi benimseniyor, bir ulus-devleti de içeren bağımsız birleşik sosyalist bir Kürdistan projesi kabul görüyordu. Kürt grupları içerisinde, liderliğini Abdullah Öcalan'ın yaptığı Apocular grubu da vardı. Bu hareket Kasım 1978'te yaptığı bir kongreyle partileşti ve PKK ismini aldı.

Diğer Kürt gruplar da benzer arayış ve örgütlenmelerini sürdürdü. Kürdistan'da devrimi örgütleme çalışmaları halkta uyanışa yol açtı. Buna karşı militarist ve ırkçı karakterdeki devletin müdahale ve arayışları da sürdü. 1978 Aralık ayındaki Maraş katliamıyla beraber Kürdistan'daki önemli merkezlerde sıkıyönetim ilan edildi. Politik çalışmalar ve örgütlemeler durdurulamayınca 12 Eylül 1980 askeri darbesiyle ordu bütün Türkiye'de yönetime el koydu. Bütün muhalif ve sol hareketler bastırıldı, bütün politik çalışmalar yasaklandı. Hapishaneler ve işkencehaneler dolduruldu. Ülke tam bir karanlığa gömüldü. Devlet ordunun egemenliğinde militarist temelde yeniden organize edildi. Bu yapılanmanın yıkıcı etkileri günümüze kadar da varlığını sürdürüyor. Ağır baskı ve terör yılları Türkiye'deki muhalif ve sol hareketleri büyük oranda ezip tasfiye etti. Kürt tarafında da durum çok farklı değildi. Yurtdışına kaçabilen kadro ve örgütlerin çoğu baskılar karşısında tutunamamış ve dönemin ihtiyaçlarına göre kendilerini üretip örgütleyememişlerdi. Örgüt ve kadroların çoğu tasfiye olup etkisizleşti veya ismi kalsa da cismi kalmadı.

Bu dönemin en ayırt edici ve sıradışı gelişmesi Sayın Öcalan'ın önderlik ettiği PKK saflarında yaşandı. Sayın Öcalan, Ortadoğu'ya, Suriye ve Filistin'e yerleşerek varolan kadrolarıyla yoğun bir ideolojik, siyasal ve örgütsel bir çalışma yürüttü. Dönemin ihtiyaçlarına göre kendilerini yeniden örgütleyip Kürdistan'a dönme kararı aldılar. Başta Diyarbakır Zindanı olmak üzere PKK'li tutsakların muazzam direnişleriyle bu çalışmalar beslendi. Yapılan kongre ve konferanslarla birlikte 1982'den sonra gruplar Kürdistan'a girmeye başladı. Aksama ve eksiklerine rağmen 15 Ağustos 1984'de silahlı gerilla direnişi başlatıldı.

Bu çıkış, çok tarihsel bir çıkıştı. Halkın sindirildiği, bütün muhalif güçlerin temizlendiği, karanlık bir ortamda Kürt ve Kürdistan adına böyle riskli ve ölümcül bir çıkış yapmak herkesin göze alabileceği bir durum değildi.

PKK'nin yürüttüğü ulusal kurtuluş mücadelesi 1990'a kadar gerilla eylemleri ve dağlarla sınırlı kaldı. 1990'ların başında ise hareket kiteselleşti ve yaygın serhıldanlar başladı. Kürtlerin kiteselleşip güçlü bir şekilde siyaset arenasına girdiği bu dönemde, Sovyet Bloku çözülüp dağıldı. İki kutuplu dünya dengeleri üzerinde kurulan ilişkilerin birçoğu etkilendi. Filistin'den sonra Ortadoğu'da

serhıldanlarla en meşru ve görkemli çıkışı Kürtler yapmasına rağmen gerekli ilgi ve desteği görmedi.

Kürdistan ulusal kurtuluşu mücadelesine önderlik eden Abdullah Öcalan, Sovyetler'i sosyalist olarak tanımlamakla birlikte, hep eleştirel baktı. Sovyetler'in yıkılmasından sonra da, mücadele ve sorunlar üzerinde yoğunlaşarak hareketin ve halkın olumsuz etkilenmesini engelledi.

PKK hem iki kutuplu dünyanın, hem de Ortadoğu'nun dengelerine dayanarak çok özgün, bağımsız bir politika izlemeye çalıştı. Herhangi bir bölgesel veya uluslararası güce yaslanmadan mücadeleyi sürdürdü. Filistin hareketine Sovyetler'in ve Arap ülkelerinin, dünya ilerici kamoyunun büyük desteği olmuştu. Sorun, Birleşmiş Milletler'e götürülmüş, uluslar arası bir meşruiyet kazanmıştı. Kürdistan ise, bölgenin en temel problemlerinden biri olmasına, ideolojik ve örgütsel olarak daha gelişkin bir düzeye erişmesine rağmen, uluslar arası alanda gereken ilgiyi ve desteği görmedi.

1970'lerde Vietnam'a verilen destek gibi bir yoktu. Güçlü bir sosyalist ve anti-emperyalist dalga yükselişte değildi. Tam tersine Sovyetler'in yıkılmasıyla sosyalizm itibar kaybetmiş, uluslar arası alanda sol ve demokratik çevrelerde büyük bir moral bozukluğu ve geri çekilme yaşanmıştı.

Bunun dışında Türkiye bir NATO üyesiydi. PKK'nin sosyalist ve devrimci bir hareket olması başta A.B.D. ve İsrail olmak üzere kapitalist emperyalist dünyada soğuk karşılanmış, giderek tavrı alınmış ve dışlanmıştı. Kürt hareketinin büyü-yüp güçlenmesi, Ortadoğu'da Kürtler için bir statüyü dayatır olması, emperyal güçleri daha da tedirgin etmişti. Sorun, Türkiye'deki faşist yönetimlerin baskı, işkence ve insan hakları ihlallerini eleştirmenin dışına çıkıyordu. PKK'nin yükselttiği mücadele bu sınırları zorluyordu. Avrupa ülkeleri yükselen ulusal kurtuluş mücadelesine giderek tavrı almaya ve Türkiye'nin yanında daha açıktan yer almaya başladılar.

PKK, klasik anlamda ulusların kaderlerini tayin hakkını ve halk savaşını savunmasına rağmen Filistin de dahil, Ortadoğu'daki bütün devletlerden ve hareketlerden daha ilerici, demokratik ve laik bir sistemi savunuyordu. Buna rağmen Batılı güçler, özellikle Amerika ve İsrail, Ortadoğu'nun en güçlü ordusuna sahip Türk devletini desteklemeyi sürdürdü.

PKK'nin değişim ve çözüm arayışları

PKK, 1990'larda Ortadoğu'da büyüyen bir güç olmaya başladıktan sonra Kürdistan sorununun çözümü üzerine daha fazla yoğunlaştı. Ulus-devlet ve klasik "ulusların kaderini tayin hakkı" anlayışını aşamasa da, Türkiye ile sorunu çözme amaçlı 1993'te ateşkes ilan etti. Ayrıca PKK, Sovyetler'in yıkılması sonrası işçi sınıfına dayalı egemenlik ve devlet anlayışını daha fazla sorguladı. Ulusal

devletlerin dışarıda tümünden emperyalist sistemin çarkına girip, içeride de baskı uygulayan rejimlere evrildiğini analiz etti. İdeolojik ve teorik arayışlar gündemde kaldı.

PKK'nin bu arayışları sürerken, hiçbir uluslar arası güç Kürt sorununda arabulucu olmaya ve bu sorunu uluslararası kurumlara götürmeye yanaşmadı. Kürt hareketi dünyada hakettiği ilgiyi ve desteği görmedi. Özellikle 1990'lardan sonra A.B.D.'nin Ortadoğuyu yeniden elden geçirip düzenleme projesinde PKK öncülüklü Kürt hareketine yer yoktu. A.B.D., Ortadoğu'da Yeni Dünya Düzeni'ni kurmaya çalışırken, ilk önce emperyalist hegemonyayı kabul etmeyen ve bağımsız bir çizgide duran ve Ortadoğu'da alternatif olma potansiyeli taşıyan PKK'yi hedefledi. Özellikle A.B.D. ve İngiltere başta Öcalan olmak üzere Kürt ulusal kurtuluş hareketini hedefledi. Bölgesel olarak da Türkiye, İsrail, Mısır bu blokun ayaklarını oluşturdu. 9 Ekim 1998'de A.B.D., İsrail ve Türkiye'nin Suriye'ye savaş açma tehdidiyle Öcalan, Suriye'den ayrılmak zorunda kaldı.

Kürt sorununa barışçıl ve demokratik bir çözümü hızlandırmak amacıyla PKK lideri Avrupa'ya geçti. Onbinlerce Kürde iltica veren Avrupa, onların liderine iltica vermeye yanaşmadı. Özellikle Amerika ve İngiltere'nin baskı ve çabalarıyla Avrupa, Kürt liderine kapatıldı. Avrupa, hukukunu ve demokratik değerler sistemini çiğneyerek Amerika'nın baskılarına boyun eğdi ve işbirliğine yattı. Aynı pazarlığa ve baskılara Rusya'yı da dahil ettiler. Sonuçta Öcalan, Kenya üzerinden Türkiye'ye teslim edildi. Abdullah Öcalan bu süreci uluslar arası bir komplo olarak tanımladı. Uluslararası önemli güçler birleşmiş, Kürt halkının liderliğini Türkiye'ye teslim ederek Kürtleri belirsizliğe ve karanlığa terk ettiklerini göstermiş oldular. Bu tutum bir daha gösterdi ki emperyalist ve egemen devletler hukuk, adalet ve halkların özgürlük sorunları yerine, çıkarlarını ve gizli pazarlıklarını daha önde tutuyorlar.

Kürtlere biçilen bu kader karşısında Kürt hareketi keskin bir yol ayrımına geldi ve durumunu yeniden gözden geçirdi. Bu sürece PKK'nin kuruluşundan büyük bir halk hareketi oluşuna kadar önderlik eden Öcalan yeniden damgasını vurdu. Derin tarihsel bilgisi, toplumsal analiz ve felsefik birikimiyle demokrasi, sınıf mücadelesi, kadın sorunu, ulus-devlet ve iktidar sorunlarını daha köklü bir biçimde ele aldı. Öncelikle ulus-devleti, Ortadoğu'da aldığı biçimleri dikkate alarak aşılması gerektiği, devlet eksenli bir çözümünden vazgeçilmesi gerektiği sonucuna vardı. Kuruluşundan beri Kürt ulusal demokratik hareketi, en köklü düşünsel ve teorik değişime uğradı. Geliştirilen teorik çözümlemede hem yerel ve bölgesel, hem de uluslar arası düzeyde alternatif çözüm modeli geliştirildi. Ne emperyalist sistemin, ne de reel sosyalizmin devlet ve iktidar merkezli çözüm modeli benimsendi. Uygarlığın gelişimi analiz edilerek, sınıf eksenli iktidar ve devlete dayanan kapitalist moderniteye karşı demokratik modernite tezini geliştirdi.

Ulus-devlete ve sınırlara dayalı çözüm yerine halkların ve kültürlerin birliğine dayalı çözüm modeli esas alındı. Çünkü ne klasik Ortadoğu egemenlik ve hanedanlıkları, ne de emperyalist sistemin bölgeye dayattığı ulus-devlet biçimleri halkların birliğini ve demokrasiyi geliştirebilmişti. Bu çıkmaza bir Kürt ulus-devletinin eklenmesiyle yeni bir şey yapılmış olmayacaktı. Ulus-devlet yerine demokratik ulus projesi öne çıkarıldı. Buna göre ulusu oluşturan bütün inanç, kültür ve azınlıklar çeşitliliklerini ve renklerini koruyarak bir arada bulunabilir-di. Çünkü homojen ulus ve devlete dayalı çözümler otoriter ve faşizan rejimler yaratıyor.

Demokratik ulus modeli Ortadoğu'nun bütün sorunlarının çözümünde en gerçekçi bir modeldir. Dine ve milliyetçiliğe dayalı ulus-devletçilikler Ortadoğu'yu adeta kangrene çevirmiş, bitmez tükenmez çatışmaların ve savaşların girdabına atmıştır. Emperyalistlerin müdahaleleri çelişki ve çatışmaları, doğanın tahribatını artırmaktan başka bir işe yaramıyor. Aynı yöntemlerde ısrar etmek toplumların sorununu çözmeyecektir.

Kürtlerin içinde bulunduğu durum anlaşılması zor bir durumdur. Dört devlet arasında paylaşılmış, her devlet elinde tuttuğu parçayı asimile ederek tarihsel ve kültürel değerlerinden uzaklaştırmaya, kendi içinde eritip yok etmeye çalışıyor. Bu dört devlet uzun yıllara dayalı „Kürt Kapanı“ diye bildiğimiz ittifaklarını sürdürdüler. Kürt ulusal kurtuluş hareketi bölgesel ve uluslar arası alanda aleyhindeki bütün dengelere rağmen, adeta bıçak sırtında yürüyerek hiçbir güce bağlanmadan, aradan sıyrılmayı ve bağımsız kalmayı başardı. Bu da daha çok hareketin lideri Öcalan'ın olağanüstü duyarlılığı ve çabası sayesinde mümkün oldu. Nefes alamaz hale geliştirilmiş ve en zayıf bırakılmış Kürt halkı bugün, bölgesel ve evrensel çapta en iddialı çıkışı ve çözümünü önüne koymuş durumdadır.

Geri toplumsal özelliklerin ve İslam kültürünün hakim olduğu Kürdistan'da adeta imkansız başarılar dünyanın en yaygın ve örgütlü politize olmuş kadın hareketini ortaya çıkarabildi. Türkiye gibi Batı sisteminin bir parçası olmuş en güçlü devletler bile kadını toplumsal hayata böyle katamamıştı. Ortadoğu'nun tüm hareketleri bu konuda oldukça geriye. Kürdistan'da yitik, adı olmayan ve ağır sömürü altında ezilen kadından partileşen, siyasal ve toplumsal yaşama güçlü bir giriş yapan kadın hareketi yaratıldı.

Devlete dayalı örgütlenme yerine köyden kasabaya ve şehirlere kadar komünal sivil topluma dayalı bir örgütlenme esas alındı. Devleti yıkmak ve ele geçirmek yerine devleti dönüştürmek, toplum hayatındaki etkisini azaltmak hedeflendi. Prensip olarak “az devlet, çok demokrasi” benimsendi. Devletlere düşmanlık, onları yıkıp ele geçirmek yerine toplumu demokratikleştirerek, sivil toplum hareketini geliştirmek daha doğru görüldü. Devlete düşmanlık yapılmayacak ama, devlet de toplum üzerinde baskı kurup örgütlenmesini engellemeyecektir.

Çünkü bu aşamada toplumsal varlık ve güvenlik açısından devlete hala ihtiyacı vardır. Toplumu güçlendirerek, devleti de küçülterek özgürlük alanları genişletilmelidir.

Despotik, faşizan devlet ve yapılarda olduğu gibi birey boğuntuya getirilmemeli, kapitalizmin geliştirdiği abartılmış birey ve zayıflatılmış toplumsallık da olmamalıdır. Hem gelişkin bir birey, hem de toplumsallık dengesi korunmalıdır. Devletin şişirilip toplum üzerinde bir baskı gücü olmasına karşı örgütlü toplum geliştirilmelidir.

İnsanlığın karşı karşıya olduğu yabancılaşma ve yerel kültürlerin tahribi, kadın sömürüsünün ve metalaştırılmasının önlenmesi, ulus-devletler yerine demokratik devletler tesis edilmelidir. Doğa ve insan bütünlüğünün korunması, kar amaçlı tekellerin yerine ihtiyaca göre üretim hedeflenmelidir. Abdullah Öcalan fikriyatında evrensel sorunları değerlendirip yeniden yorumladı. Bu konuları günlerce dile getirebiliriz. Ancak böyle sınırlı bir konferansta önemli satır başları tartışmaya açılabilir.

Bağımsız birleşik bir Kürdistan yerine, yeni paradigmaya göre her parçanın kendi içinde demokratik ulus perspektifi ile örgütlenmesi ve kendisini yönetebilecek düzeye ulaşması önemlidir. Kendisini örgütleyen, yöneten ve karar alma gücüne ulaşan Kürdistan demokratik ulusallaşması Türkiye, Suriye ve İran toplumlarını da demokratik dönüşüme zorlayarak, sınırları değiştirmeden ulusal sorunun çözümünü ve halklar arası demokratik birliği sağlayabilir. Böylece hem özgür bir Kürt ulusunun birleşmesi, hem de sınırların anlamsızlaştırılması sağlanacaktır. Ortadoğu'nun birliğine giden yollar daha kolay açılacaktır. Bu çözüm modeli bugün Ortadoğu için ekmek su kadar gerekli bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Arap baharı ve Ortadoğu'da değişim

Anlatmaya çalıştığımız gibi Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesi 30 yıl aşkın bir direniş ve savaş içerisinde yenilmemiş, ayakta kalmış ve kendisini kanıtlamış bir harekettir. Bu hareketin çıkışından günümüze kadar ideolojisi, programı, örgütlenmesi ve taktiksel zenginliği artmıştır. Sürekli tartışarak, derinleşerek değişimi ve gelişimini sürdürmüştür. Bugün Ortadoğu'nun dönüşümleri ve felsefi, örgütsel en gelişkin ve en deneyimli hareketi durumundadır. Ancak bu zenginliğine ve tarihsel haklılığına rağmen, Türk ırkçılığı tarafından sürekli imha amaçlı hedeflenmiştir. Bu imha hareketleri hep emperyal güçlerce desteklenmiştir. Bu açıdan Kürdistan demokratik ulus hareketi hem büyük tehlikelerle boğuşuyor, hem de direnişi ve gelişimiyle bölgedeki ulus-devlet çözümü dışında demokratik ulus çözümünü ve fırsatını temsil ediyor.

Geçen yıl Tunus'tan başlayan Mısır ve Libya'dan Suriye'ye sıçrayan ayaklanmalar ve despotik yönetimlere karşı başkaldırıları yayıldı. Başkaldırıları genelde Batı basını ve politik kurumları tarafından sempatiyle karşılandı ve desteklendi. Batı'yla zaman zaman ters düşen Kaddafi, Batılı ülkeler tarafından askeri müdahaleye maruz kaldı. Libya bombalanıp yıkılarak, Kaddafi vahşice ve aşağılık bir biçimde katledilerek yönetimi değiştirildi. Mısır'da Hüsnü Mübarek, yönetimden çekildi ve hapse atıldı. Bugün Suriye'de de halk hareketi yanında, Türkiye ve Batılı bazı çevrelerce desteklenen ve silahlandırılan bir muhalefet söz konusu.

İlginç olan şudur: Kürdistan'da 30 yıla varan meşru, haklı, direnen ve kendini kanıtlamış bir halk hareketi dışlanıyor ve terörizmle suçlanıyor. Ama Libya'da ve Suriye'de kim oldukları, neyi amaçladıkları bilinmeyen bazı çevreler silahlandırılarak, kanlı iç savaşlara zemin hazırlanıyor ve bunlar Türkiye ve emperyalistlerce meşru muhalefet olarak lanse ediliyor. Daha üzerinden bir yıl geçmeden bu ayaklanmaların, Arap baharı dediklerinin başına neler getirdikleri ortadadır. Emperyal güçler Ortadoğu'da demokratik muhalefeti ezdirerek baskıcı kanlı rejimleri uzun yıllar ayakta tuttu. Şimdi de güya ayaklanmaları destekleyip bu kanlı ellerini yıkamaya, kendilerini temize çıkarmaya çalışıyorlar.

Ama ortada bir el yıkamanın, temize çıkmanın olmadığını görüyoruz. Libya, Mısır gibi ülkelerde yönetim şeklen değişmiş olsa da, öz olarak fazla bir şey değişmedi. Emperyalist ülkeler kendilerine daha yakın güçleri destekleyerek, sistemi değiştirmeden uzlaşarak halkların baharı olan devrimleri çaldılar. Mevcut Suriye muhalefeti yönetime gelirse daha zayıf ve Batı'nın daha iyi bir işbirlikçisi olacaktır. Libya'da da öyle oldu. Bu ülkelerin yaşadığı tahribatlar ve insan kaybı, çekilen acılar onlara kar kalacak. Irak'ta olduğu gibi Batılı devletler "yeniden inşa ediyoruz" diye kar'larına kar katacak ve bu ülkeleri kendilerine daha fazla bağımlı hale getirmeye çalışacaklardır.

A.B.D.'nin açık müdahalesiyle Saddam devrildi. Irak'ta görüldüğü gibi kurulmuş ve istikrar kazanmış bir demokrasi söz konusu değildir. Irak ve bölge, mezhep çatışmalarına açık hale gelmiş, Sünnî ve Şii gerilimi artmıştır. Amerika için sorun çıkarmayan Suudi Arabistan, Ürdün ve körfez ülkelerinin despotik rejimlerine karşı Batı'nın herhangi bir itirazı ve müdahalesi yoktur.

Ayaklanmaların olduğu ülkeler de dahil, güçlü demokratik bir muhalefet, alternatif bir ideoloji ve köklü örgütlenmeler görünmüyor. En güçlü olan muhalefet Müslüman Kardeşler benzeri İslami milliyetçi parti ve örgütlerdir. Bu hareketlerin Siyonizm ve emperyalizme karşı şekil ve söylemde karşıtlıkları olsa da, özünde ulus-devlete ve emperyalizmle uzlaşmaya itirazları yoktur. Bu sistemi aşacak bütünlüklü bir düşünce ve toplum projesine sahip değiller.

Ortadoğu'da örgütlenmesi eskiye dayanan ve direnen Filistin hareketi de ikiye bölünmüş durumda. Bir tarafta El-fetih, bir tarafta da Hizbullah bulunmak-

tadır. Birinde İslami, diğerinde milliyetçi söylem öndedir. Ortadoğu'daki İslami hareketlerin tümünde İsrail karşıtlığı vardır. Ne İslama, ne de milliyetçiliğe dayalı iktidar ve ulus-devlet odaklı örgütlenme ve düşüncelerin alternatif olma ve Ortadoğu'yu demokratikleştirme şansı vardır. 1900'lardan beri bu kanlı kısır döngü derinleşerek devam etmektedir.

Ortadoğu, dünyadaki çelişkilerin ve siyasetin yoğunlaşmış bir protipidir. Ulus-devlete dayalı çözümlerin hakim kılındığı ancak sonuçta despotik ve hanedanlıklara dönüşmüş, deyim yerindeyse ailelerin devletleri karşımızda durmaktadır. Neden iki kutuplu ve tek kutuplu dünya dengelerinde Ortadoğu huzuru ve sükuneti yakalayamamıştır? Ulus-devlet adeta dinselleştirilmiş, iktidarlar tapınılırcasına kutsallaştırılmıştır.

Devlet ve iktidarın toplumun sömürülmesi üzerine odaklandığını ve temerküz ettiğini biliyoruz. Ortadoğu'da krallar ve hanedanlar amaçsız ve insanlığı rahatsız edecek kadar bir tüketime ve sömürüye gömülmüşlerdir. Halklar oldukça yoksul, eğitimsiz, savaşlardan ve iktidarların baskılarından bitkin düşmüşlerdir. Geniş yığınlar toplumsal dinamizmin ve siyasetin dışına atılmışlardır. Nüfusun yarısını oluşturan kadınların durumu daha da kötüdür. Ortadoğu'nun zengin kaynakları, petrolü uluslar arası tekeller ve bölgesel işbirlikçileri tarafından talan edilmektedir. Çevre, doğa tahrip edilmektedir. Bölgenin zengin kültürü büyük bir yozlaşma ve yıkımla karşı karşıyadır.

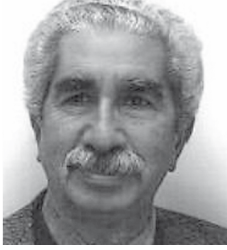
Emperyalist müdahalenin, kapitalist modernite ve yerel gericiliğin yarattığı Ortadoğu çıkmazından çıkmak için, Abdullah Öcalan'ın geliştirdiği demokratik modernite, demokratik ulus örgütlenmesine dayalı konfederal sistem alternatif en gelişkin çözüm modelidir. Zenginliklerin halklar tarafından paylaşıldığı, sınırların kalktığı, kültürlerin ve inançların özgürce yaşandığı, kadının toplum yaşamında kendi kimliğiyle örgütlenip yer aldığı, herkesin eğitim, sağlık ve beslenme imkânlarından eşitçe yararlandığı özgür bir toplum ve demokratik bir Ortadoğu mümkündür. Bunun için de Ortadoğu'da başta bir zihniyet değişimine ve bir aydınlanmaya ihtiyaç vardır. Aydınların buna öncülük etmesi gerekmektedir. Zihniyet değişmeden, toplum aydınlatılmadan köklü projelerin yaşam bulma şansı yoktur. Arap baharı gibi ayaklanmalar yaşansa da kalıcı sonuçlar ortaya çıkmaz.

Kürt demokratik hareketi ve Arap baharıyla Ortadoğu'da taşlar yerinden oynamıştır. Değişim ve dönüşümün önü açılmıştır. Demokrasi, çoğulculuk, özgürlük yönünde örgütlenir ve çalışmalarımızı birleştirirsek, bölgemize kalıcı barış ve demokrasi yerleşecektir. Arap baharı yerini Ortadoğu baharına, halkların özgürlük ve kardeşliğine bırakacaktır.

Muzaffer Ayata Kürt siyasetçisi ve yazardır. 12 Eylül 1980 askeri darbe döneminde tutuklanıp yargılanmıştır. O dönem PKK ana davasında idam cezası alan Ayata, 20 yıl cezaevinde kaldıktan sonra serbest kalınca yasal demokratik aktiviteler içinde yer aldı. Politik baskıların sürmesi üzerine Almanya'da iltica eden Ayata, burada da Kürtlerin politik ve sosyal kurumlarındaki çalışmalarından dolayı tutuklandı. 3 yıl 2 ay tutukluluk süresinin ardından zorunlu ikamet ve hergün imza atma şartları ile serbest bırakıldı. Muzaffer Ayata'nın 1980'lerde Diyarbakı Cezaevi'nde yaşananlara ilişkin iki ciltlik kitabı (Diyarbakır Zindanı) bu alanda temel çalışma olarak görülmektedir. Ayata Yeni Özgür Politika ve Özgür Gündem gazetelerinde köşe yazarıdır.

3.3 Sadık Hassan

Siyasal İslami Anlamak

Hepimiz Arap dünyasındaki değişim rüzgarının farkında olduk. Bölgedeki toplumlara farklı bir sima kazandıran değişimlerdi bunlar. Bu hareket sayesinde kesinlikle bu bölgede eskiye asla geri dönmemeyi sağlayacak bir gerçeklik gelişecektir.

Farklı siyasi kesimlerden birçok insan bu isyan hareketine katılım ve etkileşim sağladığı halde, genel anlamda bu kesimlerden birini temel kazanan olarak kabul edebiliriz. Bu da; siyasal İslam'dır.

Siyasal İslam olarak adlandırılabilen (Arapça, Al İslam Al siyasi) oluşum, dini prensipleri siyasetin hizmetine sunan toplumsal-kültürel bir akımın parçası olarak oluşmuştur. Artık amaç dinsel öğretimin yaşamsallaştırılması ve İslami kuralların ve yaşam tarzının korunması değil, güç kazanımı ve politik hakimiyettir. Arap ya da İslam dünyasındaki Siyasi İslam fenomeni birçok yorumlarda tek taraflı işlenir ve aslında bu durumun hayat bulmasını sağlayan sebeplerin, birçok faktörün bir araya gelmesinden kaynaklandığı unutulur. Farklı bir şekilde ifade etmek gerekirse: Bu siyasal-dini hareketler İslam dünyasındaki toplumlarda egemenliğe karşı bir reaksiyondur, kurulu politik partilerin bu ülkelerde toplumsal sorunlar karşısındaki çözümsüzlüğüne bir tepkidir. Dini-siyasal hareketlerin bu noktada başarılı olup olmayacakları şüphelidir. Fakat onlar siyasi çalışmalarında 'gerçek' dine geri dönüşün toplumun tüm sorunlarına çözüm olacağından yola çıkarlar.

Tarihsel açıdan tüm Siyasal İslam hareketlerinin çıkış noktasında 1928'de Mısırlı Hassan Al Banna'nın (1906-1949) Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışından sonra Hilafet'in kaldırılmasına bir tepki olarak kurduğu 'Müslüman Kardeşler' organizasyonunu görebiliriz. Hassan El Banna, Mısır'ın dışında böyle bir organizasyonun kurulmasına büyük ilgi duyan diğer güçlerden destek alıyordu. Mısırlı yazar ve düşünür Tarek Heggy, İngiliz Istihbarati M16'in 1928'de Müslüman Kardeşler organizasyonunun kurulmasında yardımcı olduğunu yazar. Bu, Mısırlı ulusal lider Saad Zaghloul'un ölümünden bir yıl sonra idi. Mısır hükümeti ve Mısır Kralı Fouad bu hareketi temelinde Mısır halkını İslam adı altında kendisine kazanmak ve liderini kaybeden Ulusal Parti Alfawda'ya yönelmesinden alıkoymak için bir araç olarak gördü.¹

1 Heggy, Tarek: <http://www.ahewar.org/debat/show.art.asp?aid=228787>, Arapça

Mısırlı Hassan Al Banna ,püriten' Suriyeli Mohammed Raschid Ridha'nın manevi babası gibiydi. O da Hassan Al Banna ve 1925'de İngilizlerin yardımı ile Hicaz Kralı olabilen Abdul Aziz Al Saud arasındaki bağlantıyı oluşturuyordu.²

İkinci önemli hareket ise Abualaala Almaudoudi (1903-1978) tarafından ,İslam Cemaati' (Djemaati-Islame) ismi ile 1940'ların başında Pakistan'da kurulmuştur. Bunun ön hazırlığı Mısır'da Siyasal İslam'ın İslam dünyasındaki en önemli temsilcisi ve düşünürü olan Said Qutb (1906-1966) tarafından yürütülmüştür. Onun fikirleri tüm siyasal-politik organizasyonların belkemiğini oluşturmuştur. Qutb'un ölümünden sonra³ uzun zaman politik İslam'ı besleyecek kayda değer gelişmeler olmadı. Aslında ilk defa 1979'da İran'daki İslam devriminin ardından siyasal-dini organizasyonlar yereldeki hakim güçler tarafından da desteklenir oldu. Bu da öncelikle İran'daki petrol üretiminin kazandırdığı devasa maddi imkanlar sayesinde oldu.

Sonra bu hareketin gelişimi farklı boyutlar kazandı. Her bir organizasyon giderek daha çok kendi politik çıkarları için savaştılar. Birçok İslami ülkede siyasal İslami organizasyonlar farklı inanç ve mezhep ayrılıklarına rağmen duruşlarının haklı olduğunu ve İslam'ın yegane savunucusu olduklarını dayatırlar. Bu farklı duruşlar birçok defa gruplar arasında silahlı çatışmalara neden olmuştur.

Fakat her biri din için, dini fikir ve prensiplerin yayılması için savaştığını iddia ederler. Hatta bu savaşı sadece ulusal düzeyde değil, uluslararası düzeyde de sürdürmeye çalışırlar, zira İslam'ın evrensel hak iddiasından yola çıkarlar. Öyle bir durum yaratıldı ki, bu grupların zihniyetine uymayan her şey batıl olarak tabir edildi. Bu duruş diğer kültürlerin ve toplumların düşüncesini de reddetmek anlamına gelir. İnsanlığın kazanımları olan insan hakları, düşünce özgürlüğü, dini özgürlükler ya da bilimsel bulgular da reddediliyor, çünkü gayri İslam toplumlarından gelmektedir. Bu 'yabancı' fikirlerin aslında İslam dinine ne kadar yakın olduğu gözden kaçmaktadır.⁴

Tüm bu siyasi-dini akımlar her nerede olurlarsa olsunlar İslami prensipler ile argümanlarını oluşturur ve bunun sadece İslami toplumlarda değil tüm insanlığın sorunları için tek çare olduğunu lanse ederler. Ama onlara 'Hangi müslüman akım bu prensiplere sahip çıkıyor?' diye sorulduğunda, cevap her yerde aynı olacaktır: İslam her yerde aynıdır.

Kompozisyon 12.09.2010

2 a. g. e. (Hicaz bugünkü Suudi Arabistan'da bir bölgedir)

3 1966'da Kahire'de ölüme mahkum edildi ve infaz edildi

4 Hassan, Sadik: Siyasal İslam: Interkulturell, 4. kitap, sene 1998, S. 102 – 103

Siyasal Dinsel Hareketlerdeki Çelişki ve Belirsizlikler

Nasr Hamid Abu Zaid (1947-2010) 'İslam ve Siyaset, dini söylevin eleştirisi' adlı kitabında İslami söylev hakkında bilgilendirici veriler veriyor⁵ Siyasal İslam hakkındaki felsefi ve tarihi analizleri bu anlamda konu hakkında değerli bilgiler içermektedir. Ben bu söylevi ve tepkilerini İslami toplumların içinde ve dışındaki pratik boyutu ile ele almak istiyorum.

Sade bir bakış açısı ile bakılsa bile Siyasal İslamın ideolojik oryantasyonunun birbiri ile çelişkili parçalara ayrıştığı görülebilir. Ana yön olarak, politik ve dini taraf görülebilir. Bu iki dal, insanların iki farklı alandaki davranış şeklini ele aldığı (yani siyasette ve dinde), siyasal dini hareketlerin de sürekli çelişkili pozisyonlara düşebildikleri görülebiliyor. En büyük problemleri kendilerini net bir şekilde tanımlayamamaktır. Dini bir hareket olarak görünür kılınmak istendiklerinde, dini söylevi de belirlemek istiyorlar. Siyasal bir organizasyon olarak ortaya çıktıklarında ise politik dili kullanmak zorunda kalıyorlar. Bu da dini anlatım biçimine pek fazla uymuyor. Toplum içinde gerek sosyo-politik, gerekse dini anlamda rol alabilmeleri, hareketin en büyük problemi olarak belirgin oluyor.

Batı dünyasında bu iki rolün arasında çok fazla ayrım yapılmayabilir. Çünkü Batı'da din ve devlet ayrımı uzun süredir yaşanmaktadır. İslami düşünce tarzında din ve siyasetin karışımına farklı gözle bakılır. İnancılı bir müslüman dini kuralları değişmez olarak kabul eder. Mesela dürüstlük, sözünde durma ve diğer erdemler politik sahada yaşatılamaz. Çünkü politika politik ifadelerin ve verilen sözlerin manevralarına ve değişik imkanlar ile yorumlanmasına ihtiyaç duyar. Siyaset ile uğraşan müslüman bir fıkıh/din alimini şu şekilde tanımlayabiliriz: Bu alim bir dindar olarak vaaz eder ve konuşmaları bu alanda dini düşünceler olarak saygı görür. Aynı alim politika sahnesinde insanların inandırıcı bulmadığı bir partinin reklamını yapsa, parti üyeliğinden dolayı kritize edilir. Tam burada alimin davranışındaki çelişki ortaya çıkar. Kişiliğine yapılan tüm eleştirileri dinsel bütünlüğüne, yani onun gözünde İslam dinine bir saldırı olarak nitelendirir. Dini kendi siyasi hedeflerine alet ederek, her iki çalışma alanında eleştirilere karşı çıkar. Hatta bazı nüfuzlu alimler böyle durumda 'dine hakaret edildi' diye ceza isteminde bile bulunurlar. İran'daki iktidar sahipleri buna iyi bir örnek teşkil edebilirler. Humeyni'nin ve 'Fıkıh devleti' (Arapça. Wilayet elfaaqih) teorisinin tüm eleştiricileri İslam düşmanı olarak ilan edildi ve cezalandırıldı.

Paralel olarak İslamistler 'İslam tek çözümdür' söylemi ile Hilafet sistemini yeniden canlandırmak ve yeni bir Halife'yi iktidarın başına oturtmak istemektedirler. Bu çabalar içinde bugünkü dünya hakikatini görmezden gelip kendi kendileri ile çelişkiye düşmektedirler. Bunun açıklamasını İslam tarihinde ve günümüz İslam toplumunun gelişmesinde bulabiliriz. İslam tarihinde Hilafet 1924

5 Abu Zaid, Nasr Hamid: İslam ve siyaset, dini söylevin eleştirisi, Frankfurt 1992

yılına kadar tüm İslam dünyasında siyasi bir egemenlik sistemi olarak kendini ifade eder. Bazı İslami bölgelerde yerel yöneticiler olsa da, bu bölgeler İslam devletinin bir parçasını oluşturmakta idi ve onun başında da ya bir Halife, ya da bir Sultan yer alıyordu⁶. Siyasal İslam'ın üzerinde durduğu en önemli husus Hilafet'in restorasyonudur. Buradaki sorun bugünkü İslamcıların artık İslami politik bir merkeze sahip olmamalarıdır. 1400 sene önceki gibi yeniden birleşik bir İslam dünyası ya da devleti yaratmaları da İslam coğrafyasının farklılıkları yanı sıra Halife'nin şahsiyeti gibi konularla imkansız kılınmaktadır. Halife hangi milletten olmalıdır? Hangi mezhepten gelmelidir? Ana karargahı neresi olmalıdır? Öyle görünüyor ki, Hilafeti yeniden getirme problematiği Siyasal İslam'ın insanların duygusal olarak yaklaşımlarını ve gerçekçi olmayan planlar ile uğraşmalarını hedef alıyor.

Diğer tarafta toplumlarda İslamcıların karşısında Siyasal İslam'ın konseptini ve söylevini tümünden reddeden ve hatta ona karşı mücadele eden müslümanlar bulunmaktadır. Bunların içinde ılımlı ve liberal alimlerin yanı sıra birçok bilim insanı, politikacı, yazar, sanatçı ve farklı tabakalardan insanlar bulunmaktadır. Bu insanlar İslamizm tezine ve söylemine karşı mücadele ederken, bunu medeni, barışçıl ve dini-bilimsel ölçüler ile yapmaya çalışıyorlar. Bu yolda bazı başarıları da ulaşmışlardır. Bugün kitap pazarında Siyasal İslam söylevini çürüten eleştirel yayınların bulunması bu yönde aydınlanmanın büyük bir adımı sayılır.

Bu sebeplerden kaynaklı denilebilir ki, dini-siyasal organizasyonlar ve söylevleri, Kur'an metinlerini yorumlamaları ve davranışları ile İslami toplumların gelişmesinde büyük bir engeldir.

Fakat esas tehlikeli durum, toplum içindeki sade insanların⁷ bu söylev ve davranışlardaki eğri ve farklı yöntemleri anlayamamalarıdır.

Bir tarafta çoğu kendi fikirlerini yaymak için şiddeti ve baskıyı meşru görmekteler. Öbür tarafta ise bu hareketin diğer organizasyon ve partileri barışçıl bir yol sergiliyorlar. Fakat her ikisinin de hedefi aynıdır. Bu da, şeriat devleti kurmaktır. Bu davranışlara örnek olarak Afganistan'daki Taliban ile Türkiye'deki AKP partisini gösterebiliriz.

Taliban'ın şiddet yolu hepimiz için bellidir. Burada tartışılmasına gerek duymuyoruz. Burada belirgin olmayan, ki bu da yanılmanın tehlikesini oluşturuyor;

6 Halife (arap. Vekil) Peygamberin vekili ve böylelikle siyasi hakimiyette dini bir öneme sahiptir. Sultan terimi Osmanlı İmparatorluğu'nda kullanılmış ve daha çok politik hakimiyet anlamını içerir, müslüman topluluklarda da dini lider idi.

7 Bu toplumun insanları son yüzyıllarda hem Osmanlı İmparatorluğu döneminde, hem de Ulusal Rejim tarafından birçok baskılara, okuma-yazma bilmeme, fakirlik ve haksızlıklara maruz kalmıştır. Günlük yaşam sorunları onların başka problemlerle, mesela dini kurumların sloganları ve iddiaları ile uğraşmalarına imkan bırakmamıştır.

kurumların aldığı yoldur. AKP birçok araştırmacı tarafından kurumsal/ılımlı İslam'ın iyi bir temsilcisi olarak gösterilmekte ve bu rolünü bütün Siyasal İslam içerisinde oynamaktadır. Bu tarz dini partiler şiddetin insanları partiden uzaklaştırıcı bir unsur olduğunu fark ederek, bir yanıltma manevrasına karar verdiler. Demokrasiye ikna olmuş görüntüsünü vererek, ilk hedeflerine, yani seçimleri kazanma hedeflerine ulaşmak. Seçim programlarında dini söylemler ile politik sloganları karıştırıp insanlardaki duygusal yaklaşımları canlandırdılar. Fakat demokrasi anlayışlarında sadece seçim sandıkları vardı. Demokrasi terimi ile bağlantılı olan hayatın her alanında özgürlük, toplumda eşitlik, laiklik gibi kavramlar onlar açısından pek bir rol oynamıyor. İşte bu fenomenleri günümüz Türkiye'sinin politik arenasında bulabiliriz. Eğer AKP demokratik özgürlük hakkından bahsediyorsa, bu hakkı tanıması ve Kürt halkının özgürlük arayışlarını kabul etmesi, saygı duyması ve bastırmaması gerekiyordu, bugün yaptığı gibi.

Eğer devletin laikliğinden bahsediyorsa da, aslında İslam olmayan organizasyonlara karşı nötr, tarafsız bir tutum sergilemesi gerekirdi. Günümüz Türkiye'sinde bu tarafsızlıktan bahsetmek mümkün değildir. Zira Diyanet İşleri Bakanlığı, öncelikli İslam hareketi için vardır. Hristiyan toplulukların malvarlığına el konuluyor ve yüzlerce vaiz vergilerden ödenek alınarak yurt dışına gönderiliyor. AKP'nin kendisini tanımlamasına göre eski ile yeni unsurlar karıştırılıp yeni toplumsal bir yapılanma oluşturulmak isteniyor; fakat Abdullah Öcalan'ın dediği gibi: 'Çağdaş zihniyet unsurlarıyla Ortaçağ ve arkaik çağ zihniyet unsurları arasında en şaibeli bir evlilik yaşanmaktadır. Ortadoğu zihniyet yapılarını bombalamadan, yapılacak fiziki yapı -politik, sosyal, hukuki, ekonomik-bombalamaları günümüzde de tanık olduğumuz gibi özünde zihniyet yanları ağır basan resmi ve gayri resmi vahşet boyutlarındaki terör, katliam ve işkenceli uygulamalardan başka sonuca yol açmaz.'⁸

Bu hangi anlama gelir? Bu Siyasal İslam'ın bugün kendini ne kadar ılımlı gösterirse gösterebilir, esas amacının yarın bir şeriat devleti kurmak olmasıdır. Dini-siyasi kurumların bu belirsizlikleri teşhir edilmeli ve buna karşı mücadele edilmelidir. İslamcıların bu söylemlerine karşı yapılması gereken çok şey var. En önemlileri şunlardır:

İslamcıların tezlerini açıkladıkları kaynaklarla yüzleşmesi. Bu kaynaklar başlıca Kur'an ve Sünnet'tir ve yoruma açıktır.

Siyasal İslam tartışmaları sadece elit tabaka ile sınırlı kalmamalıdır. Sokakta sade insanlar tarafından yürütülmelidir. Çünkü sadece mantıklı argümanlar ile insanlar antiteze ikna olabilirler.

8 Öcalan, Abdullah: *Jenseits von Staat, Macht und Gewalt* (Bir Halkı Savunmak), Mezopotamya Yayınevi, 1. Baskı 2010, s. 191

Bu söylevin karşıtları tek ses ve ortak bir konsept ile çalışmalılar. Bunun için karşıtlarından daha az imkanlara sahip olsalar da çalışmalarını iyi organize etmeliler. Siyasal İslam'ın en gerici şekli olan Suudi Arabistan'daki Vahabilik birçok güç tarafından maddi destek almakta ve bu sayede tüm dünyaya yayılabilmektedir.⁹ İslam toplumlarındaki liberal ve ilerici düşünürlerin bu tarz imkanları bulunmamaktadır.

İslamcılar, İslam toplumunun yarısı ile ters düşerler, çünkü kadın haklarına karşıdırlar ve onları değersiz varlıklar olarak görüp, üzerinde baskı kurarlar. Bu, İslamcılar ve onların tezlerine karşı en önemli alandır. Kadın kurumlarının ve organizasyonlarının burada yoğun katılım sağlaması gerekir.

Mücadele pedagojik alanda da yürütülmeli ve müfredatı ve eğitim sistemlerine ulaşmalıdır. İslami toplumlardaki okul eğitimi yeniden düzenlenip dönüştürülmelidir. Günümüzdeki müfredatın hemen hepsi zarar vericidir.

Yeni müfredat ile sade bir müslüman kendi dinini daha iyi öğrenebilir. Böylelikle İslamcıların söylemlerine maruz kalıp dinsel etkilenmenin dışına çıkar.

Ve son olarak, İslamcıları sürekli toplum içerisinde diyaloga teşvik edip tezlerini kamuya açık tartışmaya sunmaları sağlanmalıdır.

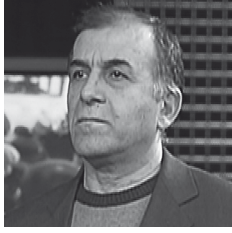
Bu önlemlerden bahsedildiğinde, İslamcılar ile konuşmaların ve ilişkilene- nin kaçınılmaz olduğu ortaya çıkmaktadır. Burada şu soru şekilleniyor: Hangi temelde bu konuşmalar yürütülebilir? İslamcıların zihniyet yapısı belli konular ve kaynaklar üzerinde yoğunlaşır. Diğerlerinin konuları ve kaynakları ile ilgilenmezler. Bu yüzden onlarla kendi kaynakları temelinde tartışmak daha doğrudur. Bu kaynakların en önemlisi İslam dininin kutsal kitabı Kur'an'dır.

Sadik Hassan Irak'ta Musul/Ninova üniversitesinde asistan profesör iken 1982 yılında Almanya'ya gelerek İslami araştırmalar dalında eğitim gördü. Freiburg'daki Protestan üniversitesi İslamibilimlerde asistan profesördür.

9 Spiegel online Panorama 28.10.20013

3.4 Ferda Çetin

İlmlı İslam Sadece Bir Maske Mi?

Dinler kültürün bir parçası ise eğer, kültürün de radikali, ılımlısı, dinlerin de radikali, sosyal demokrati, ılımlısı olmaz. Zaten bütün dinlerde birbirine benzeyen, birbirini tamamlayan emir ve nasihatların çokluğu, kültürün ve de dinlerin ortak bir yaratım olduğunu gösterir. Genel iyilik ve doğruluk kuralları, paylaşım, eşitlik, adalet gibi kavramlar hep bir ihtiyacın ürünü olarak, tüm dinlerde ve kutsal kitaplarda vurgulanagelmıştır. Din, doğal ha-

liyle insanların ve toplumların manevi ihtiyaçlarını karşılar, önemli bir boşluğu doldurur. Ancak egemenlerin ve iktidar sahiplerinin denetimine girdiği andan itibaren özünü kaybeder, siyasallaşır, farklı renklere bürünür.

Eğer egemenler denetim ve güç oluşturmak için dinlere müdahale etmezse, farklı din mensubu toplumlar yan yana ve sorunsuz yaşamakta, birbirinin farklılığını kabul etmektedir. Din savaşlarının, mezhep çatışmalarının özü de, toplumlararası bir çelişkiden daha ziyade, egemenlerin çıkarları ile ilintilidir. Bu açıdan “dinler arası diyalog”, “dinler buluşması” kavramları da icat edilmiş kavramlardır. Çünkü toplum yaşamında diyaloga en az gereksinim duyan kategori dinlerdir.

Dinler arası diyalog, ılımlı İslam vb. söylemler, Sovyetler Birliği’nin yıkılışından sonraki dönemde, A.B.D.’nin ihtiyaçlarını karşılamak üzere icat edilmiş kavramlardır. A.B.D.’nin yeryüzüne hakimiyet iddiası ve bununla birlikte ortaya çıkan “güvenlik” ihtiyacının sonucudur. Biliyoruz ki devletin kendisi, egemenlerin güvenlik arayışının ürünüdür. Devletin varlığını güvenlik temelinde haklaştıran Hobbes’a göre, doğa durumunda birbirinin karşıtı haline gelen insanlar, bir sözleşme yaparak hak ve özgürlüklerini üçüncü bir varlığa (devlete) devrederler. Böylece, “kargaşa ve savaş son bulur ve güvenlik içinde yaşamaya başlarlar”. Bu görev onun meşruluk nedenidir.

Hobbes yaşasaydı eğer, bu düşüncesini güncelleştirecekti; “dünyanın artan nüfusu, farklı yönetim biçimleri, toplumlar ve dinler arası çelişkiler nedeniyle, toplumlar üstü evrensel bir güvenlikçiye ihtiyacı vardır” diyecekti. Yeni bir Leviathan ihtiyacına... Bu da, büyük olasılıkla evrensel barış (!), evrensel güvenlik (!) ve evrensel istikrar konusunda uzmanlaşan A.B.D. olacaktı.

Ancak güvenlik ve özgürlük birbirinin tamamlayıcı değildir. Güvenlik politikası özgürlük alanının daraltılması anlamına gelmektedir. Güvenlik, devlet adına toplumu kontrol etmeyi, denetim altında tutmayı, sınırlamayı, boyun eğdirmeyi ve dışlamayı içerir.

Günümüzde toplumlar için değil ama, kapitalist modernite için ve A.B.D.'nin kendisi için ciddi bir güvenlik sorunu var. İlmli İslam da, A.B.D.'nin kendi güvenliği için bulduğu yeni yol ve yöntemlerden sadece biridir. Ülke sınırları içinde ulusal devlet, yeryüzünde ise A.B.D., güvenlik ihtiyacını ve tedbirlerini, toplumların rızası hilafına kendisi oluşturmaktadır. Kısacası güvenliğin tehlikede olduğuna egemenin kendisi karar vermektedir. Güvenliği kimin veya kimlerin tehdit ettiğini tespit eden de egemenler ve işbirlikçileridir. A.B.D.'nin eski başkanı Bush "çerçeve"yi oldukça geniş tutmuş, "yanımızda olmayan karşıımızdadır" demişti. Bu dost-düşman ayrımının sınırlarını da "yeni bir haçlı seferine ihtiyaç var" sözleri ile açıklayan da Bush'tu. Büyük Leviathan, büyük bir pervasızlıkla ve bütün İslam toplumunu hedefe koymuşken, yine aynı dönemde bazı İslami tarikatların "makul" ve "mantıklı" kabul edilerek öne çıkarılması da toplumun teveccühü değil, İmparator'un tek taraflı iradesi ile gerçekleşmiştir.

Bu açıdan ilimli İslam, A.B.D.'nin güvenlik ihtiyacı nedeniyle kuramını oluşturduğu ve farklı ülkelerde işbirlikçileri ile pratikleştirdiği Yeni Dünya Düzeni'nin bir parçasıdır. Amerikan fikir sistemi, modern bilimsel gelenekten daha çok, iman ve muhakemeyi uzlaştırmaya çalışan modernlik öncesi çabalara daha yakındır.

İlmli İslam öncesinde Hristiyan ve Budist tarikatlardan da "ılmli dindar" A.B.D. işbirlikçileri yaratılmıştır. Bunların en bilinenleri İspanya'da kuruculuğunu Josemaria Escriva de Balaguer'ın yaptığı Opus Dei, Güney Kore'den Moon Tarikatı'dır ve kurucusu Sun Myung Moon'dur. Bu geleneğin İslam adına sürdürücüsü, Türkiye'de Fethullah Gülen Tarikatı'dır.

Bu tarikatlardan her üçünün de ortak özellikleri var. Her üç tarikat da, iki sözcüğü amentü kabul eder: Hoşgörü ve Diyalog! Kim tarafından kime hoşgörü? Kimlerle kimler arasında diyalog? Moon'un Uzak Doğu, Asya ve Pasifik bölgesinde, Opus Dei'nin Latin Amerika'da, Gülen'in Ortadoğu, Afrika ve Kafkasya'da örgütlendiğini belirtelim. Bu bölgeler A.B.D. karşıtlığının geliştiği, kapitalist modernizmin hala tam hakimiyet kuramadığı; A.B.D.'nin "diyalog" ihtiyacı duyduğu, küresel sömürüye "hoşgörü" talep ettiği alanlardır.

Her üç tarikat da milliyetçi ve faşizan karakterdedir, anti-komünisttir, sol karşıtıdır. Opus Dei İspanya iç savaşında faşist cephe ve Franco'nun yanında yer alır. İkinci Dünya savaşı sırasında bazı Opus Dei üyeleri Sovyetler'e karşı savaşmıştır. Fethullah Gülen de Komünizmle Mücadele Dernekleri kurmuş, 12 Eylül 1980 günlerinde faşist darbeyi desteklemiştir. Son 30 yılda, Türk dev-

letin Kürdistan'daki köy yakmaları, toplu katliamları, faili meçhul cinayetleri ve bugün devam eden katliamlar, Gülen tarikatı tarafından desteklenmiştir. Günümüzde AKP faşizmine açıkça destek sunmaktadır. Kendi sesinden Kürtlerin iflah olmayanlarının kökünün kurutulması, ocaklarına ateş düşmesi, helak olmaları vb. fetvalar vermektedir. Hatta denilebilir ki, AKP'nin despotik-faşizan özelliklerini perdeleyerek, sözde açılım yapan ve sözde demokratik bir yönetim olduğunu propaganda eden AKP ve Tayyip Erdoğan'dan daha fazla Gülen medyası ve Fethullah Gülen'in kendisidir.

Bu üç tarikat da toplum yaşamının, toplum tarafından sürdürülebilirliğini mümkün görmezler. Her üç tarikat da dünyevi yaşamdan uzak, ruhani amaçlarla iştigal eden bir görüntü sergilerler. Ancak her üç tarikat da maneviyatı, sadece iman ve ibadet boyutu ile sınırlı görmezler. Her üç tarikat da kapitalist sisteme uygun, pazar ekonomisi içinde çalışma, üretim ve ticaret yaparlar. Moon, Opus Dei ve Gülen tarikatı bankacılık, sanayi ve ticaret alanında örgütlenmiş ve kurumlaşmışlardır. Denilebilir ki dinin liberalleştirilmesinde bu üç tarikat, maneviyattan ve ruhanilikten daha çok "dünyevilik" boyutu ile meşgul olurlar. Her üç tarikat da doğrudan ve görünür şekilde, açıktan siyaset yapmazlar. Kendi çıkarlarına göre liberallerle, muhafazakarlarla, sosyal demokratlarla ittifaklar kurar; bu ilişkileri ile iktidarları yönetir ve yönlendirirler.

Opus Dei ve Gülen tarikatı "Kültürler arası diyalog" gibi, ortalama kitlelerin sempatisini toplayan aktivitelere önem verir; bu ad altında panel, seminer, kültürel etkinlikler düzenlerler. "Dinler arası Diyalog" adı ile başlatılan bu türden uluslar arası faaliyetlerin öncülüğünü İspanya ve Türkiye'nin yapıyor olması da tesadüf değildir.

Opus Dei'nin kontrolündeki ilköğrenim, lise ve üniversitelerde, beş kıtada toplam 475 okulda, 80 bin öğrenciye eğitim verildiği bilinmektedir. Değişik ülkelerde 7 hastanesi mevcut olup, bu hastanelerde 1000 doktor, 1500 hemşire çalışmakta olup, 300 bin hastaya hizmet vermektedir. Opus Dei 604 gazete ve dergiye, 52 radyo ve televizyona sahiptir. Bu bilgileri 1979 yılında Opus Dei üyesi Alvaro del Portolli veriyordu. Fethullah Gülen'in yardımcılarında Nurettin Veren de yakın zamanda Gülen tarikatına ilişkin benzer bir tablo açıklamıştı.

Fethullah Gülen yaşam ve ilişki tarzı, tarikat örgütlenmesi, eğitim sistemi, ticaret, Pazar ve diplomatik ilişkileri açısından Papaz Josemaria Escriva de Balaguer'ın birebir kopyasıdır.

İlmli İslam'ın Türkiye'deki temsilcisi Gülen ve A.B.D. yaklaşması nasıl doğdu? 12 Eylül 1980 darbesinden önce Türkiye'de güçlü bir sol muhalefet vardı. Darbe esas olarak Kürt hareketine ve bu sol güçlere karşı yapıldı. A.B.D. Ankara Büyükelçisi'nin, "Darbeyi bizim çocuklar yaptı ve iyi gidiyor" sözleri basına yansımıştı. Fethullah Gülen de 12 Eylül'den bir ay sonra, Sızıntı Dergisi'nin Ekim sa-

yısında, darbecilere övgüler diziyordu. İkinci yakınlaşma noktası İran'da Şah rejimi sonrasındaki yönetim değişikliğine ilişkindir. Hem A.B.D., hem Gülen İran İslam Cumhuriyeti karşıtıdır.

Fethullah Gülen, Zaman Gazetesi'nden Nevval Sevindi'yle 1999 yılında bir röportaj yaptı ve dedi ki: "İran'la aramızda mezhep farkı yoktur, din farkı vardır." "İran Müslüman değildir" anlamına gelen bu çıkış, elbette A.B.D.'nin hoşuna gidecek bir çıkıştı. Yine Fethullah Gülen kendi sesinden "Bu kadar kötülüğün kol gezdiği bir dünyada, herkesin üstünde mutlak ve evrensel bir otoriteye ihtiyaç vardır" diyordu. Bu tanım düpedüz A.B.D. demektir. Yakın tarihte, Gazze'ye yardım götüren Türkiye'ye ait Mavi Marmara gemisinin İsrail tarafından basılması olayında, "İsrail haklıdır, otoriteye karşı çıkılmaz" diyerek kendi tarikat mensuplarını dahi şaşırtmıştır.

Sözünü ettiğimiz her üç tarikat da resmi eğitim dışında, kendi eğitim sistemleri içinde, kendi kadrolarını yetiştirirler. Opus Dei, Moon ve Gülen tarikatlarının üçü de A.B.D. işbirlikçisi ve A.B.D. ile sıkı işbirliği içinde örgütlenirler. Moon, Opus Dei ve Gülen tarikatları A.B.D.'nin desteği ile dünyanın değişik ülkelerinde okullar, vakıflar ve şirketler kurdular.

Bu açıdan "İlmli İslam" da, "dinler arası diyalog" gibi A.B.D.'nin uydurduğu bir şeydir. A.B.D.'nin "güvenlik" ihtiyacının sonucudur. Günümüzde dünya nüfusunun sadece yüzde 3'üne sahip, buna karşılık dünyanın doğal kaynaklarının üçte birini tüketen A.B.D., bu eşitsizliği ancak şiddetle ve güvenlik politikaları ile sürdürebilir.

Günümüz toplumlarının ise böyle bir güvenlik ihtiyacı yoktur. Ama A.B.D.'nin vardır. Yeryüzünün tümüne egemen olmak gibi büyük hedeflere yönelen A.B.D.'nin önünde en büyük ve en dinamik engel, her geçen gün radikalleşen ve Batı karşıtı bir karakter kazanan radikal İslam hareketleridir. Nitekim dünyanın dört bir yanında kendi işbirlikçi yönetimlerini kuran, kimi ülkelerde aile despotluklarını, kimi yerlerde askeri diktatörlükleri iktidara taşıyan A.B.D., yine de hakimiyet kuramamaktadır. Afganistan ve Irak işgallerinden sonra daha da keskinleşen A.B.D. karşıtlığı karşısında, A.B.D. yeni işbirlikçiler ve yeni mekanizmalar bulmak zorundadır. Ancak bu işbirlikçilerin "yerli" ve "Müslüman" olması daha etkili ve inandırıcı olmaktadır. Eğer bunu başaramazsa Asya ve Afrika'dan tümüyle tasfiye olması da kaçınılmaz olacaktır.

Dolayısıyla A.B.D.'de, Pensilvanya'daki çiftliğindeki Fethullah'ın "İlmli İslam", "dinler arası diyalog" gibi bir derdi yoktur. O, klasik bir işbirlikçidir ve A.B.D.'ye oynamaktadır. Bu rolünü Türk-İslam milliyetçiliği ile yerine getirirken, Kürt özgürlük mücadelesine karşı da yoğun bir savaş yürütmektedir. Son kırk yılda Kürdistan'da tasfiye olan Türkçülük ve Kemalizm bu kez Fethullah Gülen tarikatı eliyle ve yeniden inşa edilmek istenmektedir.

Bütün bu verilerden hareketle ılımlı İslam sadece bir örtü değil; bir örgütlenme, kontrol altına alma ve boyun eğmeyenleri tasfiye ideolojisidir. Bir hükümet ve devlet yönetme biçimidir. Türkiye’de ise polis, ordu, milli eğitim, iş adamları dernekleri, ticaret örgütleri başta olmak üzere toplumu tam bir kuşatma altına alan görünür bir faşizmdir.

Peki toplum aleyhine örgütlenen bu “kutsal mafya”ya karşı biz ne yapmalıyız? Arundhati Roy’un deyimiyle “Kötü niyetli bir miki fare ile çılgın mollalar arasında tercih yapmak zorunda değiliz.”

Biz kendi bildiğimiz yolda, kendi istediğimiz şekilde, direniş ve mücadele ile yolumuza devam etmeliyiz. Çünkü tarihte ve bugün, yeryüzünde haklı olmaktan daha güçlü bir silah henüz icat edilemedi.

Ferda Çetin İstanbul üniversitesi hukuk fakültesi mezunudur. Türkiye’de yayın yapan haftalık Yeni Ülke ile Özgür Gündem ve Özgür Ülke gazetelerinde çalıştı. Avrupa’da basılan Özgür Politika gazetesinde, Med TV, Medya TV ve Roj TV televizyonlarında gazeteci olarak çalışmaya devam etti.

Oturum 4:
Yeni Bir Paradigmaya Doğru:
Demokratik Modernite

4.1 Eirik Eiglad

Kapitalist Moderniteye Karşı Komünalist Alternatif

Burada olmaktan, kapitalist modernite karşısındaki alternatif arayışlar tartışmasına katkı sunmaktan ve “Kürt sorunu” olarak nitelendirilen özgürlük mücadelesi tartışmalarına katılmaktan onur duymaktayım. Diğer konuşmacılar güncel global durumu ele aldılar -kapitalizm, ataerkillik ve devletle ilgili sorunları- ve benden komünalizmi siyasal emansipasyonun mümkün olan bir alternatifi olarak sunmam istendi. Bu sunumda komünalizm

lehinde bir sunum yapacağım ve onun temel özelliklerini ortaya koyacağım.

Komünalizm nedir?

Her şeyden önce komünalizm nedir? Köy topluluklarının veya şehirlerin etrafında yapılmış, merkezi olmayan hükümetin müphem siyasal bir fikridir, ki bu muhtemelen en az organize insan toplulukları kadar eskidir. En az Anadolu ve Mezopotamya’da ortaya çıkan kentsel devrim ve ardından ilk “şehir devletleri” kadar eskidir. Bu kentsel demokrasi geleneği tarihsel doruğuna Antikçağ’da -özellikle de Atina demokratik deneyiminde- her ne kadar bu gelenek her zaman çok ciddi tarihsel eksikliklerle gölgelense de, ulaşmıştır. Adem-i merkezi bir eğilim olarak komünalist gelenekler, insanlık tarihi boyunca istikrarlı bir gizli siyasal eğilim olarak -bazen daha güçlü, bazen de daha zayıf- modern zamanlar dahil hep var olmuştur. Şimdi birçok tarihçi, komünalizmi, tüm çağlar boyunca sürmüş olan çeşitli yerel yönetim sistemlerini tanımlamak için kullanışlı bir terim olarak görmektedir. Her ne kadar, bu geniş ve genel algı çeşitli tarihsel bir fenomeni tarif etmeye uygun olsa da, bugün komünalizmi zamanımızın uygulanabilir siyasal bir alternatifi olarak tartışsak da, konuştuğumuz bu olmayacaktır.

Daha modern biçimde komünalizm kendi ifadesini devrimci gelenekte buldu. Avrupa Rönesansı ve Aydınlanması, halkın hayal dünyasını hareketlendirerek, hükümdar ve feodal beylerin ilahi haklarına meydan okumayı beraberinde getirdi. Sıradan insanlar “varoluşun büyük zinciri” içinde kendi yerlerinin ne olduğunu sorgulamaya başladı ve demokrasi yeniden ve çoğunlukla çok radikal biçimlerde ortaya çıktı. Belediye odaklı bir yaklaşım, her demokratik ve

sosyalist devrimin ilk aşamalarında var olan doğrudan demokratik yönleri kesinlikle renklendirdi. Bu hareket, Büyük Fransız Devrimi'nin bölge meclislerinde erkenden en yüksek noktasına ulaştı. Fakat komünalizm ilk defa 1871 Paris Komünü süresinde bilinçli olarak bir siyasal eğilim olarak dile geldi. Parisli radikaller Fransız topraklarında olası bir siyasal ve idari yapıyla ulus-devlet hegemonyasına doğrudan bir meydan okumayı teşkil ettiler. O zaman bu çatışmanın sonucu belirsizdi. Fakat, hepimizin de bildiği gibi bu tarihsel düellodan ulus-devlet zafer kazanan siyasal model olarak ortaya çıktı. Günümüzde dünya, ulus-devletlere bölünmüş durumda ve gittikçe globalleşen dünyamızda bu temel siyasal ve idari bir çerçeve olmaya devam etmektedir. Fakat tabii diğer sosyal ve siyasal seçeneklerin tekrardan geçerli siyasal alternatif olarak ortaya çıkmaları önünde herhangi bir engel yoktur.

Son yıllarda komünalizm daha belirgin ve bağımsız bir radikal ideolojiyi, daha çok da rahmetli sosyal kuramcı Murray Bookchin'in yapıtları üzerinden kazandı. Öncü ekolojik filozof olarak Bookchin, kapitalizm ve ulus-devletin siyasal alternatiflerini arıyordu. Çünkü onları, aslında sosyal örgütlenmelerin anti-ekolojik ve anti-sosyal biçimleri olarak görüyordu. Kendisinin sosyal ekolojisi perspektifinden bakıldığında komünalist sosyal düzen, daha insani ve ekolojik bir sosyal örgütlenme olarak gözüküyordu ki daha rasyonel ve etik idi. Daha farklı bir ifadeye kavuşturursak, sosyal ekoloji uygarlıktaki sivil ve toplumsalı ortaya çıkarmak – özgür şehirler yoluyla medenileştirme özelliklerini geliştirmek istiyor. Bu nedenle onun temel fikirlerine daha yakından bir bakalım. Biz neyi hedefliyoruz?

Bazı Temel Fikirler

Komünalizm siyasal bir alternatif olarak kentsel demokrasiye dayalı yeni bir siyasal yapıya olan ihtiyacı vurgulamaktadır. Bu tutku bizim maksadımız açısından beş aşamalı bir yaklaşıma indirgenebilir.

Birincisi, komünalistler varolan belediyeleri güçlendirmeyi hedeflerler – hem resmi, hem de yasal olarak-; biz siyasal iktidarı yerel düzeye çekmek istemekteyiz. Ulus-devletlerin bugün sahip olduğu tüm güç daha kitlesel ve demokratik yönetim biçimlerinin pahasıdır. Bizce belediye temel bir insan kurumudur ve yeniden siyasal güç kazanmalıdır. Bu aşıkarmış gibi gözükabilir: Nihayetinde komünalizm belediyelere veya komünlere dayalı bir sistem anlamına gelmektedir. Yine de ben onun sadece uzak bir ideal olmaktan ziyade toplumu değiştirecek olan komünalist stratejilerin önemli bir parçası olduğunu iddia ediyorum. Biz gücü halka iade etmek istiyoruz ve bizce bu da en iyi toplumun gücünü iade etmek ile ifade edilebilir ve siyasal yaşamımıza insani bir boyut vermekle mümkün olur.

İkinci olarak, komünalistler, yurttaşlar arasında gücü paylaşarak varolan belediyeleri demokratize etme peşindedirler. Belediyeleri sadece güçlendirmek yetmez; onlar aynı zamanda esaslı bir şekilde yeniden yapılandırılmalıdırlar. Bu aşamalı olarak ve aralıklı adımlarla kendisini çeşitli komiteler, konseyler ve asamblelere dayandırarak gerçekleştirilebilir. Demokrasinin siyasi ifadelerine biçim verilmesinde bölgesel gelenekler kesinlikle rol oynayacaktır. Biz komünalistler olarak hala belediyelerde temel karar verici birimlerin açık yurttaş asambleleri olmasını öneriyoruz. Asamble derken, eklemeliyim, arada bir veya rastgele gerçekleşen halk toplantılarını kastetmiyoruz: Biz tartışabilecek ve karar verecek olan daimi ve legal kuruluşlardan bahsediyoruz. Bunların topluluk yaşamındaki varlığı bugünkü belediye binası kadar merkezi olmalıdır. Buradaki yaklaşım sadece tüm yetkililer ve her çeşit kamu yönetimini denetim ve feshetmeye açık tutarak, demokrasiyi daha şeffaf veya sorumlu hale getirmek değil ama, aynı zamanda tüm toplumu bir bütün olarak yurttaşların siyasal ortaklaşması olarak güçlendirmektir.

Üçüncü olarak, komünalistler belediyeleri bölgesel ağlar ve daha geniş konfederasyonlar biçiminde birleştirmek gerektiğini kabul ederler. Ve zaman içerisinde ulus-devletlerin yerine belediye konfederasyonlarını koymak için çalışırlar. Hiçbir belediye kendi başına ne siyasal, kültürel, ne de ekonomik olarak ayakta kalabilir ki, kalsa bile biz de bunu istemeyiz. Kültürel ve ekonomik değiş-tokuş konfederasyonun tüm tarafları açısından karşılıklı zenginleştiricidir. Buna rağmen biz komünalistler belediye demokrasilerini temel karar verme yapıları haline getirmeyi ve konfederasyonun daha “üst” düzeylerinin ise ağırlıkta koordinasyon ve idari fonksiyonlarının olmasını sağlamakta ısrarcıyız.

Dördüncü olarak, komünalistler ilerici sosyal hareketleri yerel ve bölgesel düzeyde birleştirmeyi istemektedir. Sadece sivil toplumu güçlendirmeyi – ki bu başlı başına önemlidir – hedeflemiyoruz fakat belediyesel demokrasi çağrımız tüm yurttaş inisiyatif ve hareketleri için ortak bir odak noktası bulmanın bir yoludur. Bu önerimiz her zaman ahenkli bir uzlaşma beklediğimizden değil – tam tersine – biz tartışma ve ihtilaftan yanayız. Toplum tartışma ve çekişme üzerinden gelişir. Aslında bizce, yurttaş asambleleri sınıfsal eşitsizliklerin, baskının, cinsiyet hiyerarşilerinin ve benzeri konuların dile geleceği önemli kuruluşlardır. Aynı zamanda hangi kültürel özellikleri geliştirmek, hangilerini ortadan kaldırmak istediğimize dikkat çekeceğimiz yerdir de. Belediye asambleleri kesinlikle sınıf mücadelesinin bir alanı olacaktır.

Tam anlaşılması açısından şunu belirtmek gerekir; topluluklarımız içten bölünme halinde olduğu müddetçe - zengin ve fakir, kadın ve erkek, genç ve yaşlı, üretici ve tüketici ayrımları ve daha farklı ekonomik, ulusal, etnik veya kültürel engeller nedeniyle - insanların bir araya gelerek eşit düzeyde katılım sağ-

lamalarını bekleyemeyiz. Yurttaşlığı eşit hakların resmi olarak tanındığı kavram olmanın ötesinde bir anlama kavuşturacaksa, bireylerin ve grupların çağdaş toplumda yaşadıkları ve yakın gelecekte yaşayabilecekleri dezavantajları -dıştalanmışlık, marjinalleşme ve doğrudan ırkçılık-, bununla beraber halkın ilgisini ortaya çıkarmak için eğitimi yoğunlaştırmalıyız. Aynı zamanda bunun tartışmalı hiçbir yönü yoktur, biz laik siyasal yapılarda ısrarcıyız. Her ne kadar kültürel otonomi, inanç özgürlüğü ve bölgesel çeşitliliği teşvik etsek de komünalistler olarak siyaset ve yönetim üzerindeki dinsel etkilere karşı mücadele ediyoruz.

Beşinci olarak, özgürlük için gerekli olan materyal ön koşulların farkındayız. Umarım ki şunu açık ortaya koydum: Komünalizm toplumsal olarak önemli olan üretim araçlarının kolektif siyasal kontrolüne dayalı, sınıfsız bir toplum öngörmektedir. Eğer tüm yurttaşlar için maddi güvenlik ve mutluluğu (sağlığı) güvence altına alacak bir ekonomik sistem yaratamazsak, tüm önceki noktalar tartışmalı hale gelecektir. Ekonomik sistemimiz bu garantileri vermeli ve doğal dünyayla dengeli olan ekonomi ve teknolojileri geliştirmelidir. Kolektif siyasal kontrol çözümümüz hem ekonominin belediyeleşmesini, hem de kaynakların bölgeler arası dengeyi sağlamak için konfederal tahsisini önermektedir.

Konfederalizmin temel fikirlerini şimdi çizmiş oldum. Umarım bu fikirlerin salt ulvi ilkeler olmadığı nettir. Bunlar bir alternatif siyasal çerçeve sunmaktadır. Dahası, bu idealler bizim stratejik yaklaşımımızın bir parçasıdır. Belediye odaklı, direkt demokrasi, konfederasyon, toplumsal özgürleşme ve ekonominin belediye tarafından kontrolü halk iktidarını tekrardan alacak olan stratejimizin ayrılmaz parçasıdır. Her bir ilke tek başına eksik ve yetersizdir: Birlikte ele alındığında ise oldukça etkilidir.

Zorlukları Karşılama

Fakat şimdi bir de bugün karşı karşıya olduğumuz siyasal zorluklara komünalizmin cevap olup olmadığına bakalım. Buna cevap verebilmek için önce önemli sorunlarımızı masaya yatıralım. Toplumu esaslı değiştirmeye, adil ve özgür toplum yaratmaya çalışan herhangi bir radikal çaba bu tür zorluklarla karşı karşıya kalır. Kapitalist modernitenin alternatifini aramak için burada bulunurken, belki de en acil sorunlardan bir tanesi kapitalizmin yerine -hem ekonomik sistem, toplumsal model ve hem de, ki bu çok önemlidir, bir kültür ve “etik” sistemi olarak- neyin geçeceğini aramaktır. Biz zamanımızın krizinin çözümünün kolektivistlikte yattığını ve ekonominin belediyeleştirilmesiyle ihtiyacımız olan demokrasi ile sosyalizm sentezinin ortaya çıkarılabileceğini öne sürüyoruz.

Diğer bir -aynı oranda önemli- problem ise modern ulus-devletin yerine geçebilecek siyasal ve idari kuruluşları ortaya çıkarabilmektir. Ulus-devlet, kapitalist sisteme sadece bütünsel olarak bağlı değildir, fakat onun merkeziliği, bürokrasi-

tikliği ve kültürel homojenleştiriciliği gerçek bir demokrasi biçimine ulaşma mücadelemizi baltalamaktadır. Burada anlaşılması gereken önemli bir husus, belediyelerin ulus-devletin yerine geçmesi düşünülmemektedir, onun yerine konfederasyon geçecektir. Emin olabiliriz ki, Konfederalizm -demokratik konfederalizm- ulus-devlet karşısındaki alternatifimizdir.

Farklı bir problem de ilerici toplumsal hareketleri birleştirmenin yollarını bulmaktır. Özellikle ilerici feminist ve ekolojik hareketler ile yeni kentsel hareketler, yurttaş inisiyatifleri ve aynı zamanda sendikalar, yerel kooperatifler ve kolektiflerin farkındalıklarını kombine etme ihtiyacıdır. Bu noktada birbirimizden öğreneceğimiz çok fazla şey var ve birbirimizle işbirliği yapmanın ve çabalarımızı güçlendirmenin yollarını bulmalıyız. Bu konferans gibi organizasyonlar biraraya gelmenin, fikir ve tecrübeleri paylaşmanın önemine dikkat çekmektedir. Komünalist fikirler olarak asambleye (meclis) dayalı demokrasi bu ilerici fikir alış-verişini daha kalıcı bir şekilde mümkün kılacaktır ve daha direkt siyasal sonuçları da olacaktır.

Tabii ki komünalizm bu radikal hareketleri birleştirmek için bir taktik değildir. Belediyesel demokrasi çağrımız akıl ve ahlakı kamu tartışmalarında ön plana çıkartma çabasıdır. İyi bir toplum nasıldır? Çocuklarımızı iyi yetiştirmenin yolu nedir; okullarımız nasıl olmalıdır? Yaşlılarımız ve hasta/engelli olanlara nasıl bakmamız lazım? Teknoloji ve endüstriyi nasıl kullanmalıyız? Yiyeceklerimizi nasıl üretmeliyiz? Halk meclislerinde bu tür sorular kapitalist olmayan bir çerçevede sorulup cevaplandırılabilir.

Tüm bunlar Kürt sorunuyla nasıl bir bağlantı içindedir? Açık ki eğer pratikleştirilirse, Kürtlere kültürel otonomi ve siyasal ifade biçimini kesinlikle verecektir. Tabii ki şunu itiraf edeceğim belediyesel demokrasi - ne kadar güzel olsalar da - Kürt hareketinin karşı karşıya kaldığı zulümden dolayı son derece naif gelebilir. Liderlerimiz salt siyasal olarak aktif olduklarından dolayı zulüm görürken, tutuklanırken ya da hatta öldürülürken biz yerel politika nasıl yapabiliriz ki? Bu Kürdistan'a özgü bir durum değil, fakat bu hareketin maruz kaldığı büyük baskı Batı medyası tarafından büyük ölçüde göz ardı ediliyor.

Her şeyden önce büyük baskının karşısında kolektif eylemin, hareket disiplininin ve gerçek liderliğin yerine konabilecek hiçbir şey yoktur. Komünalist siyaset her yerde, her zaman mümkün olmayabilir ve koşullar bu fikirleri uygulamak için farklı stratejileri gerektirebilir.

Komünalizmin anlamlı olduğu başka yollar da vardır ve Kürt hareketini güçlendirebilir. Bu politika sadece Kürt topraklarında siyasal örgütlenme için anlamlı değildir, ama bu yaklaşım Türkiye'de ve Almanya gibi, Hamburg gibi şehirlerde dahil, önemli olacaktır. Eğer sürgün Kürt grupları sadece lobi grupları ve dayanışma ağları olarak değil de, Almanya ve diğer yerlerde yerel ve bölge-

sel siyasal gruplarla daha yaygın olarak o ülkenin de siyasal coğrafyasını değiştirmek için çalışırlarsa önemli adımlar atılmış olur. Bu Batılı güçleri zayıflatmanın ve sıradan insanların ihtiyaç ve istemlerine daha duyarlı hale getirmenin bir yolu olabilir. Çok sıkça Batılı liderler dar ekonomik büyüme ve jeopolitik kontrol hedefleri için kendi demokrasi ve insan hakları ideallerine kendileri ihanet ettiler. Sosyal ekoloji ve demokratik konfederalizme yüzümüzü dönerek sadece Türk devletinin değil tüm ulus devletlerin hegemonyasını baltalamış olacağız. Günümüzde ulus-devletler askeri olarak son derece güçlenmişken ve kapitalist sistemle esasta evliyken, her zamandan daha fazla onların meşrutiyetine meydan okumak, yerel ve bölgesel siyasal yapılar inşa ederek içlerini oymak gereklidir.

Komünalizmin Uygunluğu

1980'ler ve 90'larda komünalist demokrasi kritikleri Murray Bookchin'in fikirleri kendi siyasal bağlamında geçerli olduğunu iddia ederdi. Bookchin nispeten merkezi olmayan ve seyrek nüfuslu olan Vermont eyaletinde -ki buranın kasaba toplantı demokrasisinin eski bir geleneği vardı- yaşadı. Onlar onun siyasal yaklaşımının benzersiz olarak Vermont'un demokratik geleneklerine uygun olduğunu ve başka bir yerde geçerliliği olamayacağını savundular.

Ben her zaman bu itirazı garipsedim. Benim için komünalizm fikirlerini kendi tarihsel ve kültürel bağlamımda nasıl uygulayabileceğim aşıkardı. Aslında, bu fikirler İskandinavya'nın konumu açısından oldukça geçerli fikirlerdir. Topluluklarımız sadece belirgin bir insani düzeyi korumadı, aynı zamanda kültürel ve tarihsel olarak İskandinavya ülkelerinin Norveç, İsveç, Danimarka ve Kuzey'de ise Sami ve Finliler ile aralarında bu sınırları aşan birçok ortaklığı var. Yine İskandinavya'da belediye kurumları hem siyasal, hem de ekonomik açıdan nispeten güçlüdür. İskandinav toplumsal ekolojistler var olan demokratik kurumların nasıl ilerletilebileceğini ve yerli geleneklerin üzerine nasıl inşa edilebileceğini tartışmaya başladılar. Burada toplumlarımızın bir program dahilinde değiştirilmesinin mümkün olduğunu vurguladılar. Sonrasında kritiklerimiz İskandinavya'da da mümkün olabileceğini itiraf etmeye başladılar, çünkü iyi gelişmiş bir toplumsal alt-yapı, hoşgörü mirası ve belirgin belediye geleneği mevcuttu. Yine de başka bir yerde mümkün olabileceği düşünülmüyordu. Bence katılımcı demokrasinin evrensel geçerliliği vardır -insan hakları gibi- ve komünalizm tarafından önerilen uygulama birçok yaratıcı biçimleri açığa çıkarabilir.

Bu idealler için çabalanması gerekmektedir ama aynı zamanda savaşılmaması gereken gerçek mücadelelerin izini kaybetmemek de önemlidir. Özgür belediyecilik vizyonumuz -ki belediye insan özgürlüğünü fiiliyata geçirmenin ve kolektif karar alma süreçlerinin asal odağıdır- günümüzde var olduğu bi-

çimiyle muazzam çeşitlilikteki belediye ve bölgelerle ve kültürel ve politik bağlamdaki çeşitlilikle meşgul olmayı gölgede bırakmamalıdır. Teorik yaklaşımlar ile pratik tecrübe arasında bir denge açığa çıkarılmış mıdır? Yalın cevabımız; hayır'dır. Marksizmin veya anarşizmin tecrübesini nasıl değerlendireceğiz? Başarılı oldular mı? Teori ve pratik arasında net bir denge kurabildiler mi? Uzun bir sicile rağmen, şimdiye kadar kapitalizme karşı koymak için gelişen tüm radikal girişimler tarihsel başarısızlık olarak kabul edilmelidir. Kapitalizm hala burada ve şu ana kadar gerçekleşen sosyalist deneyler sınıfsız ve özgür bir toplum yaratamadılar. Komünalizm tam da sivil toplum ve belediye kurumlarını güçlendirmeyi hedeflemektedir ve bunu dünyanın her tarafında var olagelen güçlü geleneklerin üzerine inşa ediyoruz. Birçok bölge -Batı da, Doğu da, Güney de ve Kuzey de- halihazırda az çok iyi işleyen belediyelere, güçlü bir topluluk duygusu ve çok çeşitli sivil toplum kuruluşlarına sahiptir. Biz bu var olan eğilimlere daha bilinçli bir demokratik biçim vermek istiyoruz.

Şu an yürürlükte olan herhangi bir komünalizm modeli yoktur. Komünalizm, demokrasi veya katılımcı yönetim ve federalizm veya konfederalizm kavramlarımız tarihsel olarak sınırlıdır. Her ne kadar sürekli bir tarihsel varlığı olsa da, örnek alabileceğimiz herhangi bir form halinde olmamıştır. Hiçbir biçimde daha önceki ve basit yaşam tarzlarınıza dönme ihtimalimiz yok, demokrasi ve konfederasyon fikirlerinde var olan potansiyeli açığa çıkaracak daha yüksek bir sentezi ortaya çıkarmalıyız. Daha sofistike bir demokrasi fikrine ihtiyaç vardır ve Kürt hareketi tarafından başlatılan çalışma sanayileşmiş Batı'daki doğrudan demokrasiyi uygulamaya çalışan aktivistler için oldukça ilham vericidir.

Kürtlerin durumu ve Kürt liderlerin ortaya koydukları çözüm önerileri oldukça önemlidir. Konfederal fikirlerin sadece Kürdistan -ve var olan Türkiye, Suriye, İran ve Irak gibi ulus devletler- üzerinde değil, Ortadoğu'nun genelinde büyük etkisi olabilir. Bugün insanları etnik, dini ve ulusal sınırlar üzerinden ayıran anlaşmazlıklar onları kültürel otonomi ve doğrudan demokrasiye izin veren yeni konfederal yapılarda, potansiyel olarak bir araya getirmeye yardımcı olabilir.

Başka Bir Demokrasi Mümkündür!

Mücadelemiz zorludur. Bazen komünalizm ya da sol-özgürlükçü siyasetin genel olarak tarihsel fırsatlarını kaybettiğini düşünebiliyorum. Günümüzde, demokrasi devlet idaresi, özgürlük bireysel tüketim, federalizm ise halkın denetimi dışında olan devleti aşan yapılar anlamına gelmiş durumdadır. Sanıyorum ki bu, Kürt aktivistlerin sıkça hissettiklerine benzemektedir; son birkaç yüzyıldır sınırlar oluşturulup ve diğer ulusal kimliklerin galip gelerek kendi bölgesel hegemonyalarını alıp uluslararası tanınma elde etmesiyle beraber belki bir ulusal

topluluğu oluşturmak için tarihsel fırsatlar kaybedildi. Bazen insan kapitalizmin ve günümüz ulus-devletlerinin köklülüğüne bakıp çaresizliğe düşebilir.

Fakat dünyanın her tarafında demokrasi ve hümanizm idealleri -bazen bu pratikte olmasa dahi kesinlikle bizi yönlendiren ve ilham veren idealler olarak büyümektedir. Burada bir paradoks var gibi; Kürtler ve herkesin, kültürel olarak kendi kaderini tayin etme ve siyasal ifade hakkını garanti altına alabilme, bazı temel evrensel ilkeler – demokrasi ve toplumsal özgürlük ile insan hakları ve hukukun üstünlüğü gibi.

Dünya ilgisini Kürt sorununun barışçıl ve demokratik çözümüne çevirmelidir: Burada Abdullah Öcalan tarafından öne sürülen öneriler meşru ve cömerttir. Dahası, Kürt hareketi, şayet kapitalist moderniteye karşı alternatif oluşturma arayışını sürdürürse, dünyanın her tarafındaki radikaller için ilham kaynağı olabilir. Bugün Kürdistan, Almanya ve Norveç’de güçten düşürülmüş kitlelere seslenebilir.

Tarih her zaman değişiyor ve gelecek henüz yazılmadı. Hepimizin onu, daha iyisi için değiştirme gibi bir görevi ve ihtimali vardır. Farklı bir demokrasi mümkündür. Burada hazır olan herkese, özgür ve demokratik bir Kürdistan ve özgür ve demokratik bir dünya mücadelesinde kuvvet ve onu devam ettirecek cesaret diliyorum.

Eirik Eiglad, Porsgrunn, Telemark’da yaşamaktadır. 1990’ların başında militarizm karşıtı, çevreci ve ırkçı karşıtı hareketlere katıldı ve sosyal ekolojist olarak radikalleşti. Hareket aktivisti, yazar, çevirmen ve editör olarak İskandinavya’da çeşitli sol-özgürlükçü projelerle uğraşmakta ve şu anda New Compass Kollektifi ile beraber çalışmaktadır

4.2 Gönül Kaya

Radikal Demokrasinin Kurucuları: Kadın Özgürlük Hareketlerinin Tecrübeleri

Konuşmama başlamadan önce böylesi önemli ve anlamlı bir konferansı organize eden, hazırlayan, emekleri geçen herkesi kutlamak istiyorum. Yine tüm katılımcıları da saygıyla selamlıyorum.

Konuşmamda; Kürt Kadın Özgürlük Mücadelesini, şekillenmesini, tecrübelerini ve kapitalist modernite karşısında geliştirilen alternatif demokratik modernite perspektifinin kadın bakış açısını sizlerle paylaşmaya çalışacağım. Böylesi bir konuyu, sizler de takdir edersiniz ki, kısa bir zaman diliminde işlemek biraz zor. Bu konferansın konu başlıklarının bütünselliğine, birbirini tamamlayıcılığına baktığımda, konuşmamla da bağ içinde olduğunu söylemem gerekiyor.

Kapitalist modernite karşısında özgürlük, demokrasi, eşitlik, kısaca yaşam mücadelesini ve direnişini yürütenler olarak tarihi bir süreci yaşadığımıza inanıyorum. Devletli-sınıflı ve iktidarcı uygarlığın son temsilcisi olan Kapitalist Modernite'nin artık sadece sorgulanmadığı, bununla beraber alternatif sistem geliştirme pratiklerinin denendiği ve yaşandığı bir dönemin içindeyiz. Kapitalist modernite güçleri, yeni saldırı dalgası başlatarak, ki bu '3. dünya savaşı' olarak ifade ediliyor, yarattıkları sistemsel, toplumsal, ekonomik, ekolojik, siyasal, ahlaksal vb sorunlar karşısında yeni çıkış yolları aramaktadırlar. Bu arayışın temelinde ise, kendisine alternatif olabilecek özgürlük ve demokrasi hareketlerine yönelim, bastırma, imha etme ve bu güçlerin ortaklaşmalarına yönelme yer almaktadır. Yaşanan 3. dünya savaşında, alternatif sistem arayışçılığının en önemli güçlerinden biri Kadın Özgürlük Hareketleri olmaktadır. Kürt Kadın Özgürlük Hareketi, Kürdistan zemininde bu rolü oynamaktadır.

Kapitalist Modernite'nin kökleri, 5000 yıllık devletli-sınıflı ve iktidarcı uygarlıktır. Bu uygarlığın ilk oluşum, şekillenme ve yayılma merkezi Ortadoğu olmaktadır. Bu ilk oluşumun, şekillenmenin ve yayılmanın temelinde kadın etrafında oluşturulan uygarlığın parçalanması, bastırılması, tüm değerlerine el konulması yatmaktadır. 'Tarih, Sümerler'le başlar' sözünün devletli-sınıflı-iktidarcı uygarlık açısından doğruluğu bulunmaktadır. Ama kadınlar, toplumlar, etnik-

kültürel yapılar, ekolojik gerçeklik açısından da bunun köleleşmenin, sömürünün tarihi başlangıcı olduğu artık açık bir diğer gerçeklik olmaktadır.

Bu uygarlığın temeli kadın ve erkek arasında kurulan cins ilişkileri üzerinde inşa edilmiştir. İnşa ise, zihniyet değişim-çarpıtma veya saptırımı ile gerçekleştirilmiştir. Egemenlerin yönetim aracı olan ve günümüzde ne yazık ki, alternatif çözüm arayışcısı olanların bile vazgeçmekte çok zorlandıkları 'devlet'in kökleştirilmesinde, bazılarının 'yöneten', bazılarının 'yönetilen' olmalarının bir 'düzen kuralı' olarak doğal karşılanmasında, kadının ilk köle insan, ilk ezilen sınıf olması yatmaktadır. Bu gerçeğin çözümlenmesi, kadının halen bilinmeyen tarihinin açığa çıkarılması özellikle günümüz açısından daha da büyük bir önem taşımaktadır.

Günümüze geldiğimizde, Kapitalist Modernite'nin en sinsisi, en derinleştirilmiş bir cins köleleştirme sistemi ve kadın düşmanı olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Kürt Kadın Özgürlük Hareketi, kapitalist moderniteyi, askeri-siyasi-kültürel olarak örgütlenmiş, başta maddi birikimler olmak üzere tüm toplumsal değerleri gasp etme kurnazlığını örgütleyen Ortadoğu kökenli uygarlığın, Batı Avrupa'da 16. yüzyıldan itibaren giderek hakim bir toplum biçimlenmesi haline gelmesi olarak değerlendirmektedir. Kapitalist sistem, bu coğrafyadaki kadının toplumsal değerlerini, bilgeliğini ve yaşam modelini kırımdan geçirerek, kendini inşa etmiştir. Tarih, 18. yüzyıla kadar bilge ve toplumsal güce sahip sayısız kadının 'cadı' olarak yakıldığına tanıklık etmiştir. Kapitalist modernite *'İlk güçlü adamın etrafındaki çapulcu grupla, kadın etrafında oluşan toplumsal değerleri gasp etme geleneğinin modern halkası'* olmaktadır.

Kadın cins kimliği hiçbir dönemde bu sistemdeki kadar sömürüye açık hale getirilmemiştir. Kadın düşüncesi, bedeni, ruhu, emeği bu sistemde pervasızca ve 'özgürlük' adına parçalara ayrılmış, meta olarak pazara sürülmüştür. Bu sistemin en büyük kar alanı kadın bedeninin pazarlanması ve istismarı üzerinden yürütülmektedir. Kapitalizm, sistemli bir şekilde kadını yoksullaştırmakta, tecavüz kültürüyle bedensel-ruhsal işgale uğratmakta, kadının yaşadığı coğrafya, ekoloji yok edilmektedir. Kadın, ev içi-ev dışı alanda işçileştirilmiş, reklam ve magazin dünyasının malzemesi haline getirilmiştir. Hukuksal alanda yapılan 'düzenlemeler' pratiksel eşitliği sağlamaktan uzak, her an sistem lehine değişime açık tutulmaktadır.

İktidar ilişkileri feodalizm ya da kapitalizm adına derinleştirilmektedir. Kapitalizm tüm liberalizmin süslemelerine rağmen, yine 'gelenekleri yıkıyorum' adına aldatıcı bir şekilde kadını kendi kullanım alanına mahkum etmektedir. 'Klasik kölelik' yerini 'modern-uygar köleliğe' bırakmıştır. Bu sistem kadına, saçından gözlerine, tüm bedenine kadar fiyatlar biçmektedir. Özel ve genelevlerin zevk aracı, sisteme işçi-asker doğurarı yapılmaktadır. Aşk-sevgi adına yalanla-

rın söylendiği, katledildiği nesne durumuna getirilmektedir. Yine bu sistemin en 'kabul edilebilir' kadın tipleri ise, sistemin sürdürücüleri oldukları müddetçe yaşamlarına izin verilmektedir. Toplumsal alanda kapitalizmin kendini varetmesi, sürdürmesi kadın temelli sömürüye dayanmaktadır. Aile, evlilik kurumları ise, yedek devletçik hücreleri olarak yaşatılmakta, kutsal kılınmaktadır. Bu sistem aynı zamanda 'toplumsal ahlakın' anlamsızlaştırıldığı, yadsındığı bir zihniyeti esas almaktadır.

Kadının bu modernite içinde hem ruhsal, hem bedensel olarak tüketilmesi, milliyetçilik-dincilik-cinsiyetçilik-bilimcilik ile parçalanması, tüketim meta-sı haline getirilmesi, ucuz işgücü olarak sömürülmesi doğru çözümlendiğinde, toplumun, doğanın, bireyin, kültürlerin, halkların karşı karşıya kaldığı sorunlar doğru çözümlenebilecektir. Bu istismar ve saldırı altında kalan kadını anlamadan toplumu anlamak oldukça imkansızdır. Günümüz açısından etnik-ulus-sınıf köleliklerinin doğru anlaşılması için kadının bu modernite içinde doğru tarifi yapılmalıdır. Kapitalist sistem, cinsiyetçiliği her zeminde ve her alanda üretmektedir.

Bu anlamda kapitalist modernite karşısında alternatif olacaklar içindeki en önemli güç, cinsiyetçiliğin aşılması temelinde şekillenen kadın özgürlük mücadelesi olmaktadır. Kapitalist modernite içinde son 200 yılda gelişen feminist akımlar, hareketler kadını ve yaşadıklarını görünür kılmayı başarmışlardır. Feminist hareketler, 18. yüzyılın sonları ile 19. ve 20. yüzyıllara damgasını vuran sistem karşıtı hareketler içinde yerlerini almışlardır. Feminizm Avrupa başta olmak üzere genel dünyada kadının bilinçlenmesinde, aydınlanmasında ve örgütlenmesinde önemli bir rolün sahibi olmuştur. Kadında belli oranda cins ve tarih bilincini geliştirmiş, erkek egemen zihniyet ve sistem sorgulamasını yaratmıştır. Feminist hareketlerin verdiği mücadele ile kadın, çeşitli hukuksal kazanımları elde etmiştir. Bu hakları kazanma uğruna çok büyük direnişler sergilenmiş ve çok büyük bedeller verilmiştir. İdeolojik açıdan sistem zihniyeti, politikaları, araçları önemli sorgulamalara tabi tutulmuştur. İnsanlık tarihinin aydınlatılmasına büyük katkılar sunacak araştırmalar yapılmıştır. Gerek ulusal, gerek sınıfsal özgürlük hareketleri içinde veya özgün biçimde yürütülen kadın özgürlük mücadeleleri önemli direniş ve mücadele tecrübesine sahip olmuştur. Ancak bu mücadelelerde eksik kalınan boyutlar da olmuştur. Örneğin sisteme alternatif olacak bir modernitenin pratiksel geliştirilemeyişi olmuştur. Yine kadını iktidar-devlet sisteminin ve erkek egemenliğinin denetiminden ve etkisinden tam olarak çıkarma gerçekleştirilememiştir.

Tüm eksik ve yetersizliklere rağmen, ontolojik gerçekliği açısından bakıldığında kadın özgürlük hareket ve direnişleri Kapitalist moderniteye karşı bir al-

ternatif olmaktadır. Bugün Kürt kadın özgürlük mücadelesinin tecrübelerinden yola çıktığımızda şu sonuçları belirtmek yararlı olacaktır:

Toplumsal özgürlük sorunları birbirinden kopuk ele alınıp değerlendirilmelidir. Cins özgürlük sorunu, diğer toplumsal sorunlardan kopuk ele alınmaz. Cins sorunu sadece kadının sorunu değildir. Erkeğin ve tüm toplumun en başta gelen sorunudur. İktidar, erkek merkezli inşa edilmişse, o halde özgürlük probleminin çözümünde kadın kadar erkeğin de özgürleşmesini ele almak gerekmektedir.

Ezilen halkların, sınıfların, doğanın sömürgeleştirilme tarihi kadar, kadının da bu temelde tarihi aydınlatılmalıdır. Kadın zihinsel, ruhsal, duygusal, fiziksel, sosyal, siyasal, ekonomik olarak neden, nasıl sömürgeleştirildiği anlaşıldıkça; erkek egemenlikli sömürgeci zihniyet ve sistem de anlaşılmış olacaktır. Bu temelde kadını mevcut sistem zihniyetine dayalı olarak geliştirilen 'ana, eş, sevgili, namus' vb statülerle ele almamak önemlidir. Kadını cinsel bir nesne-obje olmaktan çıkararak; kadın üzerinden tüm toplumu sömürgeleştirmede bir iktidar aracı olarak kullanılan cinsellik de özgürleştirilmesi gereken önemli bir konu olmaktadır.

Toplumsal mücadeleler açısından önemli bir konu da kadının özgün ve özgür örgütlenme sistemini geliştirmesini doğru anlamak olmaktadır. Eşitlik ve özgürlük sorununun, çelişkisinin yoğun olduğu Kapitalist sistemi aşmada, ezilen halklar ve sınıflar açısından özgür ve bağımsız örgütlenme ve mücadele önemli ve gereklidir. Aynı şekilde, cinslerarası iktidar ilişkisini ve onu ifade eden toplumsal cinsiyetçiliği aşarak, eşitlik ve özgürlük ilişkisine dönüştürmeye dönük mücadeleyi yürütmesi, kadının özgün ve özgür örgütlenmesine anlam ve olmazsa olmaz olarak görmesi gerekmektedir. 'Hepimiz eziliyoruz, toplu mücadele eder, sistemi yeneriz' demek yeterli değildir. Reel sosyalizm deneyimi toplumsal özgürlük sorunlarının 'devrimden' sonra da çözümlenmediğini göstermiştir.

Kadın özgürlük mücadeleleri çoklu mücadele karakterine sahiptir. Bir yandan Kapitalist modernite ve devletçi-sınıflı uygarlıkla mücadele ederken, aynı zamanda da bu uygarlık ve modernitenin toplumsallaşan etkilerine karşı da cinslerin özgürleşme mücadelesini yürütmektedir. Kürt kadın özgürlük mücadelesinin, kapitalist moderniteye karşı alternatif olmada, demokratik, ekolojik, cinsiyet özgürlükçü toplum inşasını gerçekleştirme özelliği yer almaktadır. Bir yandan modernite karşısında Ortadoğu zemininde Kürdistan demokratik konfederalizm (KCK) inşasında mücadele edilirken, diğer yandan da bu alternatif sistem içinde kadının demokratik konfederalizm sistemi (KJB) inşa edilmektedir.

PKK öncülüklü Kürdistan özgürlük mücadelesinin yaklaşık 35 yıllık bir geçmişi bulunmaktadır. PKK mücadeleye başlarken, Kürt halk kimliğinin varlık-

yokluk ikilemini aşma temelli bir ulusal ve sınıfsal hedeflere sahip bulunuyordu. PKK'nin ilk yapılanmasında reel sosyalizmin belli etkileri de olmuştur. Bu etkilerin aşılmasında, yine sistemin ezdiği toplumun farklı kesimlerinden PKK'ye katılanların kişilik değişim ve dönüşümünde Abdullah Öcalan'ın önemli, olumlu ve belirleyici etkisi olmuştur.

PKK ve Kürdistan Özgürlük Hareketi'nin Önderi olan Abdullah Öcalan, PKK öncesinde çocukluğundan itibaren ulusal, toplumsal, sınıfsal çelişkilerin yanında cins temelli çelişkileri de yaşamış bir insandır. Annesini ve kızkardeşlerini, yine köyündeki ilişkileri izleyerek kadının ve erkeğin nasıl kimiksizleştirildiğine, köleleştirildiğine tanıklık etmiştir. Bu konuda; 'Böyle bir toplumda yaşamak istemedim, ama özgürce yaşayacağım bir toplumum da yoktu. Benim mücadele biraz da içinde yaşamak istediğim özgür toplumumu yaratmak içindir' demektedir. Daha sonraki yıllarda Kürt sorununu ulusal, sınıfsal, toplumsal olduğu kadar cins çelişkileri temelinde de gözlemlemiş, yaşamış ve çözümlemiş bir insandır. Bu nedenle özgürlük ve sosyalizm arayışında kadın özgürlük sorunu da önemli bir yer almıştır.

Bu noktada PKK'nin ve Kürt özgürlük mücadelesinin şekillenmesinde kadın sorununa yaklaşımda önemli bir farklılığı ortaya çıkarmıştır. '*Bir toplumun özgürlük düzeyi, o toplumdaki kadının özgürlük düzeyiyle ölçülür*', '*Kadın özgürleşmeden toplum özgürleşmez*' belirlemelerini yapmıştır. Toplumun özgürleşme ve demokratikleşmesinde kadın özgürlüğü temel kıstas olarak belirlenmiştir. 1980'lerden sonra PKK içinde özellikle Abdullah Öcalan'ın geliştirdiği değerlendirmelerin temelinde bu konu önemli bir yer edinmiştir. Bir erkek militanın sosyalist olma ölçüsü olarak, kadına ve kadın özgürlük mücadelesine yaklaşımı temel ölçü olarak ele alınmıştır.

Bu değerlendirmeler ve bu yönlü çalışmalar Kürt kadınlarının Kürt özgürlük hareketine yoğun katılımının önünü açmış, katılan kadınlar başta ulusal çelişkileri yaşarken, bu mücadele içinde cins çelişkilerini fark etme, çözme, kadın özgürlük ideolojisini, örgütlenmesini geliştirmesine neden olmuştur. Kadın ve erkek kişiliklerinde, sistemin köle kadın-egemen erkek ölçüleri, zihniyeti ve davranışları sorgulanmıştır. 'Nasıl yaşamalı' sorusuna cevap aranmıştır. 1980'lerin ikinci yarısından sonra gelişen bu sorgulama ve arayış, 1990'ların kadın özgün örgütlenmesine, kadın ordulaşmasına, kadın kurtuluş ideolojisinin geliştirilmesine, erkeği dönüştürme projesine, kadın partileşmesine dönüşmüştür.

Abdullah Öcalan en son 1999 sonrasında geliştirdiği Demokratik modernite alternatifinin merkezine demokratik-ekolojik-cinsiyet özgürlükçü toplum paradigmasını ve kadın özgürleşmesini koymuştur. Öcalan, iktidarın, devletin ve sömürünün ilk ortaya çıkışını erkeğin kadına ve onun yarattığı değerlere el koymasına dayandırmış, iktidarın-devletin, sömürü ve köleliğin aşılması için kadının

özgürleşmesi temelinde toplumsal özgürlüğün yakalanması gerektiğini belirlemiştir. Sınıf, mezhep, ulus, doğa vb. tüm sorunların kaynağının kadın üzerinde kurulan erkeğin sistemine dayandığını ortaya koymuştur. Öcalan, bunu geliştirirken en başta kendi kişiliğini sorgulama, sistemin etkilerini aşmayı esas almıştır. Pozitivist, oryantalist bakış açısını, devletçi-hiyerarşik ve iktidarcı zihniyeti ve felsefesini kendinde yenmiştir. Ardından kapitalist modernite dışında alternatif modelini geliştirmiştir.

Kürdistan Özgürlük mücadelesinde yer alan kadın, bir yandan toplum içindeki feodal zihniyet ve ölçülerle mücadele ederken, diğer yandan da Kapitalist sistemin saldırılarına karşı örgütlülüğünü geliştirmiş, özgürlük perspektifini somut örgütlülüğe dönüştürmüştür. Kadının kendi öz cevabını bu sisteme karşı geliştirmesi sağlanmıştır. Bu mücadele Kürdistan halkının demokratik ve özgürlük mücadelesine de damgasını vurmuştur. Kürt ulusal mücadelesinin demokratik ve özgürlük ilkeleri temelinde şekillenmesinde kadın mücadelesinin etkisi önemli olmuştur. İlk oluşum sürecinde özgün ve özerk kadın mücadelesinin gerekliliğine gereken önemi ve anlamı vermede zorlanmalar olmuştur. Bir yaklaşım 'Kürt halkı özgürleşirse, kadın da özgürleşir, ayrı bir örgütlenmeye ne gerek var', 'Kürt toplumu feodaldır, kadın dağa çıkmasın, gösterilere katılmasın' olurken, diğer yandan da kadına 'korunması gereken, kendini savunamaz' olarak yaklaşımlar olmuştur. Bunun yanında Türk devletinin kadının örgütlenme ve mücadelesine faşist saldırıları zindanlarda işkencelerle, tecavüzlerle, dağlarda şehirlerde operasyon, katletme, tutuklama şeklinde olurken, bu faşizmin akıl hocaları olan bilimcileri, gazetecileri, aydınları 'PKK kadınları kandırarak dağa çıkarıyor, bu kadınlar cahil, okul bile okumamışlar' diyerek toplumsal gerilikleri tahrik etmiş, özellikle kadına yönelik aile ve toplumdaki şiddetin, katliamların önünü açmıştır. 'Namus' adına işlenen kadın cinayetlerinde, başta kız çocuklarına yönelik tecavüz olaylarında mahkemelerde ceza indirimleri yapmış, TC'nin Siirt valisi 'bunlar büyüyünce zaten terörist olacaklar' diyerek bu vahşeti desteklemiştir. Devlet, bir yandan halka dönük katliamlarının temelinde kadının iradesel-fiziksel-düşünsel katliamını koymuştur.

Kadın özgürlük hareketi, her yönden geliştirdiği mücadelesinde devletin siyasal-askeri-ekonomik saldırılarına karşı Kürt toplumunu paradigma temelinde eğitme, dönüştürme, demokratik kılma, erkeği dönüştürmeyi ve en başta da kadını düşünsel-iradesel-örgütsel ve eylemsel güçlendirmeyi esas almıştır. Kürt toplumunda yaşanan kadına yönelik şiddet, çokeşlilik, berdel, sünnet, taciz ve tecavüz olaylarına karşı sadece kadının değil, erkeğin de tavır ve tutum alması, kadının iradesine-kararlarına müdahale edilmemesi, kadının kendisi ve yaşamı hakkında kendi kararlarını alması, siyasetten ideolojik alana, toplumsal meşru savunmadan sosyal-ekonomik alana kadar kadının toplumsal birey ola-

rak katılım sağlaması için çalışılmaktadır. Bu anlamda Kürt toplumunun, kadın ve erkeğinin, sistemin denetiminden çıkarılmasında, alternatif model inşasında rol alması güçlendirilmiştir. Yerellerden başlanarak kadın meclisleşmeleri, kömünleri, kurumlaşmaları, kadın siyaset akademileşmeleri, kooperatifleşmeleri, yerel yönetimlerde ve siyasette kadın temsilcilerinin geliştirilmesi yeni mücadelesinin alanları olmaktadır.

Kürt kadınlarının mücadelesinin sınırları aşan bir karakteri de vardır. Sadece Kürdistan'da değil, ataerkil sistem anlayış ve uygulamalarının bulunduğu her alanda mücadele ve örgütlenme hedefi bulunmaktadır. Kapitalist modernite karşıtı olan her kadın hareketiyle buluşma, ortaklaşma, dayanışma perspektifi bulunmaktadır. Enternasyonal boyutlarda gelişecek Kürdistan, Ortadoğu ve dünya kadın mücadele birliklerinin, radikal demokrasiyi daha da güçlendirecekleri açıktır. Sistemin ve erkeğin zihniyet ve ölçülerinden kurtularak, kendi özgün bakışını, çözümünü insanlığa sunacak bir ortaklaşma ve birliktelik, evrensel düşünerek yerelde başarmayı sağlayacaktır.

Bu açıdan, Kadın özgürlük mücadeleleri, kapitalist moderniteden, onun yönetim modeli olan devletten, iktidarcı zihniyetinden ve politikalarından kopuş için çok büyük ve doğru gerekçelere, nedenlere sahiptir. Bu sistemin süsleyip tekrar tekrar yedirmeye çalıştığı zehrine karşı en bilinçli, en örgütlü, en öz savunmalı, en sistemli gücün kadın olması gerektiği açıktır. Bu sistem 'ilk önce kadını vurun' demiştir. Bu açıdan sistemden çözüm beklememek, istememek gerekir. Kendi öz çözümümüzü, toplumsal model olarak yaratmanın birikimi, tecrübesi, haklılığı bizlerde vardır.

Devletçi-sınıflı uygarlığın son temsilcisi olan Kapitalist modernite, mevcut durumda dünya hegemonu olan bir modernitedir. Bu moderniteye karşı olmak elbette ki bir noktada önemli ve belirleyicidir. Ama her şey değildir. Bu modernite karşısında yer alanların zihniyetleri, ideolojik argümanları, mücadele araçları ve yöntemleri önemlidir. Biliyoruz ki, *'bir sorunu çözmek isterken kullanılan zihniyet ve yöntemler aynı olursa, ulaşılabilecek sonuçlar hep aynı olacaktır.'* Cins özgürlük hareketleri, ekolojik hareketler, ulusal, etnik, kültürel, toplumsal-demokratik hareketler bu açıdan köklü bir sistem çözümlemesi yapmalıdırlar. Bununla başlanmadan, kapitalist moderniteyi aşma gücü göstermek zor olacaktır. Sonuçta sadece muhalif olma pozisyonundan öteye geçilemeyecektir. Ne kadın adına, ne erkek adına, ne halklar adına, ne sosyalizm adına, ne ekoloji adına 'iktidar' istenmemelidir. Onun aracı olan 'devlet' istenmemelidir. Bunlar toplumsal cinsiyetçiliği, şiddeti, sömürüyü, açlığı, yoksulluğu, zoru, baskıyı, milliyetçiliği, toplumsal ve ekolojik sorunları vb üretiyor.

Amaç, eşitlik ve özgürlük ise, demokrasiyi güçlendirmek yapılması gerekenidir. Öcalan 'Toplum adına devrim yapmak yerine, toplumun devrimi yapma-

sı önündeki engelleri kaldırmanın' mücadele yürütenler açısından esas alınması gerektiğini belirtmektedir. Bu temelde yaklaşan bir kadın özgürlük hareketi, gerçek anlamda kapitalist moderniteye alternatif olacak, demokratik modernitenin inşasında öncü ve temel kurucu güç olacaktır.

Gönül Kaya 1991 yılından beri Kürt kadın özgürlük hareketi ve siyasal mücadelesi içinde aktif bir biçimde yer almıştır. Uluslararası Özgür Kadın Vakfı'nın yönetim kurulunda yer almaktadır. Daha önce Avrupa'da basılan Özgür Politika gazetesinde, şimdi ise Newaya Jin kadın gazetesinde köşe yazarıdır.

4.3 Janet Biehl

Bookchin, Öcalan ve Demokrasinin Diyalektiği

Abdullah Öcalan'ın yakalandığı 1999 Şubat'ında, Murray Bookchin benimle Burlington, Vermont'ta yaşıyordu. Öcalan'ın yakalandığını haberlerden öğrendik. Bookchin Kürtlerin halini anlıyordu ve bu konu ne zaman açılrsa bu durum hep böyleydi. O, Öcalan'ı Marksist- Leninist bir gerilla lider ve modern bir Stalinist olarak görürdü. Murray yıllarca bu tür insanları halkın özgürlük istencini otoriteye, dogmaya, devletçiliğe ve her ne kadar tam

tersini ister gibi görünseler de kapitalizmin benimsenmesine kadar götürmekle suçladı.

Bookchin'in kendisi de gençliğini yaşadığı 1930'lu yıllarda bir Stalinistti. O yılların sonuna doğru, bu çizgiden uzaklaşıp Troçkistlere katıldı. O dönemlerde, Troçkistler Birinci Dünya Savaşı'nın Rusya Devrimine yol açtığı gibi İkinci Dünya Savaşının da Avrupa'da ve Birleşik Devletlerde gerçekleşecek proleter sosyalist devrimlerle sonuçlanacağını düşünüyorlardı. Savaş sırasında Bookchin işçilerin başkaldırıp bu devrimi gerçekleştirmesi için çalıştığı dökümhanede çabalayıp duruyordu. Ancak 1945'te bunu yapamadılar. Tahminleri boşa çıkan Troçkist hareket başarısız olmuştu. Hepsi olmasa da üyelerinin çoğu Marksizm'den ve devrimci politikalarından vazgeçip sistemin içinde kalarak ya akademisyen oldular ya da dergi editörlüğüne başladılar.

İşçi sınıfının evrimci olmadığı açık bir şekilde görüldüğü için, Bookchin de Marksizm'den vazgeçti. Ancak ana akıma katılmaktansa o ve arkadaşları baka bir yola baş koydular: Onlar sosyal devrimciler olmaya devam ettiler. 1940'ta öldürülmeden önce Troçki'nin dediğini hatırladılar. Troçki savaşın devrimle sonuçlanmaması halinde Marksist öğretinin yeniden düşünülmesi gerektiğini söylemişti. 1950ler boyunca Bookchin ve arkadaşları her hafta bir araya geldiler ve yeni koşullar altında devrim projesini yeniden yapılandırmanın yollarını aradılar.

Onlar şundan çok eminlerdi: Kapitalizm doğası gereği kendi kendini yıkıma sürükleyen sorunlu bir sistemdi. Ancak bu sistemin zayıf noktası işçi sınıfı değilse kimdi? 1950lerin başında Bookchin kapitalizmin en büyük sorununun doğal çevreyle çatışma halinde olması ve doğayla insan sağlığı için yıkıcı olması oldu-

ğunu fark etti. Kapitalizm tarımı sanayileştirip bitkileri ve hatta insanları zehirliyordu. Kentleri dayanılmaz bir büyüklüğe mahkûm edip, onların doğayla olan ilişkisini kesiyordu, insanları otomatlara dönüştürüp bedenlerini ve ruhlarını tahrip ediyordu. Reklam yoluyla insanları üretimi doğaya ayrıca zarar veren işe yaramaz ürünler almaya zorluyordu. Dolayısıyla, kapitalizm krizi işçi sınıfının sömürülmesinden değil de insanların tahammül edilmez biçimde insanlıktan çıkarılmasından ve doğanın yok edilmesinden kaynaklanıyordu.

Ekolojik bir toplum yaratmak için, kentlerin bağımsız bir şekilde yönetilmesi gerekiyordu. Bu sayede, insanlar daha küçük sınırlar arasında yaşabilecek, kendi kendilerini yönetebilecek, yerel olarak yiyeceklerini üretip yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanabileceklerdi. Bu yeni toplum piyasanın gerektirdikleri ve devlet otoritesinin emirleriyle değil, insanların kendi kararlarıyla yönetilecekti. İnsanların kararları ise müşterek bir şekilde ahlak tarafından belirlenecekti.

Böyle rasyonel ve ekolojik bir toplum yaratabilmek için, bizim kendi ayakları üzerinde durabilen kurumlara ve “özgürlük reformlarına” ihtiyacımız vardı. Bu yeni toplumun devrimci hareketi ve kurumları hakikaten özgürlükçü olmalıydı ki sosyalizm adı altında yeni bir zorbalığa, yeni bir Stalin’e yol vermesin. Öte yandan da kapitalizmi bastırabilecek kadar güçlü olmaları gerekiyordu.

Bookchin bu kurumların ancak demokratik meclisler olabileceğini anladı. Halka dair meselelerin kolektif bir şekilde ele alınabilmesi için mevcut ulus devlet yıkılmalı ve sahip olduğu güç meclisler halinde insanlara devredilmeliydi. Mesela çevreyle ilgili kararları, sanayi ustalarındansa artık kendileri alacaktı. Sadece yerelde çalıştıklarından, meclislerin daha geniş bir coğrafyada faal olmaları için konfederasyon halinde bir araya gelmeleri gerekecekti.

Sonraki yıllarını bu ekolojik ve demokratik toplum üzerinde düşünmeye adanmıştı. Mesela 1980lerde halk meclisleri konfederasyonunun ulus devlete karşı bir güç veya ikili bir iktidar yaratacağını belirtti. Daha sonra federe topluluklara dayalı bir siyasal sistem diye adlandırılan bu projenin adı özgürleştirici belediyeçilik oldu.

O yıllarda diğer Amerikalı ve Avrupalı solcuları da projenin önemi hakkında ikna etmeye çalıştı. Ancak o günlerde çoğu Mao, Ho Chi Minh ve Fidel Castro’ya özenmekten başka bir şeyle meşgul olacak halde değillerdi. Bookchin onların birer diktatör olduğunu savunuyordu ancak solcular bu eleştirileri duymak dahi istemiyordu. Onlara göre, ekoloji ve demokrasi küçük burjuvazi fikirleriydi. Sol, Stalinizmle yaptığı şeytan paktında sıkışıp kalmıştı. Bookchin’e sadece anarşistler kulak veriyordu. Nitekim onlar da devlet karşıtıydılar. O artık herkes tarafından tanınan bir anarşistti.

Anarşistlere özgürlükçü belediyeçilik projesinin yani şehirlerin meclisler halinde özyönetimlerinin onların doğal politikası ve devrimci teorileri olduğunu

söyledi. Onlar da kendisini saygıyla dinledikten sonra herhangi bir devlet yapısına karşı olduklarından yerel hükümet fikrine karşı çıktıklarını belirttiler. Oy çokluğuyla karar alma ilkesine karşı geldiler çünkü bu azınlık grupların taleplerinin göz ardı edilmesi demek olacaktı. Onlar, daha çok politik olmayan komüniter gruplar, kooperatifleri, radikal kitapevleri ve halk komünlerinden yanaydı. Bookchin bu yapıların kesinlikle daha doğru yapılar olduğunu düşünüyordu ancak böyle ciddi bir devrimi gerçekleştirebilmek için aktif, sağlam, yetkin, yapısal ve yasal bir siyasal güce ulaşmanın yollarını bulmak gerekiyordu. Özgürlükçü belediyeçilik bunu gerçekleştirmenin ve ulus devlete karşı yere sağlam basmanın bir yoluydu.

O da anarşistlerin desteğini kazanmaya çalıştı. Onlarla biraya geldi, zaman zaman onarı sıkboğaz etti. Onları ikna etmek için zamanlarca dil döktü ve yeri gelince onları eleştirdi. Onları özgürlükçü belediyeçiliğin anarşizmi siyasal bir yapı haline getirmenin bir yolu olduğuna ikna etmek için elinden gelen her şeyi yaptı. Ancak, Öcalan'ın yakalandığı 1999 yılı dolaylarında, başarısız olduğunu ve anarşizmden uzaklaştığını nihayet kabul ediyordu.

Bütün bunlar olurken, Öcalan'ın vatana ihanet suçundan yargılanmasına karşı yaptığı savunmalarını pek okumamıştık. Mesela, kendisinin de Bookchin' in yarım yüzyıl önce geçirdiği değişimi yaşadığını ve demokrasi lehine Marksizm ve Leninizm'i reddetmeye başladığını bilmiyorduk. Marksizm'in otoriter ve dogmatik olup yaklaşan sorunları çözmek için yetersiz olduğunu o da anlamıştı.¹ Hakimlere "bu tarihi anın gerektirdiklerini yapmalıyız"² diyordu. Daha da ileri gitmek gerekirse, "kuralları, projeyi ve eylem biçimimizi değiştirmek gerekiyordu."³ Bu, Bookchin'in 1946'da söylediği bir şeydi.

Öcalan bugün Türk hâkimlere baskıcı sistemlerin tek tek yıkıldığını ve "ulusal, kültürel, etnik, dini, dilsel ve yerel sorunların en yüksek demokratik standartlarda çözülebileceğini"⁴ söylemektedir. PKK bağımsız bir Kürt devleti amacından vazgeçmeli ve demokrasiyi bütün Türkiye için benimsemelidir.

Ona göre, demokrasi Kürt sorununun çözümünü sağlayacaktır. Demokratik bir sistemde her bireyin hakları ve oyu vardır ve etnik kökeni ne olursa olsun herkes bu sürece katılabilmektedir. Türkiye Devleti, Kürt halkının varlığını ve onların dil ve kültür haklarını kabul etmek için anayasada sadece birkaç düzenleme yaparak kolay bir şekilde demokratikleştirilebilir.⁵ Bu durum Kürtlerle bir-

1 Abdullah, Öcalan Kürt Sorununda Demokratik Çözüm Bildirgesi, 1999, çev. Kurdistan Information Centre (Londra: Mesopotamian Publishers, 1999); sonrası Savunmalar; s.106

2 Savunmalar, s.44

3 Savunmalar, s.44.

4 Savunmalar, s.55

5 Savunmalar, s. 89-90.

likte ülkede daha büyük bir toplum yaratacaktır. Bu Bookchin'in desteklediği bir meclis demokrasisi değildi, daha ziyade tavandan tabana doğru bir yaklaşımdı. Öcalan "hedef demokratik cumhuriyettir"⁶ diyordu.

Öcalan'a göre, demokrasi Türkiye'nin geleceği için hayati öneme sahipti, çünkü Kürtler olmadan Türkiye gerçek bir demokrasiye ulaşamazdı. Diğer demokratik ülkeler de etnik sorunlarını bir dönem marjinalleştirilmiş grupları kendi içlerine dahil ederek çözmüştü ve biraradalık ve çeşitlilik onları daha da güçlendirmişti. "Türkiye'de olduğundan çok daha karmaşık etnik sorunları olan"⁷ Birleşik Devletler, Hindistan ve daha birçok yer etnik katılımla daha da güçlenmişlerdir. Kabul etmek, bütün dünyada farklılıkları güce dönüştürmüştür.

Türk hâkimler bu mesaj hakkında ne düşünürlerse düşünsünler, bu durumun hayati olduğu oldukça aşikâr. Ancak onlar suçlayıp hücre tecridine mahkûm ettikleri bu elçiyi dikkate almadılar.

Bookchin en iyi anarşistlerin eski Marksistler olduğunu söylerdi. Onlar nasıl düşüneceklerini ve mantıklı kararlar alabilmeyi biliyorlardı. Ve onlar diyalektiği biliyordu. Eğer tanışmış olsalardı, Öcalan için de aynı şeyi düşünürdü. Her ikisi de diyalektik bir bakış açısına sahip ve ortak bir Marksist tarihi paylaşıyor. İkisi de Marksist materyalistler değil ve Marksist konseptin yetersiz olduğunu ve tarihsel nedenselliğin sadece ekonomik değil çok yönlü olduğunu düşünüyorlar. Ancak ikisi de diyalektik düşünüyor ve tarihin gelişim süreçleriyle barışıklar.

Diyalektik, değişimi tanımlar. Bu değişim, fizikte söz konusu olan kinetik değişim değil de organik yaşamda ve sosyal tarihte meydana gelen gelişimsel değişimdir. Değişim çelişkiler arasında ilerler. Herhangi bir değişimde, yeni eklenirken eskinin bir kısmı muhafaza edilir ve bu da *Aufhebung*'a yani aşkınlığa yol açar.

Bu iki insanın tarihsel gelişim perspektifiyle düşünme eğilimi var. İkisi de Medeniyet tarihiyle ilgili çok önemli metinler yazdı ve birçok kez özgürlük mücadeleleriyle çarpışan devletlerin ve despotların iktidar ve direniş diyalektiği üzerine çözümlemeler yaptı. Marksistlerin aksine, onlar diyalektiği bazı kaçınılmaz isyanları önceden tahmin etmek için kullanmadılar, çünkü bunun tahmin edilemeyeceğini biliyorlardı. Bunun yerine, bir sonraki siyasi hamle olarak düşündükleri şey için ihtimalleri artırmak, potansiyeli tanımlamak ve tarihsel temelleri oluşturmak için kullandılar. Bilinçli veya bilinçsiz olarak, diyalektiği geçmişte olandan gelecekte olacaklar ve ahlak için ders çıkarmak üzere kullandılar.

Her bir gelişimin bir başlangıcı olduğu gibi ikisinin de yazdığı üzere Medeniyet tarihi için de ayrı ayrı başlangıçlar vardı: Paleolitik dönemdeki ilkel toplumlar,

6 Savunmalar, s.114.

7 Savunmalar, s.

tarımın, özel mülkiyetin ve sınıf toplumunun ortaya çıkışı, dinin ortaya çıkışı, yönetimin, devletlerin, orduların, imparatorlukların, krallıkların, soyluluğun ve feodalitenin ortaya çıkışı gibi. Onlar moderniteyi, Aydınlanmanın doğuşunu, bilimi, teknolojiyi, sanayileşmeyi ve kapitalizmi tartıştılar. Tabiri caizse, ben bu tarihsel açıklamaları Medeniyet Anlatıları olarak adlandırmak istiyorum.

Bookchin iki büyük Medeniyet Anlatısı yazmıştır: *Özgürlüğün Ekolojisi* (1982) ve *Kentsiz Kentleşme* (1986).⁸ Öcalan'ın bu konuda birçok eseri vardır: *Medeniyetin Kökleri* ve *PKK ve Kürt Sorunu*'nun bazı kısımları ile *Yol Haritası*.⁹

Onlar Medeniyet Anlatılarını siyasi sorunların çözülmesi için kullandılar. Her şeyden öte, *Özgürlüğün Ekolojisi* popüler ve reformist çevrecilere karşı radikal sosyal bir ekolojiyi destekleyen bir tartışmayı yürütmektedir. Bookchin bu temkinli liberallerin sadece devlet reformu yapmaktan öte ekolojik bir toplum üzerine de düşünebileceklerini göstermek istiyordu. İnsanlar geçmişte topluluk halinde yaşatabiliyorlardı ve bugün de öyle yapabilirlerdi.

Bu yüzden, insanlık tarihindeki “organik,” kabilesel, komünal, hiyerarşik olmayan ve işbirliği halinde yaşayan olarak tanımladığı yazmayı bilmeyen ilk toplumlar üzerinde uzun süre durmuştur. Yaşam için gerekli olanlar, yararlanma hakkına (kaynakların ihtiyaç duyulduğu orana), tamamlayıcılığına (etik paylaşımına) ve indirgenemez asgari oranına (yiyecek, barınma ve giyinme hakkına) göre paylaşılmaktaydı.¹⁰ Birey ve toplum arasındaki bu birliktelik duygusu toplum ve çevre arasında da aynı birlikteliği yaratmaktaydı ve organik toplumlar doğal dünyayla uyum içerisinde yaşamaktaydı¹¹ der Bookchin.

Daha sonra organik toplumdan hiyerarşiye doğru uzanan diyalektik bir gelişim sürecinden söz eder: patriarkal düzen ve kadın egemenliği; yaşlıların lider olduğu yönetim biçimi; şamanlar ve rahipler; savaşçılar, önderler ve devletler; sınıf toplumu.¹² Bir sonraki aşamada, doğaya hükmetme fikri ortaya çıkar ki burada doğa da sömürülen bir unsur haline gelir.

Hiyerarşik egemenlik silsilesi insanoğlunun özgürlük arayışıyla aynı paralele uzanır. Tarih boyunca direniş hareketleri organik toplumun yararlanma hakkı,

8 Murray Bookchin, *The Ecology of Freedom: The Rise and Dissolution of Hierarchy* (Palo Alto, Kalif.:Cheshire Books, 1982); Murat Bookchin, *The Rise of Urbanization and the Decline of Citizenship*-daha sonra adln *Urbanization Against Cities*-(San Francisco: Sierra Club, 1986).

9 Abdullah Öcalan, *Hapishane Yazıları: Medeniyetin Kökleri*, çev. Klaus Happel (Londra: Pluto Press, 2007); *Hapishane Yazıları: 21. Yüzyılda PKK ve Kürt Sorunu*, çev. Klaus Happel (Londra: Transmedia, 2011).

10 MB, *Ecology of Freedom*, bölüm 2.

11 MB, *Ecology of Freedom*, s.46, 43.

12 MB, *Ecology of Freedom*, bölüm 3.

tamamlayıcılık ve indirgenemez asgari gibi ilkelerini gözetmektedir. Bu potansiyel hala da doğayla karşılıklı bir ilişkinin mümkün olduğu özgür, kooperatif bir toplumda diyalektik bir iktidar olarak var olmaya devam etmektedir. O, bu fikirler dizisini sosyal ekoloji olarak adlandırmıştır.

1982 yılıydı. İkinci Medeniyet Anlatısı *Kentsiz Kentleşme*' de meclis demokrasisinin temellerini oluşturdu. Eski Atina külliyyatında, İtalya ve Almanya'nın ilk kentlerinde, Rus Psokov ve Novgorod'unda, on altıncı yüzyıl İspanyası'nın *comunero* meclislerinde, 1793 devrimci Paris'inin meclislerinde, Amerikan devriminin komitelerinde ve konseylerinde, 1848 Paris kulüplerinde, 1871 Paris Komününde, 1905 ve 1917 Sovyetlerinde, 1936-37 devrimci İspanya kolektiflerinde, bugünkü Yeni İngiltere toplantısında halk meclisleri geleneğine rastladı. Marksizm'in aksine, devrimin fabrikalarda değil de meclislerde nasıl gerçekleşebileceğini gösterdi. Devrim yandaşları zorbalığın yerini halk meclisleriyle ve bazen de konfederasyonlarla değiştirmeye çalışıyordu. Kentleşme, ulus devlete karşı belediyeci özgürlük mücadelesinin diyalektik temellerini oluşturdu.

Adadaki hapisanede yalnızlığa mahkûm edilen Öcalan, kendisini Medeniyet Anlatılarını çalışıp onları yazmaya adamıştır. Onun *Medeniyetin Kökleri* (2001) eserindeki amacı Türkiye'nin Kürtleri de kapsayan demokratik bir cumhuriyete duyduğu ihtiyacı göstermektir. Bunun yanı sıra sosyal evrimin, kökleri Mezopotamya'ya yayılıp Sümer'e dayanan medeniyetin geçirdiği makro süreçleri anlatmıştır.

Anlattığına göre, bir tapınak, yönetim merkezi ve üretim alanı olan Ziggurat "devlet yapılarının rahmini"¹³ oluşturmaktadır. En üst katın tanrıların evi olduğu, birinci katın ise ürünlerin üretilip depolandığı yer olduğu söylenmektedir. Tapınak böylece bir ekonomik üretim alanı olarak işlev görmekteydi. Yöneticiler ilahi statüye yükseltilirken, halkın geri kalanı tapınak merkezli bir ekonominin işçileri olarak hizmet vermekteydi.

Zigguratlar "insan zihninin çözümlendiği laboratuvarlar, *itaatkâr yaratışın* yaratıldığı ilk tımarhanelerdir. Bunlar ilk patriarkal yapılar ve ilk fuhuş mekânlarıdır."¹⁴ Bunları inşa eden Sümer rahipleri "merkezileştirilmiş siyasal gücün en büyük mimarları"¹⁵ olmuştur. Onların tapınakları şehirlere, şehirleri devletlere, imparatorluklara ve uygarlığa dönüşmüştür. Ancak bu durum hala devam etmektedir: "Medeniyet tarihi Sümer toplumunun uzantısı olup onun dallanmış ve çeşitlenmiş haliyken, bu toplumun temel yapısını hala muhafaza etmektedir."¹⁶ Bizler hala Sümer'de, hala "o günden beri bütün tarihimizi yön-

13 AÖ, Medeniyetin Kökleri, s.6.

14 AÖ, Medeniyetin Kökleri, s. 53.

15 AÖ, Medeniyetin Kökleri, s. 25.

16 AÖ, Medeniyetin Kökleri, s. 98.

lendiren bu inanılmaz entelektüel buluşun içinde yaşıyoruz.”¹⁷

Onun diyalektik anlatımına göre Sümer medeniyeti bir tezse bizim Kürt sorunun tam içinde bulabileceğimiz bir antiteze ihtiyacımız vardır.¹⁸ Sümer şehrine karşı verilen herhangi bir etnik direniş o şehir kadar eskide kalmıştır. Binlerce yıldır, Türkler Anadolu’ya geldiğinden beri, Kürtler ve Türkler “tıpkı et ve kemik gibi birbirlerine bağlı olmuşlardır.”¹⁹ Kürtler Osmanlı yönetimine katılmış ve “yerel yönetimlere verilen otonomiden dolayı”²⁰ orada gelişmişlerdir. Bugünkü cumhuriyeti onlar da kurmuştur. Bugün aşkın bir Sümer devleti tamamen demokratik olup hem Kürtlere hem de Türklere ev sahipliği yapan bir cumhuriyetin içinde bulunabilir.

Öcalan’ın etkilendiği diğer entelektüelleri çok bilmiyorum. Wallerstein, Braudel ve Foucault gibi düşünürlerin isimleri metinlerinde sık sık geçmektedir. Ancak şu çok net ki Öcalan 2002’de çok yoğun bir şekilde Bookchin’i özellikle de *Özgürlüğün Ekolojisi* ve *Kentsiz Kentleşme* adlı eserlerini okumuştur.

Daha sonra, avukatları aracılığıyla, Türkiye Kürdistan’ındaki her belediye yöneticisine *Kentsiz Kentleşme’yi*, militanlara ise *Özgürlüğün Ekolojisi’ni* okumalarını önerdi.²¹ 2004 baharında, avukatlarının Murray’la iletişime geçmesini istedi. Kendisini bir öğrencisi olarak gördüğü Murray’ın eserlerini iyi bir şekilde anlayabildiğini ve fikirlerini Orta Doğu toplumları için hayata geçirmeyi düşündüğünü ilettili. Murray’dan kendisiyle bir görüşme yapmak istediğini rica etti ve ona el yazmalarından birini gönderdi.

Bu diyalogun gerçekleşmesi harika olabilirdi. Ancak 83 yaşında olan Murray bu daveti kabul edemeyecek kadar hastaydı ve nezaketle reddetmek zorunda kaldı.

Öcalan’ın sonraki yazıları, Bookchin üzerine yaptığı çalışmaları yansıtmaktadır. 2004’te yazdığı *Bir Halkı Savunmak*, Murray’ın “organik topluma”²² benzer bir şekilde ilkel toplum biçimlerinden ve “doğal toplum” olarak isimlendirdiği “komünal yaşam biçiminden” bahsetmektedir. Doğal toplumda, insanların “doğanın bir parçası” olarak yaşadığını ve “insan komünlerinin doğal ekolojinin bir parçası” olduğunu belirtmektedir. Bookchin’in belirttiğine çok benzer bir şe-

17 AÖ. PKK ve Kürt Sorunu, s. 96.

18 Öcalan’ın aksine, Bookchin bunun Hegel’in üçlüsü an sich, für sich ve an und für sich gibi kavramalarının basitleştirilmesi olduğunu düşünerek tez, antitez ve sentez gibi kavramları kullanmamıştır.

19 AÖ. Bir Halkı Savunmak, yayınlanmamıştır, p.8, Öcalan için Uluslar Arası Özgürlük İnisiyatifi.

20 P. 21

21 Öcalan’ın avukatları ve Bookchin arasındaki aracının anlattıklarını aktarıyorum.

22 Pub status

kilde, hiyerarşinin ortaya çıkışını anlatmaktadır: devlet “sürekli bir şekilde hiyerarşiyi dayatmış ve değerlerle ürünlerin birikimi meşrulaştırmıştır.” Ayrıca, hiyerarşinin ortaya çıkışı doğaya hükmetme fikrini de beraberinde getirmiştir: Hiyerarşik toplum “doğanın bir parçası olmaktansa doğayı bir kaynak olarak” görmüştür. Öcalan bu sürecin diyalektik doğa sürecine de dikkat çekmektedir: “insanlık tarihinin başlarındaki doğal toplum, daha sonra gelen hiyerarşik toplumlara ve devlet tabanlı toplum biçimlerine dair antitezi çürüten bir tez sunmaktadır.”²³

Bu iki düşünürün karşılıklı Medeniyet Anlatıları özellikle incelenmesi gereken ve kimi zaman örtüşüp kimi zaman farklılıklar gösteren çok önemli meselelere değinmektedir. Ancak ben kısa ve öz olabilmek adına, arkeolojik araştırmalardan da beslenerek Mezopotamya hakkında yazdıklarından bahsedeceğim.

Daha önce belirttiğim gibi, Öcalan Mezopotamya’nın medeniyetin doğduğu yer olduğunu vurgulamıştır. Aynı fikirde olan Bookchin yazının burada başladığını belirtmiştir: “çivi yazısı tapınak katiplerinin alınıp satılan ürünlerle ilgili titizlikle tuttuğu kayıtlarda kullanılmaya başlamıştır.” Daha sonra, “bu kil tabletler üzerine atılan çizikler” aşamalı bir gelişim sonucunda “yazılı anlatım biçimlerine dönüşmüştür.”²⁴ Öcalan hiyerarşinin, rahipliğin ve devletlerin Sümer’de oluştuğunu söylemekte ve Bookchin eski Mezoamerikan uygarlıklarını da bu sürece dahil etse de ona katılmaktadır. Ancak Bookchin’in dikkatini en fazla çeken, organik ve komünal toplumun direniş ve süreklilik biçimleridir: Sümer’de “ilk şehir devletleri eşitlikçi meclisler”²⁵ tarafından yönetilmekteydi. Krallığın ortaya çıkışından sonra, “muhtemelen eski sosyal yapıya tekrar kavuşmak ve balanın (kralın) otoritesini azaltmak için yapılan halk isyanlarına” dair kanıtlar vardır. “Yönetici (*ensi*) veya askeri *derebeyleri* bile halk meclisleri tarafından sürekli kontrol edilmekteydi.”²⁶

Bookchin özgürlük (*amargi*) kelimesine yazılı olarak ilk Sümer kaynaklarında “kralın zorbalığına karşı yapılan başarılı bir halk isyanından bahseden bir Sümer kil tabletinde”²⁷ rastlanmasına şaşırmıştır.

Bookchin’i okuduktan sonra Öcalan da *amargi* sözcüğünün kullanımından söz etmiş, ancak daha sonra bu konu üzerinde durmamıştır. Öte yandan, Öcalan Kürt halkının özelliklerini Neolitik döneme dayandırmıştır: “Özellikle zihniyet ve yapı bağlamında, Kürt halkının birçok özelliği Neolitik dönemdeki toplumla-

23 AÖ, Halkı Savunmak

24 MB. Ecology of Freedom, s.144.

25 MB. Ecology of Freedom, s.129. Henri Frankfort ve Samuel Noah Kramer’in çalışmalarına değinmektedir.

26 MB. Ecology of Freedom, s. 95.

27 MB. Ecology of Freedom, s. 168.

ra benzemektedir.”²⁸ Bugün hala Kürt halkı organik toplumun paylaşımcı özelliklerini muhafaza etmektedir: “Tarihleri boyunca, Kürtler Klan sistemini ve kabile konfederasyonlarını desteklemiş ve merkezi hükümetlere karşı direnmeye çalışmıştır.”²⁹ Onlar özgürlüğün müjdecisidirler.

Birer Marksist olarak, Bookchin ve Öcalan’a tarihin diyalektik-materyalist süreçlerinin incelenmesinin mümkün olmadığı ve bu süreçlerin kaçınılmaz sonuçlarıyla birlikte yasalar gibi, yani ulus devletin ve kapitalizmin ortaya çıkışı ve onları proleter devriminin takip etmesi şeklinde bir işlerliğinin olduğu öğretilmiştir. Ancak *Özgürlüğün Ekolojisi* adlı kitabında, eski bir Marksist olan Bookchin “bu tür sosyal yasa ve teleoloji nosyonlarını” olumsuzlarken rahatsızlık duymuştur. Bu kavramlar, diğer bir deyişle Stalinizm, sadece “bireyin insan kontrolünün dışında kalan insanüstü güçlere boyun eğmesi” için kullanılmayıp “sosyal olayların gidişatını etkilemek konusunda insanın iradesini ve bireyin tercihlerini”³⁰ de görmezden gelmiştir. Bunlar bizi “ekonomik ve teknik ulaşılmazlık” denen bir fikre mahkûm etmiştir. Bookchin’e göre, hiyerarşinin doğuşu bile kaçınılmaz değildi ve bu düşünce sistemlerini bir kenara koymak “özgür bir geleceğe dair bakış açımızı oldukça değiştirebilmektedir.”³¹ Yani, bir zamanlar komunal bir şekilde yaşadığımız gibi yine yaşayabilirdik. Organik toplumun gömülü hafızası “bilinçaltımızda bir özgürlük istenci”³² olarak var olmaya devam etmektedir. Bence bu *Özgürlüğün Ekolojisi* adlı eserin temel ve özgürleştirici anlayışını özetlemektedir.

Öcalan’ın *Bir Halkı Savunmak* adlı eserini okurken hissettiğim heyecanın bana 1985’te *Özgürlüğün Ekolojisi*’ni okurken hissettiğim heyecanı hatırlattığını fark ettim. O zamanda insanların bir zamanlar komunal bir dayanışma içinde yaşadığını, bu potansiyelin hala mevcut olduğunu ve sosyal yapılarımızı değiştirdiğimiz takdirde bu yaşam biçimlerine tekrar ulaşabileceğimiz fikri beni mutlu etmişti. “İndirgenemez asgarî” kavramı sadece sosyalizm gibi yeni isimler almıştı. *Özgürlüğün Ekolojisi* okuyuculara Murray’ın “umut prensibi” olarak tanımladığı kavramı sunmaktadır ve bu hapsedilmiş Öcalan için mutlaka bir şeyler ifade etmiştir.

“2004’te “kapitalizmin zaferinin kaçınılmaz olmadığını” belirtti. “Başka bir tarih mümkündür”. Kapitalizmi ve ulus devleti kaçınılmaz olarak görmek “tarihi iktidarda olanlara bırakır.” “Olayların gerçekleşmesi için bir başka ihtimal her zaman için vardır... Özgürlük her daim mümkündür.”³³

28 AÖ. PKK ve Kürt Sorunu, s. 22

29 “Demokratik Konfederalizm Bildirgesi,” 4 Şubat, 2005, <http://www.kurdmedia.com/article.aspx?id=10174>

30 MB. Ecology of Freedom, s. 23-24

31 MB. Ecology of Freedom, s. 67

32 MB. Ecology of Freedom, s. 143.

33 AÖ, Bir Halkı Savunmak, s. 41.

“Doğal toplumun” komünal yönleri, özgürlük arayışında olan etnik gruplarda, sınıf hareketlerinde, din ve felsefe gruplarında her zaman vardır. “Doğal toplum hiçbir zaman yok olmamıştır.” Özgürlük ve iktidar arasındaki diyalektik anlaşmazlık batı tarihi boyunca hep var olmuştur. “Komünal yapıları oluşturan demokratik öğeler ile iktidar ve savaşı oluşturanlar arasında sürekli bir savaş vardır.”³⁴ Keza, “komünal toplum hiyerarşik olanla sürekli olarak çatışma halindedir.”

Öcalan nihayetinde sosyal ekolojiyi benimsemiştir. 2004 yılında “sosyal ekoloji meselesinin uygarlıkla birlikte başladığını” ve “uygarlığın kökenlerinde” doğal çevrenin yıkımının başlangıcını” da görebileceğimizi yazmıştır. Doğal toplum bir bakıma ekolojik toplumdur. Toplumu yıkan güçlerin doğayla olan ilişkisi de benzer şekildeydi. Öcalan kapitalizmin anti-ekolojik (ekoloji karşıtı) olduğunu söylemektedir. Bookchin gibi, o da kapitalizme karşı ahlaki bir isyanı benimsemektedir: “Kapitalizmle mücadele bilinçli bir ahlaki çaba gerektirmektedir.” “Ahlak geleneksel değerlerle uyum içinde olan yeni bir sosyal etiğe dönüştürülmelidir.” Kadınların özgürleşmesi çok önemlidir. O “doğayla sürdürülebilir diyalektik ilişkilerin olduğu ve ortak zenginliğin doğrudan demokrasi ile elde edildiği bir ahlak sistemi” yani “demokratik-ekolojik toplum” için çağrıda bulunmaktadır.

Peki, bütün bunlar Kürt sorununu nasıl ilgilendirmektedir? Bir kez daha, Kürtlerin özgürlüğünün herkesin özgürlüğü demek olduğunu savunmaktadır. “Herhangi bir çözüm sadece Kürt halkı için değil bütün insanlar için geçerli seçenekleri kapsamalıdır. Yani ben bu sorunlara tek bir hümanizme, tek bir doğaya ve tek bir evrene dayanarak yaklaşıyorum.”³⁵ Ancak bu demokratik cumhuriyetle değil de, halk meclisleri aracılığıyla başarılabilir.

“Yapmamız gereken ilk şey, devletsiz yapılar ve komunal oluşumlar için demokratikleşmeyi hızlandırmaktır” demektedir Öcalan. Kürtlere sadece Türk anayasasını değiştirmeye odaklanmaktansa, yerel yönetimler oluşturmalarını önermektedir: “yerel ilçe meclisleri, kentsel bölgelerdeki belediye yönetimleri, ilçeler ve köyler oluşturulmalıdır.” Yeni siyasi partilere ve yeni ekonomi kurumlarına ihtiyaç duyulmaktadır: “ticarete, iktisada ve sanayiye yönelik yeni bakış açılarıyla kooperatiflere, çalışma gruplarına ve diğer birçok örgütlenme biçimlerine ihtiyaç vardır.” İnsan haklarını, kadın haklarını, çocuk haklarını ve hayvan haklarını gündeme getirecek sivil toplum örgütleri gereklidir. Ve en temel düzeyde nice komünal yapılar.

Yerel yapılar ve kurumların bir iletişim ağının olabilmesi için “belediye yönetimlerinin bölgesel konfederasyonlar” oluşturması gerekmektedir. En üst düzeyde, bunlar “demokratik toplumun en önde gelen kurumu” olan “Genel Halk

34 AÖ, Bir Halkı Savunmak, s.??.

35 AÖ, Bir Halkı Savunmak, s.??.

Kurultayında” temsil edilmektedir. Kurultaylar “kurumsallaşma, kurallar ve kontrol mekanizmalarıyla siyaset, öz-savunma, hukuk, ahlak, ekonomi, bilim, sanat ve refah meseleleriyle ilgilenecektir.”

Zamanla, demokratik kurumlar yaygınlaştıkça, bütün Türkiye bir demokratikleşme sürecinden geçecektir. Bu kurumlar mevcut ulusal sınırları birbirine bağlayıp bütün bölgede demokratik uygarlığın ortaya çıkışını hızlandıracaktır ve sadece Kürtler için değil jeopolitik ve kültürel bir yenilenme yaşanacaktır. Demokratik bir konfederal birlik bütün Orta Doğu’yu kucaklayacaktır. Öcalan özgürlükçü belediyeciliğin bu Kürt versiyonunu “demokratik konfederalizm” olarak adlandırmaktadır.

Mart 2005’te, Öcalan bunun için bir manifesto ilan etmiştir: Kürdistan Demokratik Konfederalizminin İlanı. Bu manifestoda, “demokratik komünal doğal toplum yapısına, yani organik topluma, dayalı tabandan örgütlü bir demokrasi” çağrısında bulunmaktadır. Köy, ilçe ve şehir meclisleri kurulacak ve bunların delegeleri gerçek kararlar vermekle görevli olacaktır ki bu pratikte halkın karar alması anlamına gelmektedir.

Öcalan’ın demokratik konfederalizmi onun Kürtlerin özgürlüğüyle bütün insanlığın özgürlüğünü birleştirme hareketine dayanmaktadır. Bu hareket “Kürt sorununu demokratik yöntemlerle, Kürt kimliğinin bütün düzeylerde tanınmasıyla ve Kürt diliyle Kürt kültürünün geliştirilmesi aracılığıyla” çözüme kavuşturmaktadır. Dinsel, etnik ve sınıf farkları gözetilmeksizin herkesin kişi haklarını ve ifade özgürlüğü savunmaktadır. “Ekolojik toplum modelini” teşvik etmekte kadın özgürlüğünü savunmaktadır.

O, halkının bu projeye dâhil olmasını istemektedir: “Kendi demokratik yapılarını kurmak ve kendi kendilerini yönetmek üzere halkın bütün gruplarına, özellikle de kadınlara ve gençlere sesleniyorum.” Diyarbakır 2011 sonbaharında ziyaret ettiğimde, güneydoğu Anadolu’daki Kürtlerin bu projeyi hayata geçirdiklerini gördüm.³⁶

2004-2005 yılında Öcalan artık devleti kendisini baştan aşağı demokratikleştirmek için reformlar yapmak konusunda ikna etmekten ya vazgeçmiş ya da bu odağını değiştirmiştir. 2005 yılında, “devleti demokratikleştirme fikri imkânsızdır” diye yazmıştır.

Devletin bir baskı mekanizması, “yönetici sınıfın örgütsel hali” ve “tarihteki en tehlikeli olgulardan biri” olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu mekanizma, demokratik proje için zehirlidir ve adeta “bir hastalıktır. Mevcut olduğu sürece, “bizler demokratik bir sistem yaratamayacağız.” Bu bağlamda, önemli bir kuralın altını çizmektedir: “Ne kadar çok devlet, o kadar az demokrasi. Ne kadar az devlet, o kadar çok demokrasi.” Bu yüzden, Kürtler ve yoldaşları “çabalarını

36 “Kürt Komünalizmi,” Ercan Ayboğa ile yazar tarafından yapılan söyleşi, (INFO)

asla devlete" veya bir devlet olmaya yöneltmemelidir. Bu demokrasiyi kaybetmek ve "kapitalist sistemin ekmeğine yağ sürmek" anlamına gelmektedir. Bizler ancak "geleneksel iktidar biçimlerinden vazgeçtiğimiz" anda "alternatif bir sistemin yapılarını oluşturabileceğiz." Demokratik konfederalizm, "devletsiz bir halkın demokratik yapısını" oluşturmaktadır.

Bu durum tamamıyla net olmakla birlikte Bookchin'in devrimci projesiyle tam bir uyum halindedir. Bookchin, halk meclislerinin oluşturulduğu ve konfedere olduğu zaman, ulus devletle mücadele edip, onu deviren ve yerine yeni bir sistem yaratabilen bir ikili güç olabileceklerini belirtmiştir. Bookchin, ikili güç kavramını sık sık vurgulamakta ve bu kavramı Trotsky'ye atfetmektedir: Trotsky, *Rus Devrimi Tarihinde*, 1917 Şubat devriminden sonra liberal birkaç hükümet devletin başına geçtiğinde, Petrograd Sovyet işçi ve asker vekillerinin ikili bir güç oluşturduklarını ve bu gücün daha sonra Ekim devrimine yol verdiğini belirtmiştir. Ancak bu şekilde, komünalist konfederasyon devrimci, karşı ve ikili bir güç oluşturabilirdi.

Ancak bu noktada Öcalan, Bookchin'le fikir ayrılığına düşmektedir: 2004 çalışmasında (*Bir Halkı Savunmak*), devlete dair çelişkili bir mesaj vermektedir: devleti yıkmayın. "Bana göre, devletin yıkılıp yerine yeni bir yapının kurulması gerektiği fikri doğru değildir." "Devleti tasfiye ederek bir demokrasiye ulaşmak aldatıcıdır."

Daha ziyade, "demokrasiye yer açmak için" devlet küçülmeli ve kapsam alanı daraltılmalıdır. Bazı işlevleri gerekliken bazıları değildir ve bunlar iyi ayırt edilmelidir: mesela, halk güvenliği, sosyal güvenlik ve ulusal savunma. Konfederal demokrasi konseyleri "devletin tek başına çözemediği" sorunları çözmelidir, ancak demokrasinin yetkileri de "sınırsız değildir." Bu yüzden, devlet sınırlandırılırken ve bazı kurallara bağlı kılınırken, "demokrasiye birlikte," ona "paralel" ve onu "tamamlayıcı" bir şekilde var olabilir.

Bu çelişki "devletin iki yüzlü bir olgu" olduğunu öfkeyle belirten Öcalan'ın kendisini de şaşırtmış görünmektedir. Bu meselenin kendisi için belirsizliğini koruduğunu ve bunun anlaşılır olduğunu düşünüyorum. "Bugünün devletten demokrasiye geçiş süreçleri olduğunu ve bu geçiş süreçlerinde eski ile yenin yan yana var olduğunu" gözlemlemektedir.

Bookchin'in komünalist hareketi pratik anlamda hiçbir zaman Öcalan'ın ki kadar ilerlememiştir. Ancak eğer ilerlemiş olsaydı, muhtemelen aynı sorunla karşılaşır. Bookchin'in bu tür durumlar için kullandığı geçiş programı tabiri bu noktada faydalı olabilir. O minimum program (belli konularda yapılan reformlar), geçiş programı (mevcut program gibi) ve maksimum program (sosyalizm, devletsiz demokrasi meclisi) şeklinde ayrımlar yapardı. Bu ayrımın devrimci bir arka planı vardır ki Murray bunu Trotsky'ye atfetmektedir. Bu, gerçek

ve devrimden uzak dünyayla uğraşırken uzun vadeli hedeflerinize ve prensiplerinize bağlılığınızı sürdürmenin bir yoludur.

Bu arada, sonraki yıllarda, demokratik yapıların çatısı olan KCK bu değiştirici rolü oynamaktadır. 2009'daki *Yol Haritası'nda*, Öcalan KCK'nin devletle yıkıcı bir ilişki kurmasına gerek olmadığını belirtmiştir. "Tam tersine, KCK devleti maksimum üretkenlik için zorlamalıdır. Gerilim süreçleri olsa da, aralarındaki kapsamlı diyalog demokratik çözümleri daha da mümkün kılacaktır. Süreç ilerlerse, en gerekli ve faydalı kurumlar mevcut kalıp geliştirilmeliyken, gereksiz ve faydasız olanlar yenilgiyi kabul edip faaliyetlerini sona erdirmelidirler. Demokratik mekanizmalardan beklenen tam da böyle bir sonuçtur."³⁷

2004 Mayıs'ında, Bookchin'in Öcalan'a şöyle bir mesaj iletmıştır: "Kürt halkının bir gün kendi toplumunu kurabileceklerini, kendi istediklerini yaşayacaklarını umut ediyorum. Kürtlerin Sayın Öcalan gibi bir lidere sahip olmaları müthiş bir şey."³⁸ Daha sonra, 2004 yazında bu mesajın Kürt dağlarındaki Kürdistan Halk Konseyi İkinci Genel Meclisinde okunduğunu ve alkışlandığını öğrendik.

Bookchin 2006 Haziran'ında öldüğünde, PKK meclisi "20. yüzyılın en büyük sosyal bilim adamlarından birini selamlamıştır." O "bizi sosyal ekoloji fikriyle buluşturdu" ve "sosyalist teorinin daha sağlam bir zeminde ilerlemesini sağladı." Bize "demokrasinin, özgürlüğün ve sosyalizmin ancak devlet mekanizmasının dışında bir sistem içerisinde gerçekleşebileceğini" gösterdi. O bize bunu "nasıl gerçekleştirebileceğimizi" gösterdi. "Yaratıcı ve gerçekleştirilebilir" olduğunu düşündüğümüz "konfederalizm" sistemini bize sunan oydu. Meclis şöyle devam etti: Bookchin'in "devlet, iktidar ve hiyerarşiye dair tezi bizim mücadeleimizle hayata geçirilecektir... Biz, gerçek bir demokratik konfederalizmi oluşturan ilk toplum olarak bu vaadi yerine getireceğiz."

Başka hiçbir övgü onu daha mutlu edemezdi, sadece bunu duyabilmesini isterdim. Belki de onları Sümer'den bize kalan o ilk özgürlük sözcüğüyle selamladı: "Amargi!"

Burlington, Vt., Ocak 25, 2012

Janet Biehl Murray Bookchin'nin yaşamının son 20 yılında onunla arkadaşlık ve işbirliği yapmıştır. Kendisi "Sosyal Ekolojinin Politikası: Özgürlükçü Belediyecilik" (1998) adlı kitabın yazarı ve "Murray Bookchin Okuyucusu" (1997) adlı kitabın editörüdür. Bookchin biyografisi üzerine beş yıllık bir çalışmayı yeni sonlandırmış ve en kısa zamanda bunu basmayı ümit etmektedir. Serbest editör olan Biehl, Burlington, Vermont'da yaşamaktadır.

37 AÖ, Bir Halkı Savunmak, s.

38 AÖ, Yol Haritası

4.4. John Cronan

Yeni Bir Demokrasi Mümkündür: Katılımcı Ekonomiye Tasavvur Etmek

İlk önce bu konferansın organizatörlerine beni de çağır-
dıkları için teşekkür ederim. Bu benim Kuzey Amerika
dışına ilk ve Birleşik Devletler'in dışına ise ikinci çıkı-
şım. Böylece eliminasyon yöntemi ile gidersek, bu aynı
zamanda benim ilk defa Almanya'da olduğum anlamına
gelir. Evet, teşekkür ederim. Gerçekten de böylesine bir
konferansta olmaktan minnettarım.

Bu konferansın amaçlarından bir tanesi de Kürt toplu-
munun dönüşümüne ve özgürlüğe doğru nasıl yol aldığına bakmaktır. Bu, aynı
zamanda benim kendi bireysel dönüşümüm açısından da önemli bir an. Ben
ortaokulda bir işçi ailesinin çocuğu olarak neredeyse Birleşik Devletler Deniz
Piyadeleri'ne (Marines) katılacakken, Hamburg'a kendine devrimci diyen ve ka-
tılımcı sosyalizm için mücadele eden biri olarak gelip konuşacağımı hiç hayal
bile edemezdim. Evet, tekrar teşekkür ederim.

Kazanmak için İçinde Olmalısın

Yeni bir demokrasi mümkündür. Bunun hakkında herkesin bir dakika düşün-
mesini istiyorum. Kendimize bu ibaredeki sav'a gerçekten inanıyor muyuz diye
sormayı öneriyorum. Gerçekten "yeni bir demokrasi" mümkün müdür? Tercih
edip etmeyeceğimizi ya da entelektüel stimülasyonu teşviğin bir parçası olarak
düşünmeye değer olup olmadığını sormuyorum. Radikal demokratik değerle-
re dayanan yeni bir toplumun elde edilebilir olduğunu gerçekten düşünüyor
muyuz? Kapitalizm, emperyalizm, ataerkillik, heteroseksizm, ırkçılık, otoriter-
lik ve çevresel bozulmanın üstesinden gelebileceğimizi düşünüyor muyuz? Ben
bu sorunun cevabının ümit ettiğimiz kadar aşıkardığını düşünmüyorum.
Cevabımızın çeşitli sonuçları var.

Şayet cevabımız "Hayır" ise, o zaman biz -kendini solcu, radikal, devrimci
vb. ilan edenler- yapacak başka bir şey seçmeliyiz. Kendini ya her gün plaja, ya
da ömrünü video oyunu oynamaya adanmalı. Şayet kazanabileceğimizi dü-
şünmüyorsak; protesto etmenin, konferanslar organize etmenin, politik kitaplar
yazmanın vb. hiçbir anlamı yok. Eğer cevabımız "Evet, yeni bir demokrasi müm-

kündür” ise, o zaman sadece toplumun kötülüklerini analiz etmek veya hatta ona karşı direnmek de yeterli değildir. Şayet kazanma konusunda ciddiysek, o zaman mevcut baskıcı sistemler karşısında uygulanabilir alternatifler sunmak zorundayız ve alternatifimize bizi yakınlaştıracak stratejileri izlemeliyiz. Bu aynı zamanda bizim beğenmediğimiz kurumların yerini alabilecek kurumların alternatif vizyonlarını ortaya koymayı da gerektirir.

Vizyon ihtiyacı iki yönlüdür. Birincisi, nihai hedefimizin ne olduğunu biliyorsa, dönüştürücü değişim için bir strateji geliştirmek ve etkinliğini değerlendirmek daha kolaydır. İkincisi, bir vizyonun varlığı insanlara hem bir alternatifin var olduğuna ilişkin ve hem de ne için mücadele edeceklerinin somutluğu açısından umut verir. Örneğin, nereye gittiğini bilmediğin bir uçağa biner misin? Gideceğin yeri belirleyebilsen, herhangi bir uçağa biner misin? Yoksa gideceğin yere seni götürebilecek bir uçak mı isterdin? Kesinlikle New York-Çin arası tek pervaneli ve bir benzin tankı olan bir uçakla uçmazsın. Okyanusa çakılır kalırdın.

Bu nokta ile başlamak istedim, çünkü biz, solcu olan insanlar, insanlara gidip okyanusa çakılmalarını söylüyoruz. Dahası, bunu okyanusun tehlikelerini tarif ettikten sonra yapmalarını istiyoruz ve yolda kalmanın ne kadar kötü olduğunu da ekliyoruz. Analojilerimi bir tarafa bırakırsak, bizler insanlara ikna edici bir şekilde kapitalizm veya ataerkillik gibi bir sistemin ne kadar kötü olduğunu tarif ediyoruz. Sonra onlar, “Tamam, neye karşı olduğunuzu biliyorum ama ne istiyorsunuz?” dediğinde nadiren yeterli bir cevabımız oluyor. Bunun yerine, demokrasi veya özgürlük gibi müphem değerler ve sosyalizm gibi kötü tanımlanmış kavramları benimsiyoruz. Ben bu değerleri veya kavramları bırakalım önerisi yapmıyorum, sadece tanımlayalım diyorum.

Bunu söyledikten sonra bu konferansın en azından kısmen alternatifler ve vizyon sorunlarını ele almasından memnunluk duyuyorum. Bu konferansın organizatörlerinin Abdullah Öcalan’a saygı duyması boşuna değil, çünkü bana öyle geliyor ki, Öcalan bu soruları çok ciddiye alan biri. Umarım Kürt özgürlük hareketinin yolculuğuna sunumumun geri kalan kısmıyla bir katkıda bulunabilirim.

Vizyon ihtiyacından bahsettim. Şimdi alternatif bir ekonomi için böylesi bir vizyondan bahsetmek istiyorum. Daha doğrusu kapitalizmin yerini hangi sistem almalıdır? Katılımcı ekonomi adı verilen bir şeyi öneriyorum. Bazılarınız buna yabancı olmayabilirsiniz. Bu, ilk defa Robin Hahnel ve Michael Albert adlı politik ekonomistler, teorisyenler ve aktivistler tarafından ortaya konuldu; ancak bu kavram, meclis komünizmi, sendikacılık ve lonca sosyalizmi vb geleneklerden elde edilmiştir. Daha sonra katılımcı ekonominin Öcalan ve Kürt özgürlük hareketi tarafından ortaya konan demokratik otonomi ile bağlantısına değineceğim.

Ekonomi ve Fazlasını Anlamak

İlk olarak ekonominin ne olduğunu tartışmak istiyorum. Ekonomiye üretim, paylaşım ve tüketim kurumları kümesi olarak ve yine bu çerçevede teşhis edilebilir bir iş bölümü, ücretlendirme normları (gelir veya tazminat), paylaşırma metotları ve karar verme araçları olarak da tarif edebiliriz. Meslekten olmayanlar açısından ekonomi, eşyaları yapar, eşyaları kullanır ve eşyaların nereye gideceğine karar verir. Ekonominin giriş ve çıkışları eşyalarla sınırlı değildir. Aynı zamanda insanları da içerir. Montaj bandında çalışan bir işçi günün sonunda işten çıktığında bütün gün ders vermiş biri gibi hisseder mi? Kesinlikle hayır.

Bunu söyledikten sonra Öcalan “Kapitalizm ekonomi değil, güçtür.” der ve buna katılıyorum. Çünkü kapitalizm sadece mallar ve hizmet demek değildir. Kapitalizm bir sınıflı toplumdur ve orada insanlar kendi sınıfları temelinde belli bir güç düzeyini kullanırlar. Ayrıca kapitalizm hükümetin, aile yaşamının, eğitimin, toplum ilişkilerinin ve daha birçok alana kollarını ulaştırmaktadır. Onun hakimiyetini yansıtabilecek davranış ve zihniyet kalıplarını ebedileştirmektedir. Fakat, diğer baskıcı sistemler için de aynı şey söylenebilir; ataerkillik, beyazların üstünlüğü öğretisi, ulusal baskı, heteroseksizm ve devlet gibi. Hepsi tahakküm ve güç içermektedir. Ve ben bunların birbiri üzerinde şekillendirici etkiye sahip olduğunu, yine kapitalizmi, her ne kadar ataerkilliği kapsasa da, tüm baskı sistemlerini barındıran bir sepet olarak görülmesinin de yanlış olduğunu düşünüyorum.

Bence baskı ve güç sistemlerine bütünlük içinde bakmak durumundayız. Yani bütünsellik içinde bakabilmeliyiz. Bu, hepsinin aynı olduğu anlamına gelmez. Bunu yaparken bazı baskıcı sistemlerin kökenlerinin sosyal yaşamın bazı alanlarında olduğunu, fakat sadece bu alanlarla sınırlı olmadığını anlamalıyız. Dahası, sosyal yaşamı her zaman var olan dört alana bölebileceğimizi düşünüyorum: Ekonomik, siyasal, kültürel/toplumsal, ve akrabalık.

Ekonomik alanda sınıf baskısı; siyasal alanda talimatları veren ve talimatları alan arasındaki ilişkide var olan baskı ve bunu da daha çok otoriter devlet içerir; toplumsal/kültürel alanda baskı daha çok ırk, etnisite ve din; ve akrabalık alanında ise baskı cins, cinsiyet, cinsel kimlik ve yönelim ve yaş üzerindendir.

Fakat, bu alanlar, belli ki, birbirinden bağımsız var olmazlar. Bundan ziyade, oldukça içiçe geçmişlerdir. Her alandaki hiyerarşiler, o kadar gömülmüştür ki; diğer alanların ilişkileri ve kurumsal rollerini gerçekten tanımlayabilir ve şekillendirebilirler. Örneğin işyerinde, iş bölümünün nasıl (başkalarının yanı sıra) cinsiyetçi ve heteroseksist toplumsal normlarca belirlendiği hep gördük. Kadınların aile içinde bakıcı ve besleyici olarak inşa edilen rollerinin onların iş hayatında da esas olarak hemşire, hostes gibi roller üstlenmesi ile sonuçlandığını da görüyoruz. Sonuçta verili bir ekonomide zorunlu olarak kaçınılmaz olmayan bir cinse dayalı iş bölümü gerçekten var olduğunu görüyoruz.

Bu yaklaşım şunu ima eder; devrimci değişim için mücadele etmeliyiz ve her baskı sisteminin üstesinde gelmeliyiz; fakat bunu yapmak istiyorsak da; hepsine aynı anda, eş zamanlı olarak seslenmeliyiz. Zaman içinde bir noktada, biri daha önemli bir rol üstlenebilir; mesela ırkçı Güney Afrika'da ırkın üstlendiği gibi. Ancak kapitalizm ve ataerkillik gibi diğer sistem ve kurumların ırkçılık devrilmesiyle elde edilen ilk kazanımların çoğunu geri aldıklarını görebiliriz. Bu, baskıların nasıl iç içe geçtiğinin ve bizim niçin bir vizyona sahip olmamız gerektiğinin bir örneğidir. Eski düzeni devirmek bir çok bakımdan kolay kısımdır. Yeni toplumu inşa etmek en zor olanı. Vizyon buna yardım eder

Özgür bir toplum inşa etme mücadelesinde zafer için genel vizyonumuza katılımcı toplum veya katılımcı sosyalizm adını veriyoruz. Ben ikincisini tercih ediyorum, ve benim örgütüm de onu kullanır. Öcalan'ın ortaya koyduğu çerçeve de kesinlikle benim önerdiğime uyar, her ne kadar genişletilmesi gerektiği şüphesini taşısam da. Doğrusu, yeterince bilgi sahibi değilim bu konuda.

Katılımcı Ekonomi

Değerler

Alternatif kurumlar hakkında düşününce, işe değerlerle başlamak zorundayız. Yaşamak istediğimiz prensiplere ve ne tür insan olmak istediğimize karar vermeliyiz. Ancak o zaman değerlerimizi bir gerçeklik haline dönüştürecek kurumları inşa edebiliriz. Bu değerler öz yönetim, eşitçilik, dayanışma, farklılık verimlilik ver sürdürebilirliktir. Özgür Toplum için Örgütlülük'ten meslektaşım, yazar ve örgütleyici Yotam Marom, niçin değerlerle işe başlamak zorunda olduğumuzu çok güzel açıklar.

Bu değerler bizi kurumları geliştirmeye sevk edecektir, tersi değil. Başka deyişle, toplumun bu değerleri cesaretlendiren ve güçlendiren, kolaylaştırıp geliştiren kurumlarca yönetilmesi gerektiğini düşünüyoruz. İnsanlar arasında eşitlik yaratan, kendi meselelerimizi halletmek için bizi güçlendiren, dayanışmacı bir toplum yaşamını kolaylaştıran, ekonomik sürdürebilirliği koruyan, bize verimlilik sağlayan, neyi üretip neyi tüketeceğimiz, nerede ve nasıl çalışacağımız, ve kim ve nasıl olacağımıza dair bize farklı bir seçenekler yelpazesi sunan ekonomik yapılar inşa etmek istiyoruz.

Dayanışma basitçe şu demektir; insanlar eğer birbirini ihlal etme yerine bir diğeri ile yanyana geliyorsa, bu daha iyidir. Bu kapitalizmin öngördüğü rekabet ve hırsın zıttıdır. Kapitalizmde, kişi kendi ilerleyişi yolunda insanın çektiği acı ve sıkıntıları gözardı etmesi hatta buna yol açmaya mecbur olduğu yönünde teşvik edilir. Başka deyimle, kapitalizme, "Hoş insanlar sonuncu bitirirler" veya daha uygun ifadeyle "Çöpler yükselir!". Genellikle bu değer tartışılmazdır çünkü temel dayanak noktası düşmanlık ve anti-toplumsallığa karşı empati ve sosyalliği teşvik etmektir.

İkinci değer, farklılık. Kapitalizmin farklılığı ve geniş seçenekler yelpazesini teşvik ettiği yönündeki yaygın inancı karşı; kapitalist pazarlar aslında seçenekleri homojenleştirir. Albert'e göre, "Onlar fırsat çığırtkanlığı yaparlar fakat aslında insanı ve yardımsever olan her şeyi, en ticari, en karlı ve çoğunlukla da hakim güç ve refahın korunması ile en uyumlu olanla değiştirerek memnuniyet ve gelişmenin yolunu kapatırlar". Görüleceği üzere, farklılıkla biz sadece birinin satın almayı seçeceği ürünler yelpazesini kastetmiyoruz ki; kapitalizm tüketicilerin gerçekten arzularını yansıtanlar yerine yanlış istemleri üretmeye eğilimli olduğu için, bu fonksiyonu da tam yerine getiremez. Fakat farklılıkla biz, insanlar için aşırı ekonomik kısıtlamalar olmadan bir çok ekonomik yaşam seçeneğine izin veren, yani istedikleri işte çalışma, gerçekten istedikleri eğitimi alma vs. bir ekonomi kastediyoruz.

Örneğin, babam da dahil, İrlanda kökenli ailemin baba tarafında dört kuşaktır erkekler, çoğunlukla demir yolu işlerinde çalıştılar. Bu, babam gibi bir çok İrlanda kökenli Amerikalının sonu idi. Fakat biliyorum ki; hayatta gerçekten yapmak istediği bu değildi.

Üçüncü değer, eşitlikçilik. Eşitlikçilik insanlar ne kadar almalı ve niçini ilgilendirir. Ekonomiye pasta olarak düşünürseniz, herkes pastadan ne kadar pay almalı? Çoğu eşitlikçi veya adil bir ekonomiye sahip olmanın tartışılacak bir yönü yok; fakat adil olan nedir? Fakat katılımcı ekonominin buna cevabı daha tartışma yaratmaya eğilimlidir, hatta solcular arasında bile.

Kapitalizmde insanlar fiziksel ve beşeri varlıklarına dayalı olarak gelir elde ederler. Daha çok mal ve iş sahibi olan, daha çok para kazanır. Bill Gates daha zeki olduğu için milyarlar kazanmıyor. Microsoft hisselerine sahip olduğunu söyleyen bir kağıt parçasına sahip olduğu için kazanıyor. Gerçekten çalışabilir fakat ona gelir getiren bu değildir. Ancak, işçi sınıfındansanız ve fazla bir şeyiniz de yoksa, emek gücünüzü satma yeteneğiniz sizin tek varlığınızdır. Yeteneğinize veya çalıştığınız sanayiye bağlı olarak pazarlık gücünüz ve dolayısı ile kazancınız değişebilir. Bunlar sadece iki örnek. Biz bu kazanma yöntemini reddediyoruz.

Solda bazıları, insanların ekonomi pastasına koyduğu kadar alması gerektiğini önerdiler. Bu mantıklı gibi gelebilir fakat biz bunu da reddediyoruz. Ekonomiye ne koyduğumuz, bazı şeyleri daha değerli yapan aletler ile daha uzman ve başkalarında olmayan yeteneklere sahip insanlarla çalışmanın fonksiyonudur. Muhafazakar ekonomist Milton Friedman bir zamanlar sola sormuştu "Niçin biz insanları genetik piyango şanslarından dolayı ödüllendirme zorunda olalım ki?". O zaman, insanlar bu koşullar üzerinde kontrole sahip olmadıkları için, katılımcı ekonomi bunu adaletsiz olarak reddeder.

Katılımcı bir ekonomide, insanlar kendi çabaları ve fedakarlıklarına dayanarak bir gelir elde ederler. Çaba ve fedakarlık, işin süresi, yoğunluğu, zahmetini

ve işin güçlendirme düzeyini kapsar. Bu, insanlar pastadan pişirmesinde katlandıkları fedakarlıklara göre pay almaları gerektiğini söylemek demektir. Bu norma göre, güçlü kuvvetli birinin pastadan daha fazla veya daha iyi kısmından yemesini haklı kılabilecek tek şey üretimdeki farklı fedakarlığıdır. Bu; insanların kontrol edebileceği tek şeyin çaba ve fedakarlıkları olduğu, böylece nasıl ödüllendirilmeleri gerektiği, mantığıdır.

Peki ihtiyaç hakkında ? Diyelim ki, ihtiyacı telafi ettik? Peki bu ekonomide neye yol açabilir? İnsanlar sadece ne kadar uygun görürlerse o kadar alıp diğerlerine ihtiyaçlarından daha azını bırakabilirler mi? Açıktır ki, ihtiyaca dayalı telafinin savunucuları, eşitlikçilik için mücadele ediyorlar ve bunun olmasını istemezler. O zaman bunun olmasını nasıl engellersiniz? Hatta bu tür rekabet ve hırsın büyütülmesine karşı korunmanın ötesinde, nasıl sınırlı ve kıt kaynakları israf etmezsiniz? Belirtildiği gibi, bu norm, bırakalım eşitlikçi olanının, işleyen bir ekonomi ile de uyumlu değildir.

Bunu, ihtiyaçla uyumlu hale getirilmiş, çaba ve fedakarlığa dayalı olarak telafi etmeliyiz. Örneğin yaşlılar ve çocukların bakımı üstlenilecek bir tür sosyal minimum gelir öngörebilirsiniz.

Dördüncü değer, öz yönetimdir. İnsanların ekonomide etkilendikleri derece ile uyumlu girdileri olmalı. Bu da gerçek bir demokratik kontrol olabilir. Kapitalizmde ekonomide öz yönetim düşüncesi veya demokrasi akla bile getirilmez. Sadece patronunuzu seçmekte veya başkalarını sömürmekte “özgür”sünüzdür. Kapitalizm altında işçiler, işe gittikleri her gün küçük diktatörlüğün içine girerler ve bu olması gerekendir.

Katılımcı ekonomi, şimdiye kadar bahsedilen değerlerin yanı sıra–dayanışma, farklılık, eşitlikçilik ve öz yönetim- verimliliğe de vurgu yapar. Bazı insanlar bu kelimeye korkuyla yaklaşır; çünkü bunu o çok korkutucu bir şey olan kapitalist verimlilikle ilişkilendirirler. Verimlilik sadece değer verdiğimiz şeyleri israf etmeden istenen sonuçlara ulaşmak demektir. Kapitalizmde, bu -başka şeylerin yanı sıra- iş gücünü güçsüzleştirerek yüksek üretkenliği koruyarak kârı azaltmaya karşılık gelir. Buna karşın, katılımcı bir ekonomide, amaç insanların ihtiyaçlarını karşılamak ve potansiyellerini geliştirmek olduğu için, verimlilik çok farklı görülür.

Son bahsedeceğimiz değer sürdürülebilirliktir. Bir biçimiyle bu verimliğe uyuyor, fakat biz, ekonomimizin doğayı yok etmemesi gerektiğini vurgulamak istiyoruz. Aslında, çevreyi geliştirecek pratikleri aktif olarak teşvik etmelidir.

Şimdi, değerlerimizi öğrendikten sonra, kurumlara geçelim.

Kurumlar

Biz, özel mülkiyet yerine toplumsal veya kolektif sahipliği öneriyoruz. Bu, her-

kesin sizin dış fırmanız üzerinde hak iddia edeceği veya sizin çoraplarınıza sahip olmayacağınız anlamına gelmiyor. Bu, üretim araçlarına (serveti üreten şeyler) uygulanacak bir şeydir. Bu, ayrıca sahipliğin bir devletin elinde toplandığı bir duruma da işaret etmiyor. Toplum olarak kolektifçe hepsine “sahip” olabiliriz. Bu nasıl mümkün olabilir?

Evet, bu bizi bir sonraki kuruma, konseyler veya meclislere götürür. Ben tutarlılık konseyleri diyeceğim (*councils for consistency*). Ekonomide koordinasyon ve yönetimin temel kurumları işçi ve tüketici konseyleri olacaktır. Her işçi, iş yerindeki bir işçi konseyinin parçası olacaktır. Bu, onlar için işin nasıl örgütleneceğini kararlaştırmada söz sahibi olmanın bir yoludur. Bu konseyler “karar verme gücünün mevkisi” olacaktır ve bireysel işçi ve tüketicileri, iş grupları ve iş ekipleri gibi alt birimleri, bölümler ve iş yerleri gibi üst birimleri içerecek ve mahalleler, ilçeler vb.lerinde olduğu gibi tüm sektörlerde de birleştirilecek şekilde tüm düzeylerde var olacaklardır. Bu konseyler tarihsel olarak halk iktidarı ile uğraşan insanlarca oluşturulan örgütsel biçimlerdir.

Kürt Özgürlük Hareketi’nde yer alan sizlerin ve Öcalan’a aşına olanların bu kavramı tanıyacaklarını biliyorum.

Resmi iş bölümü yerine dengeli işler ortaya konulacaktır. Bu kurumsal özellik katılımcı bir ekonominin en önemli yönlerinden biridir. Katılımcı ekonomi, sınıf ayrışmalarının, geleneksel olarak soldaki bir çoğunun savunduğu gibi, sadece mülkiyet ilişkilerinin sonucu olmadığını ileri sürer. Dahası, sınıf ayrışmaları, -üretken mülkiyet sahipliği dışında- bir grubun ekonomide ona diğer sınıflardan ayrı ve onlara karşıt kolektif çıkarlar sunan ve ona “ekonomik yaşamı yönetme” potansiyeli veren konumundan doğabilir. Bu yeni sınıf ayrışması, bir gruba göreceli güçlendirici çalışma, bilgi ve beceri tekeli veren ve sonuç olarak da kendi işleri ile kendi altlarındaki işçilerin işleri üzerinde önemli oranda söz hakkı doğuran bir iş bölümünden doğar.

Bundan dolayı, katılımcı ekonomi, genelde nüfusun %20-25’ini oluşturan, emek ile sermaye arasında konumlanan koordinatör sınıf olarak adlandırılan bir grubu tanıır. Bunlar ücret ve/veya maaşlı yüksek düzey yöneticiler, mühendisler, doktorlar, avukatlar ve diğer profesyonellerdir. Onların güçlendirici çalışma, bilgi ve beceri tekeli, karar verme güçleri ve ortaklaştıkları çıkarları -ki, hepsi güçlendirici görevlerin çoğunluğunun kendilerinin özel işlerini yaratmak üzere gruplandırıldığı resmi işbirliği tarafından kurumsallaştırılmıştı- ekonomide onlara güç veren bir konum garanti eder ve onlara egemen sınıf olma yetisini verir. Öte yandan, işçiler sadece ücret için çalışanlar olarak değil, dahası, ekonomide çoğunlukla rutin, zahmetli ve güçsüzleştirici işleri yapan aktörler olarak anlaşılabilir. Dengeleyici işler kurumsal olarak karşılaştırılabilir yaşam kalitesi ve güçlendirici etkileri açısından iş görevlerini ve sorumluluklarını yeniden düzenler-

ler. Bu, herkes her şeyi yapar anlamına gelmez. Hâlâ belli bir iş bölümü ve uzmanlaşmaya ihtiyaç vardır. Fakat bu uzmanlaşmış işi, mesela beyin cerrahisini, yapanlar paspas ve sekreterlik işini de yapabilirler.

Koordinatör sınıf'a birazdan tekrar döneceğim.

Sonraki kurumdan zaten bahsettik. Ekonomideki insanlar çaba ve fedakarlığa dayanan bir gelir elde etmeli. Günümüz dünyasında, bu bulaşıkçının CEO'dan daha çok öne çıkması ile sonuçlanabilir, halbuki şu anda bu oran tam tersinedir. CEO klimalı yönetim odasında oturup işte çıkarma kararları alır ve sonra da golfunu oynamaya gider; halbuki bulaşıkçı ise yorucu, hızlı tempolu tekdüze işi yapar. Çaba ve fedakarlık bulaşıkçı için açıkça daha fazladır. Çalışma koşullarındaki büyük farklılıktan dolayı, bu gelir farkını da ben tamamen doğal karşılarım. Fakat unutmayalım ki, biz işi güçlendirmekle dengeliyoruz. Bu nedenle de, herkes için ortalama iş yoğunluğunu varsayarsak, gelir farklılığı sadece birileri daha az veya çok saat çalışmayı tercih ederse, söz konusu olabilir. Bu onların tercihidir. Ayrıca, eğer insanlar tembellik ediyor ve diğerleri ile de aynı derecede tüketiyorsa, bunu önceki sonuçlarla karşılaştırarak ölçebiliriz. Her halükarda, büyük servet uçurumu veya sınıf ayrışımına yol açmaya yeterli bir farklılık olmayacaktır.

Son bahsedeceğimiz kurum, katılımcı planlamadır. Kapitalizmde, pazarlar vardır. Alıcı ve satıcılardan oluşurlar. Satıcılar olası en yüksek fiyattan satmak isterler. Alıcılar da çoğu ürünü mümkün olduğu kadar ucuza almak isterler. Çatışan, karşıt çıkarlar vardır. Dahası pazarlar kâr güdüsü ile çalışır. Bu, her şeyin yanlış fiyatlandırılması, özel malların aşırı sunumu, kamu mallarının az sunumu, kurumsallaştırılmış hırs ve daha fazlası dahil her tür probleme yol açar. Tam da bu nedenle pazarlara bu kadar çok devlet müdahalesi vardır. Kendi başına bırakılsalar, onlar çok daha fazla yıkıcı olabilirler. Pazarlar kötüdür, nokta. Ve sanırım kimse tekrar merkezi planlamaya dönmek istemez.

Katılımcı planlama, bir ekonomiyi demokratik olarak desantralize tarzda planlama yoludur. Öyle bir sistemdir ki; işçi ve tüketici konseyleri, yerel ve global etkilerinin tam bilgisi ve tüm toplumsal faydaları ile tercihlerinin maliyetinin doğru değerlendirilmesi ışığında, kendi iş aktivitelerini ve tüketim önceliklerini önerirler. Bir tür toplumsal ekonomik sohbet gibidir. İşçi Konseyleri, ne kadar çalışmak istediklerini, çalışma koşullarını, kullanacakları kaynaklarının miktarını vs. önerirler. Tüketici Konseyleri de tüketim önerilerini sunacaklardır. Açıkça ki, ilk önce planlar uyuşmayacaktır. Fakat mevcut bilgilere dayalı geliştirilen değişik ayarlama ve gözden geçirme önerileri turlarından sonra, bir final planı elde edilecektir. Daha fazla şey söylenebilir, fakat herhalde sorular sormak ya da ayrıntılar için Albert ve Hahnel'in, özellikle de Hahnel'in, çalışmalarına bakmak daha iyi olacaktır. Ancak katılımcı planlamanın güzelliği, gözden geçirmelerin,

herhangi bir planlama kurulu değil de, konseylerin kendisince yapılmasıdır. İşte bu; kısaca Katılımcı Ekonomi'dir.

Globalleşme Karşı Çıkar mı?

Bazıları sorabilir: bu, globalleşmiş, neoliberal aşamadaki kapitalizme karşı geçerli bir alternatif midir? Sanırım bu da, en başta gündeme getirdiğim soruya getirir bizi. Eğer biz gerçekten başka bir demokrasi veya dünyanın mümkün olduğuna inanıyorsak, o zaman hangi değerlerin bu dünyada olmasını istiyoruz ve bu değerlerin gereklerini yerine getirmek için hangi kurumlara ihtiyacımız var? Bir kere buna inanıyorsak, o zaman bu yeni dünyayı kazanmak için de mücadele etmek zorundayız. Evet toplumun nesnel koşulları zaferin imkan ve yolunu değiştirebilir fakat bunu ortadan kaldıramaz bence. Hiç bir şey olmazsa, bizim globalleşmiş dünyamız yeni bir demokrasi ve dolayısıyla yeni bir ekonomiye imkan veriyor. Örneğin, Almanya'daki işçiler Tayland'daki işçilere gerçek zamanlı olarak video konferanslarla seslenebilirler, kaynaklar olursa. Demokratik süreçler için imkanlar büyük oranda artmıştır. Sorun, bunların haka imkanlar olması ve henüz gerçekleştirilmemiş olmalarıdır. Güç hala kitlelerin elinde değildir, bunun için araçlar olmasına rağmen....

Acaba bu kapitalist ekonomiden katılımcı ekonomiye geçebileceğimiz konusunda biz çok mu ütopyiz? Sanmam. Tekrar olacak ama, eğer biz samimi olarak başka bir dünyanın mümkün olduğuna inanıyorsak, asıl bunun eskileri yıkip yeni kurumları inşa etmeksizin bize sunulacağını düşünüyorsak bu ütopyiktir. Albert ve Hahnel'in tam da bu konuya ilişkin benim favorim olan bir alıntısı vardır:

Bizler ütopyik miyiz? Sistemden verebileceğinden daha fazlasını beklemek ütopyiktir. Kapitalizmden eşitlik ve adalet –veya hatta rasyonellik- beklemek ütopyiktir. Pazarlardan toplumsal dayanışma veya merkezi planlamadan öz yönetim beklemek aynı derecede ütopyiktir. Rekabetin empati doğurabileceği veya otoriterizmin inisiyatifi teşvik edebileceği veya çoğu kişiyi karar vermeden uzak tutmanın insan potansiyelini en çok geliştirebileceğini tartışmak; işte bunlar tartışmasız ütopyik fantezilerdir. Fakat insan potansiyellerini tanımak ve gelişmelerini bir takım ekonomik kurumlar içinde somutlaştırmaya çabalamak ve sonra da bu kurumları arzulanan sonuçlar için cesaretlendirmek mantıklı teorileştirmeden daha fazlası değildir. Ütopyik olan yeni tohumlar ekmek değil, kuruyan yabani otlarda çiçekler çıkmasını beklemektir..

Katılımcı Ekonomi ve Demokratik Özerklik

O halde katılımcı ekonomi ve demokratik özerkliği nasıl bağlantılandırırız? Evet, eğer benim bütünsellik ve baskının bütünsel doğasına ilişkin teorik çerçevemi

kabul ederseniz; katılımcı ekonomi sadece hayatın bir alanı için bir vizyondur. Sizin de tahmin edeceğiniz gibi, diğer vizyonlar tamamlayıcı olmak zorundalar. Aslında, hepsi birbirinin başarısı için zorunludur. Örneğin, eğer ataerkillik hala var olursa, biz gerçek bir katılımcı ekonomiye sahip olamayız. Ve sınıflı bir topluma sahipsek, ataerkillikten kurtulamayız. Aynısı politik alan için de geçerlidir. Bundan bazı olası faydalı anlayışlar çıkarmak istiyorum.

Katılımcı ekonomiyi tamamlayan, daha iyi bir terim bulunmadığı için de, katılımcı siyasa diye adlandırılan alternatif bir politik vizyon önerisi vardır. Ekonomik vizyon gibi, bu politik vizyonda da konseyleri kullanır. En alt düzey konsey mahalle düzeyinde olabilir ve coğrafi temelde yukarı doğru birleştirilirler. Katılımcı politik, ekonomi gibi ayrıntılarıyla anlatılmaz, fakat, belli toplumsal normları koymayı, bu görevleri kararlaştırıp yerine getirmeyi kapsayabilen bir temel politik kurumlar kümesi ortaya koymaya çalışır; ve benzer değerlerle başlar. Bildiğim kadarıyla, demokratik konfederalizm ve demokratik özerklikle oldukça benzerdir.

Sanırım tartıştıktan sonra çıkarılacak en büyük ders, koordinatör sınıfın yanısıra kurumları tüm alanlarda dönüştürme ihtiyacına ilişkindir. Koordinatör sınıf hakimiyetinin yükselmesinin önlenmesi vizyonun parçası olmadıkça, korkarım ki; bunun olması çok muhtemeldir. Konseyler demokratik katılım için forum rolü oynayabilirler; fakat bunun en çok istenen sonuçları doğuracak tarzda olmasını garanti edemezler. Koordinatör sınıfın hakimiyetinin doğduğu iki alan vardır.

Birincisi, ekonomik alanda tamamlayıcı değişimlere ihtiyaç vardır; ideal olan iş yerlerinde, dengelenen işleri politik konsey veya meclislere paralel olarak içeren bir konsey sistemi dayanan değişim. Bu şekilde insanlar öz yönetime alışacaklardır.

İkincisi, konseyler içinde rol ve sorumluluklar mümkün olduğunca güçlendirme ile dengelenecektir. Eğer bir konsey içinde herkese teknik olarak karar alma da eşit söz hakkı verilmiş bile olsa, konseyin işlemesi için en hayati olan görevler bir kaç kişinin tekelinde olduğu zaman, koordinatör bir sınıf doğabilir.

Benim son yorumum, bir vizyon sahibi olmak ve alternatif inşa etmenin inanılmaz derecede önemli olduğunu belirtmeye yöneliktir. Fakat biz, alternatif kurumlarımızın eski baskıcı olanlarla beraber varolmasını sonsuza kadar kabul edemeyiz. Bu ikinciler herkesin iyiliği için ortadan kaldırılmalıdır. Sadece bunu kaydetmek istedim!

Sanırım yeteri kadar konuştum. Herkese çok teşekkürler!

John Cronan Jr. uzun süredir restoran çalışanı, örgütleyici ve yazar olarak New York City’de yaşamaktadır. A.B.D.’de ki öğrenci, çevreci ve işçi hareketlerinin emektarlarından ve Emek Çalışmaları’nda yüksek lisans yapmıştır. Şu anda New York Restoran Olanaklar Merkezi’nde (ROC-NY – restoran çalışanları ve bu sanayide değişken koşullara ilişkin güçlenmeye kendini adanmış üyelik temelli bir işçi merkezi) organizatördür. Cronan aynı zamanda A.B.D. de bulunan Özgür Toplum için Örgüt’ün hem üyesi hem de kurucularındandır (OFS – katılımcı sosyalist bir grup).

4.5 Ana Mezo

Bask Ülkesinde Demokrasinin İnşası: Tecrübe ve Zorlukları

1 – Euskal Herria’da Değişim Süreçleri

Son yıllarda Euskal Herria da demokrasi mücadelesi olumlu bir gelişme kaydetti. Bask solu tarafından mücadeleyle salt siyasal temelli yürütme tek taraflı kararı Avrupa’da var olan son silahlı çatışmanın çözümünün önünü açmıştır ve gerçek demokrasiye ulaşmanın fırsatını sunmaktadır.

17 Ekim 2011 yılında Kofi Annan, Gro Harlem Brundtland, Berthie Ahern, Gerry Adams, Pierre Joxe ve Jonathan Powell (Tony Blair adına) gibi ana konuşmacıların bulunduğu uluslar arası bir konferans Euskal Herria’da gerçekleştirildi. Bundan sadece bir kaç gün sonra ETA bu uluslar arası konferansın tavsiyelerine cevaben silahlı eylemin her türlüşünü ret ettiklerini açıkladı. Bu iki sürecin çok büyük önemi vardır ve yeni bir siyasi dönemin başlangıcına işaret eder.

Maalesef, İspanyol ve Fransız hükümetlerinin her ikisi de bu yeni duruma olumsuz yaklaşım gösterdiler. Her ikisi de şiddetten arınmış bir biçimde fikirler ve projeler üzerinde olacak demokratik tartışmaya herhangi bir katkıda bulunmamaktalar. Çatışmanın kökeninde demokrasi eksikliği ve Bask halkının kendi geleceğini özgürce tayin etme hakkının inkar edilmesi yatmaktadır. İspanyol ve Fransız hükümetleri Bask halkında var olan karar verme gücünden korkmaktadır. O nedenle de sürekli geniş demokratik çözüm sürecine karşı çıkmaktadırlar.

Siyasal çatışmaların çözüm olanağına rağmen bunu engelleyici yaklaşımlar içinde olmak genel bir eğilime işaret ediyor. Böylece sadece bir kaç devlet açık ve demokratik süreçlere, yani halkın özgür sesinin duyulmasına, izin veriyor. Örneğin Türk devleti Kürdistan’da ki çatışma da anti-demokratik paradigmalardan hangi boyutta devletin eylemlerini oluşturduğunu çok iyi göstermektedir.

2 – Demokrasi kavramları

Demokrasi eksikliği salt bölgesel ve ulusal çatışmaları değil daha da ötesinde yapısal bir sorun teşkil eder. Sadece sistematik değil aynı zamanda sistemsel demokrasi eksikliği yaşıyoruz. Devletler ve onların politikacıları halkları her türlü

siyasal, ekonomik ve kurumsal stratejilerden dışlayarak kapitalizmi sürdürmeyi hedeflemekteler.

Şu anki durumun ayakları az sayıdakilerin ayrıcalıkları ve halkların ve işçi sınıfının genel olarak boyunduruk altında tutulmasıdır. Son Büyük Bunalım siyasetin şiddetlenmesine ve vatandaşların ihtiyaçları ve görüşlerini görmemezlikten gelmeye götürmüştür. Yönetici sınıfın, ki bunlar IMF, ECB, Goldman & Sachs veya Standard & Poors gibi şeffaf olmayan kuruluşlar ve lobi grupları tarafından temsil edilmekteler, kararları milyonlarca insanın yaşamını etkiledi ve bazı devletlerde bu herhangi demokratik kontrol mekanizmalarının eksikliğinde gerçekleşti.

Bu demokrasi eksikliği yönetici sınıflar ve onların liderleri ile gittikçe büyüyen bir tedirginliğe yol açmıştır. AB çerçevesinde düşünüldüğünde bu Avrupa kurumları açısından gittikçe büyüyen güven kaybına gelmektedir. Avrupa entegrasyonu sürecinde ki meşruluk noksanlığı da göze çarpmaktadır. İnsanlar her ne kadar demokrasi eksikliği ve anti-sosyal olaylara eleştirel tepki verseler de aşırı sağcı ve gerici pozisyonların siyasal alanı bu durumdan faydalanmaktadır.

Bask Solu'nun temsil ettiği demokrasi modeli mevcut kapitalist pratik ve onun fikir dünyasının antitezidir. Bizim için Bask çatışmasının çözümü sadece halkın iradesi, görüşü ve bilhassa da nüfusun katılımı sonucu ortaya çıkar. Biz yeni ve böylece gerçekten demokratik, siyasal, kurumsal, ekonomik, sosyal ve kültürel temelin yaratılmasını olmazsa olmaz önemde görüyoruz. Bu sade ve temel içeriğin tüm dünyada uygulanabilme potansiyeli var. Biz Euskal Herria da halkın siyasal katılımının sosyal diyalog, toplumsal tartışma, kamuoyu yoklamaları, referandum ve her türlü yeni ve yaratıcı mekanizmaların halkın iradesini dikkate alarak demokrasinin temelini sağlama alacağına iknayız.

Bask halkı bu demokrasi anlayışına uygun düşen gelenek ve kurumlarını geliştirmiştir. Bu özellikle ortak çalışmaya dayalı işlerde ya da Auzolan'da ortaya konmuştur. Bu aynı mahalleden insanların ortaklaşa desteği spesifik pratik bir hedef için (bir binanın yapımı, ormanların temizlenmesi, doğal afet sonrası yardım vb.) çalışma sistemine verilen isimdir ve tamamı ile yatay örgütlenmektedir. Diğer bir örnek toplulukların organize edilmesidir: su veya orman gibi doğal kaynakların kullanımı geleneksel olarak komünal temelde gerçekleşir böylece özel mülkiyete ikincil bir rol verilmiştir. Her ne kadar modern sistemin tüm ortaya çıkan problemlerini bu pratikler ve gelenekler çözemezse de bu problemlere değinmenin çok iyi bir başlangıç noktası olduğunu ispatlamışlardır.

3 – Euskal Herria'da Tecrübeler ve Demokratik Alternatifler

Bask halkı, özellikle de Abertzale Solu, direk demokrasi, alternatif projeler, sivil itaatsizlik ve sosyal hareketler ile ilişkili bir çok konuda değerli tecrübelerini

ortaya koymaktadır. Son derece gelişkin kooperatif yapısı, Bask dilinde ve dili hakkında çok gelişkin eğitim sistemi, yerel kurumlarda geniş direk demokrasi, gençlik hareketi, güçlü feminist hareketi, sağlam bir anti-nükleer program, yaratıcı geri-dönüşüm metotları, gıda bağımsızlığı fikri gibi konular Bask halkının tecrübesi olan alanlardan bazılarıdır.

Tüm bu mücadelelerin ortak zemini popüler hareket olan “herri mugimendua” dır, bu da açık yapılarda örgütlendirilmiş renkli ağların grubudur. Geçen bir kaç on yılda birçok tecrübe yaşandığından sadece verili sistem karşısında gerçekten alternatif olan ve başarılı olanları sunacağım. Örneğin, Bask dilinin restorasyonu hareketi Euskara’nın (Bask dili) kaybolmasını durdurmuş ve gelecekte dilin ayakta kalması için bazı temel araçlar ortaya koymuştur. “Ikastola” (Bask okulları) Franko döneminin ortalarında çalışmalarını başlattılar ve illegal sayılıyorlardı. Gönüllü katılım ve yüzlerce ebeveyn ve öğretmenin çalışması Euskal Herria içerisinde okul ağlarının inşa edilmesini mümkün kılmıştır. Bu okullar demokratik ve eşitlikçi eğitimi temel prensipleri olarak almakta ve sadece ileri eğitim içeriği üzerinde yoğunlaşmayı hedeflemektedir. Bu arada, AEK (Bask da yetişkin okuryazarlık koordinasyonu) Bask dilini binlerce insana öğretme de başarılı olmuştur. Siyasal bir motivasyon olarak başlayan bu çalışma, sonrasında en iyi metotları uygulayan Bask okullarının ağını geliştirdiği ortadadır. Her ne kadar Bask dili hala tehlike altında olsa da, nüfusun seferberliği ve hedeflenen eğitim yapıları bir dilin kaybolmasını engeller.

Kooperatif toplum fikri 1960lı yıllarda kooperatif hareketlerin büyümesi ile ortaya çıktı. Bugün dahi Avrupa’da küçük ve orta ölçekli girişimler hala özgün bir tecrübe sayılmaktadır. 40 yıl önce MCC (Mondragón Corporación Cooperativa) küçük endüstriyel atölyelerle başladı ve temel olarak sosyal işler üzerinde duran 80,000 işçi, kolejleri ve bankaları ile dünyada ki en büyük endüstriyel kooperatiflerden biri haline gelmiştir. Dikkat çekecek derecede bu kooperatifler global kapitalist sistem de ayakta kalabilmişlerdir. Açık ki eleştirilecek yönleri, tutarsızlıkları ve düzeltilecek yönleri mevcuttur. Fakat demokratik ve ilerici çalışma koşulları ağır basmaktadır. Özellikle yönetim mercilerini denetleme ve kontrol mekanizmaları tüm partner ve çalışanlara sağlanmaktadır.

Son yıllarda gelişen çevreyi koruma mücadelesi ile Gipuzkoa alanında ki atıkların işlenmesi ilgi odağı olmuştur. Çöp yakma kazanlarının inşasında yatan siyasal çıkarlarının farkında olunduğundan bir çok yerel kuruluşlar ve sosyal hareketler “atez-ate” (kapıdan kapıya nakliyat) yani alternatif çöp toplama sistemini geliştirdiler. Bu sistem salt azami geri-çevirim üzerinde yoğunlaşmamakta aynı zamanda siyasal eğitime önem vermekte ve bu da çalıştıkları topluluklar da ki muhteşem sonuçlarda kendi göstermektedir. İnceleme süreci, ve katılım gösteren belediyeler hakkında bilgi toplama da toplama sistemi kadar başarılı ol-

muştur. Yeni sistemin kalitesi ve pratikliğini ölçebilmek için kamuoyuna bir kaç ay boyunca tanıtımı yapılmış ardından da bazı referandumlar düzenlenmiştir. Sonuçlar projeyi daha da desteklemiş ve güçlendirmiştir.

Mücadelenin değişik birçok alanı var: Feminizm, fiyat artışları karşısında ev işgalcılığı, TAV'a (hızlı tren) karşı çalışma yürütme ve sosyal bir tren yolları sistemi için, gençlik hareketini örgütleme, nükleer karşıtı hareket, geniş dinleyiciye ulaşan alternatif bir medya ve yerel düzeyde yüzlerce farklı alanda mücadele yürütmek gibi. Aslında, Abertzale Solu yerel düzeydeki kurumsal çalışmanın kurmayı hedeflediğimiz demokrasi konseptini geliştirmenin anahtarı olarak görüyor. Bu kurumlar vatandaşlara en yakın duran kurumlar olmaya devam ettiklerinden demokratik katılım ve karar almayı garantileyen seçenekleri sunmaktadırlar.

Siyasi partiler üzerindeki yasaklar ve medeni ve siyasal hakların yıllardır süregelen korkunç ihlallerinden dolayı bağımsızlık hareketinin yerel ve eyalet kurumlarında temsiline izin verilmemekteydi. Mayıs 2011 de başlayan yeni siyasal aşama ile bu değişti ve solcular ile bağımsızlık isteyenlerin koalisyonu gerçekleştirildi (Bildu). Bu koalisyon belediye ve eyalet seçimlerinde 100 den fazla belediyede, Gipuzkoa eyalet hükümetinde ve yerelde seçilen 1100 yetkilisi ile başarılı oldu. Bu gelişmeler "İktidar Halka" fikrini daha da güçlendirdi.

Halk hareketinin daimi ve ideolojik çalışması ve kurumlarda ki değişen denge her ne kadar bugüne kadar sembolik kalıyor olsa da önemli değişiklikleri beraberinde getirdi. Örneğin, Gipuzkoa eyalet hükümeti halk toplantıları yaparak orada 2012 bütçesini yüzlerce kültürel grup ve organizasyon temsilcileri ve binlerce ilgili vatandaş ile tartışmıştır. Benzer bir biçimde Donostia da ki şehir yönetimi semt meclislerinin oluşturulmasını teşvik etmiş ve böylelikle de kurumlar ve sosyal hareketler arasında önerilerin ortaya konduğu ve ortak kararların alınabildiği bir olanak yaratmış oldu. İlerici bir vergi politikası ile beraber bu gelişmeler toplumun en savunmasız kesimlerine yenilenmiş ve taze sosyal koruma yaratmanın Avrupa kurumsal düzeyinde ilk adımları olmaktadır.

4 – Bask Ülkesinde Gerçek Demokrasinin İnşasında Zorluklar

Basklı erkek ve kadınların her düzeydeki demokratik özlemleri var olan siyasal ve legal sistem ile karşı karşıya geldi. İspanyol hükümeti, örneğin, direk Madrid'deki tarafından gerçekleştirilmeyen bağlayıcı herhangi bir referandumun yapılmasını yasaklamaktadır. Madrid'de ki hükümet bu temelde gerçekleşen herhangi bir inisiyatifi engellemiş, kriminalize etmiş ve bastırmıştır. Fransız hükümeti ise, her ne kadar daha demokratik gözükse de, kendi idaresi altında olan insanların kolektif haklarını tanımamakta böylece de geleneksel Jakoben merkezîyetçiliği aşmaya çalışan herhangi bir inisiyatifi boğmaya çalışmaktadır.

Fransız ve İspanyol sınırlarının ve “pazarın diktatörlüğünün” ötesinde tüm dünyadan pozitif sinyaller alıyoruz ve bu da geleceğe ihtiyatlı bir iyimserlik ile bakmamızı sağlıyor. Abertzalen Solu için Venezuela, Bolivya ve Ekvator gibi ülkelerdeki Bolivyavari süreç ve görüşlerin demokratik ifadesini çeşitli biçimlerle yapılabilmek durumu, Arap ülkelerindeki demokratik ayaklanmalar, İzlanda’da ki demokratik cesaretle çıkarılacak dersler ve neoliberal çılgınlığın karşı gelişen yeni global hareket “Occupy” ilham kaynaklarıdır.

Diğer bir ilgi ve önem arz eden örnek – yakınlığı ve mahiyetinden ötürü – İskoç bağımsızlığı için gelişen demokratik süreç: Sadece halka kulak verilmiyor aynı zamanda onların kararı geniş bir tanınmaya tekabül ediyor. Bask ülkesinde ki yeni bir demokratik model için arayış ve onun inşası gelecekte de bir çok zorlukla karşılaşacaktır. Salt basit sistem karşıtı sloganlarla yetinebilmek mümkün değildir. Bundan ziyade çoğunluğun sosyal desteğini alabilme potansiyeli olan ve aynı zamanda onların ideolojik perspektiflerine saygılı olabilecek gerçek alternatiflerin oluşturulması gerekmektedir.

Her ne kadar bu fikirlerin gerçekleştirilmesinde çelişkilerin ortaya çıkacağı tahmin edilebilir olsa da başarı bu çelişkileri saptamada yatar. Ve böylece de var olan sistemin dayattığı engelleri sürekli ideolojik mücadele ve demokratik tartışma ile aşmak önemli olmaktadır. Joseba Sarrionandia, tanınmış Basklı bir yazar, kısa bir süre önce antik Yunan kelimesi olan “demokrasi” nin bir isim değil fiil olduğunu hatırlattı, yani “demokrasi” daimi eylem biçimi olarak anlaşılmalı durağan ve kapalı bir çerçeve olarak değil. Bu aynı zamanda Abertzale Solu’nun demokrasi konusunda ki pozisyonu ve kararlılığını da çok iyi özetlemektedir. 50 yıllık tarihi içerisinde Abertzale Solu büyük güçlerin dayattığı tarif ve yorumların demokrasi ve temel haklar ile fazla bir alakası olmadığını öğrenmiştir. Geçmişte ve günümüzde de kesintisiz mücadele sürecidir.

Euskal Herria, Ocak 2012.

Ana Mezo Larrabetzu adlı küçük bir köyde yaşayan Basklı bir öğretmendir. 1980’lerden beri yerel politikada aktiftir. 1987 ile 1991 arasında Larrabetzu Kent Meclisi’nin üyesiydi ve 2007’den bu yana ise Bizkaia İl Hükümetinin seçilmiş üyelerindendir. Siyasal Partiler Kanunu’na dayanarak temsil ettiği partinin yasaklanması ile seçmenler tarafından verilen binlerce oy geçersiz sayıldı. 2009’dan bu yana Abertzale Solu’nu Uluslararası düzeyde temsil etmekte ve İrlanda ile Kürdistan’ı ziyaret eden Basklı heyetlerde yer almıştır.

4.6 Gülbahar Örmek

Alternatif Model Olarak Kadın Kooperatifleri

Başlarken, Kürt kadınlarının selamlarını size getirdim. Avrupa'daki Kürt kadınlarına, halkına ve dostlarına selamlarını iletmemi istediler. Diğeri ise bu konferansı düzenleyen ve bir kadın olarak beni buraya davet eden arkadaşlara teşekkür etmek istiyorum. Bugün ben ağırlıklı olarak üç noktayı dile getireceğim. Moderatörümüzün de dediği gibi, yerel yönetimlerde kadın çalışmaları, kadın kooperatifleri ve ulaştıkları düzey, Sûr Belediyesi'nin çalışmaları (ki çok dilli belediyecilik kararından dolayı belediye başkanı ve meclis üyeleri çalışmalardan uzaklaştırıldılar) hakkında konuşacağım.

Bildiğiniz gibi Barış ve Demokrasi partisi BDP, tüm Türkiye'de alternatif olmak istiyor. Ben de, yerel yönetimler olarak hangi çalışmaları yapıyoruz ve neden alternatifiz konularını değerlendirmek istiyorum. Barış ve Demokrasi Partisi BDP olarak çalışmalara başlarken dedik ki, biz özgür ve eşit bir toplum yaratmak istiyoruz. Kadın, çocuk vb. konularında karar aldığımızda onları da katmamız gerekiyor. Eğer öyle olmasaydı bizim AKP ve önceki partilerden bir farkımız kalmazdı. Gerçekten de BDP'li belediyelerimiz bir karar aldıklarında, bir proje yaptıklarında herkesi karar mekanizmasına ortak ediyorlar. İmam ve tüccarların toplantılarını yapıyoruz, onları karar mekanizmasına ortak ediyoruz. Örneğin yörede Kaçakçılar Çarşısı, Suka Şewitî var. Bir proje geliştirdiğimiz zaman o yerdeki esnafları çağırıp beraber karar alıyoruz. Böylece kendi kararlarına da sahip çıkıyorlar.

Diğer taraftan başta AKP olmak üzere, diğer tüm partiler kadına vitrin muamelesi yapıyorlar. Ulaştığımız düzey %40 kadın kotası hedefidir. Belki amacımıza daha tam ulaşamadık ama yavaş yavaş amacımıza yaklaşıyoruz. 36 parlamentlerden 11'i kadındır. 99 belediyenin 14'ü kadın belediye başkanı ve 100'den fazla da kadın meclis üyemiz var. Bir çalışmada kadının başarılı olmasını istiyorsak, kadına sormamız da gerekiyor. Geçmişte kadınlar, siyaset, projeler, ekonomi, istihdam vb. konularının içinde yer almamışlar. Kadın denildiğinde çok şey insanın aklına geliyor. Parlamentoda 11 kadın arkadaşımız var, 14 kadın beledi-

ye başkanımız var. Kadınlar ve erkeklerin yönettikleri belediye çalışmaları arasında bir farklılık olmalı, yoksa amacımız salt nicel olarak kadın sayısını fazlalaştırma değil. Amacımız kadının ürününü, güzelliğini, fikrini belediye ve meclislere taşımaktır. Kadın yaşamdır. Kadının olduğu ve olmadığı yer birbirinden farklıdır. Örneğin bir evde anne öldüğünde farklı, baba öldüğünde daha farklıdır. Kadın ev, siyaset, ekonomi de içinde olmak üzere yaşamın her alanına emeğini katıyor.

Ben kadın kooperatifleri konusunda fikirlerini belirtmek isterim. Kürdistan'da 8 tane kadın kooperatifi var: Nisêbîn, Qoser, Wêranşahr, Bazîd, Çinar, Baxlar, Sûr ve adını hatırlayamadığım birkaç belediyemiz daha var. Her kooperatif bir alanda çalışma yapıyor. Bazı kooperatiflerde sabun yapılı, bazılarında fide, fidan işiyle uğraşılır, bazılarında ise ekmek pişirilir. Nasıl ki 5 bin yıl önce kadın üretim içindeydi ve herşeye sahipti, istedik ki kadını tekrar üretici bir pozisyona getirelim. Kadının elinden alınan emeğini tekrar ona iade etmek istedik. Evde, her yerde en çok emek veren, yemek yapan, çocukları büyüten, bulaşıkları yıkayan, misafirleri karşılayan kadındır, ama bu emeğin hepsi erkeğe mal edilir. Şimdiye kadar kadının emeği ya saklı kaldı, ya da evinin dışına taşmadı. Komşularının bile kadının emeğinden haberi olmaz.

Sûr belediyesinin çalışmalarından da bahsetmek istiyorum. Sûr, Amed'in tarihi bir şehridir. Nasıl ki Kürdistan'ın başkenti Amed'dir diyorsak, Amed'in başkenti de Sûr'dur. Birçok din-inanış, dil, ulus orada beraber yaşayabiliyor. Eşitliğin sağlanması için Eşitlik ve İstihdam müdürlüğü oluşturduk. İlk defa böyle bir müdüriyet oluşturuluyor. Örneğin biz insanların yol ve su sorunlarını söylüyoruz. Biz bunları sadece Kürt halkına mı yapıyoruz. Eğer sadece Kürt halkına hizmet götüreceksen o zaman bizim AKP'den bir farkımız kalmaz. Çünkü AKP de Türk halkına hizmet etme iddiasında. Oluşturduğumuz Müdüriyetimiz Amed'in Sûr ilçesinde yaşayan halklar mozaiki hakkında bir araştırma yaptı ve bilgilerini bize sundu. Çingeneler, Ermeniler, Kürtler, Türkler, Araplar var Sûr'da. Birçok kültür, güzellik ve halklar beraber yaşıyorlar orada. Biz birçok yerde yol, okul yaptırdığımızda, bir kitap yayınladığımızda, bunu salt Kürtlere hizmet etmek için mi yapıyoruz. Tüm belediyelerimiz bu konuda kuşkusuz çok hassas yaklaşıyorlar. Fakat Sûr Belediyesi olarak biz bu konulara çok önem veriyoruz. Sûr'da bir Ermeni aile vardı ve Sûr Belediyesi o aile için bir kitabı Ermenice'ye çevirdi. Kaç dilin, kültürün olduğunu bilmek gerekiyor ki ona göre eğitim, sağlık, dil, inanış konularında doğru hizmet sunulabilsin. BDP'li belediyelerin o konuda başarılı olduklarını düşünüyorum. Halkın ihtiyaç ve istemine göre önceliklerimizi belirliyoruz.

Halkı kararlara ortak ettiğimiz zaman halk da kararlara sahip çıkıyor. BDP'li belediyelerin ekonomik durumları çok iyi değil. Aynı zamanda proje yaptığı-

mızda da halkı dahil ediyoruz. Suka Şewiti'yi restore ettiğimizde esnafları da dahil ettik mesela. Onlara dedik ki, ekonomik durumumuz çok iyi değil, bize yardım etmezseniz çarşmayı hemen bitiremeyiz. Onların yardımıyla, çarşımızı hemen bitirdik. Sûr, 107 bin nüfuslu bir yer. Köyleri boşaltılan, yakılan insanlar, zorla fuhuşa bulaştırılan kadınlar ve çingenelerden oluşuyor. Bağlar'dan sonra en çok göç alan yer Sûr'dur. Çalışmalara yeni başladığımız 2009 yılında, kadınlar daha çok maddi yardım almak için bize başvuruyorlardı. Onlara bunun yerine daha çok ürün ve eğitim çalışmalarına katılmalarını söyledik. Onlara emekleriyle alınan yardımların daha anlamlı olacağını söyledik. Böylece tandır ekmeği projesiyle çalışmaya başladık.

Sûr'daki birçok ev tek katlı. Daha önce kadınlar evlerinde ekmek pişirir, çocukları da sokakta satardı. Ekmek pişiren kadınları toplayıp, onlarla bir toplantı yaptık. Daha sonra 25 kadınla çalışmaya başladık. Marketlerin derneğiyle de bir toplantı yaparak, kadınların pişirdiği ekmeği onlara sattık. Bu projeyi birkaç nedenden dolayı yaptık. Birincisi sokakta ekmek satan çocuk ve kadınların mağduriyetini ortadan kaldırmak istedik. Diğeri ise bizim kontrolümüz altında, kadınlar daha hijyenik çalıştılar. Sokakta ekmek satarak düzenli bir gelir elde etmiyorlardı zaten. Bu projeyle kadınlar düzenli bir gelire kavuştular.

Mantarını hazırlayıp satma projemiz var. Burada da 25 kadın çalışıyor. Çalışma saatlerini de kadınların kendisi belirliyorlar. Sûr'un merkezi fakir bir yerdi. Kadınların çoğunluğu okula gitmemişti. Bundan dolayı daha çok teori gerektirmeyen ve yapabilecekleri çalışmalar sunduk kendilerine. Örneğin 28 kadın kına hazırlıyorlar. Düğün salonlarıyla anlaşma yaptık. Gerektiği zaman kadınlar evlerinde kınaları hazırlıyorlar ve Kadın Dayanışma Evi'ne teslim ediyorlar. Biz de ihtiyaç doğrultusunda hazırlanmış kınaları düğün salonlarına dağıtıyoruz. Kadınlara iş bulduğumuzda da, onları evlerinden ve çocuklarından koparmıyoruz. 2 tane Kadın Dayanışma Evi'miz var. O evlerde özel çalışmalar yapıyor. Dikiş-nakış, çiçek desteleme vb. kursları veriliyor. Haftada bir-iki gün psikolog yardımı veriliyor. Kadın Dayanışma Evleri'nde meslek öğrenen kadınlar, daha sonra işe yerleştiriliyorlar. Birçoğunuzun üzerinde bulunan Zara marka giysiler Sûr'lu kadınlar tarafından yapılıyor. Aynı zamanda domates suyu ve turşu yapıp satışı yapıldıktan sonra, Sûr ve Kayapınar belediyesindeki halk arasında ilişkiler daha iyi oldu.

Sûr'un köylerindeki birçok kadın mevsimlik işçilerdi. Uzak yerlere gidip mağdur olmasınlar diye projeler geliştirdik. Önceleri Türk şehirlerine gidip fındık toplarlardı. Baharat üretimi projesini yaşamsallaştırdıca, kadınlar fındık toplamak için Türk köylerine gitmediler. Fındık toplamaya giden insanlar, olanaksızlıklardan kaynaklı günlerce banyo etmeyebiliyorlardı. Şimdi 10 köyümüzün mevsimlik işçi olan kadınları, kendi topraklarında üretimlerini yapıyorlar.

Kadın daha önceden de emek veriyordu, ama ya babası, ya kardeşi, ya da eşi emeğine el koyuyordu. Bu projeler ile kadının emeğinin tekrardan kadına geri dönmesini istiyoruz.

Kadınlara yönelik eğitimler yapıldı. Bazen onları sinemaya götürdük, bazen de sinemayı onların ayaklarına götürdük. Feodalizmin katı kurallarından dolayı halen dışarı çıkmayan kadınlar var. Ama eğitim devam ediyor ve tamamen aşılacağına inanıyoruz.

Kadınların çalışmalarda karşılaştıkları zorluklar var; hem çocukları öldürülüyor, bazılarının çocukları da kötü yollara giriyor. yani birçok sorunla yüzyüze kalıyorlar. Buna rağmen de çok güzel ürünler ortaya çıkıyorlar. Örneğin daha önce Türk şehirlerinden fide ve fidanlar alınıyordu. Fakat şimdi kendimiz fidanlarımızı, çiçeklerimizi üretiyoruz. Kürt kadınları çalışkandır, bir ayda öğrenecek şeyleri onlar bir haftada öğreniyorlar. Kezwan Sabunu projemiz var. Bu projeler hakkında kadınlara eğitim veriyoruz. Biz kadınları evden çıkarıyoruz, eğittikten sonra gidip evde oturmalarını istemiyoruz. Onları üretime katıyoruz. Bunları da belediyenin desteğiyle değil, kendi gücümüzle yapıyoruz. Zaten belediyenin ekonomik gücü de çok yok.

Amed aynı zamanda ipek yoludur. Biz bunu yine canlandırmak istiyoruz. Amed'in iklimi de ipek için uygundur. Bildiğiniz gibi orada Hevsel Bahçesi var. Orada 50 ev var. Bu proje ile geçimlerini sağlayabilirler. Aynı zamanda bal arılarına sahip çıkmak da çalışma projelerimiz arasında yer almaktadır.

Son olarak burada bulunan yabancı kadınlar için şunu söylemek istiyorum: Kadın özgürleşmeden toplum da özgürleşmiyor. Kimse hakkını vermez, kadın kendini özgürleştirme mücadelesini vermelidir. Başlangıçta kadın üretimin içinde yer alıyordu, fakat sonradan emeği elinden alındı. 30 yıllık süreçte kadın belirli bir seviyeye ulaştı ve daha çok emeğine sahip çıktı. Gelişmeliyiz ve kimseyi beklemeden hakkımızı elde etmeliyiz.

Gülbahar Örmek ziraat mühendisi ve Diyarbakır Sur belediyesi başkan yardımcısı. Aynı zamanda kadın kooperatiflerinde çalışmaktadır.

4.7 Tom Waibel

Hiç Bir Aspirin Güneş Kadar Büyük Değil

Tom Waibel'in Kapitalist Modernite'ye Meydan Okuma konferansında, Zapatista hareketinin ideoloji ve pratiği üzerine yaptığı sunumun güncellenmiş hali.

Salvadorlu şair ve gerilla, *Roque Dalton*, dünyanın mevcut halinin bize vereceği başağrılarını şiirlerinde şu şekilde ifade eder: "Kapitalizmde, kafalarımız kırılmış ve incinmiştir. Devrim mücadelesinde ise kafalar zaman ayarlı bombadır." Dalton'un koyduğu teşhisle, bu tür devrimci başağrılarına karşı "güneş kadar büyük bir aspirin" e ihtiyacımız vardır ve komünizm de bunun özel ilacıdır. Bu 1970'lerin başındaydı; ancak 2000'lerin başında Zapatista Kurtuluş Ordusunun şimdilerde ortadan kaybolmuş sözcüsü Komutan Yardımcısı Marcos, "Başkaldırı, asla tedavi edilmeye değmeyen bir ağrıdır" demişti.

Zapatistalar, on yıldan fazla süren gizli hazırlıklardan sonra, 1994'ün yılbaşında, Meksika'nın güney doğusunda yer alan Chiapas'ın bazı bölgelerini işgal ettikten sonra bir anda dünyanın dikkatini çektiler. Devrimci bir çözümün onları tek seferde kapitalist sancılardan ve adaletsizliğin açtığı diğer yaralarından kurtaracağına inanmayı bıraktılar. 30 yıldan fazla devam eden direnişte, daha mütevazı bir çözüm yolu öngördüler: *yürürken sorgulamak* yöntemi. Bunun anlamı da yeni beliren yolların hala doğru yönü gösterip göstermediğini kontrol etmek ve seçilen yolun hedeflenen güzergaha, en azından bazı açılardan, götürüp götürmediğini sürekli olarak sorgulamaktır. Böyle bir yaklaşım Zapatista isyanının liderliğinin övülmesini imkansız hale getirmektedir. *Yürürken sorgulamak*'ın mantığı, sonlar hiçbir zaman araçları haklı çıkarmaz, daha ziyade amaçların farkına, farklı araçların seçimi ile varılır gibi etik bir temele dayanır.

Sorgulayıcı yol öylesine bulunmaz, yaratılması gerekir. Kendi projesini önceden hesaplamış veya öngörmüş mühendis ya da uzman yoktur, onun yerine daha ziyade yürürken buldukları sayısız yeni adım vardır. Zapatistalar için bu sorgulama ve adım adım test etmeye sevk etme hali aynı zamanda politik liderliklerine karşı esaslı taleplerde bulunmayı da içermektedir, özellikle *uyarak em-*

retmek üzerinden (“halk emreder ve hükümet uyar”). Böyle bir talep, verilmiş olan bir kararın her ne olursa olsun tekrar değerlendirilebilir ve değişebilir olarak kalması, bütün kararların kolektif anlaşmaların ürünü olarak ortaya çıkması gerekir, anlamına gelir.

Bu yolun günlük ve pratik olarak takibini güvence altına almak için, Zapatista hareketi içerisinde, bir taraftan devlet yönetiminden bağımsız olan diğer taraftan da hareketin silahlı kanadı olan Zapatista Kurtuluş Ordusundan bağımsız, özerk konseyler kurulmuştur. Güvence altına alınan bu kurumla, özerk konseylere hükümet yönetiminin temel şartlarını silahlı askeri bir güç kullanarak yerine getirmesine izin verilmeyecekti. Yayınlanan bir kararname ile, konseylerin bütün iyi hükümetler gibi güç değil de mantığa dayanarak çalışmak zorunda olduğu söylenmiştir. Zapatistaların askeri komutanının açıkça belirttiği gibi, “Ordu meşru savunma için orada duruyor, hükümetin savunması için değil. Ordu ne polistir ne de devletin adalet sisteminin bir ifadesidir”. Konseylerin özerk yönetimi bölgesel yapıları çeşitli derecelerde denetlerdi; özerk şehirler, belediyeler ve iyi yönetim toplantıları ile bölgesel düzeyde işleri koordine ederdi. Bu toplantılarda çok sayıda konu tartışılırdı. Bu toplantılarda, hukuki konulardan eğitim konularına, sağlık ve toplulukların iç örgütlenmesinden aslında geleneksel özelliği bulunan resmi tatillerin düzenlenmesine kadar uzanan çeşitli konularda talepler dinlenirdi. Toplantılar sürekli olmayıp belirlenmiş bir zaman periyodu da yoktu. Her bölgede, her iyi yönetim toplantısının ne kadar süreceği hakkında kararlar özerk olarak alınır; çok büyük sayıda insanın hazır olması sağlanarak şeffaf bir yönetimin yürütülmesine katılmaları, hukukun uygulanması, ta-

Maskeli, aşağıya ettiğimiz iktidarın maskesini indirmek için

leplerin dinlenmesi ve katılımcı etkinliklerin koordinasyonu sağlanırdı.

Bu tanımlama sanki mükemmel bir sosyal kurumdan bahsediyormuşuz gibi bir izlenim vermemeli. Zapatista alanlarında, *uyarak emretmek*tümüyle bir eğilimi temsil ediyor ve elbette ki gel git'leri, çelişkileri ve uyumsuzluklarından tamamen azade olmuş değildir – fakat bu durum her şeye rağmen hakim eğilimdir. En ciddi çatlak hiç şüphesiz cins eşitliği alanında görülmüştür. Zapatistaların önceki sözcüsü bunu özeleştirisel olarak şöyle tarif etmiştir: “Uzun süre eğitimden mahrum tutulan genç kadınların şimdilerde okula gidebildiği bölgeler bulunmaktadır (hepsinde olmasa bile). Bununla beraber, her ne kadar kadınlar evlilikte zorlanmayıp kendi eşlerini özgürce seçmeleri uygulanmış olsa da, feministlerin dediği şekliyle “*cinsiyet ayrımcılığı*” Zapatistaların kontrolü altında bulunan bölgelerde var olmaya devam etmiştir. Devrimci kadın yasaları halen daha tamamen yürürlüğe girememiştir.”

Ancak, Zapatista bölgesinde siyasal ve sosyal özerkliğin de dışında olarak bu yapılara katılım ile ilgili genel sıkıntılar devrimci kadın yasalarının yetersiz yürütülmesinden ziyade Meksika devletinin yıllarca yürüterek tırmandırdığı “*uyuşturucu savaşı*” sırasındaki feci şartlardan ileri gelmektedir. Kanlı hesaplaşmalar her geçen gün biraz daha iç savaş karakteri kazanmaya başlamış, öyle ki; Meksika hükümeti de -sadece uluslararası cezalandırma kurumlarına karşı olduğundan değil ama daha çok egemenliğini koruma çabasından- uyuşturucu kartelleri, paramiliter ve silahlı çetelerin karmaşık ağındaki savaşır taraflardan biri haline gelmiştir. Polis ve asker, bir çok çatışmalı taraftan sadece ikisini temsil ettiği bu durum sonuçta, bütün nüfus üstünde geniş etkilere ulaşmıştır: halihazırda, kırsallarından ziyade sokakta, köylerde, şehirlerde dolanan 250.000'in üzerinde asker bulunmakta, bunlar da düşük ücretle çalışmakta olup her türlü yolsuzluğa bulaşmış, kişisel çıkarlarına göre veya bölgesel savaş baronlarının emrinde hareket eder hale gelmişlerdi. Yakın zamandaki öğrenci katliamı da bunu büyük oranda gün yüzüne çıkarmıştı.

Herhalde post-kapitalist iç savaş olarak tanımlanması gereken bu tür sosyal tırmanışlar, özellikle de silahları olmasına rağmen bunları kullanmayan bir sos-

*Sub Marcos,
kendini yansıtmayan ayna*

yal hareketin geleceğe dönük açılımını da zorlaştırmaktadır. Zapatistalar silahların daha ziyade politik argümanların desteklenmesi için araç olduğunu ve fakat temel argümanları olmadığına ilişkin güçlü inançları korumaktadır. Bu arada Meksikada ülke genelinde bir çok bölgede, uyuşturucu çeteleri kadar devletin polisi ve askerinden korunmak ve onları uzak tutmak amacıyla yerel kolluk birimleri oluşturulmuştur. Bu tür özerk önlemlerin Zapatista deneyimine benzer tarafları olup, aslında siyasal olarak kendi geleceğini tayin hakkının inşası için belli bazı inisiyatifler kurulması ile ilgilidir. Meksikadaki mevcut durum için iyimser olmaya imkan olmasa da, her şeye rağmen Zapatistalar bozulan koşulların, onların ilerici *yürürken sorgulama*'larına engel olmasına izin vermemişler, sürekli olarak kendilerini sınavarak aynı zamanda ordu ve devlet idaresinin siyasal çöküşünün mağdurları ile somut dayanışma içerisinde olmuşlardır.

Bir çok dünyaya yeri olacak bir dünya inşa etmek için "uyarak emretmek"

PS: Konferanstan beri, Zapatista Kurtuluş Ordusunun yapısında şaşırtıcı bir değişim olmuş, hastalık, ölüm ya da iç tasfiyeden kaynaklanmayan bir güç çözülmesi ortaya çıkmıştır. Mayıs 2014'de karizmatik yardımcı komutan Marcos istifa etti. Veda mektubunda bu zor ve ortak karar için birkaç neden sıraladı: direnişin başlarında, Zapatistaların farkedilmedikleri zamanda, çağdaş topluma ve hakim medyaya uygun bir figür yaratmak gerekti. "Marcos'un bazen mavi bazen yeşil, kahverengi, bal rengi ya da siyah gözleri vardı. Bütün bunlar röporta-

jı kimin verdiği ve kameraya kimin poz verdiğine bağlıydı... Her şart ve koşul için bir Marcos vardı, hatta her röportaj için. İnanın bana bu hiç de kolay değildi." Böyle bir taktik, Zapatistaların başından beri yüzlerini gizlemek ama daha da önemlisi ayırt edilebilmek için kullandıkları özel siyah kayak maskesi olan Pasamontanas sayesinde mümkün olabilmektedir. Meksika hükümeti 1995 yılında yardımcı komutanı alenen teşhis etmeye çalıştığında, bu maske ortak bir direniş simgesi yaratılmasına yardım etmiştir. Meksika'nın her tarafında maskelelerini giymiş milyonlarca insan gösterilerde: "Hepimiz Marcos'uz" şeklinde haykırılmışlardır. O zaman bile yardımcı komutan buna paradoksal da olsa, aynı etkinlikte bir dayanışma ile cevap verdi: "Marcos hariç herkes Marcos; o kendisini yansıtmayan bir aynadır" Yakın zamandaki açıklamasında bu şöyle açıklamıştır: "Her kim Komutan Marcos'u sevmiş ya da nefret etmişse, şimdi herkes aslında bir hologramı sevmiş ya da ondan nefret etmiş olduklarını görmüştür." Simgesel bir maske içindeki hologram, şimdi yaratıcıları tarafından ortadan kaldırılmıştır. Bundan ders çıkaracak herkes, diyor son sözünde, Zapatizmin esasını kavramış olur, yani isyan ve mücadele için gereken inanç ve yaşam pratiğinin ne bir lider, savaşan komutana veya Mesih'e ne de bir kurtarıcıya ihtiyacı vardır. Maskeli figürün de sonuç olarak dediği gibi, mücadele için, "sadece biraz tevazu, bir tutam onur ve çok fazla örgütlenmeye ihtiyaç var".

Tom Waibel Viyana'da yaşayan bir filozof ve çevirmendir. Meksika'da Chiapas'ın yağmur ormanlarında yıllarca seyyar sinema dolaştırdı. Bunun üzerinden gelişen komünal medya projeleri şimdi Zapatista otonom eğitim inisiyatifi tarafından yürütülmektedir. www.kinoki.at

4.8 Gültan Kışanak

Türkiye’de Bir Alternatif Olarak Demokratik Siyaset

Değerli dostlar, sevgili konuklar

Direnerek kazanmanın coşkusunu paylaşan devrimcilerin, ezilenlerin birlikte olduğu bu güzel topluluğu selamlamaktan duyduğum mutluluğu ifade etmek istiyorum. Doğrusu Şırnak’ın Uludere ilçesinde Roboski köyünde, aralarında 19 çocuğun bulunduğu 34 insanımızı savaş uçakları bombalarla katlettikten sonra yaşadıklarımız hepimiz için duygu yoğunluğunun bir zirvesiydi.

O gün yaptığım konuşma sanırım tüm Kürt halkının, direnenlerin, mazlumların çılgılığıydı, bir bileşkesiydi. Hepinizin sesiydi, sizlerin direnişinizin sesiydi. Bunun için ben sizleri kutlamak istiyorum.

Tabi benim işim de zorlaştı. Öyle bir konuşma yaptıktan sonra, gittiğim her yerde, benzer bir konuşma bekliyor insanlar benden. Ama sizlerin de takdir edeceği gibi bu her zaman mümkün olan bir şey değil. Yüreğimizin sesiydi o gün, bütün bir halkın çılgılığıydı, direnişti. Bunu hergün yeniden yaşıyoruz ama o günkü duygu yoğunluğu bambaşka bir atmosferdi. Beni bağışlayın bugün öyle güzel bir konuşma yapamayacağım.

Üç gündür burada oldukça verimli, anlamlı ve bizi yeniden umutlandıran, direniş azmimizi daha da güçlendiren önemli değerlendirmeler ve konuşmalar yapıldı. Benim bugün söyleyeceklerim belki de Kürt Halkının yürüttüğü özgürlük ve demokrasi mücadelesi konusunda, arkadaşlarımızın burada dile getirdiği konuşmaların bir özeti, belki de bir toparlaması olacak.

Bizim mücadelemiz aslında bir ulusal mücadele olarak dünya kamuoyunda biliniyor. Varlığı inkar edilen, hakları gasp edilen, katliamlara maruz kalan bir halkın özgürlük mücadelesi, bir ulusal mücadele olarak dünya kamuoyunda biliniyor. Doğrudur, bizim mücadelemizin böyle bir boyutu vardır. İnkâr edilen, yok sayılan, dili, kimliği, kültürü asimile edilmek istenen bir halkın kendisini yeniden var etmek, temel hak ve özgürlüklerine kavuşmak için yürüttüğü bir özgürlük mücadelesidir. Bir boyutu bu. Fakat bu mücadelenin asıl önemli olan boyutu, insanlık tarihi boyunca ezilenlerin adalet arayışına ışık tutan bir mücadele olması ve insanlık tarihinin, ezilenlerin, mazlumların ortaya çıkardığı mücadele deneyimlerinden yararlanarak, bunu daha özgür bir gelecek inşa etmek

için değerlendirmesidir. Zaten bu kadar büyük katliamlara mahsur kalmış, varlığı inkar edilmiş bir halkın, hatta bu kürsüden bir arkadaşımızın söylediği gibi Kürtlerin bile kendi kendisine sorduğu “acaba ben var mıyım” diye kuşkuya düştüğü bir süreçten gelen bir halkın, mücadelesinin kesintisiz olarak 30 yıldır ayakta kalması önemlidir. Bunun nedenini irdelediğimizde, şu gerçeğe karşılaşıyoruz: Kürt halkının yürüttüğü bu özgürlük mücadelesi aynı zamanda ezilenlerin, emekçilerin, devrimcilerin toplam mücadelesini geleceğe taşımak isteyen bir adalet arayışıdır. Bu nedenle kitleselleşti. Bütün baskı ve zulüm politikalarına rağmen ayakta kaldı ve bu nedenle bugün en güçlü bir şekilde direniyor.

İşte geldiğimiz bu süreçte de kendimizi geleceğe taşımak, insanlık camiasının mücadelesinde, tarihinde edindiği deneyimleri bir adım daha ileriye götürmek, daha özgürlükçü, daha eşitlikçi, daha adil, daha yaşanılabilir bir dünya inşa etmek için Kürt halkı olarak bu mücadeleye emeğimizi, alın terimizi, mücadele deneyimimizi katmak istiyoruz. Kendimizin ortaya çıkardığı mücadeleyi ve deneyimi sizlerle paylaşmak istiyoruz.

Kürt Özgürlük Hareketi kendisini özet olarak şu cümle ile tanımlıyor: Demokratik, Ekolojik, Kadın Özgürlükçü Toplum Paradigması. Yani kendimizi devlet biçimleriyle değil, toplum organizasyonu ile tanımlıyoruz. Bu önemli bir düzeydir. Geline aşama oldukça önemlidir. Çünkü insanlık tarihi boyunca egemenlik, hiyerarşi, otorite, baskı, zulüm kendisini devlet formunda sunmuştur. Bu formun reddedilmesi; bir otorite, bir baskı aracı, bir hiyerarşi aracı olarak toplumların üzerinde egemen olan bir formun, bir sistemin reddedilmesi oldukça önemlidir. Bu nedenle, biz yeni bir devleti nasıl şekillendireceğimizi değil, yeni bir toplumu nasıl şekillendireceğimizi tartışıyoruz. Demokratik bir toplum yapılanması nasıl oluşabilir? Toplumu daha demokratik, daha eşitlikçi, daha özgürlükçü değerlerle nasıl buluşturabiliriz?

Hepimizin de bildiği gibi Kürt Halk Önderi Sayın Abdullah Öcalan’ın temel prensiplerini ve teorisini oluşturduğu ve kamuoyuna sunduğu bu projeyi, Kürt Halkının özgürlük mücadelesinde yer alan kadınlar, siyasi partiler, emek örgütleri, sivil toplum örgütleri olarak hayata geçirmeye ve bütünlüklü olarak demokratik bir toplumu inşa etmeye çalışıyoruz. BDP olarak, biz de bu paradigmanın hayata geçmesi ve demokratik bir toplumun inşa sürecinde siyasi parti olarak nasıl bir rol alabiliriz diye çokça sorguluyoruz ve buna ilişkin önermelerde ve yapılanmalarda bulunuyoruz.

Demokratik bir toplum yaratmanın birinci kriteri, siyasi partileri toplumun geleceğinde tek söz sahibi haline getirmemektir. Biz bir siyasi partiyiz. Fakat şunu biliyoruz ki, devletçi gelenek kendisini siyasi partiler üzerinden yeniden yeniden üretebiliyor. İktidara odaklanan, iktidarı ele geçirip kendini onun üzerinden var etmek için yola çıkan siyasi partiler, bir süre sonra topluma hizmet

etmek yerine, toplumun üzerinde otorite kuran ve devlete hizmet eden bir araca dönüşüyorlar. Bu nedenle biz bir siyasi parti olmamıza rağmen şunu öngördük; nasıl yaşamak istiyoruz sorusuna cevabı halk ile beraber kararlaştırmak istiyoruz. Geleceğimize yön veren politikaları oluştururken, sadece partinin yetkili organlarıyla değil, halk ile konuşarak kararlaştırmak istiyoruz. Bunun için de toplumun örgütlü olması gerekiyor. Sadece siyasi parti olarak örgütlenmek yetmez. Halkın bu yönetim süreçlerine katılabilmesi için örgütlü olması lazım.

Tüm toplum kesimlerinin kendisini en güçlü şekilde ifade edebileceği örgütler kurmasını hedefliyoruz. Kent meclisleri, kadın, gençlik meclisleri, köy komünleri, emek ve sivil toplum örgütlerinin tamamı örgütlü bir toplum yapısını açığa çıkarmaları ve herkesin kendisine “nasıl yaşamak ve gelecek istiyorum” sorusunu sorup ve cevabını bulduktan sonra, bu cevabı hayata geçirmek için birlikte bir organizasyon yapmaları gerekir. Yönetim anlayışımız, kendimizi geleceğe taşıma anlayışımız bunun üzerinden şekilleniyor. Bu nedenle biz hem parti tüzüğümüzde açıkça meclis tarzı bir örgütlenmeyi esas aldığımızı, partimizin yetkili organlarının tamamının halk meclislerine, kent meclislerine, kadın meclislerine, gençlik meclislerine açık olduğunu, her zaman işbirliği içerisinde birlikte çalışmayı esas aldığımızı, halkın gerçek iradesini temsil eden bu meclislerin gerçek demokrasinin de yolunu açacak tek örgütlenmeler olduğunu kabul ettik. Ve bu meclislerin örgütlenmesi için elimizden gelen büyük bir çabayı sarfediyoruz. Bugün Kürdistan’ın dört bir yanında neredeyse tüm kentlerde ve ilçelerde, bazı bölgelerde ve köylerimizde de kent meclisleri, kadın meclisleri, gençlik meclisleri, köy komünleri şeklinde örgütlenme mevcuttur.

İkinci önem verdiğimiz şey; burada da çokça eleştirisi yapılan bilginin iktidarını sarsan bir yaklaşım içerisinde olmaktır. Sosyal bilimlerde de dahil, devletli sistemlerde egemenlik anlayışına göre organize edilen sistemlerde bilgi bir iktidar aracına dönüşmüştür. Ve bilgi, toplumlar üzerinde egemenlik ilişkilerini yeniden üretmek için bir araç olarak kullanılmaktadır. Biz klasik akademik çalışmaların ötesinde hakikatin bilgisini üretecek akademiler oluşturmayı önemsedik ve önümüze bir proje olarak koyduk. Bu akademiler klasik bir akademik faaliyet yürüten üretilmiş bilgileri yeniden ve yeniden topluma sunarak, belli bir şablon içerisinde toplumu yönlendiren yerler değil, tam tersine toplumun kendisindeki bilgiyi yeniden üretmesini ve bu bilgiyi toplumsallaştırmasını, kendi hakikatini bilgiye dönüştürmesini hedefledik. Siyasi, yerel yönetimlerin, kadın hareketinin, kültür hareketinin akademisi var. Bu konuda gerçek bilgiyi üretmek, bilgiyi toplumsallaştırmak ve bilginin üzerimizde bir iktidar aracı olmasını engellemek için böyle bir bilinçlenme seferberliği başlattık. Bilinçli bir toplum siyasete yön verebilir, kendi yönetimini kurabilir, doğrudan demokrasiyi işletebilir, kendi ge-

leceğini kendisi belirleyebilir. Siyaset akademileri de bizim demokratik toplum paradigmamız içerisinde kritik bir role sahiptir.

Bu paradigmanın üçüncü ayağıysa, yerelden ve yerinden demokrasiyi hedeflemesidir. Merkezi yönetimler, iktidarlar ulusal devlet formunu koruyan, güçlendiren ve bizim demokratik arayışımız önünde engel teşkil eden mekanizmalardır. İktidar merkezileştikçe otoriterleşir. Yönetim erkini yerele, yerinde yönetime devrederek, halkın doğrudan kendi geleceğini belirlemesinin önünü mutlaka açmak gerekiyor. Yerel yönetimleri, belediyeleri, kentin meclislerini doğrudan demokrasiye giden yolun önünü açan çalışma alanları olarak değerlendiriyoruz. Ve Kürt Özgürlük Hareketi'nin bütün baskılara, bütün yasal engellemelere, tutuklamalara ve gözaltılara rağmen, bugün Kürdistan'ın 99 belediyesinde bu anlayışla, yerel yönetimleri yönettiğini biliyoruz. Bizim yerel yönetim anlayışımız, seçilmişlerin iktidarına dayanan bir yerel yönetim değildir. Hepimizin bildiği gibi demokrasiyi bir seçim sistemi olarak tanımlayan zihniyet, demokrasiyi halkın elinden aldı. Klasik olarak, demokrasi halkın kendi kendini yönetmesidir denilir, oysa pratikte işleyen temsili bir demokrasidir, yetki devrine dayanır ve bu temsiliyette belli periyodlarla sadece sandığa giderek oy vermek, oradan çıkan çoğunluğun istediği şekilde toplumu yönetmesine hizmet eden bir mekanizmadır. Bunu değiştirmek gerekiyor.

Temsili demokrasinin yarattığı krizleri, tahribatları önlemek, halkın doğrudan yönetime katıldığı, halkın karar alma süreçlerinde etkin olduğu bir işleyişi ve mekanizmayı kurmak gerekiyor. Bizim "halk için halkla birlikte, halkçı belediye" sloganıyla yönettiğimiz, özgür demokratik yerel yönetim modeli de, bu anlayışla çalışmalarını sürdürüyor.

Bu üç temel konu, yani örgütlü toplum, kent meclisleri, bilginin toplumsallaşması, siyaset akademileri ve doğrudan demokrasinin önünü açacak güçlü yerel yönetim modelleri bizim paradigmamızda önemli bir yer tutuyor. Bu paradigmayı cinsiyet eşitliği politikalarıyla tüm yönetim kademelerimizde esas aldığımız bir ilke ile yönetiyoruz. Kent meclislerinde de, komünlerde de, siyaset akademilerinde, yerel yönetimlerde de vazgeçilmez temel ilkemiz cinsiyet eşitliğini esas alan kadının kendisini bir irade haline getirdiği, kadının kendisini geleceğe taşımada söz sahibi olduğu bir anlayışla bu çalışmalarımızı yürütüyoruz. Yine ilkesel olarak ekolojik bir toplum temel ilkesel bir yaklaşımımızdır. Tüketime odaklanan, herşeyi kar hırsıyla açıklayan, doğayı talan eden kapitalist moderniteye karşı ekolojik bir toplumu, kendi kendine yeten, kaynakları talan etmeyen ve gelecek kuşakların hakkını gasp etmeyi engelleyen bir yönetim anlayışını da esas alıyoruz.

Bu paradigma içerisinde, biraz önce burada konuşan arkadaşımız sevgili Gülbahar'ın anlattığı emek sömürsüne son veren, kapitalizmin başımıza bela

ettiği yoksullukla mücadele eden bir yönetim anlayışı da temel arayışlarımız içerisinde. Ekonomik olarak öz yeterliliği olan birimler oluşturmayı hedefliyoruz. Kendi doğal kaynakları, kendi zenginlikleri üzerinde söz sahibi olan, bu doğal kaynakları ve zenginlikleri gelecek kuşaklara miras bırakabilecek bir şekilde de değerlendiren ekonomik bir öz yeterlilik modeli üzerine çalışıyoruz. Fakat açıkça söylemek gerekir ki, kapitalizmin temel problemi olan emek sömürsünü ortadan kaldıracak güçlü modeller henüz yaratabilmiş değiliz. Bu konuda ancak kapitalizmin yarattığı tahribatı onaran, sınırını daraltan, bu konuda kısmi çözüm olanakları yaratan arayışlarımız var. Kooperatifçilik bunlardan birisidir. Halkı ortak kooperatiflerde ortak üretime sevk eden, bunu teşvik eden, bunun koordinasyonunu ve öncülüğünü yapan bir model üzerine çalışıyoruz. Ekonomik öz yeterliliği olan komünal birimler oluşturma yönünde hala ciddi eksikliklerimiz var.

Bu çizdiğim tablo içerisinde Demokratik Toplum Kongresi DTK önemli bir yere oturuyor. DTK Kürdistan'da halkın iradesini temsil eden ortak bir meclis olarak tanımlanabilir. DTK içinde Kürdistan'da bulunan tüm farklı kimlikler, siyasi yapılar, meslek ve sivil toplum örgütleri, kadınlar, bireyler, aktivistler, herkes kendini doğrudan temsil edebilir, katılabilir. Böylesine bir delege yapısına sahiptir. Demokratik Toplum Kongresi'nde, bu demokratik toplumun örgütlü tüm mekanizmalarını bir koordinasyona, bir işbirliği ve eşgüdümüne kavuşturmaya çalışıyoruz.

Yine Türkiye genelinde Halkların Demokratik Kongresi ismiyle yeni bir oluşuma gittik. Kürt Halkının bu özgürlük arayışı, mücadelesi ve direnişi, Türkiye'de asimile edilen, yok sayılan diğer halklara da ışık tuttu. Bugün Demokratik Halklar Kongresi'nde Lazlar, Çerkezler, Gürcüler, Abazalar, Romenler çok farklı etnik ve kültürel kimlikler kendilerini ifade ediyorlar. Yine Türkiye Devrimci Hareketi'nin çok farklı siyasal yapılanmaları, bu kongre içerisinde bir araya geldiler. Bunu da tüm Türkiye'nin demokratik mücadelesinin eşgüdümü ve koordinasyon merkezi olarak görüyoruz.

Değerli arkadaşlar bunları böyle teorik olarak anlatmak ve bunun paradigmasını ifade etmek tabii ki önemli. Ama bu paradigmanın, bu öğretinin hayat bulması için de ilkesel birkaç yaklaşımımız var. Bunlardan birincisi; hiçbir şeyi yarına bırakmamak. Bu önemli bir ilke, çünkü şimdiye kadar hep devrimi bekleyen, ne zaman devrim olacak, devrim olunca kadınlar, halklar kurtulacak, devrim olunca emek özgürleşecek diye yarına havale edilen bir yaklaşımın artık kazandırıcı olmadığını farkındayız. Onun için özgürlüğü her an yeniden yaşayarak, her an yeniden inşa ederek, bu devrimi bir süreç olarak görüyoruz. Bu süreci devrimin, demokratik toplumun, demokratik özerkliğin ve kadın özgürlüğünün inşa süreci olarak görüyoruz. Her gün bunu yeniden yaşayarak, her

gün bu mücadeleyi ve inşayı bir adım daha ileriye götürerek kendimizi yarın-lara, özgür bir geleceğe taşıyoruz. Onun için yarına bırakma, erteleme yoktur. “Bugün mücadele et, bugün diren, bugün üzerine düşen görevi yerine getir ki yarın daha güzel olsun” diyoruz.

Diğer bir ilkemiz de talep eden, taleplerini sıralayan değil, kendisini değişimin gerçek gücü, iradesi olarak gören bir yaklaşım içerisinde olmaktır. Talep etmek, beklenti içinde olmak egemenlerle, zalimlerle ve otorite ile oyalanmak anlamına gelir. Biz kimseden bir şey beklemiyoruz, kimseden bir şey istemiyoruz. Kendi gücümüze, kendi irademize, kendimize güvenerek yeniden hayatı yaratıyoruz. Bu çok önemli bir ilkedir.

Kadın özgürlük mücadelesi için de, halkların özgürlük mücadelesi için de ve emeğin özgürlük mücadelesi için de bunlar vazgeçilmez temel ilkelerdir. Kendimizi çözüm gücü olarak göreceğiz, kendimizi irade olarak göreceğiz ve çareyi kendimizde arayacağız, havale etmeyeceğiz, beklemeyeceğiz. Bunları temel ilkeler olarak ele aldığımız sürece başaramayacağımız hiçbir şey yoktur. Sabah oturumunda bir arkadaşımız konuşmasında “acaba kazanabilecek miyiz” dedi. Hani kazanamayacaksa niye mücadele ediyoruz, niye çabalıyoruz diye. Bu yaklaşım gerçekten önemli, kazanmaya inanmak, kendisine güvenmek, yapıcı gcüne, dönüştürücü ve devrimci gücüne inanmak çok önemli bir şeydir. Buna inanabilirsek devrimci olabiliriz. Buna inanırsak imkansızı isteriz, hayallerimizi gerçekleştiririz. Gerçekçi ol, imkansızı iste diye bir söz var. Hayal gibi gözükabilir, uzakta gibi gözükabilir ama özgürlük biz istersek hemen gelecek kadar bize yakındır. Böyle bakmak, böyle mücadele etmek ve imkansızı istemek gerekiyor. Devrimcilik de budur.

Değerli arkadaşlar, yine çok önemli bir söz var: “Ya bir yol bulacağız, ya da bir yol açacağız” diye. Bu da çok önemli bir öğreti. Teslim olmayacağız. Ya bir yol bulacağız, ya da bir yol açacağız. Bugün Kurdistan’da bu mücadeleyi veren yoldaşlarımızdan 6000 bini aşkın siyasetçi cezaevinde. Gazeteciler, belediye başkanları, avukatlar, milletvekilleri, belediye meclis üyeleri, kent, kadın ve gençlik meclislerinin sözcüleri olmak üzere direnen herkesi cezaevleriyle, tutuklamayla korkutacaklarını, sindireceklerini sanıyorlar. Herkesi cezaevine aldılar ve bu operasyonlar hergün devam ediyor. Son bir yıldır neredeyse günde ortalama 50 kişi gözaltına alınarak tutuklanıyor. Her sabah kalktığımızda yeni bir operasyon ve tutuklanma dalgasıyla karşı karşıyayız. Geçen gün bir arkadaş oturmuş bir hesap yapmış ve dedi ki günde 50 kişi tutukluyorlar, şimdiye kadar 6000 kişi etti. 2014’de yani iki yıl sonra yerel seçimler var. Bu yerel seçimlere kadar günde 50 kişi tutuklasalar, en fazla 70 bin kişi eder. Biz 3 milyon oy aldık varsın 70 bin kişi de eksik olsun dedi. Gözaltı ve tutuklanma furyasına karşı Kürt halkının gerçekten direngen ve mücadeleci yönü her geçen gün biraz daha açığa çıkıyor. Üç yıl-

dır devam eden siyasi soykırım operasyonunda binlerce arkadaşımızı tutukladılar ama hiçbir devrimci görev yerde kalmadı. Her tutuklanan arkadaşın yerine yenileri görev aldı ve mücadelemizi daha devrimci bir ruhla yürütüyoruz.

Bugünlerde Partimiz “Ez li vir im” yani buradayım ismiyle bir kampanya başlattı. Bu kampanyayı başlatırken şunu düşündük: Bu sistem, bu devlet, AKP zihniyeti bize teslimiyeti dayatıyor, bize şiddet ve baskıyla bir korku salmak istiyor. Herkesi sindirmek ve korkutmak istiyor. O zaman korkmadığımızı göstermeliyiz. O zaman hepimiz “ez li virim, buradayım, senin gözünün önündeyim ve direnmeye devam ediyorum” demeliyiz. Bu kampanyayı tartışırken gördük ki siyahilerin mücadelesinde buradayım sözü önemli bir slogan olarak ırkçılığa, ayrımcılığa karşı ortaya çıkmıştır. Irkçılığa ve ayrımcılığa karşı güçlü bir slogandır. Bugün Kürt halkı bu sloganı kendi mücadelesinde yeniden hayata geçiriyor: Diyoruz ki, Ez li vir im. Buradayım, direneceğim ve kazanacağım.

Değerli arkadaşlar, arkadaşlarımız hergün bu operasyonlar ile karşılaşılıyorlar. Aslında üzülmemesi gereken bir durumla karşı karşıyayız. Çünkü yoldaşlarımızı, arkadaşlarımızı bizden ayırıp cezaevine götürüyorlar. Ama biz görüyoruz ki Kürt halkı bu sorunla başetmenin yolunu bulmuş. Gözaltı esnasında yaşananları bir komediye dönüştürerek hergün bununla alay ediyor. Örneğin yaşlı bir anne tutuklanmış, elinde bayrakla fotoğrafını çekmişler delil olarak. “Sen PKK’nin bayrağını taşıyorsun” denilmiş. Hakim delilleri sunmuş. Hakim, “bayrağı ne yapıyordun” diye anaya sormuş. Ana demiş ki yerde buldum aldım. Hakim görüntüleri gösteriyor ve “ama havada sallıyordun” demiş. Ana da diyor ki “evet ama ben bu kimin, bu kimin” diye soruyordum demiş. Yine geçen gün, 19 yaşında bir genci, Diyarbakır’ın kırıklarından birini tutukluyorlar. Evden de pasaportu çıkmış. Hakim bunu bir suç unsuru sayıyor ve soruyor: Sen daha 19 yaşındasın ne yapacaksın bu pasaportu, nereye gidecektin bu pasaportla. Genç diyor ki “Hakim bey vallahi Hacca gidecektim.” Hakim soruyor, “peki Hacca gittin mi” diye. O da diyor ki; “Allah kısmet etmedi, şimdi sen bıraksan gideceğim.” Arkadaşlar, bunun gibi onlarca, yüzlerce alaya alınmış gözaltı ve tutuklama durumu söz konusu. Eğer bir halk, kendisine yapılan zulmü alaya alabiliyorsa, o halk ile hiç kimse başa çıkamaz.

Değerli arkadaşlar, ben bir kez daha böylesine önemli bir öğretiyi öncülük yapmış, böylesine güçlü bir perspektif, bir özgürlük sevdası projesini önümüze koymuş olan Sayın Abdullah Öcalan’ı da buradan saygıyla anıyorum. Gelecek, direnen halkların, emeğin, özgürlüğün, hepimizin olacak.

Sizleri sevgiyle, saygıyla selamlıyorum. Yaşasın halkların kardeşliği, yaşasın devrim, yaşasın sosyalizm, yaşasın direnişimiz.

Gltan Kışanak Ege niversitesi iletişim fakültesi, gazetecilik ve halkla ilişkiler bölümü mezunudur. Aktif gazeteciliğe 1991 yılında Yeni lke gazetesinde başladı. 1992 yılında yayın hayatına başlayan zgr Gündem gazetesinin kurucularından ve editrlerindendi. Daha sonra zgr ülke gazetesinin yazı işleri müdürü oldu. 2004 yılında Bağlar Belediyesi'nin toplumsal projeler danışmanı oldu. řu anda BDP'nin eř başkanı ve Diyarbakır milletvekilidir.

Konferans, farklı arka planları olan entelektüel ve aktivistleri bir araya getirdi. Renkli bir program etrafında dünyanın çeşitli yerlerinden gelen katılımcılar sosyal bilimler, kapitalizm, Kürdistan ve Ortadoğu vizyonu ve kadın özgürlüğü, komünalizm ve Öcalan'ın demokratik konfederalizmi gibi alternatif konseptleri tartışılar.

Bu kitapta konferansın tüm konuşma ve mesajları bir araya getirilmiştir.

